VASSILIS ALEXAKIS

MARELE PREMIU
AL ACADEMIEI
FRANCEZE 2007

după Isus Hristos

FICTION CONNECTION 3

TREI

VASSILIS ALEXAKIS

DUPĂ CHRISTOS

Pentru Dimitris

1

Marţi, 7 martie 2006. Biserica ortodoxă îi sărbătoreşte astăzi pe sfinţii Laurenţiu din Megara, Efrem şi Eugen. Nu-l ştiu pe nici

unul dintre ei. Presupun că au trăit în aceeaşi perioadă din moment ce sunt comemoraţi în aceeaşi zi. Mi-i închipui în mijlocul unei arene romane, în miezul zilei. Rar mor sfinţii de bătrâneţe, în paturile lor. Efrem, care stă în mijloc, îi ia pe ceilalţi doi de mână, ca să le dea curaj. De altfel, aceştia nu par nicidecum impresionaţi de răgetele fiarelor închise după un grilaj de fier. Mulţimea este nerăbdătoare. Trompetele răsună. Cezar îşi apleacă uşor capul. Grilajul se ridică puţin câte puţin, cu un scârţâit prelung. Mă uit la spectacol prin crăpăturile unei uşi mâncate de cari. Fiindcă sunt prea mic, soldaţii nu-mi dau nicio atenţie. Nu peste multă vreme o voi lua la fugă pentru a-i duce vestea cea rea mamei lui Efrem.

în stânga biroului se ridică un teanc de cărţi consacrate muntelui Athos, unele scrise de călugări, altele de istorici. Cele mai multe dintre ele sunt legate în coperte rigide, negre sau de un albastru închis. Citindu-le, poate că voi afla cine au fost Laurenţiu, Efrem şi Eugen. Nu

am nicio grabă să aflu. Am aruncat un ochi peste două sau trei volume, dar, la modul aplicat, nu am studiat încă niciunul, aşa cum mi-a cerut-o gazda mea, Nausicaa Nikolaidis.

Acum două săptămâni, într-o seară, mi-a dezvăluit interesul ei pentru Sfântul Munte. Stăteam amândoi în salonul cel mare, luminat doar de o lampă de birou, pe care o apropiasem de fotoliul în care eram aşezat, pentru a vedea mai bine textul pe care îl citeam. Era o poveste despre Constantinos Christomanos, Cartea împărătesei Elisabeta, într-o ediţie din 1929. Tocmai terminasem capitolul şi mă pregăteam să îi spun noapte bună.

— Mai staţi o clipă, vă rog, mi-a spus. Aş vrea să vă cer să îmi faceţi un serviciu deosebit de important.

Când se pregăteşte să vorbească despre lucruri importante, doamna Nikolaidis are tendinţa de a coborî vocea. Şi atunci a articulat cuvintele într-un fel aproape de neauzit, aplecându-se către mine.

— Aş vrea să vă informaţi asupra muntelui Athos, să aflaţi tot ce este posibil despre călugării şi mănăstirile de acolo. Voi achita eu cărţile de care aveţi nevoie şi vă voi acoperi şi celelalte cheltuieli. Îmi zic că vă va fi relativ uşor să realizaţi o asemenea anchetă, ţinând cont că sunteţi familiarizat cu istoria Bizanţului.

Cu toate că trăim în aceeaşi casă de mai bine de cinci ani, continuă să mi se adreseze cu dumneavoastră. N-aş crede să îi fiu mai puţin simpatic decât Sofia, care se ocupă de menaj, dar pe care o tutuieşte. Probabil că pluralul cu care mă onorează este datorat calităţii mele de student. Doamna Nikolaidis are cel mai profund respect pentru cultura universitară.

Am prevenit-o că nu am urmat decât două cursuri de istorie bizantină la universitate, în anii doi şi trei, şi că studiul textelor acelei perioade nu mi-a permis să aflu cine ştie ce, întrucât cea mai mare parte a timpului am consacrat-o descifrării unor manuscrise aproape ilizibile.

— Niciodată nu am fost cu adevărat cucerit de Bizanţ, am adăugat. Am reţinut, pur şi simplu, atmosfera de teroare care domnea în tribunale. Persoanele interogate erau biciuite fără nicio milă cu nişte curele de care erau prinse bucăţi de plumb. Pe jos, sângele săpase adevărate şanţuri. Dacă avea cineva ghinionul să caşte în timpul audierilor, risca să fie exilat pe loc, să fie alungat fără niciun menajament din oraş… In privinţa muntelui Athos, ştiu doar că primele mănăstiri au fost ridicate acum o mie de ani, la sfârşitul secolului al X-lea.

Şi-a îndreptat spatele atât cât o putea face o femeie de vârsta ei, s-a lăsat pe spătarul fotoliului şi a amuţit. Privirile mi-au alunecat către degetele ei fine, rămase uimitor de tinere, către inelul frumos, cu trei diamante în montură, de care nu se despărţea niciodată. Eram suficient de intrigat de cerere, fiindcă, până în ziua aceea, nu manifestase vreodată nici cel mai vag interes faţă de viaţa monastică. Nu doar o dată discutaserăm despre ortodoxie. Suntem născuţi amândoi într-un loc cu totul sfânt, insula Tinos. În biblioteca imensă din salon, din care luam cărţi pentru a-i citi, nu exista nicio culegere de texte despre vieţile sfinţilor şi niciun tratat despre părinţii bisericii. In dormitor, totuşi, exista o icoană bizantină a Sfântului Dimitrie. Am zărit-o doar o dată, când am intrat pentru a da afară o pisică intrată pe fereastră. Gazda mea este teribil de înspăimântată de pisici. Una dintre sarcinile pe care mi le-a încredinţat a fost să dau cu pietre după ele.

— Dacă îşi iau obiceiul să ne intre în grădină, suntem pierduţi! îmi amintea cu regularitate.

„Poate că se roagă seara, înainte de culcare”, mi-am zis. Mai multe împuşcături au răsunat în bucătărie, unde Sofia se uita la televizor. Doamna Nikolaidis şi-a întors capul spre coridor şi, imediat după aceea, a rupt tăcerea.

— Societăţile închise ascund tot felul de secrete. Mi-ar plăcea să le puteţi dezlega. Ce fel de personaje erau călugării aceia athoniţi, de unde veneau, cu ce îşi asigurau existenţa? Singura problemă ar fi să aflăm dacă aveţi un pic de timp şi de chef pentru a vă ocupa de un lucru de genul acesta.

Mi-a trecut prin cap să îi mărturisesc că nici timp, nici chef nu aveam.

— Semestrul acesta nu am de frecventat decât un singur curs, cel despre filosofia presocratică. Numai că trebuie să îmi şi redactez lucrarea de absolvire, căreia nici măcar subiectul nu i l-am găsit.

— Atunci, să nu mai vorbim despre asta. Nu aş fi deloc mulţumită de mine dacă aş ajunge să vă conving să luaţi o hotărâre greşită.

Amabilitatea ei m-a incitat să îi dovedesc că sunt la fel de atent în ceea ce o priveşte. „Până la urmă, chiar nu pot să refuz să o ajut.”

— Dar să mai citesc vreo câteva cărţi, asta chiar îmi doresc, am asigurat-o. Când aţi vrea să fiu gata cu informaţiile?

S-a apropiat iarăşi de mine:

— Cât mai curând cu putinţă! mi-a răspuns cu bucurie-n glas. Să nu credeţi, cumva, că mă stăpâneşte nerăbdarea. Pur şi simplu, la vârsta mea nu e prudent să amâni ce ai de făcut.

Cu o vioiciune care nu prea părea a ei, de teamă să nu îmi schimb hotărârea, a scos din buzunar o hârtie de cinci sute de euro, nou-nouţă, şi mi-a dat-o. Brusc, mi-a trezit bănuiala că vrea să îşi lase averea moştenire călugărilor. „Şi de asta vrea să cunoască un pic mai bine istoria moştenitorilor.”

Trecând prin bucătărie, am constatat că Sofia nu urmărea cine ştie ce serial, după cum îmi închipuisem, ci jurnalul de noapte. M-a informat că americanii bombardaseră din nou Irakul.

— Nu te aştepta să moşteneşti ceva de la Nausicaa, am ironizat-o. Îşi va lăsa totul celor de la muntele Athos!

Nu mi-a răspuns. Nicio glumă nu era de iertat în ochii Sofiei, niciuna nu o distra. Privea viaţa absolut blazată şi nu reţinea din ea decât ceea ce îi putea alimenta substanţiala ei morocănoşenie. Intr-un fel, ştirile rele o bucurau mai mult decât cele bune. Am ieşit în grădină pe uşa de la

bucătărie. Locuiesc la capătul proprietăţii, într-o căsuţă cu baie şi bucătărie care, altădată, fusese a grădinarului.

A doua zi dimineaţă, întrucât trebuia neapărat să cobor în centru pentru a-mi cumpăra Dicţionarul defilosofâe presocratică al Academiei din Atena, am făcut un ocol până la o librărie de pe strada Zoodochu-Pighis, specializată în literatură religioasă. I-am trecut pragul cu inima strânsă, ca un copil obligat să intre în biserică. Numeroase coperte erau ilustrate cu reproduceri ale unor icoane bizantine care îi reprezentau, în primul rând, pe Christos şi pe Sfânta Fecioară. Nu m-ar fi mirat dacă, la intrare, aş fi găsit un sfeşnic în care să ardă lumânări. Vânzătoarea, o femeie cu părul cenuşiu, de vreo patruzeci de ani, părea a fi o călugăriţă, poate şi fiindcă era îmbrăcată în negru. Mi-am schimbat totuşi părerea când a ieşit din spatele casei de marcat. Purta pantofi eleganţi cu tocuri înalte. Iar picioarele numai urâte nu-i erau. „O fi amanta mitropolitului din Corint”, mi-a dat prin cap.

Mi-a propus o grămadă de cărţi, începând cu trei albume de fotografii alb-negru. A deschis unul dintre ele pentru a-mi permite să realizez calitatea imaginilor. Am văzut mai multe capete de mort aranjate pe nişte rafturi. Fiecare avea înscrise numele proprietarului şi data decesului, însă nu m-a lăsat să admir prea mult timp funestele fotografii. A dat grăbită pagina, prezentându-mi un călugăr bătrân cu o croznie de lemne în spinare, mergând pe o potecă pietruită.

— Fotografiile alb-negru traduc mai bine spiritul monastic decât cele color, a observat.

Remarca mi s-a părut pertinentă, aşa că, dintr-o dată, m-am simţit mai puţin încurcat.

— Ştiţi cumva dacă peninsula Athos era locuită încă din antichitate?

— Trebuie să fi fost, căci, conform tradiţiei, când Sfânta Fecioară a ajuns acolo, a dat peste nişte statui antice, care au impresionat-o deosebit de neplăcut.

Nu i-am cerut să îmi explice cum de-a ajuns Maica Domnului la Sfântul Munte. „Fără îndoială la bordul unei ambarcaţiuni împinse de vânturi vijelioase”, mi-am zis, fiindcă, fireşte, mi-era imposibil să mi-o închipui făcând drumul pe jos.

Am cumpărat mai multe cărţi, printre care şi albumul cu capete de mort, am luat şi cartea de vizită a librăriei, numite Pantocrator, şi aşa am cheltuit jumătate din banii Nausicăi. M-am întors la Kifisia cu taxiul, aşezat în dreapta şoferului. M-a întrebat ce fel de cărţi am în sacoşă şi i-am arătat

câteva. Mi-a mărturisit că, înainte de a se căsători, obişnuia să meargă cel puţin o dată pe an la muntele Athos.

— Când mi-am întâlnit femeia, am încetat să mă mai duc. Am făcut un copil. Însă mă gândesc deseori la Sfântul Munte. M-am întâlnit acolo cu un bătrân care îşi ştia cu exactitate data şi ora morţii. Şi, într-adevăr, a adormit în ziua şi la ora prevăzute.

M-a mirat sensul pe care îl dădea verbului „a adormi". Ştiam că morţii se odihnesc în pace, nu însă şi că dorm. „Muntele Athos este un loc în care nu se moare."

— Am cunoscut un pustnic, a continuat să îmi explice, care locuia într-o grotă săpată în peretele falezei. Ca să plece ori ca să intre la loc, în cuibul lui, se folosea de o frânghie. Am mâncat împreună, de un Crăciun, în chilia unui alt călugăr. Nu purta încălţări. Picioarele îi erau învelite în nişte cârpe care, cum se aşezase lângă un brasero, au luat foc. Nu s-a speriat deloc, ci a îndepărtat cârpele cu un calm absolut. Nu avea nici cea mai mică arsură pe picioare.

„De acum, toţi cei pe care îi voi cunoaşte îmi vor spune poveşti cu monahi." O iconiţă minusculă a Sfintei Fecioare, nu mai mare decât o cutie de chibrituri, era agăţată de oglinda retrovizoare şi se clătina înainte şi-napoi la fiecare frână.

— Am auzit că şi Maica Domnului a fost pe la muntele Athos.

— Exact… Din acest motiv, muntele, care îi este închinat, poartă, de obicei, numele de „Grădina Sfintei Fecioare".

— Ca şi insula Tinos.

— Nu e acelaşi lucru. În Tinos, Sfânta Fecioară este sărbătorită de două ori pe an, de Adormirea Maicii Domnului, pe 15 august, şi de Buna-Vestire, pe 25 martie, pe când la muntele Athos este sărbătorită zi de zi.

Mi-a spus că a citit şi el una dintre cărţile pe care mi le cumpărasem, nu mai ţin minte despre care era vorba, şi m-a sfătuit să mai citesc încă una al cărei titlu, în mod curios, chiar l-am ţinut minte: O seară în pustiade la muntele Athos.

O dată ajuns în Kifisia, am considerat că este de datoria mea să îi arăt doamnei Nikolaidis ce cumpărasem. Le-am aşezat pe masa din sufragerie, unde tocmai începuse să mănânce. Le-a pipăit pe fiecare în parte, le-a mângâiat copertele, le-a cântărit în mână ca şi când ar fi căutat să capteze ceva din conţinutul lor.

— Par a fi pasionante, a încheiat surâzătoare. Gazda mea este aproape oarbă. Pretinde că distinge

obiectele ca pe nişte umbre, însă eu nu prea sunt convins. Fapt este că atunci nu mă vedea, fiindcă faţa nu îi era întoarsă chiar către mine. In urmă cu cinci ani, după spusele Sofiei, încă mai putea citi titlurile din ziare. Se pare că vederea şi-o pierduse progresiv, că numărul de obiecte pe care le putea vedea scăzuse puţin câte puţin. Aşa că stătea degeaba în faţa uneia dintre ferestrele care dădeau către stradă. Să fi sperat că, poate, urma să îşi recapete subit vederea?

După ce a examinat cărţile, mi-a spus cu blândeţe în glas:

— Le veţi studia cu atenţie, nu-i aşa?

Mă tot uit la volumele cu coperte tari. În vârful teancului l-am aşezat pe cel mai subţire, o culegere de poeme scrise în greceşte de un peruvian care trăieşte de multă vreme la muntele Athos. Semnează „Simeon, călugăr-preot" însă, evident, nu este numele lui adevărat. Iată încă un lucru pe care îl cunosc: numele pe care individul şi-l ia atunci când se călugăreşte începe, în general, cu aceeaşi literă ca şi numele de botez. Poate că, la origine, Simeon se numea Salvador. Nu am văzut niciodată muntele Athos, nici măcar în fotografii. O fi având mai multe vârfuri ori unul singur?

în partea dreaptă a biroului, mă aşteaptă un alt teanc, mai puţin înalt, compus dintr-o introducere generală în opera presocraticilor, din dicţionarul Academiei şi din câteva eseuri, printre care şi cel al lui Kostas Axelos despre Heraclit. Lucrările acestea trezesc în mine o oarecare spaimă, fiindcă, până acum, nu filosofia, ci istoria antică am studiat-o. Aşa că nici pe presocratici nu îi cunosc mai bine decât pe călugării de la muntele Athos. In definitiv, eu sunt cel care a ales cursul, profitând de posibilitatea pe care ne-o oferă facultatea de a descoperi şi materii străine domeniului nostru. Vezirtzis, profesorul de istorie care îmi supervizează studiile din al treilea ciclu de învăţământ superior, a fost surprins când i-am împărtăşit hotărârea pe care o luasem.

— Pot şi eu să ştiu de unde îţi vine interesul pentru presocratici?

Avea un aer batjocoritor, dar aşa este el mai tot timpul. Şi l-a apropriat, pesemne, la Paris, unde şi-a făcut doctoratul. Îmi închipui că toţi profesorii de la Sorbona au mina aceasta.

Nu i-am vorbit despre tata, care citează pe toate drumurile afirmaţia lui Zenon din Eleea conform căreia nimic nu se mişcă, provocând reacţia unui alt filosof care a respins aserţiunea, apucându-se să măsoare-n lung şi-n lat

locul unde se aflau. Tata nu este o persoană prea cultivată, este instalator, totuşi a asimilat un număr apreciabil de cunoştinţe asupra cărora meditează fără să se mai sature. Admiraţia faţă de antichitate îşi găseşte rădăcinile în această poveste care, după părerea lui, dovedeşte că cei din vechime gândeau într-o manieră absolut liberă.

— Este ultima mea şansă de a învăţa ceva nou, i-am răspuns lui Vezirtzis, evaziv.

Cu siguranţă, se aştepta să aleg seminarul lui consacrat unui templu al lui Artemis, care fusese recent descoperit în Halkidiki şi care rămăsese în funcţie până în anul 300 după Christos, moment în care creştinismul devenise religie de stat. Numai că m-am cam săturat de atâta istorie, de cinci ani şi jumătate de când o tot studiez.

— Pitagoreicii considerau a fi o calitate foarte importantă aceea de a şti să asculţi.

Nu am înţeles de ce mi-a spus asta, dar, cel puţin, am dedus că era de acord cu proiectul meu.

De la etajul doi, unde se găseşte departamentul de istorie şi arheologie, am făcut un salt până la etajul şase, rezervat filosofiei, pedagogiei şi psihologiei. Cursurile au loc în fiecare seară de miercuri, destul de târziu, de la şase la opt, fiindcă unii studenţi merg şi la serviciu. Suntem o clasă de opt persoane, numai băieţi, pe când, în ciclul al doilea, fetele erau majoritare. Profesoara noastră, Theano, este o tânără tunsă scurt, cu obrajii dolofani ca de bebeluş, care a studiat etica la Glasgow. Este o entuziastă şi, mereu bine dispusă, răspunde tuturor întrebărilor studenţilor. In ceea ce mă priveşte, până acum am evitat să mă alătur curiozităţii manifeste a colegilor mei, fiind singurul din echipă care nu a studiat în viaţa lui filosofia.

Primul curs m-a cam înspăimântat. Am descoperit că presocraticii formau un grup heteroclit care cuprindea astronomi, geometri, matematicieni, fizicieni, naturalişti, medici, poeţi, politologi. Totuşi, m-am simţit emoţionat când Theano ne-a explicat cum calcula Thales, care a trăit între secolele al VH-lea şi al Vl-lea, înălţimea piramidelor: îşi înfigea toiagul în nisip şi, exact în clipa în care umbra acestuia era egală cu lungimea lui, măsura şi umbra monumentelor. Însă nu aş putea spune că mă fascinează problema care preocupa cea mai mare parte dintre presocratici, şi anume să determine dacă natura şi omul sunt creaţi din aer, din apă, din foc, din pământ ori din reunirea tuturor acestor elemente. Era să dau într-un râs nebun aflând că,

după Empedocle, fiinţele omeneşti răsăriseră din pământ ca spanacul. Singurul lucru sigur era că nu zeii le creaseră.

— Este momentul în care gândirea umană şi-a descoperit posibilităţile şi şi-a extins la infinit câmpul de acţiune, a conchis Theano. Ceea ce a amorsat un fel de beţie, de înfumurare. Presocraticii îşi spun că sunt în măsură să înţeleagă totul, însă, în acelaşi timp, sunt conştienţi că drumul până acolo este extrem de dificil, ceea ce explică faptul că mulţi dintre ei afirmă că nu ştiu nimic. Îşi cultivă dubiile, se îndoiesc că universul are început, că evoluează, se îndoiesc de însăşi existenţa universului.

Finalul cursului m-a făcut să mă gândesc la tata, drept pentru care am ieşit din sală mai degrabă mulţumit. Dacă ar trebui să botez cele două teancuri de cărţi din faţa mea, pe cel din dreapta l-aş numi „dealul îndoielilor", iar pe cel din stânga „muntele certitudinilor".

Prin fereastra care se găseşte între ele pot vedea grădina. E într-o stare jalnică, plină de buruieni, unele verzi, altele uscate. Poteca aceea care, pe vremuri, dădea ocol vilei, nu se mai vede. Pinii au fost acoperiţi de un soi de bumbac care intrase prin toate crăpăturile scoarţei, lucru care, cu siguranţă, nu le făcea bine. Lipsa de îngrijire e, după părerea mea, cauza pentru care lămâii nu mai rodesc şi nici smochinul plantat sub fereastra bucătăriei nu mai dă fructe decât rar de tot, şi acelea microscopice şi fade. Anul acesta nu i-a mai răsărit nicio frunză. Ramu-

rile noduroase par o grămadă de oase. Ce fac, oare, călugării de la muntele Athos, cu scheletele fraţilor lor dispăruţi? Probabil că, în parte, le păstrează, pentru că deţin o vastă reţea de tuneluri pline ochi de schelete fără cap.

De-a lungul zidului care mărgineşte proprietatea sunt îngrămădite grinzi groase, alături de un butoiaş din tablă, răsturnat şi cu fundul mâncat de rugină. Ceva mai departe văd şi bicicleta Nausicăi, la fel de ruginită şi fără o roată. S-a folosit de ea până când a împlinit şaptezeci de ani. Cu ea mergea prin cartier, cu ea mergea la bancă. E de provenienţă franceză, se mai poate încă distinge cuvântul HIRONDELLE pe apărătoarea lanţului.

Şi vila oferă ochiului aceeaşi imagine dezolantă. Tencuiala s-a fărâmiţat în mai multe locuri, obloanele s-au deformat. Cele mai multe dintre ele sunt continuu închise, camerele rămânând scufundate într-un melancolic crepuscul. Nişte locuri care nu mai aşteaptă nicio vizită. I-am propus Nausicăi să îi revopsesc sufrageria, dar m-a refuzat.

— După câte ştiu, nu v-am angajat ca zugrav! a observat.

Parchetul scârţâie la fiecare pas, în pofida nenumăratelor covoare care îl acoperă. Însă nici lucrul acesta nu îmi deranjează gazda.

— Parchetul îmi permite să ştiu pe unde umblaţi, zice. Iar dacă ar intra vreo pisică, cu siguranţă aş auzi-o.

Cele două coloane din marmură verde de Tinos, care susţin pridvorul de la intrare, trebuie totuşi să admit că au rezistat trecerii vremii. Nausicaa le vizitează adesea, le atinge cu palmele, petrece câteva clipe lângă ele. Cu excepţia acestor momente, niciodată nu îşi mai scoate nasul pe-afară. Coloanele îi marchează limitele teritoriului. Şi eu, şi Sofia tremurăm de frică să nu cumva să cadă pe scara dintre pridvor şi grădină. Nausicaa nu admite să fie însoţită în timpul acestei plimbări, ca şi cum ar avea lucruri secrete de pus la punct, ea şi coloanele.

îmi iau notiţe într-un caiet gros, care seamănă cu o carte. Am scris pe coperta de un verde deschis cuvintele MUNTELE ATHOS cu majuscule negre, aşa cum sunt scrise numele morţilor pe craniile de acolo. Nu credeam că voi consemna în caiet altceva decât informaţii privind comunitatea athonită şi iată că totuşi vorbesc despre toate şi despre nimic, ca şi cum aş avea ambiţia de a compune un text personal, mai amplu. Poate că nu caut decât să îmi testez aptitudinile de scriitor înaintea începerii tezei de final de studii. Mă va cuprinde oare farmecul cărţilor pe care i le citesc Nausicăi? Este vorba despre romane, eseuri, culegeri de poezie. De ales, ea le-a ales, sunt opere pe care le-a citit în decursul timpului, dar pe care nu le mai ţine minte prea bine. I-am citit Laleaua neagră a lui Alexandre Dumas, Orele astrale ale omenirii a lui Ştefan Zweig, operele complete ale lui Solomos, autobiografia poetului Gheorghios Drosinis, intitulată Pagini răzleţe din viaţa mea şi încă multe altele. Şi povestea lui Christomanos ţine tot de genul autobiografic: autorul chiar a cunoscut-o pe Elisabeta, pe când era student la Viena, pe la finele secolului al XlX-lea. Îi dădea lecţii de greacă veche şi s-a îndrăgostit nebuneşte de ea. Împărăteasa era sublimă, dacă e să mă iau după portretul care completează textul şi care are o anumită asemănare cu Romy Schneider în rolul prin care aceasta a încarnat-o pe ecran. În imagine poartă o cămaşă neagră şi un guler amplu, de dantelă. Părul îi este pieptănat pe spate şi strâns într-o coadă groasă, care îi cade pe umărul drept.

Exact la fel este pieptănată şi Nausicaa în fotografia din hol, prinsă într-o ramă ovală, aurită. Ambele femei au aceeaşi expresie visătoare, aceeaşi privire deopotrivă intensă şi uşor distrată. După umila mea părere, Nausicaa

este încă şi mai frumoasă. Câţi ani să fi avut când şi-a făcut fotografia? Dacă aş fi cunoscut-o pe vremea aceea, cu siguranţă m-aş fi îndrăgostit de ea. Mă tem însă că nu mi-ar fi dat mai multă importanţă decât aceea pe care ar fi putut-o pretinde oricare alţi copii de instalatori. Poate că nici măcar nu m-ar fi remarcat. Tatăl ei era armator. I-a lăsat un număr enorm de terenuri şi de case şi în Tinos, dar şi pe insula Andros, unde se afla sediul companiei. Ştiu toate acestea de la avocatul ei, care este din acelaşi sat cu tatăl meu. Mai ştiu şi că a avut un frate care a dispărut fără urmă după ce a renunţat la moştenire. Lucru care trebuie să se fi întâmplat pe la jumătatea anilor ’50, întrucât pe atunci părinţii încă le mai trăiau. Vasilis Nikolaidis a murit în ’58, iar soţia lui, Argyro, un an mai târziu. Nausicaa nu mi-a vorbit de prima dată despre fratele ei.

— Sunteţi înalt? m-a întrebat fără să îmi fi lăsat timp să mă aşez.

— Sunt de înălţime medie, i-am răspuns cu modestie.

— La vârsta dumneavoastră aveam un metru optzeci şi cinci.

Şi astăzi, în ciuda poverii anilor, tot este mai înaltă decât mine.

— Fratele meu era micuţ.

De atunci nu a mai făcut nicio aluzie la el. Nici eu nu am fost curios să deschid albumul de fotografii aşezat pe măsuţa din bibliotecă. Puţinul pe care îl ştiu despre familia Nikolaidis îmi este suficient. Uneori mă gândesc la tânăra din fotografie, o văd păşind mândră la defilarea de 25 martie, în fruntea delegaţiei şcolii ei, ducând drapelul grecesc. Strada străluceşte din cauza umezelii. Am remarcat că întotdeauna plouă în ziua dinaintea sărbătorii naţionale.

Miercurea trecută aş fi făcut mai bine să nu mă fi dus la cursuri. Universitatea era încă şi mai goală decât de obicei, pe înserate. Frecventele întreruperi ale curentului electric, provocate de timpul rău, m-au convins să nu utilizez ascensorul la încheierea orelor, drept pentru care am luat-o pe scări. Ajungând la etajul doi, am zărit un bărbat care măsura în lung şi-n lat coridorul gol, în faţa sălii de expoziţii în care sunt adunate mulaje după sculpturi antice. M-am oprit un moment, părându-mi-se că îl cunosc. Nu m-am înşelat, era Vezirtzis. Nu s-a mirat să mă vadă, ştiind că la ora aceea aveam cursuri.

— Sper că n-ai uitat că te aştept cu subiectul tezei.

Chiar în spatele lui se găsea statuia unei femei pe jumătate goale, care îşi ridica sânul cu mâna stângă, ca pentru a da unui copil să sugă. Chipul îi era cam grăsuţ, dar sânii, fără a fi fost prea mari, erau de o deosebită frumuseţe,

întâlnirea neaşteptată dintre Sfânta Fecioară şi zeii antichităţii, pe muntele Athos, mi-a revenit în memorie. „N-a văzut nicio statuie. Doar şi le-a imaginat, căci era ameţită de furtună.” Cu toate acestea, Fecioara Măria m-a ajutat să ies din încurcătură: i-am pus şi lui Vezirtzis aceeaşi întrebare pe care i-o adresasem şi librăresei de la Pantocrator.

— Cunoaştem destul de puţin despre trecutul Sfântului Munte, mi-a răspuns. În mitologie, Athos era un uriaş care a încercat să îl omoare pe Poseidon, aruncând după el cu o stâncă imensă. Stânca este promontoriul de la Athos. În antichitate se numea Akte şi cuprindea un număr oarecare de locuitori. Nu cred să se fi scris despre asta mai mult de o sută de pagini. Nicio cercetare nu a fost întreprinsă asupra peninsulei; s-au opus călugării care şi acum urăsc zeii antici.

A început iarăşi să meargă încolo şi-ncoace. Neştiind dacă trebuie să îl însoţesc sau să plec, am rămas încremenit în locul în care ne întâlniserăm. „Am să-i zic Nausicăi că muntele Athos e o ditamai pietricica.”

— N-ai vrea să mergem la cafenea, să bem un pahar?

Deşi am sosit chiar în momentul în care Maria stingea luminile, a fost de acord să ne servească. Am comandat două whisky-uri şi ne-am aşezat lângă o fereastră de la care se putea vedea întreg campusul, având în prim-plan facultatea de teologie. Arcadele care încoronează clădirea trimit vag la ferestrele bisericilor bizantine. Ploua în continuare, dar nu cu aceeaşi putere.

— O prietenă care lucrează la Ministerul Culturii şi care a fost vizitată de curând de un călugăr de la muntele Athos îmi povestea că insul a fost atât de indignat descoperind, la intrare, statuia unei divinităţi, încât a încercat să o dea jos! Portarii au trebuit să facă eforturi ieşite din comun pentru a-l împiedica. Însă, înainte de a-l potoli, acesta tot a izbutit să scuipe zeiţa în plină figură.

M-am gândit din nou la Sfânta Fecioară şi la sosirea ei la muntele Athos. În iconografia bizantină, expresia îi este mai degrabă îndurerată. „Pesemne că izbucnise în lacrimi descoperind statuile.”

— Dar ce căuta călugărul la Ministerul Culturii?

— Trebuie că avea vreo solicitare. Întotdeauna călugării cer câte ceva şi, ca regulă generală, au de fiecare dată câştig de cauză.

îmi vorbea fără aerul condescendent de la cursuri. Mi s-a părut cam trist. Am dedus că un eveniment nefericit l-a obligat să îşi revizuiască excelenta părere pe care o avea despre sine însuşi.

— Unele mănăstiri de la muntele Athos au fost foarte probabil ridicate pe amplasamentul unor temple antice. Să-ţi intre bine în cap, totuşi, că i-a fost greu creştinismului să şteargă vechile practici religioase. Acum vreo zece ani a fost găsită în apropiere de Veria, într-un mormânt din secolul al IV-lea după Christos, scrisoarea unei femei care cerea puterilor Hadesului să îi aducă pe calea cea dreaptă fustangiul de bărbat. Mormântul pe care îl folosise drept cutie poştală aparţinea unui bărbat asasinat. Victimele morţilor violente erau considerate drept intermediari deosebit de eficienţi pentru cei care îşi doreau să comunice cu spiritele din lumea subpământeană. Veria fusese iniţiată în tainele creştinismului de către apostolul Pavel, cu patru sute de ani mai înainte.

Cursul lui Theano mă obosise mult prea tare pentru a mai fi în măsură să urmăresc şi un al doilea. Vezirtzis probabil că şi-a dat seama, fiindcă şi-a încheiat brusc conferinţa. A desfăcut misiva pe care o răsucea între degete de câteva clipe şi s-a uitat la ea. Pe pereţi, de jur-împrejurul nostru, erau încă lipite afişele de la alegerile universitare, care tocmai fuseseră câştigate de către studenţii afiliaţi partidului de dreapta, Noua Democraţie. Sloganul lor, Gândim liber, era ilustrat prin fotografia unui delfin. Partidul Comunist Grec împrumutase o imagine din Asterix, care îi arăta pe gali asaltându-i pe romani. Cât despre stângişti, aceştia alcătuiseră un colaj intitulat Să dăm echilibrul peste cap, reprezentând un elefant care, aşezat pe o margine de bancă, arunca în aer femeia aflată la cealaltă margine (nu am înţeles dacă nefericita cu pricina reprezenta dreapta ori întreaga societate greacă). Am mai reperat şi două afişe de mici dimensiuni care propuneau, la preţuri avantajoase, excursii în Mykonos şi Santorini. Vezirtzis a lăsat o clipă biletul pe masă pentru a-şi scoate portofelul. Era un bilet de autobuz interurban Atena-Patras. Nu a acceptat să îmi plătesc whisky-ul.

La plecare, am trecut din nou prin faţa expoziţiei de mulaje.

— La întrebarea: „Când trebuie să ne îndrăgostim?”, un filosof presocratic numit Clinias a răspuns: „Când vrem să suferim.”

Nu mi-a mai adresat niciun cuvânt până când nu am ieşit din clădire.

— Există un studiu despre Halkidiki, scris de un arheolog german, în care este vorba pe larg despre Athos. Poate că îl vei găsi la Biblioteca Ghennadios. Întreabă de Georgia, dacă ajungi pe acolo, este o prietenă de-a mea.

„Peste tot are prietene.” Ţinuse tot timpul în mână biletul pentru Patras. S-a îndreptat către parcare, iar eu către staţia de autobuz. Ploaia încetase. Pe

drum, aproape că am adormit. Am deschis dintr-o dată ochii, convins că ajunsesem, dar nici vorbă de aşa ceva. Mă tot întrebam de ce s-o fi dus Vezirtzis la Patras cu autocarul, nu cu maşina lui.

2

Călugării nu gândesc, ci se roagă. Să fie o mef serie asta, de a cere continuu ceva? în orice Sm**/ caz, aceasta le este principala ocupaţie. Li se întâmplă să se roage şi noaptea, mai ales când îi vizitează dracii. Nu e vorba de doi-trei demoni, ci de legiuni întregi. Şi arată oribil: chei, cu trupul acoperit cu păr de porc, mirosind pestilenţial. Sunt gata să te apuce de organele genitale chiar înainte de a-ţi da seama că mişună prin preajmă. Presupun că, totodată, sunt şi foarte mici.

Rugăciunea cea mai simplă se reduce la Doamne, Isuse Christoase, miluieşte-ne pre noi. Este de dorit, cel puţin în prima perioadă a noviciatului, să fie repetată continuu, ţinându-se cât mai mult respiraţia (trebuie să fie spusă de cel puţin cinci ori între inspiraţie şi expiraţie). Avantajul exerciţiului este că eliberează spiritul de orice gând. Lui Dumnezeu nu-i place filosofia. El lucrează asupra gândurilor noastre ca o briză abia simţită, notează bătrânul Iosif în scrisorile sale. Ce mai spune? în cele mai multe cazuri, dorinţa carnală nu capitulează decât în faţa loviturilor: la un bici şi loveşte-te peste coapse cu putere, ne sfătuieşte. Purificarea sufletului nu este o afacere oarecare. Ea cere rugăciuni, lovituri şi un regim alimentar din cele mai stricte.

Iosif condamnă fripturile, carnea, peştele în saramură, sosurile, sarea şi băuturile alcoolice. Din contră, este de acord cu orezul şi cu legumele uscate, la fel şi cu brânza, ouăle, sardelele şi măslinele, toate acestea, fireşte, în cantităţi foarte mici. Chiar şi el, în anumite perioade, nu mânca absolut nimic. N-am mai mâncat de patruzeci de zile. O fotografie a sa apare în volumul de corespondenţă. Putem vedea, astfel, un bărbat marcat de încercările vieţii, cu obrajii supţi şi aer rătăcit. In spatele lui se zăreşte o scară sprijinită de un copac. O fi locuit chiar în copacul acela? Viaţa mi-a fost marcată de dureri şi de boli. A refuzat să fie chemat doctorul chiar şi când întreaga parte stângă a trupului i-a paralizat şi când a devenit evident că sosea moartea. Împotriva voinţei sale, ceilalţi călugări au făcut apel la medic. Au fost necesare cincizeci de injecţii şi imobilizarea timp de cinci luni pentru a putea fi restabilit. Medicina nu foloseşte nimănui. Unei călugăriţe care ar fi trebuit să se opereze de urgenţă i-a recomandat să renunţe la intervenţia chirurgicală: Lasă totul în mâinile Domnului, îi scria.

Bolile sunt încercări impuse de către Dumnezeu. Să fie, oare, în puterea doctorului să se împotrivească voinţei divine? Bineînţeles că nu. Să mergem mai departe.

Din momentul în care te hotărăşti să te muţi pe Sfântul Munte, eşti obligat nu doar să nu mai gândeşti, dar şi să nu îţi mai aminteşti. Trebuie să îţi uiţi părinţii, familia. Legăturile de sânge sunt abolite. Iosif vorbeşte cu repulsie despre sângele matern, pe care îl califică drept o murdărie. Scuturat de propriile păreri, postulantul trebuie să manifeste ascultare orbească faţă de preceptorul

După Christos

său care, în general, este unul dintre cei vechi, aşadar un bătrân. Nu trebuie să treci examene pentru a fi admis la muntele Athos. Ajunge să ştii să asculţi. Iosif consideră novicii nişte servitori, ba chiar nişte sclavi. Comportamentul celor vechi în ceea ce îi priveşte nu este dintre cele mai blânde: îi insultă, îi umilesc. Îi îndeamnă în această direcţie pentru a scăpa din mrejele propriului lor egoism, pentru a deveni conştienţi de nimicnicia lor. Nu suntem decât pământ şi noroi, scrie Iosif la pagina 76. La pagina 409, se miră că lui Dumnezeu nu i s-a făcut greaţă mânuind noroiul abject din care ne-a modelat.

Nu mă aşteptam să găsesc în epistolele lui Iosif preceptul Cunoaşte-te pe tine însuţi a cărui paternitate îi este atribuită lui Thales. Numai că, dacă pentru filosof cunoaşterea de sine nu este la îndemâna primului venit, pentru bunul călugăr nimic nu este mai uşor, dat fiind faptul că nimic nu suntem. Dumnezeu, care ne-a dăruit totul, socoteşte că trebuie să ne şi ia totul. Este un soi de creditor nemilos cu debitorii săi. Nu este emoţionat de lacrimile pe care călugării le varsă în torente. Pernele le sunt încontinuu jilave. Unul dintre ei plângea în asemenea hal făcându-şi rugăciunea, încât pământul de sub picioare i s-a transformat în noroi. Iosif îşi spune că Dumnezeu ar putea anihila diavolul rebel care tiranizează întreaga omenire, însă evită să se întrebe de ce nu o face. Consideră că sentimentul religios provine din frica de Dumnezeu. Divinitatea căreia îi schiţează portretul este la fel de implacabilă ca şi aceea, teribilă, din Vechiul Testament.

Din fericire, există Sfânta Fecioară, care este miloasă, indulgentă. Iosif nu îi poate aminti numele fără a se emoţiona. Icoana ei îl atrage ca pe un îndrăgostit. Nu se mai satură să o sărute. Uneori, aceasta îl vizitează în somn. Îl sărută şi ea, pe când copilul divin îi mângâie faţa cu mâna Lui rotunjoară. Nu doar că nu se teme de moartea care îl va dezlega de

încercările monahismului — întregul trup mi-e o rană —, dar chiar se grăbeşte să moară mai repede pentru a o putea întâlni, în sfârşit, pe Măria. Aceasta îl aşteaptă îmbrăcată în alb din cap până-n picioare, ca o tânără mireasă, răspândind un parfum rafinat, la fel de strălucitoare ca o mie de sori, înconjurată de flori cu frunzele de aur şi păsări cu aripile colorate în mii de culori. În nicio icoană bizantină, Sfânta Fecioară nu poartă veşminte albe.

Iosif a murit în 1959. Scrisorile i-au fost publicate douăzeci de ani mai târziu de către mănăstirea Filotheu. Bărbatul acesta umil, care semnează cel mai mic dintre Iosifi, nu este lipsit de inerenta pretenţie de a funcţiona ca ghid. Admonestările sale se adresează în special fraţilor şi surorilor întru religie, dar şi unor laici. Şcoala nu a urmat-o decât până în clasa a doua primară. Utilizează un idiom special pe care, evident, l-a învăţat la muntele Athos, din cărţile citite acolo şi de la persoanele pe care le-a frecventat. Demotica, limba vorbită în copilărie, o uitase. Încearcă să dea o anumită greutate spuselor sale, folosind surprinzătoare întorsături de limbaj: scrie a primi o stricăciune în loc de a suferi o stricăciune, a da dezordine în loc de a provoca dezordine. Pierderea de sânge devine vărsare de sânge. Are o slăbiciune pentru forma verbală arhaică adolescho, căreia îi atribuie deliberat sensul de a fi ocupat, când, în realitate, aceasta înseamnă a vorbi fără încetare, a-ţi bate gura în mod obositor.

în sfârşit, m-am apucat de lucru. Respir mai în voie când studiez presocraticii decât atunci când dau târcoale călugărilor. De mai multe ori am simţit nevoia să deschid fereastra pe când analizam cartea lui Iosif. Numai că este foarte posibil ca Nausicaa să judece altfel, să fie frapată de candoarea autorului. Totuşi, nu cred că va fi de acord cu obiceiul acestuia de a-şi lovi coapsele. Oare va crede aserţiunea conform căreia mâna Măriei Magdalena, conservată la mănăstirea din Simonopetra, a rămas caldă ca şi cum ar fi viei

Lectura poemelor lui Simeon mi-a fost mai puţin neplăcută. Sunt atât de scurte — fiecare este compus din două sau trei versuri — că ar dezarma orice critic. Seamănă cu păsările care îşi iau zborul imediat ce te apropii de ele. Paradoxal, limba peruvianului este mai vie decât idiomul călugărului grec. Cum de-a ajuns la muntele Athos? Să se fi îmbarcat la Lima, să fi traversat oare Pacificul şi Oceanul Indian pentru a ajunge în Mediterana prin Canalul Suez? Simeon vorbeşte mai ales despre natură. Îmi închipui că o vedea ca pe o operă a Domnului: Imperceptibil/ trandafir/ al frumuseţii

invizibile. Desenul care ilustrează coperta reprezintă o lămâie de un galben luminos, strălucitor. Observă culorile florilor, se bucură de parfumul cimbrişorului, al rozmarinului, al busuiocului, apleacă o ureche atentă la cântecul păsărilor, cum o făcuse şi Sfântul Francisc. Păsările — sticleţii, vrăbiile, mierlele, măcăleandrii, rândunelele, codobaturile — sunt tovarăşii săi cei mai dragi. Trăieşte într-un mic paradis în care, totuşi, este singur. Poate că nu este atât de laconic decât fiindcă nu există nimeni căruia să îi vorbească. Am senzaţia că poemele sale nu i-ar fi plăcut deloc lui Iosif. Cum să nu resimţi dorinţa?, se întreabă Simeon, primăvara. Culegerea de versuri nu a fost publicată la muntele Athos, ci de către un editor atenian independent {Mormântul lui Simeon, Ed. Agra, 1994). Dragostea este purtătoare de lumină, notează în altă parte. Şi nicăieri nu se referă la Fecioara Maria. Probabil că nu la ea se gândea formulând întrebarea: Când ai să vii? Existenţa pe care şi-a ales-o îl aruncă uneori în perplexitate: Singur în celulă/ mă întristez şi mă-ndurerez/ ce oare caut?

Cei doi călugări au totuşi ceva în comun: sunt extrem de sentimentali. Simeon plânge şi el foarte mult, plânge în chilie, plânge nopţile sub stele: Cerurile şi omul/ plâng împreună. Ca şi Iosif, şi el repetă frecvent cuvântul „durere”. Poate că acesta este cuvântul cel mai convenabil la Athos, cel care deschide toate uşile.

Unul dintre poeme îmi aminteşte de Nausicaa: Seara, în grădină/ culorile se fac nevăzute. Acum câteva zile, gazda îmi mărturisise că îi lipsesc culorile.

— Mi-ar plăcea să revăd culorile, îmi spusese. Roşul, verdele, albastrul — minunatul azuriu al cerului nostru.

Puţin mai târziu, a adăugat şi violetul. Dacă-mi voi pierde vederea, voi avea şi eu nostalgia violetului?

— Dar galbenul? am întrebat-o. Nu doriţi să revedeţi şi galbenul?

— Ba da, firește, vreau să revăd şi galbenul.

Nu i-am vorbit încă despre lecturile mele. Intuiesc că domeniul pe care mi-am luat însărcinarea să îl explorez este mult mai vast decât mi-aş fi închipuit. M-a impresionat în special o informaţie de care am dat, parcurgând volumul comemorativ publicat la aniversarea a o mie de ani de creştinism la muntele Athos: clădirile anumitor mănăstiri acoperă o suprafaţă de treizeci de mii de metri pătraţi. Peninsula cuprinde douăzeci de mari ansambluri, zeci de biserici mici, numite schituri, locuri de asceză care

adăpostesc grupuri restrânse de călugări şi nenumărate case izolate, rezervate schivnicilor.

Mama a fost încântată când i-am comunicat, la telefon, despre această cercetare. Continuă să nutrească nădejdea că, într-o bună zi, o voi apuca din nou pe drumul cel bun, declarându-mi că monahii sunt cei mai în măsură să mă călăuzească.

— Sunt mai serioşi decât popii, îmi spune. Mulţi dintre ei au fost canonizaţi. Unii chiar au făcut minuni.

Nu cumva consideră muntele Athos drept o şcoală a sfinţeniei? Nu cumva tot aşa ar trebui să îl văd şi eu?

— Ai auzit de vrednicul Paisios?

E la curent cu tot ceea ce ţine de religie. Îşi petrece după-amiezele prin capelele din portul Tinos, fuge de la una la alta pentru a ajunge, invariabil, la biserica Bunei-Vestiri, unde se află icoana făcătoare de minuni a Sfintei Fecioare. Nu se întoarce acasă înainte de nouă seara, oră la care, de obicei, tata termină ce are de lucru. Dimineaţa, face prăjituri şi plăcinte cu fructe şi sirop pentru patiseria lui Filipusis. Aceştia sunt polii între care îi gravitează viaţa: religia şi dulciurile. Mi-a comunicat că Filipusis merge regulat la muntele Athos.

— Călugării l-au salvat de droguri, mi-a explicat în cuvinte apăsate. Au făcut din el un alt om. Astăzi fuge de droguri ca diavolul de tămâie.

Mama crede în minuni. Faptul că la Tinos nu a avut loc niciuna în ultimii patruzeci şi opt de ani, de când s-a născut, nu-i zdruncină cu nimic credinţa în proprietăţile terapeutice ale icoanelor. Când este de faţă, evit să abordez vreo problemă legată de Dumnezeu ori de Biserică, fiindcă nu este dispusă să mă asculte. Dialogul nu o interesează decât în măsura în care îi permite să îşi exprime opiniile. Prezentatorii jurnalelor televizate, care le taie tot timpul vorbele invitaţilor şi nu îi lasă să îşi încheie frazele, mi-o amintesc pe mama. Din nefericire, habar nu are să asculte. Nu posedă nici măcar un vârf de linguriţă din această virtute pe care pitagoreicii o respectau atât de mult. Când eram mai tânăr, mă certam programatic cu ea, convins că asemenea conflicte ar fi avut vreun sens, pentru ca, până la urmă, să nu fi făcut altceva decât să ne obosim peste măsură unul pe celălalt. Şi ea a renunţat să îmi mai vorbească despre Dumnezeu. Atâta doar, când ne aşezăm la masă, îi este peste poate să nu îmi atragă atenţia că nu m-am închinat.

— Chiar crezi, fiule, că o să cazi din picioare de oboseală dacă ai să-ţi faci cruce? Pe calea pe care-ai apucat-o, şi cum trebuie să ţii degetele o să uiţi!

Este convinsă că le ştie pe toate mai bine decât oricine altcineva. Numai în domeniul instalaţiilor consideră că este mai puţin competentă decât soţul ei. Nici tata şi nici mama nu au putut termina liceul. El s-a lăsat de şcoală pentru a munci atunci când tatăl i-a devenit infirm, iar ea pentru a se mărita cu el. De o groază de ani sunt împreună. Primul copil le-a murit la o lună de la naştere. Au avut timp doar să îl boteze, au chemat la maternitate un preot şi i-au dat numele de Gherasimos. In fiecare sâmbătă, mama merge la cimitir şi udă florile de pe mormânt. Dacă e să-l cred pe tata, era mai puţin habotnică înainte de a trăi acea dramă. Obiecţiile mele privitoare la învăţăturile bisericii probabil că ar afecta-o mai puţin, dacă nu ar fi atât de convinsă că Gherasimos se află în cer. Îmi amintesc cum mă fixa uneori cu privirea încărcată de furie, de parcă îndoielile mele mi-ar fi lipsit fratele de viaţa de apoi. Astăzi, Gherasimos ar fi avut douăzeci şi şapte de ani. Din când în când îi resimt puternic absenţa, mă concentrez asupra golului pe care l-a lăsat şi chiar am senzaţia, câteodată, că abia a ieşit din cameră. Mi-ar fi plăcut să am un frate de care să fie îndrăgostite toate studentele de la facultatea de filosofie.

Tata este bine cunoscut în Tinos, nu doar pentru calităţile lui profesionale, dar şi fiindcă, sistematic, îşi întreabă clienţii dacă sunt credincioşi, de fiecare dată când le instalează vreun nou aparat pentru încălzit apa sau vreo chiuvetă. Habar nu am ce crede el însuşi. De obicei, vorbeşte foarte puţin, exact invers decât mama. Poate că îi chestionează pe ceilalţi tocmai pentru a-şi face şi el o părere, precum electoratul indecis care încearcă să se hotărască într-un fel, consultând sondajele de opinie.

întotdeauna o însoţeşte pe mama, duminica dimineaţa, la biserică, dar nu rămâne niciodată înăuntru mai mult de cinci minute. Se aşază apoi pe un scaun, la cafeneaua lui Dinos, la capătul cheiului, în apropierea şantierului unde se repară şalupele şi bărcile, contemplând marea şi bând rachiu. Nu cred că se uită la turişti şi nici că visează la aventuri. Cu mama s-a căsătorit din dragoste. Când s-a dus la părinţii ei să îi ceară mâna, era înarmat cu un pistol, ameninţându-i că se va sinucide pe loc dacă îl vor refuza. Cred că şi acum este îndrăgostit de ea, chiar dacă nu îl mai îngrijeşte, nu se mai machiază, nu mai merge la coafor şi mai mereu este îmbrăcată în negru. Trebuie să credem că există iubiri care durează.

De ce povestesc toate astea? Ţin la cuvintele pe care simt nevoia să le aud şi eu, la rândul meu. Sofia întinde lenjeria la uscat, în grădină, pe o sfoară prinsă între doi pini. Nu-i văd nimic din desuuri. Bănuiesc că poartă chiloţi demodaţi, de culoarea fisticului ori galben-spălăciţi. M-ar interesa mai mult sutienele, căci are sâni magnifici, într-un film al lui Truffaut, doi funcţionari rămân cu gura căscată de admiraţie în faţa pieptului unei trecătoare. „Eu, zice unul dintre ei, dacă aş avea asemenea sâni, mi i-aş mângâia toată ziua.” Evită să se uite în direcţia mea, de parcă nici că i-ar păsa dacă sunt pe acolo ori nu.

Nu am mai fost de la Crăciun prin Tinos. Cu siguranţă, mă voi întoarce de Paşte care, anul acesta, cade pe 23 aprilie. După atâţia ani petrecuţi la Atena, mi-ar fi greu să mă readaptez la viaţa de pe insulă, ba chiar să folosesc expresii specifice, pe care oamenii le spun zilnic pe stradă. Am senzaţia că nici nu le zic corect, nici nu le formulez la momentul potrivit. Aş părea un actor prost care, în plus, nici nu-şi prea ştie rolul.

Dezvoltarea turismului pe insulă a făcut să crească fulminant activitatea în construcţii. La fiecare revenire acasă descopăr zeci de clădiri noi, mai ales pe malul mării. Un mare număr dintre acestea rămân neterminate, fiindcă mâna de lucru, formată în special din albanezi, rămâne insuficientă. Tata lucrează douăsprezece ore pe zi, dar tot nu îşi poate acoperi toate obligaţiile. Şi-a făcut apariţia o nouă clasă socială, care consideră insula drept o întreprindere profitabilă şi care deja este vinovată de serioase degradări ale mediului înconjurător. Sitaras, avocatul Nausicăi, a luat de curând iniţiativa de a fonda o asociaţie ecologistă al cărei secretar general este Dinos, cafegiul, şi al cărei trezorier este tata.

In antichitate, templul cel mai mare şi cel mai celebru din Tinos era dedicat lui Poseidon. Se spunea că atrăgea pelerini veniţi din întreaga Grecie. Se găsea nu departe de actualul port, în apropierea mării. Când să-l fi distrus creştinii? Nici măcar o singură coloană nu i-a rezistat până în zilele noastre. Poate pentru a evita ca absenţa vechilor zei să nu fie prea dur resimţită, Biserica a transferat unele dintre competenţele acestora în seama sfinţilor ei. Astfel, Sfântul Nicolae a împrumutat de la Poseidon rolul de protector al navigatorilor, iar profetul Ilie i-a succedat lui Zeus pe crestele munţilor. Numai Afrodita a fost condamnată să fie complet ştearsă din anale. Sfânta Fecioară i-a succedat, pesemne, lui Asclepios, doar el era acela care primea bolnavii în templu. La Epidaur, a fost descoperit un mare număr de ofrande asemănătoare ex-voto-urilor de care e plină biserica

Bunei-Vestiri. Am văzut o statuie a lui, a cărei expresie este la fel de îndurerată ca şi aceea a Fecioarei Măria. Aşadar, şi anticii credeau în minuni, nu însă şi în învierea morţilor. Pe Zeus l-au apucat năbădăile în momentul în care Asclepios a încercat să învie un decedat şi l-a pedepsit lovindu-l cu fulgerul. Pe vremea aceea moartea era un business trist. Vacanţa în întunecatul Hades nu provoca nicio bucurie, îmi amintesc de o conferinţă susţinută în Tinos de către Cornelius Castoriadis, despre naşterea democraţiei ateniene. Susţinea că religia grecilor antici, incapabilă să ofere fidelilor cea mai mică rază de speranţă, favorizase dezvoltarea gândirii politice şi, pe cale de consecinţă, crearea instituţiilor democratice. Conştiinţa faptului că grecii aveau un destin tragic i-a incitat, într-o oarecare măsură, să îşi ia singuri soarta în mâini. Castoriadis trăia la Paris, însă verile şi le petrecea în Tinos, în satul Tripotamos. Acolo şi-a dezvoltat ideile acestea, în grădina casei unde locuia, în faţa unui numeros auditoriu. Unii se urcaseră prin copacii din jur pentru a-l putea vedea. Aceasta a fost şi imaginea care mi-a revenit în memorie când am aflat vestea morţii lui: oameni care îl ascultau, aşezaţi pe ramurile copacilor. Teoria lui mi-a permis să înţeleg mai bine indiferenţa mamei faţă de politică. Presupun că este şi normal să îşi bată joc de acest domeniu, din moment ce este convinsă că adevărata viaţă se află în altă parte.

îmi dau seama că nu prea vorbesc despre ea în termeni laudativi. M-a strâns puternic la pieptul ei slab, când am părăsit insula. Găzduirea la doamna Nikolaidis s-a hotărât fără asentimentul ei. Nu a fost de acord cu soluţia propusă de Sitaras, deşi era foarte avantajoasă din punct de vedere financiar: nu plăteam chirie gazdei. Mama nu o cunoştea pe Nausicaa decât prin intermediul cuvintelor bune spuse de avocat. A reacţionat ca şi când s-ar fi temut să nu o uit, alături de o femeie căreia i se aduceau atâtea elogii.

— Asta micu' nu are nicio legătură cu locuinţa unei asemenea doamne, repeta fără a oferi vreo explicaţie.

în schimb, tata a fost imediat de acord cu propunerea prietenului lui. Era convins că viaţa îmi va fi mai plăcută într-o casă cu grădină decât într-o garsonieră din centrul oraşului. M-a însoţit când m-am mutat, a montat nişte etajere pe unde erau necesare, a schimbat aparatul de încălzit apa la baie, chiar a plantat şi un măslin în faţa uşii; din păcate, nu s-a prins. Cu acea ocazie a cunoscut-o şi pe Nausicaa, de care a fost primit cu obişnuita ei politeţe. Tata m-a mai vizitat şi cu alte ocazii, mama, însă, niciodată. Sigur că, în toţi aceşti ani, a venit de patru sau cinci ori la Atena, ultima dată când

mi-am luat diploma, dar nu am reuşit să o conving să urce cu mine până în Kifisia. Totuşi, nu ar fi exclus să îşi fi schimbat atitudinea faţă de gazda mea, acum, că a aflat de interesul acesteia pentru muntele Athos. Duminica trecută, când am vorbit la telefon, m-a întrebat cum îi mai merge Nausicăi, lucru pe care nu l-a mai făcut niciodată, ba chiar m-a rugat să îi transmit salutări din partea ei.

Ziua de astăzi, vineri, 17 martie, este dedicată lui Alexie, omul lui Dumnezeu. Deţin câteva informaţii în ceea ce îl priveşte: aparţinând unei familii bogate de patricieni romani, a renunţat la averea părintească şi a dus o viaţă de vagabond. Îi plăcea să doarmă pe scările caselor, ca un câine. Sfinţenia i-a fost recunoscută şi de biserica ortodoxă, şi de cea catolică. Visez la un calendar în care presocraticii să ia locul sfinţilor creştini. Biserica greacă a ajuns să şteargă în bună măsură numele anticilor. Niciun grec, după câte ştiu, nu se mai numeşte Thales, Xenofon, Metrodor sau Empedocle. Au supravieţuit doar numele celor trei cei mai celebri filosofi: Socrate, Platon şi Aristotel. Zenon cel din calendar nu este Zenon din Eleea, ci martirul credinţei supus supliciului în timpul lui Diocletian. In ziua în care Thales va fi sărbătorit, va fi analizată şi aserţiunea lui conform căreia moartea nu este diferită de viaţă. „Atunci, de ce nu mori?", l-a întrebat cineva spre a-l sfida. „Tocmai fiindcă nu este nicio diferenţă între una şi cealaltă!", i-a răspuns. Gorgias, care a trăit o sută de ani, ne-ar explica, la aniversare, că secretul longevităţii rezidă în faptul de a nu da importanţă opiniei altuia.

In timpul cursului de alaltăieri, Theano s-a referit la ediţiile moderne ale operelor presocraticilor, începând cu aceea a germanului Hermann Diels, pusă la punct la sfârşitul secolului al XIX-lea, care a constituit baza tuturor celorlalte ediţii. Datele de care dispunem în legătură cu viaţa şi opera acestor învăţaţi sunt, în cele mai multe dintre cazuri, teribil de lacunare. Eurytos, spre exemplu, ne este cunoscut mai ales prin impasibilitatea de care a dat dovadă atunci când unul dintre prietenii lui l-a anunţat că, trecând prin cimitir, a auzit un mort cântând. „Pe ce ton cânta?", a întrebat filosoful.

La sfârşitul cursului, trecând peste propriile-mi temeri, am întrebat-o pe Theano dacă nu cumva paradoxurile sofiştilor aveau şi un anume caracter umoristic.

— Dimpotrivă. Arătau aceeaşi gravitate ca şi profesorii din universităţile zilelor noastre. Erau ironici, incisivi, sarcastici, însă nu tolerau să li se pună

în cauză opiniile care, de altfel, însemnau modul lor de a-şi câştiga pâinea cea de toate zilele. Fiindcă erau foarte bine plătiţi de către elevi.

Sfinţii nu au nimic să ne înveţe. Le ajunge să repete lucruri ştiute de toată lumea. Zilele creştinilor nu se deosebesc una de alta şi aparţin fără excepţie lui Dumnezeu. Chiar să fie necesar să citesc toate aceste cărţi despre Sfântul Munte? Ii voi spune Nausicăi că monahii nu au nevoie de bani, că mănâncă numai sardele şi orez. Poate că îi confundă cu Charon, care primea obolul pentru a transporta morţii de pe un mal pe celălalt al Styxului. Poate că are de gând să le lase averea pentru a-şi asigura un loc în ceruri.

Care să fie structura populaţiei din Athos? Cu ce se îndeletnicesc călugării când nu se roagă? Se dedică agriculturii, creşterii animalelor, pescuitului? Poate că produc ei înşişi brânza pe care o consumă, iar ouăle pe care le mănâncă sunt chiar ale găinilor pe care le cresc. Unde găsesc puţinii bani de care au nevoie pentru a supravieţui? Sunt, oare, retribuiţi de către stat, la fel ca şi preoţii? Ce fac atunci când nici postul, nici rugăciunile, nici loviturile de bici nu mai ajung pentru a-i linişti? Poate că înnebunesc. Noaptea, femei de un alb imaculat ies, dând la o parte pământul cu braţele lor de alabastru.

încă nu am ajuns la Biblioteca Ghennadios, dar am consultat în sala de lectură a universităţii câteva cărţi despre istoria străveche a Athosului. Le-am deschis fără sentimentul de veneraţie pe care mi-l inspiră lucrările de filosofie, dar şi fără tristeţea pe care o resimt când citesc texte cu caracter religios. Istoria a fost mereu cursul meu preferat. Mi se părea mai fascinantă decât romanele pe care le-am citit în copilărie, fiindcă aventurile despre care era vorba constituiau fapte reale. Îmi închipuiam Grecia ca pe o eroină capabilă să trezească întreaga gamă a pasiunilor, mereu plasată în situaţii periculoase.

Istoria unei peninsule se leagă cu necesitate de apele care-i udă ţărmurile. Pentru Herodot, marea din jurul muntelui era deosebit de sălbatică. Nici nu exagera: în anul 492 înainte de Christos, aceasta înghiţise întreaga flotă persană care, sub comanda lui Mardonios, se îndrepta către Atena. Au dispărut douăzeci de mii de oameni şi trei sute de nave.

Unsprezece ani mai târziu, Xerxes a relansat expediţia cu forţe sporite. Pentru a evita extremitatea peninsulei, a optat pentru planul nesăbuit de a străpunge limba de pământ care o leagă de Halkidiki, în aşa fel încât să ajungă direct în Marea Egee prin golful Singitikos. Cum nu există nici urmă de canal prin acele locuri, mulţi se îndoiesc acum că proiectul a fost realizat

vreodată. Totuşi, şi Herodot, şi Tucidide afirmă acest lucru. Cel dintâi este de părere că Xerxes ar fi preferat soluţia care, desigur, nu era deloc cea mai simplă, pentru a lovi grecii în chiar puterea imaginaţiei lor.

Cum se face că Vezirtzis nu mi-a vorbit nici despre naufragiul flotei persane, nici despre canalul lui Xerxes? Evident, nu era nicidecum în apele lui în seara aceea. II revăd învârtind între degete biletul de autobuz. Este adevărat, bineînţeles, că nu dispunem decât de puţine informaţii în legătură cu istoria antică a Athosului. Ştim că existau acolo cinci oraşe: Dion, Olophyxos, Akrothoa, Kleonai şi Thysos, dar amplasamentul lor nu ne este cunoscut. Se presupune că primele trei erau situate pe malul oriental al peninsulei, iar ultimele două de cealaltă parte. Nu încape îndoială că mohanii au recuperat de la faţa locului materialele de care aveau nevoie pentru a-şi construi edificiile de mari dimensiuni. Pe vremea războaielor medice, Athosul cuprindea zece mii de locuitori, în cea mai mare parte agricultori, care trebuie că duceau o viaţă foarte sănătoasă din moment ce, dacă e să îl credem pe Lucian, trăiau o sută treizeci de ani! O parte dintre aceştia erau pelasgi sau etrusci. Ştiau greceşte, însă vorbeau şi alte limbi, după cum ne comunică Tucidide. Numele Dion şi Kleonai sunt greceşti, Thysos şi Olophyxos de origine necunoscută, iar Akrothoa mixt. Dion era probabil închinat lui Dias, celălalt nume grecesc al lui Zeus. In peninsulă erau cinstiţi aceiaşi zei ca şi în restul Greciei. In punctul cel mai înalt se ridica o statuie a lui Zeus a cărei umbră, se spune, mângâia, la sfârşitul zilei, insula Lemnos. Mănăstirea Iviron a luat locul templului lui Poseidon. Primii locuitori ai Athosului îi mai adorau şi pe Demetra, Afrodita, Artemis, Apolon şi Asclepios.

O mulţime de nume, de sfinţi, de filosofi, de mănăstiri, de oraşe a irumpt în viaţa mea, într-o asemenea cantitate încât nu le-aş putea ţine minte pe toate. Încerc să le extrag din zonele umbrite, trecându-le în dialoguri de zi cu zi:

— Mă duc la Olophyxos, spune Efraim.

— Ce faci pe-acolo? îl întreabă Parmeniscos din Metaponte, din sudul Italiei.

— Mă întâlnesc cu bătrânul Metrodor de la mănăstirea Esfigmenu.

— Tot mai trăieşte? se miră împăratul Diocleţian.

— Eu l-am înviat! declară afectat Paisios taumaturgul.

Mănăstirea Esfigmenu îşi datorează numele, deloc încurajator, căci înseamnă „enclavă”, faptului de a fi situată într-o vale îngustă, între doi

munţi.

In secolul al IV-lea înainte de Christos, atenienii pierd controlul asupra Halkidiki, care este alipită regatului Macedoniei. Nu mai ţin minte decât un singur nume din acea perioadă, acela al arhitectului Dinocrates, care poate că se mai numea şi Stasicrates. Trebuie că nu era mai puţin orgolios decât Xerxes, din moment ce i-a dat prin cap ideea de a despica Athosul pentru a ridica o statuie colosală lui Alexandru cel Mare. Aceasta l-ar fi reprezentat pe cuceritor aşezat, ţinând într-o mână un întreg oraş şi conducând, cu cealaltă, cursul unui fluviu. Înălţimea muntelui fiind de două mii de metri, monumentul ar fi putut fi cel mai mare realizat vreodată. Din fericire, Alexandru a refuzat propunerea lui Dinocrates, îndepărtând, în acelaşi timp, pentru mai târziu, din faţa ochilor Sfintei Fecioare, un spectacol înfiorător.

Deocamdată, iată tot ce am reuşit să găsesc. În primele secole ale erei creştine, declinul regiunii Halkidiki se va accentua. În afara jugului roman, va suferi de pe urma invaziilor masive ale slavilor şi bulgarilor. Urgisit, în plus, şi de piraţi, Athosul a fost părăsit, încet-încet, de populaţie. În secolul al V-lea, pe străzile cetăţilor nu mai puteau fi întâlnite decât statuile.

Informaţiile pe care le-am obţinut mi-ar putea permite să redactez nu mai mult de douăzeci de pagini. Cu toate acestea, subiectul care a intervenit accidental în viaţa mea, dar care mi-a pătruns până în suflet, m-ar costa prea mult dacă l-aş abandona. Studiul trecutului celui mai îndepărtat al Athosului compensează efortul pe care trebuie să îl depun spre a mă concentra asupra perioadei care se deschide o dată cu ridicarea primelor mănăstiri, în secolul al X-lea.

3

Probabil că greşesc considerând această cercetare drept o corvoadă. Cine ştie? Poate că, într-o zi, cunoştinţele despre muntele Athos

îmi vor fi utile. Mi-ar plăcea să devin jurnalist, însă, cel mai probabil, voi intra în învăţământ. Sunt convins că ziarele îşi deschid mult prea rar porţile celor cărora nu le sunt recomandate. Singurul dintre apropiaţii mei care are legături cu presa este Sitaras. Publică o revistă lunară în Tinos şi, din când în când, trimite câte un articol la Avghi. Mâine trebuie să sosească la Atena, pentru aniversarea Nausicăi, care va împlini optzeci şi nouă de ani.

Evoluţia fulgerătoare a relaţiei mele cu Yanna o datorez tot limpezirii cunoştinţelor despre comunitatea athonită. Yanna este o tânără pioasă, care face studii de psihologie infantilă şi care, anul acesta, îşi va lua licenţa. Are păr bogat, ondulat, şi ochi albaştri. Singura dată când am încercat să îi

mângâi obrajii, în decembrie trecut, pe când mâneam la Calul Troian, o tavernă din cartierul Exarchia, mi-a îndepărtat mâna cu o asemenea violenţă, încât m-am îngrozit.

— Sunteţi toţi la fel, a hotărât dezgustată.

S-a mai îmblânzit spre finalul mesei, însă m-am decis să nu îmi mai petrec o altă seară alături de ea. Am revăzut-o alaltăieri, luni, la cafeneaua universităţii, unde era aşezată singură la o masă.

— Ia te uită! Un strigoi! a exclamat.

M-am gândit că, totuşi, cea mai bună modalitate de a-mi explica tăcerea prelungită ar fi să vorbesc despre investigaţiile pe care le făceam.

— Scriu un studiu despre Sfântul Munte, am anunţat-o oarecum solemn.

S-a dovedit uimită, fiindcă mă considera dacă nu un necredincios, oricum un sceptic.

— Tu? Ce idee!

Am încercat să iau aceeaşi mină tenebroasă ca şi bătrânul Iosif în fotografie.

— Am simţit nevoia de a cunoaşte mai bine patrimoniul nostru spiritual, am spus, până la urmă, luând loc la masa ei.

— Exact aceeaşi nevoie am resimţit-o şi eu acum câţiva ani.

Şi-a întors privirile către clădirea facultăţii de teologie. Era îmbrăcată într-o haină neagră, de piele, iar pe dedesubt purta o cămaşă cu guler militar, de culoarea mărului verde. La gât avea aceeaşi cruce de argint pe care i-o remarcasem şi la prima întâlnire.

— Printre călugării de la Athos este şi un peruvian care a trecut la ortodoxie şi a scris poeme în greceşte.

Faţa i s-a luminat.

— Adevărat? Singurul călugăr al cărui nume îmi este familiar este Paisios.

„Este la fel de informată ca şi mama”, mi-am zis. A acceptat fără nicio ezitare să ne continuăm discuţia pe seară. Înainte de a pleca la întâlnire am avut timp să mă lămuresc puţin în legătură cu Paisios, care şi-a petrecut întreaga viaţă ca sihastru şi care a murit în 1994. Am luat cina tot la Calul Troian.

— Cea mai bună modalitate de a înţelege ortodoxia este să te rogi, m-a anunţat încă de la intrare. Dacă n-ai să te rogi, nimic n-ai să înţelegi.

îşi prinsese părul la spate cu un pieptene de os. Nu era machiată, însă emana un parfum discret, primăvăratec. I-am vorbit despre poeziile lui

Simeon, despre preceptele lui Iosif şi chiar despre opţiunile lui alimentare.

— Atunci nu avem decât să comandăm sardele! mi-a sugerat.

Numai că restaurantul nu avea nici sardele, nici orez. Drept pentru care ne-am resemnat să comandăm cotlete de miel cu cartofi prăjiţi, o salată caldă şi o jumătate de litru de vin roşu, care nu era rău deloc.

Mă asculta cu o atenţie deosebită, pur şi simplu îmi sorbea cuvintele. A zâmbit când i-am citat cazul unui călugăr care, trăindu-şi aproape întreaga viaţă pe muntele Athos, nu a mâncat niciodată îngheţată.

— Visul lui era să guste măcar o dată una. Cu puţin înaintea morţii a luat un vapor până la Uranupolis şi şi-a comandat o îngheţată.

Mirosul mâncării a măturat rapid undele parfumului ei. Am fost serviţi de către doi bătrâni care semănau extraordinar unul cu celălalt. „Asemănarea asta e opera timpului, mi-am zis. Bătrâneţea nu are decât un singur chip. Cu siguranţă, vor muri în aceeaşi zi.”

I-am explicat că Uranupolis se găseşte cumva în afara limitelor peninsulei, în golful Singitikos.

— De acolo pleacă pelerinii, după ce, în prealabil, au obţinut autorizaţia emisă de administraţia Sfintei Comunităţi. Indiscutabil, ştii că muntele Athos este abaton, loc interzis accesului public. Interdicţia se referă la femei, dar şi la copii şi adolescenţi.

— Ştiu şi, crede-mă, regret din tot sufletul că nu pot merge acolo. Aş fi vrut tare mult să vizitez mănăstirea Esfigmenu, vestită pentru rigoarea ei şi pentru panoul ridicat de călugări în care se proclamă: Ortodoxia sau moartea. I-au declarat război patriarhului ecumenic al Constantinopolului din cauza relaţiilor strânse ale acestuia cu papa. Eu însămi sunt total împotriva dialogului dintre biserici, care ne minează identitatea şi ameninţă să ne distrugă.

Eram gata să îi împărtăşesc toate opiniile, numai să îmi crească şansele de a petrece măcar o noapte cu ea. În acelaşi timp, evitam să fac şi cel mai mic gest necugetat, spre a o convinge că m-am schimbat radical din decembrie încoace.

— Noaptea, când mă rog, am sentimentul de comuniune cu întreg universul, cu stelele, cu păsările care dorm, cu fluviile care curg neîncetat, cu păianjenii.

Se înfiorează, de parcă păianjenii i-ar fi invadat închipuirea.

— Nu ştiu dacă păianjenii dorm noaptea.

Şi începe să plângă. Am luat-o în braţe şi am sărutat-o de mai multe ori. M-a sărutat şi ea. Până acasă la ea nu am mai schimbat nicio vorbă. Nu a lăsat prea mult lumina aprinsă în cameră. Am avut exact atâta timp cât să zăresc, pe pat, un afiş reprezentând un împărat bizantin şi, alături de el, un schivnic în zdrenţe care, fără îndoială, era Sfântul Ioan Botezătorul.

— Un filosof din şcoala lui Pitagora susţinea că mişcarea stelelor produce un zgomot asurzitor, i-am spus. În acelaşi timp, suntem incapabili de a-l percepe, auzindu-l încă de la naştere.

Ne-am întins pe pat. Mai întâi a refuzat să se dezbrace, apoi a acceptat. I-am vorbit despre mâna Măriei Magdalena, care se găseşte la mănăstirea Simonopetra şi care rămâne pururi caldă.

— Tu eşti împotriva regulii abaton?

— Mai degrabă, am răspuns distrat.

Orele care au urmat mi s-au părut un dar al cerului. La Kifisia m-am întors pe la patru dimineaţa. Înainte de a adormi, am aruncat o privire către calendar şi am observat că 21 martie, ziua care tocmai începea, era şi cea dintâi a primăverii.

M-a trezit soneria mobilului pe la prânz. Era Yanna. Pe un ton poruncitor, mi-a cerut să uit tot ceea ce se întâmplase.

— Nu s-a întâmplat nimic, pricepi? a conchis.

M-a învinovăţit fără a mă convinge, totuşi, că nu va mai fi de acord să ne vedem. Am decis să las să treacă un oarecare timp înainte de a încerca să reînnod dialogul, îi voi telefona după ce voi afla mai multe despre muntele Athos.

4

Nu am pus decât o singură lumânare pe tortul aniversar al Nausicăi. — Mi se pare că-i zăresc flacăra, ne-a spus. Insă nu o vedea, fiindcă nu a izbutit să o stingă din prima încercare. Sofia a mutat uşor tortul pe masă, iar Nausicaa a suflat din nou. Flacăra s-a aplecat ca arborii din Tinos în bătaia vântului, apoi s-a stins. Am aplaudat din toată inima.

— Îmi permiteţi să vă sărut? a întrebat-o Sitaras.

— Haideţi odată!

Sofia s-a dus să caute şampania în bucătărie. Nepotul stăpânei casei, un bărbat de vreo cincizeci de ani, era şi el de faţă. Îl vedeam pentru prima oară, dar Sitaras îl cunoştea. Îl cheamă Freris, după cum mi s-a prezentat, fără a-şi spune prenumele. L-am surprins de mai multe ori inspectând din ochi încăperea, scrutând mobilele şi covoarele ca un viitor proprietar care

urmăreşte să facă schimbări serioase. A cerut permisiunea să arunce o privire şi în restul casei.

— Roag-o pe Sofia să te însoţească, i-a răspuns Nausicaa plictisită.

Vassilis Alexakis

Sitaras mi-a comunicat că mama a slăbit încă şi mai mult, că nu mai mănâncă decât salate, fasole fiartă şi biscuiţi şi că e permanent iritată.

— Mi-e milă de ea, evident, dar şi de tatăl tău. M-am gândit din nou la copacii din Tinos, care rămân

aplecaţi chiar şi când nu mai bate vântul. „Se uită la frunzele moarte care le zac acum pe jos."

— Mi-am păstrat obiceiul de a mă pieptăna în faţa oglinzii, chiar dacă nu mai văd, ne spune Nausicaa. Nu ştiu că îmbătrânesc. Îmi închipui că figura nu mi s-a schimbat.

— Eşti sănătoasă tun, mătuşă, o complimentează Freris, care tocmai s-a întors din turul casei.

După care mi se adresează pe un ton sec:

— Oglinda din baie este ciobită.

M-a apucat un chef nebun să îi arunc în faţă iaurtul cu usturoi, însă mi-am păstrat cumpătul. Sofia pregătise masa festivă, stând lângă cuptor încă de ieri dimineaţă. Am ajutat-o să aducă farfuriile în sufragerie.

— Te-am visat astă-noapte, i-am spus pe când ne încrucişam pe coridor. Erai urcată pe o scară, într-un cireş, şi culegeai cireşe.

— Iar începi? mi-a răspuns fandosindu-se. A băut deja câteva pahare de şampanie.

— Chiar o să mâncăm toate astea? a întrebat Nausicaa după ce şi-a dat seama că masa a fost acoperită cu farfurii.

Freris s-a grăbit să îi şteargă cu un şerveţel mâneca intrată în iaurt.

— Vom reuşi, vom reuşi, a liniştit-o.

Sitaras, evitând ostentativ compania lui Freris, a venit să stea lângă mine.

— Ce hram poartă insul ăsta?

— Sper să nu o moştenească, mi-a şoptit avocatul. Nausicaa şi-a continuat confidenţele:

— La drept vorbind, nu îmi mai amintesc bine figura mea. Nici a dumneavoastră, domnule Sitaras. Suntem nişte fiinţe fără chip, adunate în jurul unei mese.

Conversaţia s-a oprit pentru câteva clipe, ca şi cum am fi avut nevoie de ceva timp pentru a-i putea înţelege cuvintele.

— Citiţi prea multă literatură, doamnă Nikolaidis, spune Sitaras.

— Mi-a plăcut întotdeauna literatura, încă de mică. Pe când eram internă la ursuline, în Tinos, citeam la lumina lanternei, ascunsă sub pătură. Îmi amintesc de o soră care mă tot mustra pentru asta, fără însă a-mi lua cartea… Mă lăsa în pace, iar eu mă apucam la loc de citit imediat ce închidea uşa. Păturile formau o grotă care mă apăra.

— Nu locuiaţi cu părinţii? s-a arătat Sofia mirată.

— Călătoreau mult, cea mai mare parte a timpului erau ba în Andros, ba în Pireu, ba la Londra. Şi fratele meu se afla la internat, însă la Atena.

— Nu aţi aflat niciodată ce s-a întâmplat cu el? a întrebat Freris.

— Niciodată.

S-a întors spre mine ca şi cum ar fi fost pe punctul de a-mi spune ceva. „îmi va vorbi altădată despre fratele ei, când vom fi numai noi doi. Va aştepta momentul oportun.”

Freris adusese o cutie de prăjituri, Sitaras şase sticle de mathiulis, faimosul vin alb de Tinos din care am şi băut în timpul mesei aniversare.

— V-am pregătit şi eu ceva, a anunţat-o Sofia înainte de a ieşi din sufragerie.

S-a întors cu o cartolină albă, de mărimea unei cărţi poştale, pe care lipise iarbă uscată, rămurele, mici tulpini de flori, alcătuind un fel de mozaic ce reprezenta casa din Kifisia. Puteau fi văzute treptele de la intrare şi cele două coloane de marmură. Lamelele jaluzelelor le făcuse din minuscule bucăţele de ace de pin. Stăpâna casei a examinat lucrarea cu vârful degetelor.

— Aceştia sunt nori?

Pe cer, deasupra casei, erau lipite două frunze de mirt. Nori erau, desigur.

— Niciodată nu mi s-a mai făcut un asemenea cadou, a conchis Nausicaa, arătându-ne cartolină.

— Ce tot spuneţi! a protestat Sofia, ai cărei obraji s-au împurpurat.

— Bine, bine, să spunem că este al doilea cel mai frumos cadou care mi s-a făcut vreodată, primul fiind o bicicletă franţuzească pe care am primit-o când am împlinit cincizeci de ani din partea unui bărbat care îşi închipuia că nu voi îmbătrâni nicicând.

— Francois? a lăsat Freris să îi scape.

— Da, Frangois! i-a răspuns apăsat Nausicaa.

— Eu nu v-am adus niciun cadou, i-am mărturisit.

— Cadoul dumneavoastră va fi cercetarea asupra călugărilor de la muntele Athos.

— Te interesează călugării de la muntele Athos, mătuşă?

— Este o comunitate demnă de tot interesul, nu crezi?

— Sigur, sigur, a admis Freris.

Tot aplecat deasupra farfuriei rămăsese, dar se oprise din mâncat. Părea adâncit în gânduri. „îi este frică să nu îi scape casa printre degete.” Şi Sitaras s-a gândit, fără îndoială, la acelaşi lucru ca şi mine, căci l-am zărit surâzând.

— Mi se pare complet nedrept ca femeile să fie excluse de la muntele Athos, a observat Sofia. Regula abaton nu contravine principiului egalităţii între sexe?

— Parlamentul european a votat de două ori în favoarea abrogării regulii, ne-a informat Sitaras. Totuşi, statul grec continuă să aplice o lege din 1953, care defineşte încălcarea regulii abaton drept delict şi o pedepseşte cu închisoarea. Recent, zona maritimă în care nu este permis accesul ambarcaţiunilor turistice şi de pescuit a fost extinsă la trei sute de metri în jurul peninsulei. Femeile jignesc monahii, iar pescarii aduc atingere intereselor acestora.

— Mi-ar plăcea să înţeleg cum se ia hotărârea de a renunţa la lume, la ce te poţi gândi când îţi faci valiza pentru Sfântul Munte, ne-a mărturisit Nausicaa.

Am băut din nou în cinstea ei. Freris s-a apucat iarăşi de mâncat. Îmi ziceam că n-o să se bage în discuţie, dar a făcut-o.

— Călugării din ziua de azi, cel puţin cei care administrează mănăstirile, nu sunt deloc rupţi de lume. Poţi da de ei în piaţa Aristotel din Salonic, în anticamerele ministerelor din Atena, călătoresc prin toate ţările unde există emigranţi greci. Cunosc tehnologia modernă ca pe buzunarul lor şi pot afirma că acordă mai mult timp pentru a naviga pe Internet şi pentru a vorbi la mobil decât pentru a se ruga. Există şase antene de telefonie mobilă în Athos. Cea a societăţii Panafon este mascată de o construcţie care seamănă cu o clopotniţă. Detractorii Sfintei Comunităţi au botezat-o „clopotniţa Fecioarei panafonite”. Am constatat, la rândul meu, că monahii nu sunt lipsiţi de nicio informaţie privind vizitatorii şi îi primesc în consecinţă. Cel care m-a primit la mănăstirea Dionisiu ştia că sora bunicii fusese căsătorită cu un armator!

Mărturia, deşi probabil nu era lipsită de un gând ascuns, mi s-a părut totuşi convingătoare. „Cunoaşte Athosul mai bine decât mine.” Am remarcat că şi Sitar as îl ascultă curios.

— Fireşte că mai poţi găsi călugări care nu ies niciodată din mănăstire, care se prosternează cea mai mare parte a timpului, care se autoflagelează. Viaţa este grea, în special pentru cei tineri, care adesea îşi pierd speranţa şi, uneori, se sinucid. Pe vremea când am fost acolo, am auzit de un novice care s-a stropit cu benzină pe haine şi şi-a dat foc în duminica Paştelui.

— Eşti sigur de ce spui? l-a întrebat mătuşa.

— Călugărul care mi-a dezvăluit-o nu avea niciun motiv să mintă.

— Nu mă miră sinuciderile, a intervenit Sitaras. Îmi închipui că viaţa monastică produce situaţii la fel de complicate ca şi acelea ce pot fi observate în cazărmi sau închisori.

— Mi se face pielea de găină, a constatat Sofia, care începuse să strângă masa.

Brusc, conversaţia despre muntele Athos s-a stins. Insă era de crezut că fiecare, în sinea lui, a continuat-o, fiindcă ar fi fost greu să schimbi un asemenea subiect. Ne-am mâncat în tăcere prăjiturile aduse de Freris, eu alegând una cu ciocolată, împodobită cu un mic desen făcut cu frişca. Fără îndoială că astăzi, pe vârful cel mai înalt din Athos, acolo unde altădată se înălţa statuia lui Zeus, acum se află o capelă. Am ameţit înfigând linguriţa în prăjitură, ca şi când în faţa mea s-ar fi căscat o prăpastie adâncă. Am dat vina pe şampania şi pe vinul pe care le băusem, pentru spaima ce mă cuprinsese. Nu m-am mai atins de prăjitură, mai degrabă aş fi vrut să vomit. Vag, mi-am auzit gazda spunând:

— Aş vrea să vă informaţi şi asupra acestor sinucideri. Am băut un pahar mare cu apă. Am văzut cadavrul

unui călugăr întins pe burtă pe un drum care trecea la câţiva metri deasupra mării de la Athos. Rafale de apă îmi stropeau faţa. Am întors trupul: era Filipusis, patronul mamei mele, care urmase o cură de dezintoxicare pe munte. Din gură, i se scurgea un fir de sânge. Ochii îi erau larg deschişi şi fixau cerul. I-am urmat direcţia privirii şi am descoperit sute de călugări la balcoanele mănăstirilor care se ridicau în apropierea noastră. Toţi se uitau spre noi şi păreau că se distrează. „Nu sunt decât nişte copii”, mi-am zis. Închizând ochii lui Filipusis, am remarcat că, în mâna stângă, ţinea un obiect strălucitor. Mi-a fost greu să i-l smulg, căci degetele i se răciseră. Era crucea de argint a Yannei.

M-am trezit în faţa bibliotecii, însoţit de Nausicaa, sprijinită de braţul meu.

— Vă implor, dacă vă oboseşte munca aceasta, ne putem opri aici.

— Nu, nu, i-am răspuns, nu am chef să mă opresc… Mă întreb doar dacă o pot duce la bun sfârşit… Cum aş putea să pătrund secretele călugărilor?

— Poţi să suni, din partea mea, un jurnalist care cunoaşte foarte bine culisele Bisericii, mi-a spus Sitaras. Îţi voi lăsa telefonul lui.

Ne-am întors târâş-grăpiş în sufragerie. Freris nu se mişcase de pe scaunul lui. Tocmai îmi mânca prăjitura cu ciocolată.

5

Ziua care a urmat micii petreceri a fost deosebit de fecundă. Noaptea nu am visat nimic. Există şi nopţi lipsite de imaginaţie, care nu au nimic de spus. Cred că acestea sunt cele mai bune.

Am deschis ochii cu convingerea că sunt în stare să fac faţă tuturor obligaţiilor, de care mă voi achita într-un mod strălucit. Mai întâi mi-a venit ideea de a scrie un articol despre muntele Athos imediat ce îmi voi termina cercetarea şi de a-l propune unui ziar de stânga, Avghi, de exemplu. „Şi uite-aşa, călugării îmi vor deschide porţile presei de stânga.”

Mi-am băut cafeaua fără a scăpa din ochi ceasul deşteptător. Ardeam de nerăbdare să se facă nouă, pentru a putea trece la treabă. Nu fusese necesar să aştept prea mult pentru a o suna pe mama, care, de obicei, se trezeşte devreme. Îi telefonasem pe mobil la opt şi un sfert, când deja plecase de acasă şi ajunsese la patiserie.

— Umblă vorba că nu mai mănânci deloc, i-am reproşat.

— Poate că ai uitat, însă noi, ortodocşii, postim înaintea Paştelui… Ce mai face doamna Nikolaidis?

— Ieri am sărbătorit-o. A fost şi Sitaras pe aici.

— I-ai dus prăjituri?

— Nu mănâncă prăjituri.

— La o aniversare trebuie neapărat să duci prăjituri. M-am întrebat dacă va fi oare posibil, măcar o dată,

să port cu ea o conversaţie mai puţin superficială. Aş fi vrut să îi împărtăşesc din cunoştinţele pe care le-am acumulat în toţi aceşti ani, la universitate, să îi explic, de exemplu, cum a reuşit Thales să măsoare piramidele. Îmi venea greu să fiu de acord cu lipsa ei de curiozitate.

— Ei, ce e, ţi-ai înghiţit limba?

— Spune-i lui Filipusis că m-aş bucura să-l văd când o să trec prin Tinos.

— Şi când o să fie asta?

Mi-am adus aminte că şi Simeon formulează la fel întrebarea într-unui dintre poemele sale. Mi-am revăzut mama într-o lojă a sălii de festivităţi a vechii universităţi din Atena, în timpul ceremoniei cu care s-a încheiat al doilea ciclu de studii. Asta se întâmpla în iunie 2004, puţin înaintea Jocurilor Olimpice. Am zărit-o de departe, fiindcă de stat stăteam la parter, împreună cu ceilalţi licenţiaţi ai departamentului de istorie şi arheologie. Tata, care întârziase, se afla în loja din partea cealaltă. Când vicepreşedintele a citit textul jurământului pe care trebuia să îl spunem, mama şi-a scos batista din poşetă şi şi-a şters ochii. De jur-împrejurul sălii, o frescă reprezenta varii personaje antice. În spatele mamei mele, Herodot era absorbit de studiul unui papirus. Ceva mai târziu, ne-am fotografiat pe esplanadă, în faţa statuii scriitorului Corais. Tot mai eram îmbrăcat cu toga neagră, specială pentru astfel de ocazii. Fotografia, mărită, tronează în sufrageria apartamentului nostru din Tinos. Pe braţul lui Corais stă un porumbel care, parcă, face parte şi el din statuie.

— Ai văzut ceva interesant pe la televizor?

Mi-a mărturisit că serialele greceşti nu fac două parale şi că urmăreşte doar unul turcesc în care este povestită idila dintre o tânără turcoaică şi un grec.

— E frumoasă ca un îngeraş, turcoaica aia mică, uite aşa o fată mi-aş dori eu pentru tine. Ar trebui să vezi măcar un episod.

„Ar fi mai mult decât bucuroasă dacă ar avea un nepot, mi-am zis. Poate că este singurul lucru care ar mai putea-o face fericită.”

Imediat după ce am vorbit cu mama, la nouă fără douăzeci, l-am sunat pe Sitaras. Ştiam că a plecat spre Tinos cu vasul de şapte şi jumătate. Am auzit şuierul vântului chiar înainte de vocea lui. Aşadar, găsise un loc pe punte. A cam bombănit în clipa în care l-am rugat să mă lămurească asupra statutului juridic al muntelui Athos.

— Chiar crezi că ăsta e cel mai bun moment pentru a vorbi despre aşa ceva?

— Nu am nevoie decât de câteva informaţii. In receptor se aude o voce feminină:

— Thanasis, scumpule, nu te apropia de balustradă, să nu cazi în apă!

Femeia era, pesemne, aşezată chiar lângă avocat, fiindcă vocea i se auzea mai limpede decât a acestuia.

Am aflat că muntele Athos constituie o parte autoadministrată a teritoriului Greciei, cu privilegii definite de articolul 122 din Constituţie, recunoscut ca atare de Uniunea Europeană. Călugării de acolo nu plătesc taxe sau impozite. Administraţia se realizează prin intermediul unui mic parlament, Sfânta Comunitate, compus din delegaţii a douăzeci de mari mănăstiri, şi a unui guvern de cinci membri, numit Sfânta Epistasie. Aceste organisme îşi au sediul la Karyes, capitala în care se mai găseşte şi biroul guvernatorului civil, numit de stat, care este responsabil cu ordinea publică şi serveşte de intermediar între citadela monastică şi guvernul de la Atena. Niciun călugăr străin nu se poate integra în comunitate fără acceptul Ministerului Afacerilor Externe. În schimb, admiterea îi asigură automat cetăţenia greacă.

— Ieri, Sofia avea dreptate când remarca faptul că regula abaton este o abatere de la legea egalităţii tuturor cetăţenilor. Din punct de vedere constituţional, regimul de la muntele Athos este o aberaţie.

I-am mulţumit din toată inima.

— Îmi permiţi să îţi mai pun o întrebare?

— Thanasis, iubitule! a strigat din nou femeia.

Mă interesa dacă există vreo legătură organică între Biserica Greacă şi Sfânta Comunitate.

— Nu, nici vorbă. Din punctul de vedere al misiunii lor spirituale, călugării ţin de patriarhia Constantinopolului. Mulţi dintre ei, însă, contestă politica patriarhului, ba chiar unii îl ameninţă pe faţă. In general, sunt cam de capul lor.

— Thanasis, să vezi ce mamă de bătaie-ţi trag!

De data asta, ameninţarea a fost adresată de o voce masculină. De unde am conchis că micuţul Thanasis călătorea cu părinţii.

— Ţi-ajunge pentru astăzi? m-a ironizat Sitaras. După ce am închis, m-am gândit să o sun pe Yanna,

însă nu aveam nimic senzaţional să o anunţ. „Ştie că unii călugări sunt la cuţite cu patriarhul… Nu ar admite niciodată că monahismul ortodox poate duce la disperare.” Puţin înainte de a se face ora nouă, mă imaginam explorând trupul Yannei pe sub pătură, cu lanterna pe care Nausicaa o folosea spre a citi, pe când era internă la ursuline.

La nouă fix l-am sunat pe jurnalistul de care îmi vorbise Sitaras. Numele Charis Katranis mi s-a părut fals. M-a dus cu gândul la personajele din romanele lui Yannis Maris, ale căror nume nu sunt niciodată credibile. Pe

când se făcea legătura, am inventat următoarea propoziţie: „Charis Katranis a pătruns cu teamă în apartamentul lui Maro Desipri, din Kolonaki.” Fiindcă una dintre operele cele mai celebre ale lui Maris se intitulează Crimă la Colonaki.

Katranis mi-a răspuns imediat.

— Sunt ani de zile de când nu mă mai ocup de rubrica religioasă. Acum sunt secretar de redacţie la Embros. Dar vă pot spune două-trei lucruri, mai ales despre atitudinea călugărilor în ceea ce priveşte câteva momente cruciale ale istoriei noastre.

Amabilitatea lui mi-a amintit din nou de Maris, ale cărui personaje sunt, în general, de o rafinată curtoazie.

— Oare v-aş putea vedea astăzi? l-am întrebat, nu fără aplomb.

— Da, de ce nu?… Treceţi în jur de şapte, pe la redacţie.

M-am simţit mult mai bine după acest telefon, mi-am spus că articolul despre muntele Athos va fi de răsunet, ba chiar m-am gândit să îl dau unui ziar de mai amplă difuzare decât Avghi. Aşadar, mă simţeam excelent când am ajuns, pe la zece şi jumătate dimineaţa, la Biblioteca Ghennadios, aflată în cartierul Colonaki, la capătul unei grădini somptuoase. Am remarcat câţiva chiparoşi foarte bătrâni, aproape negri, şi un măslin mai tânăr, stufos, al cărui trunchi era desfăcut în două, formând un V. Am admirat cele opt coloane înalte care îi susţineau porticul şi am citit fraza lui Isocrate, gravată pe frontispiciu: Se numesc greci aceia care ne împărtăşesc cultura.

Nu am vizitat niciodată această bibliotecă, deşi este cea mai importantă din ţară după Biblioteca Naţională. Din fericire, nu aparţine statului şi nici nu suferă de caracteristica lipsă de bani şi de organizare a serviciilor publice. Ghennadios, care a fost ambasadorul Greciei la Londra şi un celebru bibliofil, şi-a lăsat prin testament colecţia Şcolii Americane de Arheologie din Atena.

în această bibliotecă de excepţie mă aştepta, totuşi, un dublu inconvenient. Nu am găsit cartea neamţului, care se numea Michael Zahrnt, pe care mi-o recomandase Vezirtzis, şi, mai mult, am aflat că nici nu fusese tradusă în greacă. Cum aş fi putut-o citi, presupunând că, totuşi, aş fi găsit-o? Germana mea este de-a dreptul mediocră.

— Biblioteca Universităţii Aristotel, din Salonic, trebuie să posede un exemplar, mi-a comunicat bibliotecarul.

Dezamăgirea mea nu l-a lăsat indiferent, fiindcă şi-a continuat cercetarea, sfârşind prin a descoperi, în buletinul editat de Şcoala Franceză de

Arheologie, un articol de douăsprezece pagini despre dovezile antice din Athos, scris de un anume Basile Preaud. M-am cufundat în citirea acestuia. Fără a fi cine ştie ce, franceza mea îmi permite să citesc cu uşurinţă asemenea texte.

Preaud a alcătuit o întreagă listă de vestigii care au fost descoperite şi de locuri susceptibile de a ascunde altele. Lista, fireşte, nu este prea numeroasă. Nu există decât două colecţii de antichităţi de la muntele Athos, una la Karyes, cealaltă la mănăstirea Vatopedi. Mănăstirea rusă a Sfântului Panteleimon deţine o statuie aproape completă, dar spartă în zece bucăţi, provenind dintr-un templu al lui Zeus-Ammon. O inscripţie făcând parte din decretul votat de adunarea de la Akrothoa, aducând omagiu unui anume Dorotheos, fiul lui Myrmikas din Alexandria, pentru binefacerile sale, pe care arheologii o consideră un vestigiu de importanţă capitală, a dispărut la câţiva ani după descoperire, iar zvonurile afirmă că acum s-ar găsi într-un muzeu din Odesa. In 1974, Preaud a fotografiat, încastrat într-un perete, pe un câmp, un bust al lui Hermes, montat într-o stelă cvadrangulară. În 1982, când a mai trecut pe acolo, bustul dispăruse. Francezul este convins că monahii găsiseră mult mai multe vestigii, în timpul celor zece secole de când cultivau aceste pământuri, decât acelea puţine pe care sunt dispuşi să le expună. Problema este să afli ce au făcut cu ele: le-au distrus, le-au vândut sau le-au ascuns în vreo subterană? Se pare că în subsolurile mănăstirilor există spaţii enorme, labirintice şi dispuse pe mai multe etaje. Sfânta Comunitate nu i-a permis lui Preaud să le viziteze şi nici să-şi bage nasul pe unde şi-a dorit. I s-a mai interzis şi să examineze ruinele ascunse, după câte se spunea, într-o plantaţie de măslini, dar şi coloanele care zăceau în albia unui torent. Bazându-se pe ceea ce a putut vedea, dar şi pe mărturiile altor arheologi (am constatat cu satisfacţie că se referea deseori la lucrarea lui Zahrnt), a localizat zece şiruri care ar fi meritat să fie cercetate.

Am ieşit în grădină pentru a-i telefona lui Vezirtzis. O tânără fuma, aşezată pe treptele de marmură. M-am oprit sub un măslin minunat.

— Uitasem de Preaud, a recunoscut profesorul. A fost membru al Şcolii Franceze de Arheologie, a condus săpăturile de la Thasos, dar, în ultimii ani, se ocupă mai ales de istoria bizantină. Colaborează cu Centrul de Istorie şi Civilizaţie Bizantină de la Paris care, de multă vreme, publică arhivele Athosului.

Tânăra sufla fumul printre şuviţele de păr ce-i fluturau peste faţă. Avea un păr des, blond. Acum câţiva ani îmi plăceau doar blondele, însă niciuna

nu m-a băgat în seamă.

— Despre ce fel de arhive este vorba?

— Despre cele care conţin documente referitoare la tranzacţii comerciale, la arendarea unor terenuri, la donaţii şi la procese. Călugării făceau afaceri cu toată lumea şi aveau proprietăţi până în România. Sunt singurele arhive care ne-au rămas din perioada bizantină.

Tânăra a stins vârful incandescent al ţigării de treapta de marmură. S-a întins, ca şi cum abia de s-ar fi dat jos din pat, însă nu s-a ridicat. Mai era un sfert de ceas până la miezul zilei.

— Până la urmă chiar nu este o idee rea să te apleci asupra istoriei precreştine a Athosului. Ai putea merge acolo pentru a fotografia basoreliefurile şi inscripţiile încastrate în pereţii mănăstirilor. Aparat de fotografiat ai?

Am reflectat înfiorat la propunerea lui, încercând să-i pătrund dedesubturile. Tânăra şi-a aprins o altă ţigară.

— Dacă nu ai, ţi-l împrumut pe al meu. Ţi-aş putea obţine şi ceva bani de la facultate. Ai vorbit cu Georgia?

— Nu încă.

— Este o blondă destul de drăguţă.

— Fumează mult?

— Enorm!

— Georgia! am strigat-o pe fată.

Numai că nu s-a întors. „Aşadar, la Biblioteca Ghennadios sunt două blonde care fumează enorm”, mi-am zis.

Cu Georgia am făcut cunoştinţă puţin mai târziu, când bibliotecarul m-a condus în biroul ei de la primul etaj. O femeie subţire, de vreo patruzeci de ani, cu o expresie plină de viaţă. Gata să se aprindă pentru orice cauză. A fost studenta lui Vezirtzis şi s-a specializat în biblioteconomie la Princeton.

Deşi nu aşteptam nimic special de la această vizită, s-a dovedit foarte utilă. Când a aflat subiectul lucrării, Georgia m-a anunţat că un profesor american din Chicago, care lucra în legătură directă cu Departamentul Grec al Antichităţilor Submarine, îşi propusese să exploreze marea, în jurul Athosului, în speranţa de a găsi rămăşiţele flotei persane.

— Şcoala Americană de Arheologie nu se va asocia cercetării, fiindcă estimează că şansele de a descoperi ceva sunt extrem de reduse.

îmi imaginam o pădure de catarge nemişcate de secole iţindu-se din nisipul adâncurilor şi, pe deasupra lor, un banc de peşti, ca nişte păsări

zburând peste stâlpii de electricitate. Imaginea m-a făcut, pentru câteva clipe, să uit cu totul de interlocutoarea mea. Am auzit voci care se amplificau progresiv psalmodiind, apoi am zărit, în ultimul plan al peisajului, un imens cortegiu de călugări înaintând către corăbiile scufundate, ducând cu ei icoane şi tot felul de prapori.

Georgia mi-a propus să îmi găsească adresa americanului. M-am mulţumit să îi cer adresa Departamentului de Antichităţi Submarine. Acesta se găseşte vizavi de Acropole, la colţul străzii Erechteion cu bulevardul Dionisie Areopagitul.

M-am oprit în piaţa Colonaki pentru a bea o cafea. La terase era multă lume. Soarele prânzului făcea suportabilă răcoarea. Îmi doream să mă pot concentra, însă niciun fel de idee nu îmi venea în minte. Am realizat că, totuşi, perspectiva de a merge la muntele Athos era mai degrabă plăcută. Eram sigur că Nausicaa va fi şi ea de acord. „Voi pleca la sfârşitul lui iunie, după ce voi trece examenul despre presocratici."

M-am gândit încă o dată la fratele meu, Gherasimos. Aş fi vrut să îi aud vocea. Îi împrumutam când vocea tatei, când a mamei, când pe a mea. Însă o frază întreagă nu a pronunţat nicidecum. „Când ai de gând să vorbeşti, Gherasimos?", am mormăit. Oare în regatul lui Hades, morţii vorbesc ori doar suspină? Amintirea fratelui meu a fost estompată de trecerea unei femei frumoase. Am recunoscut-o pe vânzătoarea de la librăria Pantocrator. Mi s-a părut cu mult mai tânără acum, aşa cum mergea cu pas elastic şi uşor, într-un impermeabil galben care îi lăsa la vedere picioarele. A traversat strada Patriarhul Ioachim aproape în fugă, de parcă, pe celălalt trotuar, unde nu se vedea nimeni, ar fi aşteptat-o cineva.

Nu aveam niciun chef să mă întorc la Kifisia. Rezultatele pozitive ale cercetării mele de până acum mă incitau să perseverez. Mă simţeam în plină formă. Cu toate acestea, aveam nevoie să mai beau o cafea şi să mănânc un sandvici cu somon fume înainte de a mă hotărî să merg la Departamentul de Arheologie Submarină.

„TOATE ŢELURILE SUNT FRUMOASE", titra un cotidian sportiv, agăţat în vitrina unui chioşc. Până pe bulevardul Dionisie Areopagitul am trecut pe lângă vreo zece chioşcuri, în aşa fel încât afirmaţia „TOATE ŢELURILE SUNT FRUMOASE" m-a însoţit pe tot drumul.

Am împins uşa unui mic imobil din anii '50, în al cărui hol nu se găsea nimic. În dreapta am zărit o scară care ducea la primul etaj, iar în stânga o uşă deschisă, care lăsa să se strecoare până la mine zgomot de apă, ca şi

cum cineva tocmai s-ar fi spălat. M-am apropiat şi am privit înăuntrul încăperii. O femeie îmbrăcată în bluză albă de infirmieră stătea aplecată deasupra unei căzi mari, de inox.

— Bună ziua! am salutat-o pe un ton îndrăzneţ. Mi-a aruncat doar o privire şi şi-a văzut de treabă.

— Ce doriţi?

— Sunt student, vin din partea domnului Vezirtzis. Am tăcut, în speranţa că numele profesorului o va

face să reacţioneze în vreun fel. Însă nu a urmat nicio reacţie.

— Scriu un studiu despre relicvele antice de pe muntele Athos şi am înţeles că aveţi proiectate cercetări submarine în acea regiune.

în timp ce vorbeam, am înaintat câţiva paşi. Muream de curiozitate să văd ce se află în cadă. Şi am văzut. Era un efeb de bronz în mărime naturală, scufundat în apă. Din locul în care mă găseam nu îi puteam zări decât picioarele slabe şi musculoase. Unul părea să se sprijine pe pământ, pe când celălalt era ridicat, de parcă ar fi fugit ori ar fi dansat. Nu îmi puteam desprinde privirile de pe degetele de la picioare şi de pe glezne. Femeia, care purta mănuşi roz de plastic, a făcut un gest brusc, care a tulburat apa. Mi s-a părut că efebul s-a mişcat imperceptibil. „Nici nu fuge, nici nu dansează, mi-am zis, înoată."

— Urcaţi la etajul întâi şi întrebaţi de asistenta domnului Faskiotis.

S-a mai întors o dată spre mine şi a fost surprinsă că mă descoperă atât de aproape.

— L-aţi găsit în mare? am întrebat-o, făcând un semn din ochi în direcţia statuii.

— Da, şi acum o curăţ de sărurile minerale care au acoperit-o, mi-a răspuns destul de prost dispusă. Nu am descoperit-o noi, ci un pescar.

Am priceput că nu voi mai obţine niciun cuvânt în plus. La celălalt capăt al încăperii, zeci de amfore cu fundul ascuţit erau aşezate în nişte stative de mari dimensiuni.

Femeia pe care am văzut-o după ce am urcat scările nu mi-a produs, la început, niciun fel de impresie. Nu era nici frumoasă, nici urâtă şi, aş spune, nu avea niciun semn particular. Buclele mici ale părului o făceau să pară mai în vârstă decât era în realitate. Stătea la un birou, în faţa ordinatorului. La fel de lipsită de expresie a rămas şi în timp ce îi explicam scopul vizitei.

— Domnul Faskiotis este, pentru moment, foarte ocupat… Mă îndoiesc că se mai întoarce astăzi. Ar fi trebuit să ne telefonaţi.

Vocea îi era destul de plăcută. Vorbea rar şi limpede.

— Dacă nu aş fi venit, nu aş fi apucat să văd statuia aceea frumoasă de jos, din baie.

A zâmbit.

— Când aţi avut timp să o vedeţi? Efectiv, este excepţională. Fără îndoială, aparţine perioadei elenistice… Spuneţi-mi, ce vă aşteptaţi, mai precis, să aflaţi de la noi?

Am înţeles de ce îmi plăcea vocea ei: avea acelaşi timbru ca al Nausicăi.

— Intenţionez să dedic un capitol al studiului meu, poate că ultimul, vestigiilor submarine de la Athos. M-aş bucura dacă v-aş putea urmări cercetările. Este pentru întâia oară când vă ocupaţi de acea zonă?

— A doua. Acum doi ani am descoperit câteva sute de amfore pe coasta de nord-est a Athosului, în largul capului Negros, la treizeci de metri adâncime. Constituiau încărcătura unui vas comercial care transporta vin şi ulei şi care s-a scufundat din motive care ne rămân necunoscute. Din navă nu a mai rămas nimic. În apă, scândurile se desfac, se ridică la suprafaţă şi se pierd. Din contră, amforele au rămas toate la un loc. Alcătuiau un fel de munte care conservase forma ovală a vasului. O să vă arăt.

„Aşadar, în străfundurile mării, la Athos, nu este niciun fel de pădure de catarge”, mi-am zis, luând loc alături de ea. Nenumărate fotografii color au început să defileze pe ecran. Domina culoarea albastră, lucru esenţial în imaginile submarine. Din când în când, asistenta lui Faskiotis se oprea la câte o imagine, o mărea, după care îşi continua prezentarea. Două dintre fotografii m-au pus pe gânduri, aşa că am rugat-o să le mărească. Una era făcută din interiorul unei sfere de sticlă care era, probabil, locul pilotului micului submarin. Se puteau vedea mâinile acestuia şi genunchii coechipierului. Două proiectoare puternice luminau adâncurile mării la trecerea unui peşte mare, cenuşiu, care mi s-a părut cunoscut. Mi-a confirmat că era vorba despre un rechin.

— Recfrinii pot fi întâlniţi frecvent în această zonă, dar sunt relativ inofensivi, nu ne-au atacat niciodată scafandrii. Suntem obligaţi să lucrăm cu scafandri, fiindcă anumite obiecte nu pot fi apucate cu braţele batiscafului.

Am aflat că acesta era de fabricaţie franceză, se numea Thetis şi le fusese pus la dispoziţie de către Centrul Elen de Cercetări Marine de pe lângă Ministerul Dezvoltării.

în cea de-a doua fotografie, putea fi văzută o tânără în costum de scufundător, pe puntea vasului. În mână ţinea un obiect subţire, de fier; pe buze îi flutura un zâmbet larg. La mărirea imaginii mi-am dat seama că tânăra cu pricina, care părea cam de o vârstă cu mine, nu era altcineva decât vecina mea de acum.

— Da, eu sunt, mi-a confirmat, ghicindu-mi surpriza. Mi se mai întâmplă, din când în când, să mai fac şi scufundări. Dacă nu mi-ar fi plăcut marea, nu aş fi ales acest departament.

Părul tot ondulat îi era şi în fotografie, dar nu şi buclat. Mi-a explicat că partea dinapoi a suliţelor era prevăzută cu încă un vârf, numit călcâi, care le permitea soldaţilor să le înfigă în pământ atunci când erau prea obosiţi ca să le mai ţină în mână. Aşadar, bucata de fier din imagine asta era.

Până la urmă a găsit şi fotografia epavei, care a umplut ecranul. Amforele erau văzute de la o anumită înălţime. Formau o masă compactă, aşezate pe o suprafaţă perfect plană şi lipsită de orice alt obiect, care nu părea nisip.

— Ceea ce vedeţi în jurul amforelor este mâl gros de câţiva metri. Aşa că timpul nu a putut greva nicidecum asupra obiectelor afundate în acest strat, care, astfel, devin inalterabile. Am găsit monede de aur, ba chiar şi sandale de piele arătând ca noi. Cât despre obiectele de la suprafaţa stratului, acestea adăpostesc microorganisme care participă la procesul vital de reproducere. Amforele se pot vedea fiindcă nu se află la o adâncime prea mare. Dincolo de două sute de metri însă, întunericul este absolut. Fundul mării este un imens deşert de mâl pe fondul unei nopţi nesfârşite.

— De ce fel de vestigii estimaţi să daţi la următoarea expediţie?

— O armată care întreprindea o campanie atât de importantă, obligatoriu transporta tot soiul de lucruri. Ar fi deosebit de interesant pentru noi dacă am găsi pintenii fixaţi la prorele corăbiilor, la nivelul liniei de plutire, cu ajutorul cărora erau sparte navele inamice. Corpul acestor pinteni era de lemn, însă îmbrăcămintea era de fier.

Am preferat să mă retrag înainte ca prezenţa mea să înceapă să o deranjeze. Mi-a comunicat că nu vor începe cercetările înaintea lunii mai.

— Avem tot timpul, mi-a spus, zâmbindu-mi pentru a doua oară.

Mi-a dat şi cartea ei de vizită din care, citind-o în timp ce coboram scările, am aflat că se numea Paulina Menexiadu. „Frumos nume”, mi-am zis. La parter, am simţit nevoia să revăd efebul, însă uşa atelierului era închisă.

Din clădire am ieşit la asfinţit. Coloanele Parthenonului, care se pot vedea foarte bine de pe bulevardul Dionisie Areopagitul, aveau o nuanţă uşor aurie. M-am îndreptat către intersecţia din faţa coloanelor lui Zeus Olimpianul. Îmi făcusem socoteala să iau un taxi până la Hilton, fiindcă birourile de la Embros se găseau în spatele hotelului, dar până la urmă am preferat să merg pe jos.

Pe străzi, circulaţia era redusă. Mi-am amintit că a doua zi urma să fie sărbătoarea naţională, care coincidea cu Buna-Vestire. Ne-am fi putut alege o altă dată în afară de 25 martie pentru a ne celebra războiul de independenţă din 1821, de pildă 24 martie, ziua în carte stindardul libertăţii a fost ridicat în piaţa Patras. Am senzaţia că am optat pentru 25 numai pentru a o asocia pe Maica Domnului cu eliberarea patriei. Totuşi insurecţia naţională fusese declanşată de partizani ai Europei Luminilor, care, în mod evident, erau ostili prejudecăţilor religioase. „Grecia este făcută din două ţări", am conchis, apropiindu-mă de vânzătorul de chifle rotunde, care îşi instalase taraba aproape de piaţa Soldatului Necunoscut. Sute de porumbei zburau împrejurul lui. Pe tablaua vânzătorului erau aşezate patru grămezi de chifle care mi se păreau un soi de aureole. „Nu vom reuşi niciodată să o rupem cu prejudecăţile religioase." Am cumpărat două chifle, fiindcă treburile de care mă apucasem încă din zori îmi deschiseseră apetitul.

6

Conversaţia pe care am avut-o cu Katranis nu f s-a limitat doar la subiectul propus, ci a luat

o turnură mai personală. Sinceritatea cu care mi-a vorbit mi-a permis să îmi exprim şi eu propriile trăiri, dar m-a şi pus în încurcătură, la un moment dat. „Ce e de spus şi ce nu, din asemenea ocazii?", m-am întrebat. Cu siguranţă, există confidenţe care impun tăcerea. Dar este preferabil să spun toată povestea de la început.

Când am intrat în holul de la Embros, care se găseşte într-o clădire înaltă din beton şi sticlă, de pe strada Papadiamantopulu, eram la capătul puterilor. M-am aruncat spre canapeaua neagră pe care am zărit-o în stânga, la fel cum fac persoanele vârstnice care se grăbesc să ocupe locurile libere în metrou. Nu m-am adresat agentului de pază care, la micul lui birou, citea o revistă, decât după ce m-am aşezat. Gâfâiam. „Dacă aş fi bătrân, aş avea o grămadă de amintiri." Gândul acesta m-a mai liniştit, fiindcă aveam un gol teribil în memorie. Mai ştiam doar că, dimineaţă, la telefon, Katranis fusese

foarte amabil şi că numele lui mă dusese cu gândul la personajele puse pe glume ale lui Yannis Maris.

Era un bărbat voinic, cu tenul măsliniu şi părul grizonat. S-a îndreptat către mine târându-şi piciorul drept. Cu piciorul zdravăn făcea paşi mari, în aşa fel încât handicapul să nu îi încetinească paşii.

— Mergem? mi s-a adresat cordial.

Purta ochelari cu ramă neagră, care îi întunecau încă şi mai mult pielea.

— Cum v-a mers astăzi? m-a întrebat după ce am ieşit în stradă.

— Bine, foarte bine.

— Mie, nu cine ştie ce. Am avut o durere de dinţi îngrozitoare. A trebuit să iau trei aspirine ca să mă mai lase.

M-a condus la un bar ai cărui pereţi şi tavanul erau de acelaşi albastru ca şi fotografiile de la Departamentul de Antichităţi Submarine. Îmi era imposibil să îmi amintesc numele asistentei lui Faskiotis. Stau şi mă gândesc dacă nu cumva am tendinţa, în minte, să alcătuiesc cupluri, fiindcă în acel moment încercam să îmi închipui cum i-ar fi stat asistentei împreună alături de Katranis. I-am văzut, prin urmare, pe amândoi, într-un cinematograf de artă şi experiment, în care era proiectat un film italienesc din anii ’60.

— Am vorbit cu Sitaras. V-aţi luat în sarcină o misiune delicată. Pe scurt, ţine de dumneavoastră să hotărâţi dacă averea acestei femei va merge ori nu la muntele Athos. Ştiaţi că are o încredere totală în puterea dumneavoastră de judecată?

M-am simţit la fel de mândru ca în ziua în care Vezirtzis m-a felicitat în mod public pentru una dintre lucrările mele.

— Dacă această doamnă mi-ar cere mie sfatul, nu aş şti ce să îi răspund. Deşi am fost de douăsprezece ori la muntele Athos.

— De douăsprezece ori? am repetat impresionat.

— Am şaizeci şi doi de ani.

Mi-am spus că primul drum trebuie să-l fi făcut la cincizeci.

— Este un loc magic. Acolo, natura a fost ferită de orice agresiune. Nicăieri nu am văzut ape mai limpezi, castani mai verzi sau cer mai curat. Mănăstirile îşi arată vârsta. Unele par nişte fortăreţe, altele sunt mai modeste. Zidurile lor ştiu atâtea poveşti, că nu ar mai termina spunându-le, după ce au văzut atâtea de-a lungul veacurilor. Sunt locuite de nişte umbre care se trezesc înaintea zorilor, ca şi când s-ar teme de lumina soarelui, şi se adună în tăcere în catholicon, biserica principală, luminată doar de

lumânări. La drept vorbind, de puţine lumânări, care, totuşi, sunt suficiente pentru a face să scânteieze foiţele de aur care îmbracă icoanele. Ai impresia că locul este luminat chiar de către icoane, de Sfânta Fecioară, de Christos şi de sfinţi. Călugării se roagă, psalmodiază, îngenunchează, se întind pe jos, pe burtă. Prima dată când am asistat la o slujbă, fiindcă ajunsesem cu întârziere la biserică, am crezut că dalele sunt acoperite cu covoare negre.

Am comandat amândoi uzo.

— Nu sunt un credincios practicant, deşi părinţii mei mă destinaseră carierei de preot. Totuşi, mă emoţionează voinţa călugărilor athoniţi de a păstra vie tradiţia ortodoxă, în fiecare zi, dau adevărate bătălii cu timpul şi, de fiecare dată, câştigă. Personal, văd slujba ortodoxă ca pe o operă de artă în care este un loc şi pentru mine. Nu ştiu la ce mă gândesc când mă aflu într-o biserică. Închid ochii şi moţăi. Ascult cântecele care mă transportă, cred, dincolo de propriile mele gânduri.

Acum, să nu vă închipuiţi că am cine ştie ce respect pentru monahi. Întotdeauna sunt de partea celui mai puternic, iar această politică le serveşte interesele. Le-a folosit, de pildă, pentru a parcurge fără prea mari dureri secolele de dominaţie otomană. Războiul de independenţă din 1821 i-a împărţit în două tabere. Totuşi, cea mai mare parte dintre ei a dezavuat insurecţia şi i-a jurat credinţă lui Iusuf-bei, guvernatorul Salonicului, în 1941, când trupele germane şi bulgare au intrat în Grecia, i-au scris lui Hitler pentru a-i cere să îi ia sub protecţia şi tutela lui. Au salutat răspunsul afirmativ al acestuia, aninându-i portretul pe pereţii tuturor mănăstirilor. Cu acelaşi zel pe care îl manifestaseră faţă de ocupantul german i-au primit, câţiva ani mai târziu, şi pe comuniştii din Armata de Eliberare Populară, care controla Halkidiki. Ceea ce vorbeşte cel mai limpede despre oportunismul lor este că, în acea perioadă, au luat obiceiul de a adăuga titlul de „tovarăş” numelui lor de scenă! înfrângerea comuniştilor, în 1949, i-a readus instantaneu în sânul familiei lor ideologice tradiţionale.

Din servieta de piele a scos o carte, pe care mi-a întins-o. Pe copertă am citit numele lui şi titlul lucrării: Ortodoxia în vâltoarea politicii. Am deschis-o şi am observat că îmi scrisese o frumoasă dedicaţie.

— Vă fascinează şi pe dumneavoastră muntele Athos? O clipă, am rămas pe gânduri.

— Nu m-am oprit niciodată la acest subiect din proprie iniţiativă. Acum, când m-am apucat să îl studiez, îl consider mai interesant decât mi-aş fi

putut închipui. Oare ce aş fi făcut dacă altcineva, nu doamna Nikolaidis, m-ar fi rugat să întreprind această cercetare? Fără îndoială că nu aş fi acceptat.

— Sunteţi îndrăgostit de ea?

— Ieri a împlinit optzeci şi nouă de ani! Este, însă, adevărat că sunt îndrăgostit de o fotografie a ei de când nu avea mai mult de douăzeci de ani.

— Cum era îmbrăcată în fotografie?

I-am răspuns cu plăcere la întrebarea totuşi cam deplasată.

— Purta o cămaşă albă cu mâneci lungi şi cu două jabouri plecând de pe umeri şi unindu-se în talie. Mânecile bufante se strângeau între cot şi încheietura mâinii.

— În mână nu ţinea nimic?

— Nu. Mâna stângă se sprijinea pe balustrada unei scări interioare din lemn.

Descrierea a părut să îl mulţumească.

— Bine.

Mi s-a părut că îmi sosise şi mie momentul de a formula o întrebare.

— Cum ia cineva hotărârea de a se face călugăr?

— Am cunoscut un comandant al Armatei de Eliberare Populară, care s-a refugiat pe muntele Athos în 1950, la încheierea războiului civil, pentru a scăpa de persecuţiile dreptei contra comuniştilor. Îşi făcuse calculul că va părăsi mănăstirea când se vor mai fi calmat spiritele, dar pentru asta a trebuit destul timp, după cum bine ştiţi, iar el, între timp, s-a obişnuit cu noul stil de viaţă. L-am întâlnit în timpul uneia dintre ultimele mele călătorii acolo, este de acum om bătrân şi încă mai povesteşte întâmplări din vremea rezistenţei. Întreaga viaţă şi-a trăit-o sub pseudonim: în Armata de Eliberare i se spunea Nikita, astăzi îl cheamă Nichifor. Numele adevărat nu mi l-a spus, dar nu ar fi exclus să nu şi-l mai amintească.

Se afirmă că majoritatea călugărilor provin din familii numeroase şi sărace. Nu ştiu dacă este aşa, nu am avut ocazia să stau de vorbă cu prea mulţi dintre ei şi trebuie spus că nici nu vorbesc cu uşurinţă despre trecutul lor. Totuşi, am convingerea că nu sunt puţini aceia care au îmbrăţişat viaţa monastică în urma a unei decepţii în dragoste. Îmi amintesc de un monah blond, care se aşeza pe un scăunel, spre sfârşitul zilei, privind soarele care se ducea la culcare. Stătea nemişcat ca o statuie. Intr-o zi, m-am apropiat de el. Lacrimile i se scurgeau pe obraji. „La ce vă uitaţi?”, l-am întrebat. „La piaţa din satul meu, mi-a răspuns. Acum, Mina spală pe jos cu un furtun.” Ne-am împrietenit. După câteva zile mi-a mărturisit că se făcuse călugăr

pentru a uita o femeie. O întâlnise într-o seară, în piaţă. Era singurul moment al zilei când scăpa de acasă. Era căsătorită şi avea trei copii. Mâncau din când în când câte o prăjitură împreună. Atât şi nimic mai mult. Intr-o zi, Mina i-a spus că urma să se mute din sat împreună cu familia. Încă multă vreme a tot aşteptat-o în piaţă, comandând câte două prăjituri de care, fireşte, nimeni nu se mai atingea.

Prima călătorie la Athos am întreprins-o când am fost părăsit de femeia pe care o iubeam. Îmi spuneam că îmi va fi mai uşor să o alung din suflet într-un loc în care femeile nu aveau acces. Numai că liniştea lasă loc liber imaginaţiei. O vedeam continuu înaintea ochilor. Următoarele călătorii le-am întreprins nu pentru a o uita, ci pentru a o regăsi. Merg la muntele Athos cum ai merge la o întâlnire. Nu este adevărat că nu există femei pe muntele Athos, aş spune chiar că prezenţa lor este mai pregnantă decât oriunde altundeva.

Deşi confesiunea lui m-a impresionat, nu găseam nimic să îi răspund. Mi-am terminat paharul de uzo ca să mai câştig timp. El nici măcar nu s-a atins de al lui. Mă privea printre gene, ca miopii care scrutează orizontul.

— Nu am iubit niciodată atât de intens, i-am spus după o lungă tăcere.

— Nici nu ţi-aş dori.

„Nu se gândeşte decât la acea femeie, aşa cum călugării visează la Sfânta Fecioară.” Nu aş fi vrut ca această conversaţie să se încheie astfel.

— Aţi văzut, cumva, fragmente antice din marmură pe zidurile mănăstirilor?

— Pe faţada refectoriului Marii Lavre se poate observa o placă votivă în relief reprezentând o ureche. Este însoţită de o inscripţie care, dacă nu greşesc, menţionează numele lui Artemis. Este exprimată speranţa că ruga adresată zeiţei va fi ascultată. În aceeaşi imagine călugării văd, cu siguranţă, urechea lui Dumnezeu.

Şi-a privit paharul de uzo ca şi cum nu şi-ar mai fi amintit că îl comandase. A început să bea cu sorbituri mici, fără întrerupere, astfel încât nu a trecut mult până să îl termine. Atunci m-a tutuit pentru întâia oară:

— Dacă ai nevoie de orice altceva, sună-mă acasă sau la birou.

Mi-a scris numărul de la serviciu, iar eu i l-am dat pe cel de mobil.

— Mergem? i-am propus pe acelaşi ton amical pe care îl folosise şi el cu un ceas mai devreme.

Mi-a răspuns afirmativ din cap. Am plecat împreună până pe bulevardul Vasilisis Sofias. Înainta încet, ca şi cum piciorul infirm i-ar fi cântărit acum

mai mult. S-a oprit la jumătatea drumului.

— Câţi ani ai?

— Douăzeci şi patru.

— Bine.

A intrat cu dificultate în taxi, a trebuit să îşi ridice piciorul drept cu ambele mâini pentru a-l aşeza lângă stângul, în timp ce traversam bulevardul pentru a lua metroul de la Palatul Muzicii, mă gândeam la călugărul blond care, din mănăstire, privea piaţa din satul lui. „Toţi călugării plâng, dar fiecare din altă cauză."

Ieri, sâmbătă, nu am mai ieşit din casă. De două sau trei ori am dat drumul la radio. Jumătate dintre posturi transmiteau dări de seamă de la parada militară, cealaltă jumătate slujba de la biserică. Nu aveam chef să ascult nici marşuri, nici psalmodieri, aşa că, spre prânz, l-am închis definitiv.

7

Când oare să fi alergat pentru ultima oară? Parcă în Tinos am făcut-o, la Atena nu am alergat niciodată. Mă gândesc la străduţa sinuoasă, mărginită de tot felul de maghernițe, care urcă spre biserica Bunei-Vestiri. Am dat cumva peste o femeie, răsturnându-i coşul plin cu sticle de plastic? Acestea se vindeau pelerinilor care, astfel, puteau lua apă de la izvorul de lângă biserică. Apei i se dusese vestea că este făcătoare de minuni. Ce e drept e drept, izvorul nu a secat niciodată, ceea ce, pe o insulă relativ aridă, constituie oricum un mic miracol.

Să fi alergat oare pe cheiul din Tinos, între filiala Băncii Naţionale şi cafeneaua lui Dinos, unde mă aştepta tata fumându-şi pipa? Nu fumează decât o dată pe zi, seara, după lucru. Că doar nu din bancă ieşeam la o asemenea oră. Mi se pare că oamenii care aleargă ies totdeauna de undeva. Rar te-apuci să alergi aşa, dintr-o dată, în timp ce te plimbi pe stradă. Parcă-i văd: unii o iau la fugă ieşind din biroul unui notar, alţii din casa de cultură, alţii, în fine, de la poştă. În schimb, nu văd pe nimeni ieşind în grabă din biserică, poate şi pentru că duminica este totul închis. Nu se aleargă în zilele de sărbătoare.

In sfârşit, alergam prin curtea şcolii alături de colegii mei. Ne urmăream prin jurul stâlpilor de ciment care susţineau coşurile de baschet şi al unei coloane mai puţin înalte, din piatră de râu, pe care se afla bustul unui adolescent. Deşi Tinos era celebru pentru marmura sa, bustul era făcut dintr-o piatră ordinară, gri, care, în plus, suferise tot felul de lovituri.

Adolescentul nu mai avea nas, urechi, bărbie, iar ochii îi erau două găuri. Un elev îi scrisese pe piept cu marker negru: „Cine e labagiu' ăsta?" O frescă oribilă, de pe unul dintre zidurile curţii, pe care se putea vedea o mare de culoarea metilului, în care înotau peşti portocalii, inspirase o inscripţie asemănătoare: „Ce labagiu a făcut asta?" Cuvântul „labagiu" ne plăcea tare mult, dovedeam o adevărată predilecţie pentru el.

Şcoala era situată pe noul bulevard care ducea din port drept la biserică, pe o pantă nărăvaşă. O mochetă cenuşie se întindea pe toată lungimea şoselei, la marginea trotuarului. Era destinată fidelilor care parcurgeau drumul în patru labe. La acest exerciţiu se dedau mai ales femei de o anumită vârstă. Înaintau gâfâind, unele după altele, fiindcă mocheta nu era destul de lată pentru a permite depăşirile. Simţeam o plăcere răutăcioasă să le deranjăm, când trecând în trombă printre ele, când împingându-le, cel mai adesea făcându-ni-se vânt de vreun camarad care, imediat după aceea, ne apostrofa cu severitate:

— Băi, prostule, nu poţi să fii mai atent la doamna?

Uneori, doamnele nu ne băgau în seamă, alteori se apucau să ne certe, făcându-ne golani ori tâlhari. Niciuna însă nu avea curajul să ne urmărească fiindcă, până în dreptul şcolii, urcaseră deja vreo două sute de metri. Nu-mi amintesc să fi văzut vreodată bărbaţi în procesiune. În schimb, îmi amintesc de nişte fete care păreau mai degrabă interesate de modă decât de religie. Ne uitam pătrunşi de o stranie emoţie la piepturile lor reliefate nu doar de poziţie, dar şi de vântul care le desfăcea decolteul. Multă vreme încă, acestea continuau să ne apară noaptea, în vis.

îmi mai amintesc şi de o femeie deosebit de palidă, care semăna puţin cu mama. Din nefericire, geanta i se deschisese în drum şi din ea se răspândise o sumedenie de mărunţiş. Femeile care veneau după ea au ieşit imediat din rând, fără să se ridice, repezindu-se după monedele care se rostogoleau în toate direcţiile. Pe mai multe le-am văzut lăsând să le alunece, pe furiş, banii în buzunar.

Mai alergam şi în grădina bunicului, din Falatados, după fluturi. Mă împiedicam de vreo lopată uitată pe jos, de vreun furtun de plastic, de câte o piatră şi cădeam. Nu aveam ochi decât pentru fluturi. Stăteam nemişcat până când se lăsau pe o floare, apoi mă apropiam încetişor. Îi observam îndelung, înainte de a întinde mâna spre ei. Două specii mi-au rămas în memorie, cei roşii care, în mijlocul aripilor aveau o pată verde, încercuită de o linie subţire, neagră, şi cei galbeni cu vinişoare negre ca de marmură,

destul de mari. Eram fascinat de asemănarea aripilor lor, încercam să descopăr vreo deosebire cât de mică, dar nu o puteam găsi. După ce îi capturam, nu îi omoram, ci, după câteva clipe, le dădeam drumul. Aş fi vrut să mă fac înţeles de ei, să îi fac să priceapă că le eram prieten şi că se puteau lăsa fără grijă pe capul sau pe hainele mele. Îmi închipuiam că sosesc dintr-o lume îndepărtată, plină de culori, unde trăia şi fratele meu. Fluturii erau mesajele pe care mi le trimitea Gherasimos.

Bunicul, tatăl tatălui meu, tot Gherasimos se numea. Era un bărbat tare bun la suflet, care mă lăsa să mă joc în deplină libertate în grădină, să mă folosesc de unelte, să îi examinez arborii din pepinieră, pe care îi vindea la piaţa de la marginea drumului ce ducea în portul nou. Avea acolo lămâi, chiparoşi, pini, dafini şi migdali. Se apucase de pomicultură după ce îşi pierduse braţul drept în cariera din Marlas. Frumoasa marmură verde din care sunt cioplite coloanele casei Nausicăi, din Marlas provine. Nu am ştiut niciodată cât de severă îi era infirmitatea, fiindcă purta în permanenţă cămăşi cu mâneci lungi, bine încheiate. Puteam ghici, totuşi, că braţul îi fusese tăiat de deasupra cotului. Se accidentase pe când punea o încărcătură de dinamită.

— Ce-ai păţit la mână? l-am întrebat într-o zi.

— Mi-a rămas pe-acolo, prin Marlas. Probabil că au mâncat-o păsărelele.

A murit când aveam doisprezece ani. Părinţii m-au luat cu ei la înmormântare. Nu mai văzusem vreuna până atunci, iar bunica, soţia lui Gherasimos, murise când eu eram foarte mic.

Tata susţine că înmormântările reînvie sentimentul religios. S-ar putea să aibă dreptate, dar ştiu că, uneori, produc şi efectul invers. Vederea bunicului în sicriu m-a îndurerat puternic, deşi eram convins că dispariţia lui nu ţine decât de provizoriu şi că, într-o zi, va ieşi din mormânt. În acelaşi timp, m-am întrebat dacă atunci nu cumva va avea din nou ambele mâini. Întrebarea aceea m-a urmărit pe tot parcursul înmormântării. Imediat ce am ieşit din cimitir, am întrebat-o pe mama. M-a privit strângându-şi buzele, ca şi când s-ar fi pregătit să mă certe. Nu mi-a răspuns imediat. Ezitarea mi-a produs cea mai proastă impresie cu putinţă. „Habar nu are”, mi-am zis. În acea clipă, mi-au apărut primele dubii privind religia, ca fruct al acelei scurte tăceri, astfel încât, în momentul în care m-a asigurat că bunicul va urca la ceruri cu ambele braţe, nu am mai putut să o cred. Reconstituirea unei mâini pe care şi-o împărţiseră păsărelele între ele mi s-a părut total incredibilă.

Cum de nu îmi mai amintesc dacă am alergat ori nu prin Atena, unde, totuşi, toată lumea o face? Memoria mea pare să aibă dificultăţi în înregistrarea mişcărilor, păstrează încremenite doar figurile, funcţionează ca un aparat de fotografiat. Amintirile mele seamănă cu nişte maşini care staţionează.

Am citit volumul publicat în 1963, cu ocazia aniversării a o mie de ani de la înfiinţarea comunităţii athonite. Acesta se compune din articole scrise de profesori de istorie bizantină, de teologie, de arhitectură, de pictură, greci şi străini, cărora le este alăturat un text semnat de un fost guvernator civil al Athosului, numit Constantopulos, care susţinea că lumea actuală merge din rău în mai rău şi că noţiunea de progres este o invenţie a Satanei. Denunţă egoismul, hedonismul şi scepticismul omului modern, care este incapabil să audă vocea lui Dumnezeu, să îşi cureţe sufletul în aşa fel încât să poată zări în el, ca într-o oglindă, reflexul figurii divine. Singura remarcă interesantă din intervenţia lui, succintă, din fericire, este că icoanele bizantine sunt, în realitate, ferestre care dau către o altă lume, infinit mai luminoasă decât a noastră.

Prima mănăstire, care a fost numită Marea Lavră (cuvântul „lavra" însemna „mănăstire ortodoxă" în epoca bizantină şi, în antichitate, „agora") a fost, aşadar, construită în anul 963 de către Sfântul Athanasie Athonitul, graţie fondurilor furnizate de marele lui prieten, împăratul Nichifor Focas, cel care, în pofida acestui gest pios, a avut un sfârşit tragic: a fost asasinat de către nepotul lui, Ioan Tzimiskes, cu ajutorul soţiei, vreau să spun a soţiei lui Nichifor, care se numea Theano, ca şi profesoara mea. Se pare că aptitudinea călugărilor de a se adapta la orice situaţie le vine chiar de la Athanasie: omul sfânt şi-a redirecţionat către noul împărat prietenia ce o avea pentru precedentul şi a reuşit să îi smulgă suma care îi lipsea pentru a-şi termina mănăstirea.

La Athos se aflau deja câţiva călugări la vremea aceea, însă nu erau organizaţi în comunităţi, trăiau în cea mai pură izolare şi erau aproape invizibili. Sfântul Munte stătea să fie inventat. Athanasie nu s-a mulţumit doar să ridice o clădire colosală. A mai creat un spital, un han, un port şi a cumpărat o corabie cu scopul de a dezvolta legături comerciale cu lumea înconjurătoare. A inventat diferite meserii noi: călugăr-negustor, călugăr-marinar, călugăr-agricultor. Considera că reuşita unei mănăstiri se măsoară în prosperitatea ei. Până la sfârşitul zilelor nu a încetat să ceară donaţii şi să cumpere terenuri.

Acest antreprenor profesionist a fost şi autorul unei considerabile opere spirituale. A fost cel dintâi care a definit, conform recomandărilor Sfântului Vasile din Cesareea, regulile vieţii în comunitatea monahală, insistând asupra a ceea ce bătrânul Iosif avea să repete mai târziu, în scrisorile lui, şi anume asupra faptului că buna funcţionare a mănăstirii ţine de supunerea călugărilor faţă de egumen. Încuraja postul, credea că plânsul este de folos, însă nu era de acord ca pedepsele corporale să şi le dea fiecare lui însuşi.

Ce s-ar mai putea adăuga subiectului? Că se născuse la Trabizonda, că numele de botez îi era Avramios, că în copilărie îi plăcea să se joace de-a sihastrul? Că şi-a consacrat o bună parte din timp spre a copia, cu extraordinar de frumosul lui scris, textele eclesiastice? Că a murit în 1001, căzând de pe o scară? Că i-a sângerat cadavrul trei zile la rând? Că i-a apărut, la ceva vreme după moarte, pictorului care îi începuse portretul, cerându-i să încheie lucrarea?

Faima Marii Lavre s-a întins rapid şi în Orient, şi în Occident. Debarcau în peninsulă călugări veniţi din Italia şi din Armenia. S-au construit noi mănăstiri, organizate după principiile lui Athanasie, nu mai puţin impozante, dar în care nu se vorbea deloc greceşte. Mănăstirea Iviron a fost finanţată de o familie bogată din Iberia, numele de atunci al Georgiei. Călugări bulgari, sârbi şi ruşi vor veni mai târziu spre a popula mănăstirile Zografu, Hilandar şi Sfântul Panteleimon. În 1054, la Marea Schismă, Athosul beneficia deja de aura unei capitale religioase. Istoricul Nikolaos Svoronos notează că împăraţii Bizanţului au susţinut apariţia unui asemenea centru cu scopul de a-şi întări poziţia în Balcani. Era perioada în care Bizanţul, pierzând teren spre Orient, încerca să câştige poziţii către vest.

Atracţia exercitată de Sfântul Munte, scrie un alt istoric, francezul Jacques Bompaire, se datorează faptului că ne transportă într-un alt timp, prin secolele al XlII-lea şi al XlV-lea. Secole bune pentru călugării care continuau să prospere, în pofida incursiunilor anuale ale piraţilor turci şi a furturilor săvârşite de către cruciaţi şi catalani la începutul secolelor al XlII-lea şi al XlV-lea. Se poate ghici ura crescândă faţă de papă: marea lor majoritate se opunea radical reconcilierii creştinilor, act acceptat de împăratul Mihail Paleologul şi garantat de conciliul de la Lyon, din 1274. Aşa că au văzut mâna Domnului în cutremurul care a dărâmat mănăstirea prooccidentală Xeropotamu.

Cucerirea Bizanţului de către otomani, în secolul al XV-lea, a afectat mai puţin decât s-ar putea crede viaţa de la muntele Athos. Călugării nu au fost

constrânşi să arboreze culorile noului imperiu, ci şi-au păstrat autonomia şi proprietăţile, care erau considerabile. Marea Lavră dispunea de cinci mii de hectare de pământ, mănăstirea Xeropotamu poseda o parte din insula Naxos, iar Vatopedi insulele Thasos şi Lemnos. Aceasta din urmă administra o importantă flotă comercială, amarată la Constantinopole. Nu este mai puţin adevărat că Athosul a pierdut subvenţiile cu care era obişnuit şi a trebuit să dea taxe mai grele decât în trecut. Aşadar, o perioadă relativ dificilă care nu avea să se încheie decât în 1912, o dată cu eliberarea Greciei de Nord de către armata grecească. Am aflat că monahii străbăteau în lung şi-n lat Balcanii, expunând fragmente din Adevărata Cruce, în aşa fel încât să poată colecta fonduri. Am mai descoperit şi că refuzau să adăpostească ţăranii din Halkidiki, urmăriţi de otomani, care încercau să se refugieze în peninsulă. Doi dintre principalii reprezentanţi ai filosofiei Luminilor din Grecia, Neofytos Dukas şi Anthimos Gazis, care au jucat un rol important în revoluţia de la 1821, vorbesc în termeni severi despre athoniţi: cel dintâi îi consideră nişte leneşi, pe când al doilea observă că aceştia se hrănesc din sudoarea bieţilor laici, pe care îi împing în plină rătăcire cu superstiţiile lor.

Sfârşitul perioadei este marcat de creşterea spectaculoasă a numărului de ruşi de la Athos. Trebuie spus că Sfântul Munte, legat direct printr-o linie navală de Odesa, constituie obiectul unei fervori ortodoxe cu totul deosebite în Rusia. Cu toate acestea, generozitatea ţarilor faţă de călugări nu a fost cu totul îngerească, ci s-a asociat politicii de expansiune spre sud şi căutării unei ieşiri la Mediterana. Evoluţie care, firește, i-a neliniştit pe greci, care au avut întotdeauna majoritatea în sânul Sfintei Comunităţi, întrucât controlau cea mai mare parte dintre mănăstiri, însă o pierduseră pe aceea din peninsulă, în 1910, muntele era populat de trei mii patru sute nouăzeci şi şase de ruşi, şi doar de trei mii două sute şaptezeci şi şase de greci. Aceştia din urmă s-au temut până în 1917, la căderea regimului ţarist, că vor pierde din mână Athosul. Revoluţia din Octombrie, care anunţa atâtea şi-atâtea nenorociri pentru Biserica din Rusia, a constituit, pentru călugării athoniţi greci, o fericită noutate.

Cum va arăta, oare, cel dintâi călugăr pe care îl voi întâlni? Ştiu că nu va purta toca tare a preoţilor, ci o bonetă neagră. Va fi îmbrăcat într-o robă tot neagră sau de un maroniu închis. Cureaua lată şi bine strânsă îi va ascunde, de bine de rău, burta umflată. Se va îndrepta către mine şchiopătând, precum Charis Katranis. În mâini va ţine un şirag de mătănii din sfoară împletită.

— Ce vânt bun ni te aduce, fiule? mă va întreba. Vocea îi va fi siropoasă. O pasăre lăsată din zbor pe

un zid se va întoarce şi îl va privi curioasă.

— Vin din partea unei vechi prietene care vrea să ştie totul despre comunitatea dumneavoastră.

— O să-ţi spun totul, mă va linişti zâmbind ironic, ca Vezirtzis.

Va avea ochi mari şi negri ca ai Sfintei Fecioare. Ne vom aşeza pe o băncuţă, între doi chiparoşi foarte înalţi, şi o clipă vom contempla marea.

— Pentru a înţelege ortodoxia, trebuie să te rogi.

Din buzunar va scoate o bucată de rahat lukum pe care vor fi lipite fire de tutun şi mă va servi.

— Nu, mulţumesc. Damful se ridică în aer.

— Nici lukumul nu-mi place, îl va băga la loc în buzunar.

— Ştii ce-mi doresc cu adevărat? va continua. Să mănânc un tort de ciocolată.

Soarele se pregăteşte, la orizont, să meargă la culcare.

— Socoteam că nu voi rămâne la Sfântul Munte decât atâta timp cât ar fi fost necesar ca să câştig încrederea călugărilor şi să pot fura câteva icoane dintre cele mai frumoase şi mai vechi. Numai că, prima oară când am încercat să subtilizez una, a Sfintei Fecioare, s-a produs o minune: Măicuţei Domnului i-au dat lacrimile. Le-am şters cu limba şi m-am hotărât să rămân aici.

îşi va pune picior peste picior, lăsându-mă să văd că purta pantofi eleganţi, cu tocuri înalte, ca aceia ai vânzătoarei de la Pantocrator.

— Din cauza asta şchiopătaţi, îi voi explica, fiindcă purtaţi pantofi cu tocuri înalte.

— Posibil.

8

Prima săptămână a lui aprilie se apropie de sfârşit. Timpul încă nu s-a îmbunătăţit, noaptea şi dimineaţa tot răcoare este. Singura schimbare pe care am observat-o în grădină este că smochinului i-au dat câteva frunzuliţe.

Mă trezesc din ce în ce mai devreme, de parcă aş avea vreo întâlnire, îmi fac la repezeală o cafea, după care mă întind la loc, în pat, analizând cu atenţie spaţiul care mă înconjoară. Îmi imaginez că mă aflu într-un loc străin, în care niciunul dintre obiecte nu îmi este familiar, îmi descopăr astfel papucii, pantofii aşezaţi sub scaun, hainele din şifonier, prosopul galben agăţat de mânerul ferestrei. Ce şi-ar spune Yanna despre camera

mea, dacă m-ar vizita? Cu siguranţă, prea curată nu i s-ar părea. Fac curat la cincisprezece zile cu o mătură de paie, însă praful nu îl şterg decât o dată pe an, la începutul verii. În ziua respectivă, golesc complet biblioteca, dau cu o cârpă umedă pe rafturi, după care bat carte de carte. Nu s-ar abţine să îmi critice nici papucii, cadou de la tata, care chiar că au ceva bătrânicios. Pielea de pe margini li s-a scorojit de când i-am udat leoarcă ieşind cu ei în grădină, într-o zi când turna cu găleata, dorind să îmi recuperez cearceafurile întinse la aerisit. Degeaba am tot încercat eu, mai apoi, să le reîntind pielea, ba apăsând-o cu palmele, ba punând papucii sub nişte dicţionare groase.

— Ai tăi sunt papucii? m-ar întreba Yanna.

I-aş răspunde că şi călugării de la muntele Athos nu se deplasează decât în papuci.

— De ce?

— Fiindcă nu ies din mănăstiri! Nici măcar până la mare. Regulile le interzic să facă baie!

Cândva nici măcar ferestrele nu dădeau către mare, ci doar spre curtea centrală, adică spre catholicon.

Cearşafurile mi le spăl singur, la maşina de spălat a gazdei. Sofia a refuzat să o facă, tot aşa cum a refuzat şi să se ocupe de camera mea, chiar în schimbul unei sume oarecare.

— Găseşte-ţi-o pe alta, mi-a răspuns. Nu sunt menajera ta!

în primul an chiar am găsit o alta, Despina, dar mai mult de trei luni nu am ţinut-o. Era de prin Kalamata, era divorţată, avea un copil şi locuia în Marusi. Avea un prieten, însă, după cum mi-a explicat, relaţia lor scârţâia. La a treia vizită nu a închis bine uşa băii, unde tocmai se schimba. Mă pregăteam să plec la universitate, însă spectacolul pe care l-am întrezărit mi-a schimbat planurile. Am rămas în pat până la două după-amiază, oră la care i se încheia ziua de muncă. I-am dat cei douăzeci şi cinci de euro pe care i-i datoram, nu fără ezitări, fiindcă nu făcuse nimic. Şi celelalte întâlniri ale noastre au decurs în acelaşi mod, cu mica diferenţă că îmi asumasem obligaţia ca, înainte de sosirea ei, să fie totul lună, în aşa fel încât să se simtă liberă de orice fel de însărcinări. După o vreme, suma pe care continuam să i-o dau a început să mi se pară în egală măsură excesivă şi insuficientă. La rândul ei, probabil că o considera de-a dreptul insuficientă, din moment ce mi-a cerut singura mea cămaşă albă, un fular împletit de mama şi aparatul de fotografiat. Până la urmă, mi-a adus şi lista de cărţi pe

care trebuia să le cumpere pentru fiul ei. I le-am adus pe toate, dar nici că i-am mai dat vreun telefon. De atunci, m-am mai gândit la ea de mai multe ori, însă, de fiecare dată, cu o anume rezervă, fiindcă nu am înţeles niciodată prea bine natura relaţiei noastre. Iar că i-am dat şi aparatul foto chiar regret un pic, fiind acum obligat să îl împrumut pe al lui Vezirtzis.

Tata îmi trimite cinci sute de euro pe lună. Nu e chiar puţin, dacă ţinem cont că nu plătesc chirie, iar cele mai multe dintre mese le iau în Kifisia, aşadar, fără a cheltui ceva. Drept neprevăzut în înţelegerea iniţială, însă acordat din proprie iniţiativă de gazda mea.

— Nu se găteşte bine doar pentru doi, a decis într-o bună zi. E mai bine ca Sofia să gătească pentru trei.

Ieri, pe când luam masa, Sofia m-a întrebat, poate ca să-mi mai taie cheful de glumă, dacă am mai aflat ceva nou despre muntele Athos. Mi-am amintit de conversaţia de la aniversarea Nausicăi.

— Nu este adevărat că nu a trăit nicio femeie pe Sfântul Munte. Pe vremea Imperiului Bizantin locuiau acolo ţărani cu nevestele şi copiii lor, asigurând astfel aprovizionarea mănăstirilor cu cele necesare traiului. Regula abaton a fost încălcată de mai multe ori în perioada otomană, ba de familii persecutate, ba de prinţese rusoaice ori de soţii de ambasadori.

Gătise musaca. Mi-a servit o bucată mare cât o cărămidă, pe care am tăiat-o vertical, cu furculiţa, pentru a-i savura în acelaşi timp toate ingredientele.

— A fost ea încălcată şi mai de curând, a remarcat scrutându-mă, ca pentru a ghici dacă eram la curent ori nu.

Stătea în picioare, în faţa chiuvetei. Tocmai terminase de spălat vasele şi se ştergea pe mâini.

— Mai de curând? am repetat ca la teatru.

— In timpul războiului civil, Armata Populară de Eliberare Naţională a invadat Athosul. Cum, în rândurile ei, armata avea şi un mare număr de femei, acestea au sărbătorit abolirea abaton-ului dănţuind în piaţa din Karyes, în faţa sediului Sfintei Comunităţi, sub privirile călugărilor.

Nu mi-au fost deloc simpatice femeile respective. Provocarea loc mi s-a părut puerilă şi idioată. In schimb, mi s-a făcut milă de călugări. Însă, atât de tare ţinea Sofia să mă epateze, încât m-am simţit dator să exclam:

— Uimitor!

în care clipă, Nausicaa a apărut în cadrul uşii. Amândoi ne-am îngrozit instantaneu, fiindcă erau rarisime ocaziile în care se ridica singură din fotoliu. În afară de asta, nu punea nicicând piciorul în bucătărie.

— Ce-i aşa de uimitor? ne-a întrebat cu o evidentă curiozitate.

Nu a comentat în niciun fel iniţiativa comunistelor, ci doar i-am auzit un simplu:

— Aha!

Privirile îi erau întoarse către soarele sclipitor, a cărui lumină intra prin fereastră, părând la fel de compactă ca şi materia obiectelor pe care le îmbăia. Speram ca Nausicaa să o poată distinge, fie şi ca prin ceaţă. A rugat-o pe Sofia să o conducă până în camera ei.

— Sunt obosită. Încă din copilărie, în aprilie m-am simţit mereu obosită. Este cea mai epuizantă lună a anului.

Sofia a luat-o uşor de braţ. Înainte de a ieşi din bucătărie, Nausicaa mi-a spus:

— Mi-ar plăcea să stăm puţin de vorbă. Când aveţi nişte timp liber, veniţi până la mine. Ştiţi că sunt liberă la orice oră doriţi.

„îmi va vorbi despre fratele ei.” Mi-am terminat musacaua, mi-am şters farfuria cu o bucăţică de pâine, după care am spălat-o ca de fiecare dată. Mănuşile roz, pe care Sofia le lăsase pe marginea chiuvetei, m-au dus cu gândul la atelierul Departamentului de Arheologie Submarină. Şi am văzut din nou frumoasa statuie cufundată în apă. „într-o noapte, am să forţez uşa departamentului pentru a putea privi în voie statuia.” Mă temeam să nu cumva să îşi piardă farmecul când va fi scoasă din apă spre a fi instalată în picioare, într-o sală a unui muzeu. Am auzit scârţâitul patului Nausicăi. Sofia s-a întors îngrijorată în bucătărie.

— Încerc să o conving să îşi facă analizele. Ştii de când nu a mai văzut-o un doctor? Din 2001!

„Rezultatele analizelor pe care le fac bătrânii sunt întotdeauna bune. Numai că, un pic mai târziu, mor.” A făcut o cafea pe care o bem aşezaţi faţă în faţă. Mi-a spus că povestea incursiunii femeilor peste călugări o ştia de la bunicul ei, care fusese în Armata de Eliberare.

— El nu a luat parte la acea incursiune, ci tovarăşi ai lui, care, de altfel, le fotografiaseră în timp ce dansau. Bunicul a văzut fotografia, dar nu ştiu dacă mai poate da de urma ei, fiindcă prietenul lui a murit.

Până în clipa aceea, nu ştiam nimic despre bunicul ei. Sofia nu vorbeşte niciodată despre familie. Îşi dă tot timpul cu părerea, dar prea rar se confesează. Nu ştiu aproape nimic despre ea, mai puţin faptul că este născută la Arahova, că a făcut studii de puericultura la Ianina şi că, înainte de a fi angajată de Nausicaa, a lucrat într-o creşă din Kifisia.

— Multă vreme nu au rămas femeile pe muntele Athos, fiindcă partizanii au ajuns rapid la un acord cu monahii, le-au promis chiar că nu le vor aboli privilegiile dacă vor ajunge la putere. Promisiunea a devenit formală, printr-un document semnat de conducătorii armatei. Bunicul crede că este greu să guvernezi Grecia fără consimţământul, cel puţin tacit, al clerului şi al călugărilor. Ştii ce cred eu? Că toată lumea vrea să se înţeleagă bine cu toată lumea. Acum câţiva ani, Partidul Comunist a organizat o colectă pentru construirea Casei Poporului. Ei bine, şi călugării de la Athos au dat o sumă importantă!

A spus-o pe un ton sarcastic, încruntându-se. „A crescut într-un orăşel morocănos, înecat în ceaţă”, mi-am zis. Nu am ajuns nicicând la Arahova. În partea de jos a ferestrei se vedea capătul unei ramuri a smochinului care nu avea decât o singură frunză, şi aceea minusculă. Presupuneam că în cartea pe care mi-a dat-o Katranis voi putea găsi informaţii privitoare la legăturile Sfintei Comunităţi cu partidele politice. I-am povestit Sofiei ceea ce ştiam despre acel comandant al Armatei de Eliberare care sfârşise prin a se înrădăcina la muntele Athos.

— Poate că găsise acolo societatea fără clase la care visa.

— Regimul în vigoare în mănăstiri este de tip aristocratic, am informat-o. Egumenul nu este ales de către călugări, ci este desemnat pe viaţă de predecesorul său.

I-am mai amintit şi mărturia lui Freris, conform căreia nu toţi călugării duceau acelaşi trai.

— Nu-mi aduce aminte de necioplitul ăla, a mormăit. Sunt sigură că ne-a inventariat toate mobilele. Dacă nu aş fi stat cu ochii pe el când a vizitat

casa, ar fi fost în stare să scotocească şi prin dulapuri.

începuse să mă cuprindă toropeala. Cuvântul „necioplit” m-a scos un pic din amorţeală, fiindcă nu îl mai auzisem de mult, poate de prin şcoala primară. Îmi imaginam cum m-ar lua Sofia în braţe şi m-ar duce până în pat. Am traversat grădina cu pas greoi. Înainte de a adormi, am mai avut putere să deschid Dicţionarul defilosofie presocratică, dar nu mi-am mai amintit ce termen căutam. „Peste câteva luni nu voi mai locui aici.” Şi am adormit cu acest gând.

Am deschis ochii pe la cinci după-amiază cu sentimentul neplăcut că nu mai ţineam minte nimic din ceea ce tocmai visasem. La universitatea din Zografu am sosit cu un ceas înaintea începerii cursului. Yanna nu era la cafenea. Am băut o bere cu un fost coleg de la departamentul de istorie şi ne-am amintit de vechi prieteni comuni, aflând astfel, de exemplu, că Minas Kopidakis îşi pregătea diploma pentru al treilea ciclu de studii, la Salonic.

— Tatăl lui este o celebritate a baroului, numele îi este legat de varii afaceri dubioase. Trebuie să-l fi văzut pe la televizor, este invitatul regulat al buletinelor de ştiri. Este avocatul a tot felul de păsări de noapte.

Mi-a dat telefonul lui Minas, cu care rămăsese în legătură. La masa de alături era în toi o conversaţie aprinsă despre proiectul legii de înfiinţare a universităţilor particulare.

— Restrângerea creditelor alocate învăţământului public nu are alt scop decât acela de a-l devaloriza, a remarcat cineva.

— Nu facem decât să imităm Statele Unite, unde marile universităţi sunt particulare şi foarte bogate. Taxele de şcolarizare la Brown, cu tot cu cazare, sunt de ordinul a patruzeci de mii de dolari pe an. Pe acolo, universităţile sunt adevărate întreprinderi care participă activ la viaţa economică.

Mi-am lăsat colegul şi am trecut pe la cancelarie, unde am aflat că nimeni nu l-a mai văzut de ieri pe Vezirtzis. Cum aveam încă destul timp, am coborât la parter pentru a vedea ce noutăţi au mai apărut în librărie. Am remarcat o mulţime de romane care încercau să readucă la viaţă o epocă de mult apusă. Totuşi, nimeni nu ştie cum se vorbea odinioară şi nici la ce se gândea lumea. Am deschis una dintre aceste lucrări şi am dat, din întâmplare, peste un început de dialog care mi s-a părut comic. Aii Paşa îi spunea concubinei:

— Bună ziua, Vasiliki!

Iar concubina îi răspundea:

— Bună ziua, paşă al meu!

Nu sunt decât nişte cărţi care înşală cititorul, fiindcă, desigur, este imposibil să resuscitaţi trecutul. Romanul istoric nu mi se pare acceptabil decât dacă nu se pretinde, totodată, şi o probă de erudiţie, dacă pune istoria în serviciul romanului, cum o face atât de bine Alexandre Dumas. Şi, dintr-o dată, mi-a trecut prin minte întrebarea dacă autorul celor Trei muşchetari s-a gândit la peninsula noastră, dându-i unuia dintre personaje numele Athos. Nu am descoperit însă nimic comun între muşchetar şi călugări, în afara faptului, poate, că toţi sunt taciturni şi morocănoşi. Pe de altă parte, franţuzul bea enorm şi iubea o femeie execrabilă, Milady, care era exact contrariul Fecioarei Măria.

Repezindu-se către casa care exact în acel moment se închidea, Theano mai că s-a prăbuşit peste mine.

— Erai şi tu pe-aici!? a exclamat.

Nici eu nu-mi dădusem seama că se afla în librărie. Mi-a arătat lucrarea pe care dorea să o cumpere, o carte de reţete culinare.

— Nu ştiu să gătesc, mi-a mărturisit. La Glasgow, mâneam mereu la restaurantul universităţii.

O invidiam că a putut să studieze în străinătate, să cunoască şi o altă lume.

— Te-ai adaptat uşor la Glasgow? am întrebat-o, tutuind-o şi eu.

— Foarte uşor. Minele şi şantierele navale dau oraşului un aspect mai degrabă melancolic, însă oamenii sunt deosebit de calzi, de parcă n-ar fi englezi. Sunt în contact permanent cu grupul de prieteni de acolo, ne sunăm cu regularitate, îmi spun cine a mai divorţat, cine s-a mai îmbolnăvit, cine şi-a schimbat locul de muncă. Sunt la fel de puşi pe bârfit ca şi noi.

Am vrut să aud câteva prenume scoţiene.

— Angus, Catriona, Mărie, Ewan, mi le-a spus Theano.

Cum nimeni nu intrase încă în sala de curs, ne-am putut continua conversaţia. Am întrebat-o dacă presocraticii apreciau arta culinară.

— De mâncat, mâncau mai mult frugal. Pitagora nu se atingea de carne, întrucât credea că în animale locuiau spiritele morţilor. Mâncarea de bob o considera un aliment funest. Empedocle evita carnea din acelaşi motiv ca şi Pitagora. Xenofan avea o slăbiciune pentru năut cu vin dulce. Heraclit condamna mesele prea bogate. Spre a da un exemplu bun concetăţenilor, a mâncat, într-o zi, în public, supă din făină de orz cu câteva frunze de mentă în ea. La finalul vieţii, nu se mai hrănea decât cu plante sălbatice.

Ştiam că schivnicii mâncau şi ei tot aşa ceva. Am întrebat-o dacă prenumele îi este de origine bizantină.

— Este mult mai vechi! a protestat. Soţia lui Pitagora se numea Theano.

Cursul s-a referit la simţuri şi mişcare. Posibilităţile simţurilor sunt limitate, chiar şi acelea ale vederii care nu poate percepe schimbările ce se produc în ritm lent, ca, de exemplu, infimele modificări la care ne sunt supuse, zi de zi, trăsăturile feţei. „Niciodată nu zărim, în oglindă, acelaşi chip." Zenon din Eleea nu a fost cel dintâi care a afirmat că nimic nu se mişcă, dar el este cel care a susţinut cel mai tenace această teză. Am ascultat argumentele cu cea mai mare atenţie, pentru a i le putea explica, la rândul meu, tatei. Decisiv era, conform lui Theano, că oricare distanţă, „fie şi aceea care îmi desparte mâna de port-vizit" (şi l-a aşezat pe masă), poate fi divizată în nenumărate segmente, fiecare, la rândul lui, fiind susceptibil să fie divizat de un număr nelimitat de ori. In acest mod, Zenon a întins spaţiul la infinit, făcându-l de nestrăbătut.

M-am gândit la femeile care urcau cu greu, în genunchi, strada principală din Tinos. „Nu au mai înaintat nici măcar cu un deget din vremea când eram şcolar… Şi nici nu vor ajunge vreodată la biserică." La argumentul lui Zenon, Aristotel răspunde remarcând că şi timpul poate fi împărţit în acelaşi fel şi, în consecinţă, nu este deloc greu să parcurgi o distanţă nesfârşită, dacă ai la dispoziţie un timp infinit.

Moment în care ne aşteptam cu toţii să îşi ia înapoi port-vizitul, ceea ce nu a făcut.

— Starea de imobilism pe care Zenon o observa în jurul său explică de ce nu l-a preocupat misterul creării universului. Ceva ce nu se întâmplă, nu poate avea nici început, nici sfârşit. Din contră, Aristotel susţine că mişcarea, pe care o descoperă în natură, este absolut reală şi are neapărat o origine, un punct de plecare fix. Viziunea primului motor imobil a fost deosebit de comentată de către teologi, care vedeau în el un precursor al creştinismului.

Şi-a încheiat cursul prin câteva elemente biografice. Zenon a dat dovadă şi în viaţa personală de acelaşi spirit combativ care îi străbate filosofia. A încercat să îl răstoarne pe Nearhos, tiranul Eleei, dar acesta l-a arestat şi i-a cerut să îşi demaşte complicii. In acea clipă, filosoful şi-a tăiat limba cu dinţii şi i-a scuipat-o în faţă. Sunt convins că tata va fi încântat când îi voi povesti acest episod.

Ceilalţi studenţi au plecat grăbiţi, de parcă ar fi trebuit să ajungă cu toţii, împreună, într-un loc anume. Cât despre mine, am considerat că discuţia pe care am purtat-o cu Theano înaintea cursului îmi dădea dreptul să rămân cu ea încă o vreme. Mi-a declarat că era departe de a împărtăşi opiniile teologilor despre Aristotel.

— Acestea nu traduc decât dorinţa unor intelectuali, care i-au citit pe clasici, de a arunca o punte peste prăpastia care desparte filosofia de teologie. Am văzut într-o biserică din Cytera o icoană care îl reprezenta pe Aristotel îmbrăcat în haine bizantine, ca sfinţii. Uneori părinţii ortodoxiei plagiază anticii, alteori îi înjură. Lucrul sigur este că istoria filosofiei greceşti se opreşte în secolul al Vl-lea după Christos.

Am stins luminile şi am ieşit pe coridor. Pe când aşteptam ascensorul, Theano şi-a dat dintr-o dată seama că nu mai avea în mână punga de hârtie în care se afla cartea de reţete pe care o cumpărase de la librărie. O uitase în clasă cu tot cu port-vizit.

9

Nu-i mai citesc cărţi Nausicăi, M-a degrevat de obligaţie, considerând că mi-a încărcat suficient timpul cu cercetarea pe care mă rugase să o fac. În consecinţă, ne-am încheiat ciclul de lecturi acum o lună, terminând Cartea împărătesei Elisabeta, de Constantinos Christomanos

Joia aceasta, când am trecut să o văd, mi-am dat seama că îmi lipseau întâlnirile noastre, chiar dacă, în timpul lor, aproape că nu ne vorbeam. Cred că, totuşi, comunicam prin intermediul textelor pe care împreună le ascultam, făcând aceleaşi călătorii. Descopeream fraze care ne conveneau când ei, când mie. Într-un fel, ne întreţineam sacrificând autorul, dar folosindu-i vocea. „Vă cunosc prin cărţile pe care vi le-am citit”, i-aş fi putut spune.

Povestea lui Christomanos este un imn dedicat Elisabetei. O însoţeşte în plimbări, notându-i cu fervoare spusele, observându-i fiecare gest. La rândul ei, se obişnuieşte puţin câte puţin cu prezenţa lui, deşi nu îi place deloc societatea bărbaţilor. Preferă natura. Bea apă din toate izvoarele care îi ies în cale. Christomanos nu va îndrăzni nicicând să îi mărturisească iubirea. În clipa despărţirii definitive, se simte profund nefericit. Scena de adio se petrece în Corfu, în palatul Achileion, pe care Elisabeta şi-l construise doar pentru ea. Împărăteasa i-a dăruit un ac de cravată din aur. Lui îi curgeau lacrimile fierbinţi pe mâna ei albă ca un crin. Coborând

treptele palatului, bărbatul îşi punea problema dacă va mai putea trăi fără ea.

— Cât e ceasul? m-a întrebat Nausicaa, auzindu-mi paşii pe parchet.

Era opt fix, ora la care ne începeam lecturile. Am luat loc în fotoliul cu care mă familiarizasem, lângă măsuţa cu lampă de birou. Dar, de data aceasta, nu am mai tras-o spre mine. Ca de obicei, Nausicaa era îmbrăcată impecabil, într-o rochie neagră, lungă, cu dungi albe foarte fine, iar în jurul gâtului purta un şal negru, închis în faţă cu o broşa rotundă, de argint.

— Ei?! am auzit-o.

Mi-a părut rău că nu mi-am luat cu mine caietul de notiţe, că nu am recapitulat lucrurile aşa cum ar fi fost cazul. Niciuna dintre informaţiile primite nu mi se părea demnă de a fi fost citată prima.

— Muntele Athos îşi schimbă încontinuu forma, cum îşi schimbă forma crestele munţilor, când le dai ocol.

— Sau insulele.

Am dat din cap, confirmându-i spusele, de parcă m-ar fi putut vedea. Îmi este greu să admit că, după atâţia ani de când locuiesc în casa ei, tot nu mă cunoaşte. Mai demult, m-a întrebat dacă port ochelari. Ce şi-o fi putând spune despre un student de înălţime medie, care nu poartă ochelari?

— Sau insulele, am fost de acord.

Mi-am zis că este mai simplu să încep cu timpurile cele mai îndepărtate, cu începutul, în definitiv.

— Pentru grecii din antichitate, muntele era o stâncă pe care titanul Athos o aruncase înspre Poseidon, ca să îl omoare. Numele Sfântul Munte nu l-a primit decât după construirea primelor mănăstiri, în secolul al X-lea. Pentru perşi, era o amintire urâtă, dat fiind că flota li s-a scufundat la câteva aruncături de băţ de peninsulă, în timpul primei lor expediţii împotriva Greciei. Pentru Fecioara Maria a fost o surpriză neplăcută, fiind primită pe muntele Athos printre statuile zeilor din Olimp.

— Sfânta Fecioară a vizitat muntele Athos?

— Aşa pretind călugării, care numesc promontoriul „Grădina Fecioarei”. Aceştia manifestă o deosebită afecţiune faţă de Maica Domnului şi cred că ea îi aşteaptă în pragul Raiului îmbrăcată în alb din cap până-n picioare.

— Sper că nu vă bateţi joc de mine… Suspiciunea ei m-a tulburat. Efortul pe care fusesem

de acord să îl fac pentru a citi cu scrupulozitate scrisorile bătrânului Iosif mi s-a părut că mă copleşeşte dintr-o dată.

— Nu, i-am răspuns rece.

Şi-a dat seama de încurcătura mea, fiindcă s-a grăbit să îmi spună:

— Lmi cer scuze. Continuaţi, vă rog. Vă ascult cu toată atenţia.

— Este un munte sălbatic, de două mii de metri altitudine, tăiat de nenumărate văi, în vârful căruia, altădată, se înălţa o statuie a lui Zeus. Totodată, este şi un mic paradis cu vegetaţie luxuriantă, locuit de păsări de toate soiurile, conform jurnalistului pe care mi l-a prezentat Sitaras şi unui călugăr de origine peruviana care se dedicase şi poeziei.

Loc de rugăciune, Sfântul Munte este vizitat noapte de noapte de legiuni de demoni care încearcă să îi abată locuitorii de la drumul cel bun. Drept pentru care se poate presupune că este şi un loc al perdiţiei. Toate creaturile lui Dumnezeu se bucură de simpatia călugărilor, mai puţin femeile. Acestea le apar, mai degrabă, ca nişte trimişi ai Satanei. Se pare că le şi ocupă o bună parte din gânduri. Jurnalistul estimează că regula abaton este un mit, că, în realitate, muntele Athos este populat cu fantome feminine. M-aţi întrebat cum de ia cineva hotărârea de a se retrage la mănăstire. Mulţi au făcut-o ca urmare a unei decepţii în dragoste.

Şi-a închis ochii pe care, de obicei, îi ţine întredeschişi.

— V-am necăjit.

— Nici vorbă. Credeţi că bărbaţii au aceeaşi proastă reputaţie în faţa călugăriţelor, precum femeile în faţa călugărilor? Există, oare, mănăstiri pentru femei în care accesul bărbaţilor este interzis? Dar cum s-ar putea aşa ceva, din moment ce numai bărbaţii pot oficia slujba?

Observaţiile pertinente la care, trebuie să mărturisesc, nu am găsit nimic de răspuns, mi-au şters complet amărăciunea pe care o simţisem ceva mai devreme. Ba chiar m-am gândit că Nausicaa este, fără îndoială, una dintre cele mai remarcabile persoane pe care le-am întâlnit vreodată.

— Unii îmbracă rasa monahală pentru a uita, alţii pentru a fi uitaţi. Cu toţii îşi schimbă numele, îşi lasă barba să crească, se deghizează. Nu mai sunt legaţi de trecut decât printr-o singură literă: numele de călugăr are aceeaşi iniţială ca şi cel laic. Astfel, Platon se va numi de acum înainte Porfirie sau Procopie, Aristotel Arsenie, Socrate Sinesios ori Simeon.

— Şi Dimitris?

— Damian… Sau Daniel…

Icoana Sfântului Dimitrie, aşezată pe măsuţa ei de noapte, mi-a revenit în faţa ochilor. „Nu am nevoie să ştiu mai mult decât vrea ea să-mi spună.”

— Muntele Athos îţi aminteşte că nu eşti nimic, că Dumnezeu te-a creat din neant şi că îi datorezi totul. Viaţa în mănăstire nu este una dintre cele mai plăcute. Hrana este modestă, ceasurile petrecute în picioare numeroase, iar nopţile, cum v-am mai spus, agitate. Este o şcoală dură în care înveţi să nu îţi mai aminteşti, să nu mai gândeşti, să nu mai ai opinie şi, bineînţeles, să dai ascultare. Lecţia principală, predată cel dintâi de Sfântul Athanasie, fondatorul Athosului, la supunere se referă. Nu este deloc uimitor că războiul de independenţă din 1821 nu i-a mişcat pe călugări. Libertatea nu face parte, pe acolo, din materiile de învăţământ.

— Nu vă enervaţi, mi-a zis Nausicaa. Mânia nu a dus niciodată la nimic bun.

Mi-am amintit că şi Democrit a exprimat o opinie asemănătoare, ceea ce i-am şi spus.

— Uitasem că studiaţi şi presocraticii… Ce părere aveţi, nu am putea-o ruga pe Sofia să ne facă un ceai?

— Aş prefera un rachiu.

Ştiam că are rachiu de Tinos, doar îl scosese la aniversare.

— Ei bine, în cazul acesta, voi bea şi eu unul. Mobila în care erau băuturile şi paharele semăna cu

un şifonier. Partea superioară era prevăzută cu o uşă rotunjită, pe care era prinsă o piesă lungă de lemn. Neobişnuita uşă se deschidea de sus în jos, basculând în acelaşi timp cu piesa de lemn către podea şi sfârşind prin a se transforma într-o masă. Unde să fi descoperit Nausicaa piesa aceasta de mobilier? „Probabil că i-a adus-o Francois din Franţa", mi-am zis, în timp ce turnam rachiul în două păhărele.

Mâna îi tremura atât de tare, încât m-am temut să nu îşi verse băutura pe rochie. Totuşi, a reuşit să ia o înghiţitură după care mi-a dat înapoi paharul imediat.

— Ajunge. Nu m-am îmbătat decât o singură dată în viaţă, la Paris, şi asta a fost tare demult.

Mă aşteptam să continue, dar n-a făcut-o. Vorbeşte la fel de puţin despre ea însăşi ca şi Sofia. „Au amândouă gustul secretului, iată de ce se înţeleg atât de bine."

— Un şofer de taxi mi-a vorbit despre un călugăr care îşi prevăzuse ziua decesului. Numeroase mărturii atestă că nişte călugări, aceia care au trăit în sfinţenie, răspândesc după moarte un miros parfumat.

— Acelaşi lucru se spune şi în Palestina despre tinerii martiri islamişti: din mormintele lor, pare-se, se răspândeşte un parfum suav… Am aflat-o din ziarele pe care mi le citeşte Sofia. Nu e ridicol că aşa, dintr-o dată, a început să mă intereseze actualitatea? Habar nu aveam că primim cutare sau cutare sumă de la Uniunea Europeană. Puteţi să-mi spuneţi cum de are aceasta încredere în nişte pierde-vară ca noi?

Mi-a cerut paharul şi a mai băut o înghiţitură.

— Tatăl meu era pasionat de politică. Citea zilnic două sau trei cotidiane. Vă pot spune că, deşi era armator, avea idei largi, era un progresist. Îşi respecta angajaţii şi nu tutuia pe nimeni… Ce spuneaţi?

— Între muntele Athos şi cer nu e cine ştie ce distanţă… Raiul se poate vedea de la ferestrele bisericilor. Lumina pe care o împrăştie icoanele şi care nu e altceva decât reflexul flăcărilor lumânărilor pare a sosi din altă parte. Şi cântecele care răsună la prima geană a zorilor prin curţile mănăstirilor sunt ecoul unei alte lumi. Sfântul Munte este o promisiune.

Tare mi-aş fi dorit să fi întrerupt acolo bilanţul cercetării. Cuvintele alcătuiau, încet-încet, în jurul meu, un fel de menghină, devenind tot mai ameninţătoare. „Mă folosesc de cuvinte care nu sunt ale mele… Cuvinte aparţinând unor oameni pe care nu îi cunosc şi cărora nu aş avea nimic să le spun.” Am făcut câţiva paşi prin încăpere pentru a mă mai dezmorţi, după care am luat iarăşi loc.

— Bărbaţii aceia, care sunt siguri că vor merge în ceruri şi cărora nu le este nicidecum frică de moarte, ar trebui să fie pe deplin fericiţi, am continuat într-un tempo ceva mai susţinut. Poţi ghici, însă, că nu e aşa. Dacă, într-o bună zi, voi ajunge la muntele Athos, cred că voi auzi numai planşete şi lamentări din spatele tuturor uşilor. Nu ştiu dacă este adevărat că unii călugări, după cum spunea nepotul dumneavoastră, pot fi văzuţi mai adesea prin piaţa Aristotel din Salonic decât în mănăstirea de care aparţin. Cândva, mănăstirile dispuneau de averi colosale. O mai fi oare şi astăzi tot aşa?

— Ştiu că, în 1922, Venizelos le-a expropriat pământurile din Halkidiki pentru a le da refugiaţilor din Asia Mică.

— Iată încă un lucru pe care nu îl ştiam. După cum vedeţi, nu prea sunt în măsură să vă spun multe lucruri. Până acum, nu am întâlnit niciun călugăr. Nu ştiu de ce poetul peruvian despre care v-am vorbit a ales Athosul. Este evident că această comunitate athonită nu ar fi putut traversa atâtea şi-atâtea veacuri dacă nu ar fi urmat constant politica pe care i-o

dictau propriile interese. Călugării ţin vie amintirea unei epoci demult apuse. Nu-mi dau seama dacă există vreun sens în toată istoria aceasta, dacă secolele al XlII-lea şi al XlV-lea chiar merită să ţină cât lumea. Totodată, se perpetuează şi o limbă artificială pe care, probabil, nimeni nu a vorbit-o nicicând, care aminteşte de atmosfera izolată a camerelor de lectură. Monahii sunt paznicii unui muzeu în care Imperiul Bizantin a depus câteva dintre cele mai frumoase opere de artă ale sale. Muntele Athos este o memorie. A înţeles că am încheiat.

— Vă mulţumesc. Aţi consemnat undeva toate acestea?

— Într-un caiet.

— Sper că mi-l veţi citi. Fiindcă presupun că nu mi-aţi spus chiar totul.

— V-am oferit doar o schiţă, un rezumat ca acelea care apar pe coperta a patra a unor cărţi.

A urmat o tăcere lungă, atât de lungă încât mi-a dat prin cap că aş putea să mă întind pe covorul gros dintre fotolii şi să trag un pui de somn. Mă simţeam cuprins de acelaşi gen epuizare pe care-l resimţisem la intrarea în imobilul Embros. „Nu reuşesc să îmi mai amintesc când am alergat pentru ultima oară şi asta numai din cauză că sunt obosit.” Probabil că Sofia se închisese în camera ei, căci întreaga casă era învăluită în tăcere. Doar o singură maşină a trecut pe stradă, şi aceea aproape fără de zgomot. În cartier locuiesc în special persoane în vârstă, care conduc încet şi se întorc devreme acasă. Nausicaa părea liniştită. Poate chiar uitase de prezenţa mea? „Se gândeşte… Are o conversaţie calmă cu sine însăşi.” Mai că aţipisem când a reînceput să vorbească.

— Tata nu ar fi vrut ca averea lui să încapă pe mâna călugărilor. Nu avea nici cel mai mic respect pentru aceştia, considerându-i nişte leneşi.

„Nici Neofytos Dukas nu îi vedea altcumva”, mi-am zis, dar nu am întrerupt-o.

— Era un bun creştin, însă nu suferea clericii de niciun fel, preferând să comunice direct cu Dumnezeu, fără intermediari. A fost îngrozitor de dezamăgit când a aflat de decizia fratelui meu de a se călugări, l-a dezmoştenit pe loc şi a refuzat să îl însoţească până în port în ziua plecării. Jurământul, fratele meu l-a făcut în Păros. Îmi amintesc perfect drumul până în port, făcut alături de mama şi de fratele meu. Am plâns îmbrăţişaţi, toţi trei, în faţa vaporului. Absenţa tatei făcea încă şi mai dureroasă despărţirea. Fratele meu avea treizeci şi şapte de ani, eu treizeci şi patru.

„Am pierdut amândoi câte un frate, mai mare cu trei ani”, am constatat.

— Nu am reuşit să pricep de ce s-a călugărit. Avea o iubită la Atena, dar nu era nicidecum îndrăgostit nebuneşte de ea. De fapt, cu fetele se distra. Deşi era scund, avea totuşi succes, poate şi fiindcă îi plăceau petrecerile şi era deosebit de galant. Puteai da de el de la un capăt la celălalt al portului cântând seara, prin taverne. Avea o voce foarte frumoasă. Cu siguranţă, a servit ca dascăl în mănăstirile prin care a trecut.

La drept vorbind, nu l-am cunoscut chiar atât de bine, nu ne-am petrecut copilăria împreună, studiile şi le-a făcut la Atena, unde a terminat, cu mare greutate, liceul. După care a intrat, desigur, împins de la spate, la facultatea de drept, ale cărei cursuri nu le-a frecventat prea multă vreme. Nu era făcut pentru studiu, dar nici pentru muncă, degeaba l-a angajat tata la firmă, încercând să îi trezească interesul pentru marina comercială. Fratele meu îşi bătea joc întreaga zi de ceilalţi angajaţi şi nu doar că nu făcea nimic, dar nici nu îi lăsa pe aceştia să lucreze. Până la urmă, tata a fost nevoit să îl dea pe uşă afară. Nu-l vedeam decât când trecea prin Tinos. îi plăceau, la fel de mult, şi compania altora, şi singurătatea. Făcea plimbări lungi prin munţi ori de-a lungul coastei. M-a dus gândul la el atunci când mi-aţi vorbit despre peruvianul pe care-l inspira natura. Şi fratele meu scria poeme. Am păstrat unele dintre scrierile sale, însă nu am îndrăznit să vi le arăt de teamă să nu vi se pară exagerat de stângace. Sunt şi foarte scurte.

— Şi poemele peruvianului sunt scurte.

— Era în stare să rămână ceasuri întregi cu ochii la un muşuroi de furnici. Asculta cu devoţiune cântecul păsărilor, ca şi când ar fi încercat să le decodeze limbajul. Niciodată nu era mai serios decât atunci când asculta cântecul păsărilor.

I-am spus că unul dintre cei mai celebri călugări athoniţi, venerabilul Paisios, se întreţinea cu şerpii.

— Pot să mi-l închipui, fără nicio greutate, pe fratele meu conversând cu un şarpe. Detesta banii, spunea că aceştia şi-au aservit omul şi că ar trebui desfiinţaţi. Şi o spunea înainte de apariţia societăţii de consum, ca şi când ar fi prevăzut rolul pe care cumpărăturile îl vor ocupa în visurile noastre. Nu îi plăcea doar să cânte, dar şi să ţină discursuri. Intr-o zi, a început să ţipe la femeile care urcau în patru labe către biserica Bunei-Vestiri, îndemnându-le să se ridice. „Cine v-a băgat în cap că Sfânta Fecioară doreşte să vă vadă mergând ca nişte capre?", le-a întrebat. Evitam să ies cu el la plimbare, fiindcă mă tot punea în situaţii penibile. Nu-mi amintesc să fi frecventat

bisericile, să-i fi fost simpatici popii ori să fi studiat Noul Testament. De asta am şi fost stupefiaţi când ne-a dezvăluit vocaţia sa.

M-am trezit de-a binelea. Nu mă simţeam mai puţin flatat decât Christomanos când Sissi îi făcea confidenţe. Privirile îmi rămăseseră mult timp aţintite către cele trei machete de cargouri, din lemn lăcuit, aliniate pe marmura şemineului, în faţa oglinzii celei mari.

— Mama a făcut mai multe drumuri în Păros pentru a-l vedea, de două ori am însoţit-o şi eu, însă egumenul nu ne-a permis să stăm de vorbă cu el. „Nu cunosc nicio persoană numită Dimitris Nikolaidis", ne-a spus mincinosul acela ordinar. Mai târziu, am aflat că mai toţi călugării din mănăstire erau homosexuali. Toată insula o ştia, căci dezmăţaţii nu îşi ascundeau deloc obiceiurile, strigându-se între ei, chiar şi în public, cu apelative feminine de genul Daisy, Betty, Gloria, Angie, influenţaţi, probabil, de filmele americane. Fratele meu nu a suportat prea mult mediul acela şi a părăsit Părosul la bordul unui vas care ducea marmură la Salonic. Am aflat de la căpitanul navei, care lucrase cândva pentru tata, că intenţiona să se stabilească pe muntele Athos. Nu ne-a dat niciun alt semn de viaţă în afara celor două cărţi poştale pe care ni le-a trimis mamei şi mie, din Uranupolis. O puteţi citi pe a mea, dacă vreţi, este în albumul de fotografii, pe ultima pagină.

Am ezitat o clipă, nefiind convins că, într-adevăr, doreşte să o citesc. „Toate acestea fac parte şi din povestea mea." M-am îndreptat către bibliotecă şi am scos din album cartea poştală. Era o cartolină decorată cu un desen în tuş, care reprezenta un turn pătrat de la malul mării. Pe verso am citit următoarele cuvinte: „Dumnezeu să te aibă-n paza lui". Absenţa semnăturii era compensată, în parte, de timbrul care reproducea un mozaic reprezentându-l pe Sfântul Dimitrie. Ştampila poştei indica data: 18. IX.1954.

— Doriţi să vă regăsesc fratele?

Rafturile bibliotecii mi se păreau a fi lojile unui teatru, din care ne era urmărită conversaţia.

— Vreau doar să ştiu cum a trăit. Cuvântul „supunere" mă oripilează. Poate, însă, că a trăit în singurătate, în definitiv, mai există pustnici la muntele Athos, nu-i aşa? Nu-i port pică fiindcă nu a venit la spital când s-a îmbolnăvit mama, că nu i-a oferit nici măcar acea bucurie. I-am transmis că este suferindă prin intermediul unui prieten care lucra la Ministerul

Afacerilor Externe, care îl cunoştea pe guvernatorul Athosului. Nu a venit nici la înmormântare. Nu a dat, cel puţin, un telefon.

— Cu siguranţă, s-a rugat pentru ea. Prima datorie a unui călugăr este rugăciunea.

— E politicos să te rogi, dar mai trebuie şi să dai, din când în când, câte un telefon.

I-a scăpat un chicotit de fetiţă. Şi în fotografie, parcă am văzut-o însufleţindu-se. „Aşadar, acesta-i era râsul, pe atunci.” Şi-a potolit însă, imediat, veselia.

— Nu aş şti ce să-i spun fratelui meu, dacă l-aş întâlni. Cum ne-am putea înţelege acum, din moment ce nu am fost capabili să o facem în tinereţe? Ar înţelege cu greu întrebările mele, iar răspunsurile lui ar nimeri pe-alături. Aş da de un bătrân necunoscut, care nu şi-ar mai aminti nici măcar că a avut o soră, cândva. Aşadar, să-l lăsăm în pace pe fratele meu care, probabil, nici nu se mai află în lumea aceasta. Oare comunităţile religioase şi-or fi dând osteneala de a anunţa decesul unui membru familiei sale?

Mi-am amintit craniile aşezate pe etajere. „Poate că voi putea găsi unul prin cine ştie care subterană, având înscris numele de Damian sau Daniel.”

— N-am idee. Lucian scria că, pe timpul lui, locuitorii din Athos trăiau o sută treizeci de ani.

Privirea mi s-a îndreptat iarăşi către machetele cargourilor, în oglindă, am văzut uşa întredeschisă care dădea spre culoar mişcându-se uşor. Am refuzat totuşi să cred că Sofia ne spiona. Numai că, peste încă vreo câteva secunde, uşa s-a mişcat din nou.

— Nu există decât o singură asemănare între mine şi fratele meu: niciunul nu am suferit banii. Mă grăbesc să scap de averea asta de care nici nu am prea profitat, cu excepţia câtorva călătorii, şi care m-a împiedicat să realizez ceva util în viaţă. Cu totul şi cu totul, am muncit doar vreo trei ani, alături de tata. După ce a murit, am vândut compania şi nu am mai lucrat niciodată. Am încercat să scriu un roman, însă mi-am dat seama că nu am parcurs experienţele necesare pentru o asemenea întreprindere.

Sofia a închis uşa. Mi-am dat seama că mă înşelasem şi, pur şi simplu, aştepta să îmi închei conversaţia cu Nausicaa, pentru a-şi ajuta stăpâna să se bage îh pat. Atâta doar că doamna Nikolaidis nu era deloc grăbită să se culce.

— Ca şi călugării îndrăgostiţi, şi eu văd fantome. Fratele meu mă încurajează să ne donăm averea, fiindcă eu consider că este şi a lui, la

muntele Athos. Soluţia aceasta, cu care este şi mama de acord, este ferm combătută de tata. M-am săturat să îi tot văd certându-se. Nu credeţi că sunt destul de mare ca să pot lua şi singură o hotărâre? Evident, nu am de gând să îi las nicio leţcaie nepotului meu, poate doar cu excepţia unui coteţ de porumbei care mi-a mai rămas, prin Tinos. Nu merită nimic mai mult. Ştiţi cumva dacă mănăstirile finanţează opere de caritate sau subvenţionează instituţii de interes public?

Am fost obligat să îi mărturisesc încă o dată cât de ignorant eram.

— Am aflat de la Sofia că au făcut o donaţie partidului comunist pentru ridicarea Casei Poporului.

— Ia te uită!… Dar poate că nu este nimic ciudat aici… Dostoievski descrie călugări excepţionali, care împartăşese frământările poporului şi au viziunea unei lumi mai bune. Presupun că or fi fiind asemenea inşi şi la muntele Athos. Tot ceea ce aţi aflat despre Sfântul Munte nu v-a trezit interesul de a-l vedea mai îndeaproape?

I-am vorbit despre lucrarea pe care o pregăteam şi despre propunerea lui Vezirtzis de a fotografia dovezile antice încastrate în zidurile mănăstirilor. Ştiam că va fi de acord să merg la muntele Athos, dar eram departe de a fi presupus că va fi atât de emoţionată.

— Veţi merge, aşadar, veţi merge! a repetat până când ochii i s-au umplut de lacrimi.

Am privit-o îngrozit, ca şi când cineva mi-ar fi înfipt în creier, Dumnezeu ştie cum, ideea că, atunci când îţi pierzi vederea, îţi pierzi şi capacitatea de a plânge. Nu eram mai puţin stupefiat decât aceia care văd izbucnind în lacrimi sfinţii din icoane. Mi-am spus că metoda cea mai bună de a o face să se calmeze era să îi vorbesc ca şi cum nu i-aş fi observat emoţia.

— Voi face cu multă plăcere călătoria. Chiar mă voi bucura dacă voi putea să stau de vorbă cu câţiva călugări. Fireşte că voi încerca să obţin cât mai multe informaţii despre fratele dumneavoastră, dar mă tem că voi primi acelaşi răspuns pe care l-aţi primit în Păros. Totodată, voi încerca să dezleg şi anumite mistere legate de cele citite. Nu am o părere prea clară nici despre pictura bizantină, nici despre muzică, şi încă şi mai puţin despre literatura acelei epoci.

A scos o batistă mică, albă, din buzunar şi şi-a şters ochii.

— Intuiesc că muntele Athos are multe să mă înveţe despre societatea în care trăiesc, am continuat. Nu pot uita cum începeam orele, la şcoală, cu o rugăciune colectivă. Prima clădire ridicată în campusul universitar de la

Zografu a fost facultatea de teologie. Călugării nu au probleme decât cu o singură perioadă a trecutului, combătând antichitatea cu aceeaşi energie cu care o făceau şi creştinii din primele secole ale erei noastre. S-ar spune că, nici până în ziua de azi, creştinismul nu a câştigat această bătălie.

I-am povestit despre călugărul care a agresat statuia de la Ministerul Culturii.

— Mi-a mai rămas ceva rachiu în pahar?

I-am dat paharul, pe care l-a golit dintr-o sorbitură.

— Nu aveţi nici cel mai mic motiv să vă simţiţi datoare faţă de mine, am mai spus. Pentru această lucrare voi fi plătit de către universitate.

— Universitatea nu vă va da nicicând bani suficienţi, mi-a declarat cu vehemenţă. Nici că vă va oferi mai mult de trei sute de euro! Călătoria vă voi plăti-o eu. Chiar mâine am să-i spun Sofiei să meargă să scoată bani de la bancă. Cât îmi veţi cere, atât vă voi da, aşa că, vă rog chiar să îmi cereţi o sumă astronomică!

A insistat atât de mult încât, până la urmă, m-a convins să îi solicit să îmi dăruiască un bilet de avion până la Salonic.

— Nu am zburat în viaţa mea cu avionul.

— Cum e posibil, la vârsta dumneavoastră!?

— Nu s-a ivit ocazia.

— Într-o vreme, foloseam des avionul… Stewardesele ne serveau în farfurii de porţelan, pe când Olympiaki mai aparţinea lui Onasis. Mâneam cu tacâmuri de argint!

A rămas visătoare, câteva clipe.

— Ştiţi de când nu am mai plâns?

— Da, i-am răspuns. De la Paris.

Aprilie. Duminica Floriilor. Am lăsat să treacă toată săptămâna fără să scriu nimic şi, firește, am greşit, fiindcă s-au întâmplat foarte multe lucruri în acest interval. Mă aflu în aeroport, într-o sală de aşteptare. Mai am o oră şi jumătate până la plecarea avionului. Duminica trecută, după ce am încheiat de notat întâlnirea cu Nausicaa, tata m-a anunţat că mama ajunsese într-un hal groaznic.

— De trei zile, nu a mai mâncat nimic. Nu mai bea decât apă.

în aceeaşi după-amiază, am luat vaporul din portul Rafina şi am ajuns acasă seara, la zece şi jumătate, găsindu-l în sufragerie împreună cu doctorul Nathanail.

— Doarme, mi-a spus tata. Nu face zgomot.

— Trebuie dusă mâine la spitalul din Syros pentru perfuzii, ne-a sfătuit Nathanail. Să cereţi să i se facă un examen atent al picioarelor.

Aflasem că leşinase pe când pregătea prăjituri şi, în cădere, trăsese şi cratiţa.

— Crema i-a ars picioarele, mi-a explicat tata.

Mi s-a părut slăbit, de parcă nici el n-ar mai fi mâncat, în dormitor, singura sursă de lumină era candela. Mama, care dormea pe spate, mi s-a părut mai zbârcită decât oricând, de-ai fi putut să juri că este o băbuţă. Am ridicat puţin plapuma ca să îi pot vedea picioarele, care erau bandajate.

— Bine-ai venit, a şoptit.

Eram mai degrabă dispus să o bombăn decât să o consolez, aşa că nu am pronunţat niciunul dintre cuvintele liniştitoare de care poate că avea nevoie. O carte minusculă, îmbrăcată în negru, o ceaşcă de ceai şi o cutie cu medicamente erau aşezate pe măsuţa de noapte. Tata a intrat şi el, împreună cu medicul.

— Mâine mergem la Syros, a anunţat-o pe mama.

Şi a aprins plafoniera. Prăjiturile îi coloraseră în bordo papucii aşezaţi acum la picioarele patului. Am presupus că tocmai pregătea tarte de fragi, singurele pe care le mâneam cu plăcere. „Poate că le făcea special pentru mine.”

— La Syros? De ce?

Şi-a ridicat capul de pe pernă, dar slăbiciunea nu a lăsat-o să rămână în poziţia aceea, aşa că a căzut înapoi, pe spate.

— O să te internăm, a adăugat el, vag ameninţător. Nathanail i-a luat pulsul. Mi-am amintit că fusesem

îndrăgostit de fata lui, Myrto, care juca baschet în echipa şcolii.

— Ce mai face fata dumneavoastră?

— A divorţat, mi-a răspuns supărat.

— A divorţat? s-a mirat mama, ca şi cum noutatea ar fi luat-o pe nepregătite.

Nu am mai văzut-o pe Myrto din liceu. Am încercat să mi-o imaginez aşa cum trebuie să arate în ziua de azi, i-am tăiat pletele, i-am oferit corpului feminitatea pe care nu o avea la timpul acela, i-am pus pantofi cu tocuri. Mi-am închipuit-o bătând fără vreo ţintă anume străduţele goale din Tinos, privindu-se, din când în când, în vitrinele întunecate ale magazinelor.

— Voi suna la spital mâine dimineaţă, ne-a spus Nathanail. Va trebui să luaţi vaporul de la prânz.

— Nu vreau să mă duc la spital.

— O să faci ce ţi se spune, a repezit-o tata.

El, atât de calm de obicei, era acum pe punctul de a izbucni. Ne-am întors în sufragerie. Nathanail a notat numărul de telefon al fetei lui pe o reţetă. Mi-am zis că hârtia împăturită-n patru pe care mi-a oferit-o este cea dintâi pagină a unei captivante poveşti de dragoste, care se va împlini într-o locuinţă încântătoare, asemănătoare cu aceea a bunicului, ridicată în mijlocul unei grădini pline de flori şi de fluturi. Mi-am luat la revedere de la viitorul meu socru, strângându-i călduros mâna.

— Bine-ai făcut că ai venit, mi-a spus tata când am rămas singuri.

Degeaba am tot încercat să îi abat gândurile, povestindu-i disputa dintre Zenon şi tiranul Nearhos. Cred că nici nu îşi dădea seama că vorbeam despre dragul lui eleat.

— Unde o să dormi? l-am întrebat.

Mi-a arătat canapeaua. Am simţit nevoia să ies din casă şi pentru a lua ceva aer, dar şi pentru a o putea suna liniştit pe Myrto. Am luat-o în direcţia portului vechi, unde erau îngrămădite barurile şi restaurantele. Foarte puţine erau deschise. M-am oprit la Corsarul, am salutat barmanul şi cele câteva cunoştinţe, după care m-am aşezat la o masă, pe terasă, unde nu mai era absolut nimeni.

Reţeta doctorului îmi rezerva o surpriză de proporţii: un număr interminabil, care începea cu două zerouri şi, prin urmare, nu făcea parte din reţeaua naţională. Am observat cum distanţa dintre mine şi Myrto creşte fără măsură, exact ca în sofismul lui Zenon. Oare cărei ţări îi corespunde cifra 1 după cei doi zero? Se făcuse miezul nopţii. „Acolo unde se găseşte Myrto, este posibil ca o nouă zi abia să înceapă”, m-am gândit, formând numărul pe telefonul mobil.

Nu am fost mirat că dau chiar de ea, ţinând cont că nu mai locuia cu fostul bărbat. Însă am cam rămas fără aer când mi-a spus că se află la Baltimore. M-am înfundat în fotoliu şi am început să vorbesc ceva mai tare.

— Nu locuiesc chiar în oraş, ci undeva, la periferie, a precizat, ca şi când ar fi avut vreo importanţă.

I-am spus că m-am întâlnit cu tatăl ei, care venise să o consulte pe mama.

— Cum ţi s-a părut?

— E foarte bine, am liniştit-o.

în schimb, am revăzut figura palidă a mamei, luminată de candelă. Iniţiativa de a o suna pe Myrto mi s-a părut, dintr-o dată, complet absurdă.

— Ce faci pe acolo? am întrebat-o, în speranţa unui răspuns concis.

Mi-a oferit un expozeu succint şi totuşi complet al evenimentelor care îi marcaseră viaţa de la plecarea din insulă. M-a informat, astfel, că studiase artele frumoase la New York, că fusese măritată cu un doctor de origine greacă, autor al unui psihotrop care avusese un succes fulgerător pe piaţa americană, că, până la urmă, îl dăduse pe uşă afară pentru că era îngrozitor de gelos, că locuia împreună cu fiica ei, Nefeli, într-o vilă imensă, unde îşi pregătea înfrigurată prima expoziţie personală, care urma să fie vernisată la Washington. Mi-am adus aminte că Baltimore este port.

— Acum tocmai m-am întors de la defilarea de 25 martie, a adăugat. Am fost nevoiţi să sărbătorim abia acum ziua naţională, fiindcă municipalitatea a avut programate alte manifestări zilele trecute.

— Cine a luat parte la defilare?

— Păi, toate organizaţiile greceşti, biserica, şcolile, asociaţiile, Clubul Penelopa din care şi eu fac parte. Trei ore a durat!

Nu ştiam că în Baltimore trăiesc atâţia greci. Mi-am închipuit un cortegiu de femei bătrâne, îmbrăcate în taioare gri.

— Cei mai mulţi au creat care alegorice, ca la carnaval, în care au adus diferite personaje: Constantin cel Mare, Sfânta Elena, luptători din războiul de independenţă, ba chiar şi o copie din ipsos a lui Venus din Milo.

Am încercat să îmi imaginez aceleaşi caruri alegorice în portul deşert al Tinosului. I-am vizualizat pe Constantin şi Elena în veşminte de purpură, încălţaţi în sandale cu barete aurite.

— Au defilat zeci de maşini. Pe platforma unui camion, tinere în fuste mini dansau pe melodia cu care Elena Paparizu a câştigat Eurovision. Suporterii echipei Olympiakos au sosit pe motociclete ornate în alb şi roşu. Printre oficiali, l-am zărit şi pe senatorul de origine greacă Paul Sarbanis. La defilare a luat parte şi limuzina gărzii lui personale.

Prin fereastra acesteia mi s-a părut că văd ţevile unor pistoale-mitralieră.

— Dar, cel mai mult, m-a impresionat un grup de negri, care s-au convertit de curând la ortodoxie şi care

aveau o pancartă mare pe care era scris, în greceşte, verbul Pistevo (Cred). Poţi să crezi aşa ceva?

Şi pe asta am încercat să mi-o aşez în faţa ochilor. După ce am încheiat convorbirea, portul şi-a regăsit liniştea. Doar felinarele de pe dig mai erau aprinse. M-am întors acasă fără să mă grăbesc. Mi-am amintit de romanul lui Jules Verne De la Pământ la Lună, a cărui acţiune începe la Baltimore.

Pe tata l-am găsit în dormitor, culcat pe jos, sprijinit de o margine a patului. Am intrat în bucătărie. In cratiţă mai rămăsese destulă compoziţie pentru prăjituri. Am luat cu degetul şi am gustat: era foarte bună tarta de fragi!

A doua zi am înfăşurat-o pe mama, care nu a mai protestat, într-o pătură, am dus-o în maşină, cu care am urcat pe ferry-boat. Nu ne-am mai dat jos din maşină, fiindcă traversarea nu a durat decât o jumătate de oră. Tata înfăşurase papucii într-un ziar. „Am uitat cărţulia", mi-am zis.

Mama nu ne-a făcut greutăţi atunci când infirmierele i-au pus perfuzia şi au dus-o la analize. Nu am revăzut-o decât târziu, după-amiază, când a fost instalată într-un salon cu două paturi, dintre care al doilea era liber. Am rămas acolo noaptea. Tata s-a întors în Tinos cu vaporul de seară, fiindcă a doua zi de dimineaţă avea treabă pe şantier.

După câteva clipe, starea de somnolenţă a mamei a început să mă intrige.

— I-aţi dat ceva?

— Da, într-adevăr, a recunoscut cea mai tânără dintre infirmiere. Fiindcă este deosebit de agitată.

Nu şi-a revenit complet nici atunci când i s-a adus cina. A luat vreo trei linguri, după care a adormit la loc.

M-am dus pe chei să mă plimb. O mai fi pe lumea asta vreo ţară cu atâtea porturi ca a noastră? „E uşor să părăseşti Grecia." Am mâncat o frigăruie de porc, iar pentru infirmiere am cumpărat o cutie de lukum.

La întoarcere, salonul era scăldat într-o lumină verzuie. Am crezut că mama a murit, a trebuit să mă apropii de pat pentru a mă convinge că respira. I se scoseseră bandajele, iar picioarele îi fuseseră aşezate pe două perne mari. Pe picioare erau vizibile două pete vineţii care, însă, nu m-au neliniştit. Aluatul nu-i atinsese degetele, care erau complet albe. Unghiile erau bine tăiate şi de o curăţenie deosebită. Am descoperit astfel că mama, care se ocupă atât de puţin de sine însăşi, are totuşi grijă de picioare. Are degetele mici, aproape egale ca lungime, fără niciun spaţiu între ele. Vârfurile sunt uşor bombate, ca şi cum ar fi apăsat pe un obstacol nevăzut. Mi-a dat prin cap că şi zânele, care păşesc mereu pe vârfuri, trebuie să aibă degetele asemănătoare. Am adormit uitându-mă la picioarele mamei.

Ea a fost aceea care m-a trezit, pe la trei dimineaţa. Stătea în picioare, între paturi, şi privea cu atenţie la nivelul serului de perfuzat.

— Am fost la toaletă, mi-a explicat.

M-am sculat şi am ajutat-o să urce în patul care era foarte înalt. După ce s-a întins, a scos din buzunarul cămăşii de noapte o cărţulie neagră.

— Vrei să-mi citeşti câteva pagini?

„Rolul meu este să citesc, nu să scriu”. Gândul m-a întristat. Îmi lăsasem caietul la Kifisia, caietul pe care scriu acum şi pe care aproape că l-am terminat. „Nu o să-l mai uit niciodată”, mi-am jurat.

Era o ediţie ieftină, cu coperte plastifiate, din Imnul acatistului. Deşi poemul acesta este, probabil, cel mai cunoscut în tradiţia ortodoxă, nu-i ştiam decât începutul, pe care îl cântam la şcoală, după imnul naţional, pe 25 martie:

Neînvinsă conducătoare a oştilor,
pe Tine te proslăveşte oraşul Tău
pe care l-ai salvat, o, Maică a Domnului,
de pericolele care îl pândeau.

— S-o iau de la început?

— Normal, de unde-oi vrea, de la sfârşit? mi-a zis pe tonul acela ferm pe care şi-l asumase.

„Mâine va fi complet restabilită… Şi-o să se apuce să ţipe la noi.” Primele versuri ale poemului mi-au adus în memorie mulţumirile oficiale pe care anticii le gravau pe nişte stele, ca aceea decretată de adunarea din Akrothoa, descoperită pe muntele Athos, care dispăruse. Convingerea grecilor de astăzi că succesele militare le datorează Fecioarei Măria are rădăcini în epoca bizantină. Imnul a fost compus după ce Constantinopolul a scăpat dintr-unul dintre numeroasele asedii la care a fost supus de către avari, perşi, arabi, bulgari, ruşi sau mai ştiu şi eu ce alte neamuri.

— Cu ce ocazie se citeşte Imnul acatistului!

— Nu se citeşte, se cântă, m-a corectat. Se cântă mai ales în primele patru săptămâni ale postului Paştelui şi, integral, la sfârşitul celei de-a cincea săptămâni, vineri seara. Asta s-a întâmplat vinerea trecută. Din păcate, tatăl tău nu m-a lăsat să merg la slujbă… Sper că ştii că se numeşte acatist („neaşezat”), întrucât credincioşii trebuie să stea în picioare când îl ascultă.

Habar n-aveam.

— Bine-a făcut că nu te-a lăsat. Nu ai fi putut sta în picioare atâta timp.

— Ce ştii tu!?

Capitala Bizanţului era, aşadar, pusă în grija Maicii Domnului, conducătoarea oştilor, la fel cum numeroase cetăţi antice se bucurau de

protecţia Atenei, zeiţă tutelară prin excelenţă. Imnul o compară de Fecioara Măria cu un turn neclintit, cu un vuiet care înfricoşează duşmanii. În el, este evocată o femeie la fel de combativă şi de trufaşă ca şi Atena, cu totul diferită de cea care poate fi văzută în icoane. Imnul are şi un refren: Bucură-te, soaţă ne-nsoţită. Atena era şi ea virgină. Se mai numea şi Parthenos, iar principalul ei templu, după cum bine se ştie, era Parthenonul.

Măria nu este doar curajoasă, dar şi înţeleaptă. Este deţinătoarea adevăratei străluciri, cea care luminează sufletele. Poetul îi sărbătoreşte triumful asupra lumii antice: ea a dat pe faţă şmecheria filosofilor antici şi a abililor ergoteri atenieni, a distrus miturile, a făcut să se prăbuşească idolii, a închis pentru totdeauna Hadesul. În acelaşi timp, a deschis porţile Raiului: deţine cheia împărăţiei lui Christos, este speranţa binelui etern, oferă creştinilor veşmântul incoruptibilităţii.

Citeam cu voce tare pentru a o ţine trează pe mama, cu siguranţă prea tare, fiindcă infirmiera de noapte a deschis, până la urmă, uşa:

— Aveţi nevoie de ceva?

I-am cerut hârtie şi creion, pe care mi le-a dat pe loc.

— Vreau să copiez câteva pagini ale imnului, i-am explicat mamei.

— Mă bucur că îţi place.

Uneori, autorul i se adresează direct lui Dumnezeu: Doamne, aleargă-n ajutorul meu!, scrie. După care, imediat, adaugă: Nu mă lăsa să tânjesc. S-ar putea crede că Dumnezeu mai şi întârzia, când era vorba să ajute nefericiţii? Că nu era foarte bine informat în legătură cu suferinţele acestora? în orice caz, nu era atât de aproape de aceştia precum este Măria, căreia nu-i scapă nimic. Ea ştie că oamenii călătoresc de-a lungul unui ocean de tristeţe. Nu numai că nu se lasă aşteptată, dar e singura care de-ndată sare-n ajutor. Poetul doar schiţează acţiunea binefăcătoare a Maicii Domnului, poate şi fiindcă o considera suficient de cunoscută.

Cu-adevărat, Măria are toate virtuţile. Este împodobită cu o mulţime de epitete care par tot atâtea lumânări aprinse: inalterabilă, indefectabilă, invincibilă, inocentă. Dar şi apeirogama. Ce să însemne acest termen insolit, a cărui primă componentă desemnează la fel de bine infinitul ca şi lipsa de experienţă, a doua semnificând căsătoria? Că, fără a avea experienţa mariajului, s-a unit cu mfinitul? Niciodată nu este îndeajuns binele spus despre ea. După ce a epuizat un considerabil număr de adjective, autorul riscă invenţia unei serii de imagini introduse prin verbul Bucură-te. Acestea sunt deseori inspirate din natură: Bucur ă-te, floare ce-n

veci nu se vestejeşte, crin înmiresmat, pom cu splendoare de fructe, stea ce-n veci nu adoarme. Este însă conştient că, pentru a se apropia de divin, trebuie să se autodepăşească, şi chiar o face din când în când, mai ales când o descrie pe Sfânta Fecioară drept car solar al cugetării, reşedinţă a luminii, loc în care gloria este binecuvântată, spaţiu plin de Dumnezeul nesfârşit, vehicul pirofor al Verbului, izvor nesecat de apă vie.

La patru şi un sfert dimineaţa, când am terminat de citit, mama dormea adânc. Cât despre mine, nu îmi era deloc somn. Mă întrebam cui i se datora succesul unui text atât de abscons. Incontestabil, avusese un anumit impact asupra limbajului de toate zilele. Expresia Te salut, profunzime de necercetat!, pe care o folosim ironic atunci când suntem confruntaţi cu probleme de nerezolvat, îşi are originea în acest imn. Tot el a popularizat adjectivul acatist, care a devenit sinonim cu „nervos" sau „agitat". Evident, autorul era un literat atras de termenii enigmatici şi de excentricităţile sintactice. Acesta scria odinioară tăcută în loc de tăcerile de-odinioară. Femeia simplă şi analfabetă din Galileea, care l-a născut pe Christos, cu greu s-ar fi recunoscut într-un asemenea elogiu. Cultivarea misterului explică, poate, fascinaţia imnului. Pe de altă parte, îmi dădeam totuşi seama că nu e corect să judeci un text făcut să fie cântat, fără a-i fi ascultat muzica.

Nu ştim cu exactitate când a fost compus imnul, însă după notiţa istorică ce figurează la sfârşitul cărţii înţelegem că a fost redactat înainte de anul 800 după Christos, data traducerii în latină. Să fi fost oare creat de patriarhul Ghermanos, care a murit în 740? Unii specialişti susţin că era cunoscut încă de la începutul veacului al VITlea şi că locuitorii din Constantinopole îl cântau în timpul asediului din 626, pe când patriarhul Serghei conducea procesiunea cu icoana Sfintei Fecioare pe meterezele oraşului. Icoană care astăzi se găseşte la mănăstirea Dionisiu, de la muntele Athos.

îmi închipuiam că Yanna ar fi intrat în salon, deghizată în infirmieră.

— Eşti o minune printre îngeri, i-aş fi declarat ca bun venit.

Aş fi priceput că ar fi tulburat-o complimentul, deşi se străduia să-şi păstreze răceala.

— Ce tot spui! ar fi protestat fără convingere.

— Eşti micul port de adăpost în oceanul suferinţelor mele, aş fi insistat.

Şi i-aş fi sărutat mâna.

— Eşti un măr cu mireasmă îmbătătoare.

S-ar fi culcat alături de mine, privindu-mă până-n adâncul ochilor. În aşteptarea urmării.

— Dăruieşte-mi un somn liniştit, dezlegat de infernalele fantasme.

Mi-ar fi închis pleoapele cu degetele. I-aş fi simţit buzele pe obraz. Încercam să adorm, dar somnul tot nu venea.

Pe la cinci dimineaţa am ieşit pe coridor. M-am dus până la capătul lui, acolo unde se găsea sala de aşteptare. Am descoperit doi bătrâni, unul aşezat pe canapea, altul în picioare. Cel din urmă încerca să stea într-un picior. Am fost uimit să văd că şi ei purtau pijamale de culoarea mărului verde, ca şi mine. Echilibristul nu a rezistat prea mult. Şi-a coborât piciorul ridicat şi, epuizat, s-a prăbuşit într-un fotoliu.

— Cât am stat? a întrebat gâfâind.

— Treizeci şi şapte de secunde, i-a răspuns celălalt, după ce s-a uitat la ceas.

Am rămas în pragul salonului. Nici nu şi-au dat seama de prezenţa mea. Cel de-al doilea bătrân s-a ridicat, la rândul lui, i-a dat ceasul însoţitorului şi s-a apucat să facă şi el acelaşi exerciţiu. După o clipă, a început să tremure din toate mădularele şi mi-a fost frică să nu îl văd prăvălindu-se pe jos. A trebuit să se agate de braţul fotoliului ca să nu cadă.

— Prost m-am mai descurcat.

— Aşa e, a fost de acord celălalt, cu un fals aer de înţelegere. Abia dacă ai rezistat cincisprezece secunde.

— N-ai văzut că performanţele de dimineaţă sunt cu mult mai proaste decât cele de seara?

Celălalt nu i-a răspuns. S-a întors către mine:

— Vreţi să încercaţi şi dumneavoastră?

— Nu, nu. N-am dormit toată noaptea. M-am întors în fugă în salonul mamei.

11

Dincolo de porţile mănăstirilor, noaptea, nu se aud numai planşete. Se mai aud şi râsete, şi cântece. Filipusis mi-a declarat că, din când în când, călugării simţeau nevoia unei petreceri. Atunci nu mai ţineau cont de abstinenţa care le era impusă. Beau mult vin şi mâncau carne de mistreţ. Se pare că pe muntele Athos există foarte mulţi porci mistreţi. Carnea le este în mod special savuroasă toamna, fiindcă în acest anotimp se hrănesc doar cu ghindă. In glumă, călugării le zic mistreţilor „peşti de stejar”.

— Diseară o s-avem peşti de stejar, se anunţă pufnind în râs.

în ritmuri de psalmi bizantini, îşi cântă cuplete doar pentru ei. Spun bancul cu monahul care ducea pe ştoi ditamai încărcătura, folosindu-şi coaiele ca roţi. Un alt cântec compară sexul cu un jug şi testiculele cu boii. În altul, un moş ară cu mătărânga sub privirile admirative ale unor tinere măicuţe.

Călugărilor le mai plac şi dulciurile. Sunt pofticioşi ca nişte copii.

— Dacă ai de gând să te duci să îi vezi, du-le prăjituri, m-a sfătuit Filipusis. Este cea mai simplă metodă de a le trezi simpatia.

Mi-a mărturisit că îi dăduse bucătarului unei mănăstiri chiar şi unele dintre reţetele mamei, care adaugă tot felul de plante aromatice în prăjiturile ei. Parfumează caisele cu flori de levănţică, fragii cu frunze de lămâiţă, prunele şi vişinele cu floare de tei.

— Bucătarul mi-a dat, la schimb, reţetele lui. Călugării duc mai departe, printre altele, şi o milenară tradiţie culinară. Au renunţat la piper, care este excitant, înlocuindu-l cu usturoiul, care ţine departe vampirii. Mănâncă foarte mult usturoi.

Am tot trăncănit, plimbându-ne pe chei. Eram obligaţi să sărim tot timpul peste plase şi undiţe. Mi s-a părut că îl distra acea cursă cu obstacole, amintindu-i de cine ştie ce. Fiind deosebit de masiv, era mereu cu vreo jumătate de metru înaintea mea.

— La muntele Athos, am mers în disperare de cauză, încă din adolescenţă luam heroină. Vezi hotelul acela?

Mi-a arătat unul dintre cele mai vechi hoteluri din Tinos. Cele trei etaje îi erau formate dintr-o serie de arcade pline cu balcoane.

— Era al tatălui meu. A fost obligat să îl vândă pentru a-mi plăti datoriile. Cu traficanţii nu era de glumit. Nu le plăcea să fie lăsaţi să aştepte, dacă înţelegi ce vreau să zic.

Printre maşinile care circulau pe chei am zărit şi limuzina senatorului Sarbanis.

— Părinţii mei nu au fost niciodată apropiaţi de biserică.

Insista asupra faptului că nu provenea dintr-un mediu religios, iar destinul şi l-a construit de unul singur. Era, înschimb, mândru de credinţa lui, cam ca acei artizani autodidacţi, care se laudă că nu au făcut nicio şcoală.

Dumnezeu i s-a relevat, în mod straniu, acum zece ani, într-un fast-food din Atena, manifestându-şi prezenţa sub trăsăturile unei tinere foarte frumoase, numite Măria. Filipusis o cunoştea, fusese iubita vărului lui, care,

după ce se despărţise de ea, încercase să se sinucidă. Până la urmă, se refugiase la muntele Athos, fiind acel călugăr blond despre care îmi vorbise şi Katranis. Monahismul pare a constitui o soluţie pentru cei care nu au nici curajul să moară, nici dorinţa să trăiască.

— Eram într-o stare de decădere groaznică, pe vremea aceea, îmi pierdusem toţi dinţii şi păream, la treizeci şi patru de ani, un bătrân scofâlcit. Am înţeles instantaneu că apariţia Măriei acolo, la trei dimineaţa, era providenţială şi că venise să mă salveze. Când m-a recunoscut, a tresărit şi a început să dea înapoi pas cu pas, pe măsură ce înaintam către ea, râzând, învăluit de o fericire pe care nu o mai simţisem vreodată, dorind să mă arunc la picioarele ei. A început să ţipe: „Aţi înnebunit cu toţii!", făcând desigur aluzie la vărul meu. S-a repezit către uşă, dar, înainte de a ieşi, s-a întors şi mi-a spus, cu vocea îmblânzită: „Dumnezeu cu tine!"

A doua zis, alături de un prieten, Arghiris, la fel de prăbuşit ca şi mine, am plecat la muntele Athos.

Când am ajuns la capătul portului, în dreptul Corsarului, am făcut calentoarsă. La patiseria lui Filipusis, a cincea clădire după bar, servea dimineaţa o tânără. Când am trecut prin dreptul ei, ne-a zâmbit.

— Marea era agitată şi ninsese. Am coborât de pe vapor la debarcaderul mănăstirii Simonopetra, considerată ca unul dintre locurile de vârf ale spiritualităţii ortodoxe. Eram convinşi că vom găsi acolo înţelegerea de care aveam nevoie. Din nefericire, am fost primiţi de un tânăr morocănos, care nici măcar un pahar de rachiu nu ne-a oferit. Ne-a pus o groază de întrebări ale căror răspunsuri nu au deşteptat în el nicio umbră de compasiune. Ne urmărea cu genul acela de privire condescendentă pe care cei bogaţi o îndreaptă către sărmani. După vreo jumătate de oră, ne-a dat pe uşă afară, recomandându-ne mănăstirea Grigoriu, situată câţiva kilometri mai la sud.

Am luat-o din nou la picior. Arghiris aluneca tot timpul pe zăpadă, mă ruga să îl las singur, gemea de parcă l-ar fi gâtuit cineva.

Mi-a arătat cu degetul colina de deasupra cafenelei lui Dinos, care mărgineşte partea stângă a portului.

— Mănăstirea Grigoriu este construită pe o înălţime cam la fel, care înaintează în mare. Nu are aspectul impunător al Simonopetrei care, cu cele unsprezece etaje ale ei, dă impresia că ameninţă întreg spaţiul înconjurător. Grigoriu se mulţumeşte să adauge câteva linii drepte unui peisaj stâncos. În momentul în care am zărit-o, de departe, am simţit cum mă liniştesc. În aceeaşi clipă, am auzit pe cineva cântând, în spatele nostru. Nu după mult

timp a apărut un călugăr, călare pe un măgar. Nu a părut surprins să ne vadă, şi-a dat seama că Arghiris este la capătul puterilor, a coborât de pe măgar şi a continuat drumul pe jos, lăsându-l pe acesta să încalece. Nimeni nu a scos niciun cuvânt. Astfel, într-o linişte absolută, am făcut cunoştinţă cu Euftyhios.

La mănăstire, am fost întrebaţi doar dacă ne este foame. Se apropia seara. Am dormit excelent. Nu m-am mai trezit decât a doua zi la prânz. Marea era absolut liniştită. Am deschis fereastra şi am aruncat puţina heroină pe care o luasem cu mine. Arghiris încă mai dormea.

Se vedea că îi place să spună povestea. Eram convins că o mai spusese încă de multe ori. „Poate că o mai şi îmbunătăţeşte, cu fiecare narare. Într-o bună zi, îi va găsi şi forma definitivă."

— În zilele care au urmat nu s-a mai ocupat nimeni de noi. Făceam plimbări lungi. Am ajuns până la o capelă închinată Sfântului Ioan Teologul, aflată destul de sus, pe munte. Eram obosiţi în asemenea hal încât, când am ajuns înapoi, la mănăstire, nu ne mai doream decât să ne culcăm.

In cea de-a patra zi am luat metadonă şi am fumat ceva haş în chilia noastră. Arghiris se ridica din timp în timp şi dădea cu pumnii în geamuri. Aveam două ferestre făcute din mai multe pătrate de sticlă. Până la sfârşitul zilei, le spărsese pe toate. În aceeaşi seară, ne-a vizitat Euftyhios, pe care nu-l mai văzusem de la sosire. Ni s-a părut cu mult mai în vârstă decât la prima întâlnire. Şi mai vorbăreţ. Ne-a spus că mama lui era din Tinos. Era la curent cu multe lucruri în ceea ce ne privea, aşa că am presupus că a fost informat de membrii familiei sale care rămăseseră în insulă. Ne-a somat să ne gândim: „Este neapărat necesar să înţelegeţi de ce aţi început să luaţi stupefiante." Arghiris nu îl asculta, ci plângea încetişor, monocord, fără întrerupere. Mi-am spus că nu se va mai opri niciodată.

Mi-am amintit de afirmaţia lui Freris, conform căreia călugării ştiu totul despre invitaţii lor. Scaunele din curtea din faţă a cafenelei lui Dinos erau sprijinite de marginea meselor în jurul cărora se aflau, dând senzaţia, aşa aplecate unele către altele cum fuseseră aşezate, că îşi fac confidenţe.

— Şi ai înţeles? l-am întrebat.

— În tinereţe mă consideram superior celorlalţi. Niciuna dintre perspectivele pe care viaţa mi le oferea nu mi se părea demnă de mine. Din start, viitorul mă plictisea. Vedeam în heroină modalitatea de a scăpa rutinei care îmi devora prietenii unul după altul. Prima oară m-am drogat într-un ajun de Paşti, ca acum. Tare mândru m-am mai simţit, de parcă aş fi realizat

cine ştie ce faptă măreaţă. Dintr-o dată, culorile din natură au căpătat o frumuseţe nemaivăzută.

Mi-am spus că substantivul „heroină" provenea, probabil, din „erou". „Este un cuvânt care promite aventura… Filipusis a fost victima acestei seducătoare vocabule!" Am citit numele înscrise pe bărci: Sfântul Artemios, Sfântul Mina, Sfânta Irina, Cathy — Sfânta Ecaterina. Presimt că această perioadă a vieţii mele se va încheia cu o procesiune la fel de heteroclită ca şi defilarea grecilor din Baltimore. În fruntea cortegiului îl voi aşeza pe Thales. Pe post de baston de tambur-major, va ţine băţul care i-a permis să măsoare înălţimea piramidelor.

— La mănăstirea Grigoriu am rămas timp de două luni. Am trecut şi prin clipe grele. Le-am depăşit totuşi cu ajutorul metadonei, al rachiului pe care îl adusesem cu noi din Tinos — şi al cărui consum a crescut vizibil în acea perioadă — şi, bineînţeles, cu ajutorul lui Dumnezeu, în mod regulat participam la slujbele de dimineaţă şi vorbeam zi de zi cu Euftyhios, care ne urmărea îndeaproape. Mai avusese de-a face cu toxicomani. Fumam fără să ne ferim, de faţă cu el. Ne spusese că era un lucru obişnuit, în mănăstire, să fie ajutaţi marginalii şi că ajutase, de pildă, un drogat din Salonic, vinovat de furt, să scape din puşcărie, asigurându-i serviciile unui bun avocat.

— Vrei să spui că avocatul a fost plătit de către mănăstire?

— Exact.

Am mai trecut o dată prin faţa magazinului lui, numit Dolce, a cărui firmă era scrisă cu litere roz pe fond bleumarin. Era încă devreme. Soarele se afla chiar deasupra Casei de Cultură, cea mai mare clădire din port, care aparţine Bisericii. Ne-am aşezat pe acele frumoase ciuperci de fier de care se leagă navele şi care, dacă nu mă înşel, se numesc destres.

Mi-a mai spus că Euftyhios făcuse studii de chimie, că trăise, ca misionar, multă vreme în Africa şi că învăţase atât de bine swahili, încât putuse traduce anumite texte ale Părinţilor Bisericii. Îl considera un om sfânt. Mi s-a jurat că l-a vindecat pe Arghiris de un puseu puternic de febră doar spunând o rugăciune.

— Febra a trecut de la Arghirios la Euftyhios.

A fost de faţă când s-a produs micul miracol, aşa că l-a văzut cu ochii lui.

Cu toate acestea, minunea dezintoxicării celor doi prieteni nu s-a produs cu una, cu două. Au fost obligaţi să revină de mai multe ori la Sfântul Munte şi au mai stat şi în alte mănăstiri. Astăzi se consideră complet vindecat.

— Dar Arghiris? Şi el s-a vindecat?

Mi-a răspuns cu o privire dubitativă. Se părea că Arghiris nu a înţeles niciodată prea bine de ce s-a apropiat, în tinereţe, de stupefiante.

Mi-a mărturisit că anumiţi călugări aveau amante în Salonic şi că, până de curând, la mănăstirea Sfântul Panteleimon puteau fi văzute portretele a două prinţese rusoaice cu decolteuri provocatoare. Nu s-a întâlnit niciodată cu vărul acela al lui care fusese îndrăgostit de Măria. Procentul de homosexuali variază de la o mănăstire la alta.

— În unele sunt doar câţiva, în altele foarte mulţi.

Aparent, constituie majoritatea la mănăstirea Pantocrator, îşi aducea aminte de un tânăr novice care semăna cu Arhanghelul Gavriil, aşa cum este acesta reprezentat în biserica din Karyes.

— Avea părul ondulat, şaten, ochi mari şi negri, gura mică, cu buze de un roşu puternic. „In chilia mea, sunt regină", ne-a spus. Avea un sticlete şi o pisică. Era o pisică sălbatică, pe care încerca să o dreseze, lăsând-o să atârne în gol, de la fereastră.

A început să se simtă briza. Auzeam cum se lovesc valurile în scobiturile digului. Cele două stative metalice de la Casa Presei, încărcate de cotidianele zilei, se aplecau când într-o parte, când în alta. Ziarele foşneau în vânt ca frunzele în copaci. Angajata lui Filipusis i-a făcut semn că avea nevoie de el. L-am însoţit până la uşa patiseriei. Mi-a arătat un munte de prăjituri uscate, în formă de inel.

— Ştii cum se numesc? „Bizantine". Sunt sărate şi presărate cu bucăţele de măsline.

Am văzut în rafturi şi prăjiturile mamei. Mi-a oferit o bizantină pe care, ceva mai târziu, am băgat-o în buzunar.

Am mai traversat o dată cheiul, singur de data aceasta. Eram mulţumit că mi-am recâştigat libertatea. Mărturia lui Filipusis nu mă marcase, mă simţeam pur şi simplu trist fiindcă nu eram în stare să înţeleg mai multe. Nu înţelegeam în niciun fel cum de avusese el presentimentul, la vârsta pe care eu o aveam acum, că se va plictisi toată viaţa. Nu puteam fi de acord cu semnificaţia pe care o atribuise intrării intempestive a Măriei în fast-food. In minte îmi reveneau amintirile vagi ale unor discuţii inutile, purtate cine mai ştie când, relative la evenimente întâmplătoare, dar încărcate de sens. Nu eram deloc gelos pe conversaţiile lui cotidiene cu Dumnezeu, purtate la primele ore ale dimineţii. Eram convins că voi uita rapid tot ceea ce îmi spusese. M-am aşezat la o masă, la cafeneaua lui Dinos, care tot închisă

rămăsese, şi mi-am notat câteva lucruri pe hârtia pe care mi-o dăduse infirmiera din tura de noapte de la spitalul din Syros.

Scriind, mă uitam la o furnică aflată pe zidul jos care împrejmuia curtea. Vântul îi îngreuna înaintarea, se oprea des şi totuşi, după o clipă, îşi continua drumul. „S-o fi ducând ea undeva”, mi-am zis. Mi-am amintit că observaţiile asupra furnicilor erau una dintre preocupările preferate ale fratelui Nausicăi.

M-am hotărât să plec mai repede în călătoria la muntele Athos şi să nu mai aştept până la sfârşitul sesiunii din iunie. „Trebuie să merg până la capăt cu cercetarea, înainte să mă satur de subiect.” Am sunat-o pe Theano de pe mobil, am anunţat-o că vreau să îmi fac referatul pe tema istoriei vechi a Athosului şi că îmi doresc să ajung cât mai rapid cu putinţă în peninsulă.

— Nu voi lipsi mai mult de o săptămână, cel mult zece zile.

— Pe unde-ai umblat aseară? m-a întrebat cu asprime. I-am explicat problemele de sănătate ale mamei, iar severitatea din voce i-a dispărut imediat.

— Îmi pare rău, mi-a spus, sfătuindu-mă să nu lipsesc de la niciunul dintre cursurile din mai. Dacă nu poţi amâna călătoria pentru la vară, atunci ai dreptate, este de preferat să o faci acum.

Pe Katranis l-am găsit la Embros, mi-a răspuns cu o voce pe care abia de i-am putut-o auzi, întrucât, cu o zi înainte, dentistul îi scosese trei dinţi. Cuvintele îi ieşeau din gură pe jumătate, de neînţeles.

— De Paşti, Sfântul Munte atrage o mulţime de turişti. O să am grijă, totuşi, să găseşti măcar un loc unde să dormi, am câteva cunoştinţe la Karyes. Le voi spune că scrii un articol pentru ziarul nostru, astfel încât să te ajute dacă vei avea nevoie de ceva.

Mi-a cerut să îi trimit o copie după cartea de identitate.

— Ai cumva una nouă?

M-am gândit la adunările populare pe care le organiza odinioară Biserica pentru a împiedica prin asemenea mijloace de presiune anularea menţionării cultului religios care, în mod tradiţional, figura în actele de identitate. Schimbarea a fost până la urmă impusă de guvernul Simitis, conform deciziei Uniunii Europene. Pe documentul pe care îl deţin, şi care a fost emis înaintea adoptării reformei, sare în ochi că sunt creştin ortodox.

— Unele dintre mănăstiri nu admit accesul adepţilor unor alte religii, nici măcar al catolicilor. Te duci să îţi ridici permisul de sejur de la sediul

delegaţiei Sfintei Comunităţi, de la Uranupolis. Anul trecut costa douăzeci de euro, dar este posibil ca anul acesta să trebuiască să plăteşti un pic mai mult.

„Cu siguranţă, va trebui să plătesc un pic mai mult."

— Fii prudent, a adăugat după un scurt moment de tăcere, ca şi cum ar fi avut unele dubii în legătură cu ceva.

I-am promis că o voi face. Am uitat să îl întreb unde l-a întâlnit pe călugărul îndrăgostit, care visa la piaţa din satul lui. „Voi găsi călugări îndrăgostiţi prin toate mănăstirile."

Vocea Sofiei nu era nici ea mai clară decât a lui Katranis. I-am explicat că Nausicaa îmi promisese o anumită sumă de bani. Dintr-o dată, am realizat că plângea.

— A murit bunicul meu.

Am repetat propoziţia pe care, mai devreme, mi-o adresase Theano:

— Îmi pare rău.

înmormântarea urma să aibă loc sâmbătă, la Arahova.

— Sâmbătă o să fii aici?

— Da, voi fi.

„Sofia va face parte din procesiunea pe care o voi organiza atunci când va veni vremea, mi-am zis. Va urma sicriul purtat pe umeri de patru comandanţi ai Armatei de Eliberare Naţională. Unul dintre ei va fi deghizat în călugăr… în spatele lor va merge sosia Arhanghelului Gavriil. Acesta va duce o colivie goală, fiindcă pisica îi va fi mâncat sticletele."

Am vorbit şi cu Vezirtzis. Era cu mult mai bine dispus decât Katranis şi decât Sofia. După ce i-am explicat proiectul meu, m-a anunţat că, luni după-amiază, urma să susţină o conferinţă la Universitatea Aristotel din Salonic după care, seara, se va întoarce la Atena.

— La prânz, mă întâlnesc cu nişte prieteni într-un restaurant unde se fac cele mai bune chifteluţe cu sos pe care le-ai mâncat vreodată. Dacă nu mai reuşim să ne vedem şi la Atena, îţi voi da, cu ocazia asta, şi aparatul de fotografiat.

I-am spus că îmi doream să ajung la muntele Athos la începutul Săptămânii Mari, pentru a evita turiştii.

— Dar de ce să îi eviţi? Afluxul te va face invizibil şi aşa te vei putea mişca în deplină libertate.

Nu îi vorbisem niciodată nici despre Nausicaa şi, bineînţeles, nici despre angajamentul pe care mi-l luasem în faţa ei. Nădăjduiam să îl pot prezenta

într-o zi doamnei Nikolaidis. Eram convins că vor fi amândoi încântaţi să se cunoască.

Dinos nu s-a mai obosit să deschidă poarta, ci a trecut direct peste zidul jos şi s-a îndreptat către mine.

— Vrei o cafea? m-a întrebat încet.

în mână avea un ziar. Şi-a deschis cârciumioara şi a dispărut înăuntru.

— V-am căutat săptămâna trecută, i-am spus lui Vezirtzis.

— Am fost în Patras ca să-mi recuperez nevasta. Confidenţa neaşteptată m-a amuţit. L-am căutat din

priviri pe Dinos ca şi cum aş fi avut nevoie de ajutorul lui pentru a putea ieşi din situaţia asta atât de delicată.

— S-a îndrăgostit de unul dintre foştii mei studenţi, care este acum lector la universitatea din Patras, a continuat pe acelaşi ton detaşat. Este cu şaptesprezece ani mai tânăr decât ea, nu cu mult mai mare decât fiica noastră.

Ştiam că fata lor are un nume rar, Fila, şi îşi face studiile la Paris. M-am întrebat care o fi fost, în această poveste, rolul biletului Atena-Patras pe care Vezirtzis îl răsucea în mână în seara în care l-am descoperit cu moralul în berna.

— Nu a fost de acord să vină cu mine. Este foarte îndrăgostită. Se uita la mine fără să mă vadă. Parcă aş fi fost un paravan dincolo de care s-ar fi ascuns o fantomă.

Nu am reuşit să mi-l închipui pe Vezirtzis la muntele Athos, în haine călugăreşti. În schimb, nu mi-a fost greu să mi-l imaginez într-un cimitir antic, strecurând într-o criptă o scrisoare destinată divinităţilor chtoniene, în care le-ar fi rugat să pună capăt legăturii soţiei lui cu tânărul lector din Patras. I-am mărturisit că mi-am adus aminte de biletul de autocar.

— L-am găsit în geanta soţiei mele după o călătorie pe care presupuneam că a făcut-o până la Arta, pentru a-şi vedea o prietenă.

Dinos a adus cafelele, mi-a lăsat-o pe a mea în faţă şi s-a aşezat la o masă alăturată.

— Despre ce veţi vorbi la Salonic?

— Despre sfârşitul politeismului şi implantarea creştinismului. Grecii antici nu excludeau existenţa altor zei decât ai lor şi nu au încercat niciodată să îşi impună altor popoare religia. În perioada elenistică şi, mai ales, în epoca romană, panteonul grec s-a îmbogăţit cu noi personaje venite din Orient. Era foarte popular Mitra, un zeu solar, ca şi Apolon. Fidelii îi

sărbătoreau ziua de naştere pe 25 decembrie şi credeau că acesta judeca faptele oamenilor după moarte.

Din când în când, Dinos întrerupea citirea ziarului şi privea în largul mării, poate pentru a-şi mai odihni ochii.

— Şi la Roma, ca şi la Atena, fanatismul religios era necunoscut. Acesta a fost introdus de primii creştini, care aveau o mentalitate asemănătoare aceleia a fundamentaliştilor musulmani din ziua de azi. Erau soldaţii unui Dumnezeu care nu tolera nicio altă autoritate decât a sa şi niciun alt adevăr. Monoteismul este un monolog. Romanilor nu le-ar fi dat prin cap să persecute creştinii dacă organizarea perfectă a acestora din urmă şi exaltarea lor nu i-ar fi făcut periculoşi.

Dinos începuse să devină nerăbdător. Cafeaua mi se răcea. I-am cerut lui Vezirtzis adresa restaurantului în care se hotărâse să ia masa, împreună cu prietenii lui. Nu a suflat nicio vorbă despre banii pe care mi-i promisese.

— Ce mai citeşti, Dinos?

S-a mutat la masa mea şi a desfăcut Ţara din urmă, ziarul ecologist pe care îl edita Sitaras. Articolul de pe prima pagină denunţa şoseaua de centură, care tocmai se construia în spatele portului vechi, direct prin situl acropolei antice. Era susţinut de fotografia unui buldozer întors către un zid în ruină.

— Biserica doreşte ca şantierul să fie încheiat până la sosirea verii, fiindcă drumul va face legătura între portul nou şi biserica Bunei-Vestiri. Apeductul care ducea la acropole a fost deja închis.

Cred că Dinos are aceleaşi îndoieli în privinţa existenţei lui Dumnezeu ca şi tata. Este un om de o politeţe deosebită, dar care nu poate suferi clericii. Mai este cunoscut şi după porecla Charon, căci, pe vremuri, a bătut un popă în asemenea hal, că l-a lăsat lat. L-am întrebat dacă ştie ce reprezenta icoana făcătoare de minuni.

— Scena Bunei-Vestiri. Dar este atât de plină de ex-voto-uri şi de pietre preţioase, că nu se mai înţelege nimic din ea. Ştii câţi bani aduce turismul religios bisericii locale? Numai anul trecut, care nu a fost chiar bun, a câştigat cinci milioane de euro.

— Şi ce face cu atâţia bani?

— Acordă burse câtorva tineri care studiază teologia, mi-a răspuns cu un zâmbet subţire. Şi împarte pălării de fetru copiilor care frecventează Casa de Cultură.

în acel moment mi-a sunat telefonul.

— Dacă este taică-tău, adu-i aminte că avem mâine o întâlnire legată de şoseaua de centură.

Chiar el era. M-a informat că mama îşi întrerupsese convalescenţa pentru a merge la muncă. Doctorii din Syros îi recomandaseră să o ţină la pat până în lunea din Săptămâna Mare. Nu părea atât supărat, cât descurajat.

— Probabil că mâine o să plec. Duminică voi fi la Salonic şi marţi, fără îndoială, la muntele Athos.

— Ce-ai de gând să faci acolo? m-a întrebat Dinos, făcând ochii mari.

— Mi-am permis să deschid una dintre cărţile pe care le-ai adus cu tine, Dicţionarul defilosofie presocratică, mi-a zis tata.

— Şi ai citit ceva interesant?

— Am găsit o frază a lui Heraclit despre zei. Am copiat-o pe o bucăţică de hârtie. Stai aşa să ţi-o citesc.

Am aşteptat câteva clipe.

— Ascultă: Lumea aceasta a noastră nu a fost făcută nici de zei, nici de oameni.

— Spune-i de întâlnire, a insistat Dinos.

Plecând, am trecut şi eu peste zidul împrejmuitor la fel ca Dinos, dar nu cu liniştea lui. „Ăsta îi este obiceiul, mi-am spus. Face asta zi de zi.” Am mers la agenţia lui Markouizos şi mi-am rezervat un loc pentru Salonic la avionul de duminică dimineaţă. În timp ce aşteptam biletul, am văzut, la celălalt capăt al portului, o femeie slăbuţă, îmbrăcată în negru, care se îndrepta în grabă către patiseria lui Filipusis. Mi-am dorit ca, într-o bună zi, să o găsesc pe mama dispusă să mă asculte explicându-i cum a măsurat Thales piramidele. M-am hotărât să iau cu mine în Athos o sticlă de rachiu de Tinos şi un borcan cu dulceaţă de fragi.

12

Călătoria a început sub cele mai bune auspicii: f timpul era frumos, comandantul părea expe-

rimentat (l-am zărit la intrarea în avion: era de o vârstă cu tata), stewardesa era încântătoare (mi-a indicat, cu un surâs fermecător, locul meu de pe rândul nouăsprezece, la geam) şi, ca şi cum toate acestea nu ar fi fost de ajuns, bărbatul care era aşezat în faţa mea era un călugăr! L-am recunoscut după boneta neagră şi barba foarte lungă pe care, cu siguranţă, nu şi-o mai tăiase de mulţi ani şi care îi acoperea atât de bine figura, încât ar fi fost imposibil să spui ce vârstă ar fi putut avea. El o fi ştiut? Şi-o mai fi amintit propria dată de naştere? Nu cred că monahii îşi aniversează ziua de

naştere şi nici că suflă în lumânările de pe tort. Era însoţit de un tânăr cu părul negru ca tăciunele, tăiat foarte scurt, cu o cămaşă albă care îi lăsa pieptul aproape gol, astfel încât crucea de la gât era cu totul vizibilă. Era una de argint, mai mare decât a Yannei. Presupun că îi fusese dăruită de către călugăr.

Groaza m-a cuprins abia atunci când avionul şi-a luat avânt. Am observat cum i se cutremurau aripile şi m-am întrebat dacă toate avioanele sunt la fel de scuturate în momentul decolării. Dintr-o dată, ne-am trezit în aer, iar Grecia a căpătat aspectul hărţii geografice pe care învăţătorul o anina de tablă. Ţara mi-a apărut încă şi mai fragmentată decât mi-o închipuiam. Insulele mi se păreau convoaie de plute încărcate cu munţi, vâlcele, case, drumuri, maşini, stâlpi de electricitate. Mi se părea că mutarea cea mare este în plină desfăşurare, că ţara se pregătea să înceapă o nouă viaţă. Când am ajuns destul de sus şi primii nori şi-au făcut apariţia, am început să mă gândesc la moarte. Mi-am dat seama că nu mai eram pe pământ, că planeta mă dăduse afară.

Totuşi, eram tare curios să aflu despre ce vorbeau cei doi din faţa mea. La o vreme, chiar mi-am apropiat capul de spătarul scaunelor acestora, însă nu am reuşit să aud nimic. Eram sigur însă că stăteau de vorbă, fiindcă, din când în când, vedeam boneta călugărului aplecându-se către locul de alături. I-am auzit doar cum râdeau atunci când stewardesa ne-a adus micul dejun pe platouri individuale, de culoarea mării. Am încercat să ghicesc, privindu-mi platoul, ce i-ar fi putut distra. Să fi fost cornul? Omleta? Lângă aceasta se mai găseau o roşie şi o ciupercă. Să fi fost ciuperca? Mi-am zis că, totuşi, trebuie că fusese eticheta brânzei La Vache qui rit pe care chiar apare o vacă leşinată de râs. Pe muntele Athos nu se găsesc vaci. Călugării nu sunt alergici doar la femei, dar şi la orice tip de animal femelă, cu excepţia, poate, a găinilor. Parcă am citit pe undeva că, totuşi, cresc găini, în orice caz, sunt sigur că ouăle făceau parte din dieta bătrânului Iosif.

îmi alesesem locul pe partea dreaptă a avionului, în speranţa că voi putea vedea Athosul când ne vom apropia de Halkidiki. Ceva mai devreme, pasagerii din stânga vor fi putut zări muntele Olimp. În aeroport cumpărasem o hartă a Greciei şi un plan al oraşului Salonic şi, acum, o studiam după ce o desfăşurasem şi pe locul alăturat, unde nu se găsea nimeni, ca, de altfel, pe întreg rândul al nouăsprezecelea. Primul zbor de duminica, pentru Salonic, nu atrăgea cine ştie ce lume.

Olimpul este mai înalt decât Athosul cu o mie de metri. Şi are şi mai multe vârfuri, cum îi stă bine unui munte consacrat mai multor zei. Din contră, muntele Athos nu are niciunul. Creştinii au încercat să îşi aproprieze şi Olimpul, ridicând câteva mănăstiri, dar încercările au eşuat. Dacă au reuşit să alunge vechii zei prin acţiunile lor, nu au ajuns însă nici să îi înlocuiască, nici să le şteargă amintirea de pe faţa pământului. Încă mai umblă vorba, printre ciobani, că în anumite zile foarte senine, pe vârful cel mai înalt al muntelui poate fi zărit magnificul palat al lui Zeus.

Oare s-o fi putând vedea Olimpul de la mănăstirile Simonopetra ori Grigoriu, care se află în partea occidentală a peninsulei? Distanţa mi se părea prea mare. Athosul este despărţit de Olimp prin două promontorii şi golful Termaic, care adăposteşte Salonicul. Uranupolis nu se găseşte decât la o sută de kilometri de al doilea oraş ca mărime al Greciei. De acolo, voi lua autocarul marţi, în zori. Cât o fi ţinând traversarea, cu vaporul, de la Uranupolis la Dafni, principalul port al Sfântului Munte? Presupuneam că voi ajunge la destinaţie pe la ora zece, în aceeaşi dimineaţă. Boneta călugărului s-a înclinat iarăşi, dar de data aceasta către hublou. Survolam insula Eubeea.

Cu regularitate, băgăm mâna într-unui dintre buzunarele pantalonilor şi pipăiam cele trei nuci pe care mi le dăduse Paulina Menexiadu. Abia dacă erau puţin mai închise la culoare şi mai lucioase decât cele din comerţ. Le băgasem în buzunar după ce le curăţasem cu grijă de fărâmiturile prăjiturii bizantine a lui Filipusis. Îmi era atât de teamă să nu le pierd, încât preferam să le am cu mine permanent, să le pot atinge, număra, să mă pot asigura clipă de clipă că nu lipseşte niciuna. Aveam impresia că nu deţineam nimic mai de preţ decât cele trei nuci în a căror posesie intrasem doar cu o zi mai devreme.

Când vaporul pe care îl luasem din Tinos a intrat în portul Pireu, am observat o navă ciudată, încărcată cu tot felul de antene, amarată nu departe de locul unde acostasem. Pe puntea dinspre pupă, se găsea un aparat asemănător unui elicopter fără elice. Nu pot spune că l-am recunoscut instantaneu, dar mi s-a părut că l-am mai văzut pe undeva. Imediat ce am pus piciorul pe pământ m-am îndreptat către vaporul acela pe care vreo zece oameni tocmai îl încărcau cu lăzi, bagaje şi tot soiul de alte obiecte. Unul ducea o grămadă de coşuri din plastic, goale, altul un fel de balize galbene şi umflate ca nişte baloane. Toată această harababură se desfăşura sub ochii unui bărbat în vârstă, cu părul alb şi rar, care ţinea în mână o carabină cu

ţeava groasă, şi a unei femei care nota ceva într-un caiet. M-am apropiat suficient de mult pentru a putea citi numele navei, Egeea, şi al aparatului de la pupă, Thetis. Abia după ce am identificat batiscaful Centrului Elenic de Cercetări Marine, mi-am dat seama că femeia care nota era Paulina Menexiadu. Îşi schimbase iarăşi coafura, având acum părul prins în coadă de cal. A fost necesar să îi povestesc cum ne-am întâlnit prima oară pentru a-şi aminti de mine.

— Mi-aţi vorbit chiar şi despre mâlul de la fundul mării, care păstrează intacte obiectele de acolo, am conchis.

— Da, le oferă un fel de eternitate, a comentat visătoare.

Elocinţa ei calmă mi-a redus încordarea. M-am simţit şi mai bine atunci când i s-a adresat bărbatului în vârstă:

— He's a friend.

„Este profesorul din Chicago", mi-am zis. Acesta purta cizme militare cu carâmbul jos şi bermude. Mi-a adresat un surâs binevoitor.

— Aţi uitat de mine, m-am plâns Paulinei.

— Nici vorbă! a protestat. I-am vorbit lui Faskiotis despre dumneavoastră şi a fost de acord să vă comunicăm rezultatele cercetării imediat ce o vom încheia, peste vreo cincisprezece zile. Ne-am hotărât să o începem mai devreme decât fusese prevăzut, fiindcă Jeffrey vrea să se întoarcă cât mai repede cu putinţă la Chicago. Nu-i aşa, Jeffrey?

întrebarea a pus-o în greceşte, lucru care părea să-i placă americanului.

— Aşa e, a răspuns acesta, tot în greceşte.

Paulina şi-a aruncat o privire către geanta mea voluminoasă. Până la urmă luasem mai multe borcane cu dulceaţă, pe care să le dau călugărilor.

— Vreţi să vă luăm cu noi până la Atena? mi-a propus. Trebuie să trec pe la birou ca să-mi iau bagajele. Ridicăm ancora la miezul nopţii.

Eram invidios pe cei care urmau să ia parte la călătorie şi să aibă şansa de a zări, prin peretele de sticlă al batiscafului, miile de scuturi persane răspândite în mâlul adâncurilor. Maşina ei, o Skoda cam buşită, roşie ca o cărămidă, era parcată puţin mai departe. Plecând, am mai trecut o dată prin faţa lui Jeffrey, dar acesta deja uitase de noi. Îşi examina arma.

— Cu ea se pot lansa cartuşe de semnalizare, mi-a explicat Paulina. Jeffrey este grăbit să plece fiindcă soţia lui este bolnavă. El ne finanţează misiunea. Departamentul nu are destui bani pentru a întreprinde o cercetare atât de costisitoare şi cu finalitate nesigură. Nu ştim cu certitudine unde s-a scufundat flota persană. Un pescar ne-a indicat Capul Asasinului. Pescarii

cunosc foarte bine fundul mării pe care pur şi simplu îl ară, dragându-l, provocând deseori distrugeri ireparabile, dezmembrând epavele şi spărgând amforele.

Am aflat că draga era un fel de vârşă din benzi metalice, prinse într-o armătură de fier, care permitea curăţarea fundului mării până la cinci sute de metri adâncime.

— Uneori, pescuiesc şi statui pe care Ministerul Culturii le cumpără cu preţ mare, pentru a-i convinge să nu le vândă la negru. Ştiţi, fără îndoială, cum înfloreşte comerţul cu antichităţi în ţara noastră. Toţii industriaşii şi oamenii noştri politici au acasă adevărate mici muzee cu opere antice şi bizantine.

Mi-am amintit că statuia aceea frumoasă, pe care o văzusem în cada de baie, fusese descoperită de un pescar. Trecuseră trei săptămâni de când vizitasem Departamentul de Arheologie Submarină şi aproape două luni de când îi promisesem Nausicăi că voi obţine informaţii despre muntele Athos. „într-o zi, şi eu îmi voi pierde vederea", mi-am spus, poate şi fiindcă îmi venea greu să pricep semnele de circulaţie. Rulam cu viteză pe şoseaua de la malul mării. Paulina depăşea maşini cu mult mai puternice decât a ei. Când am intrat pe bulevardul Singru, am anunţat-o că am planificat să îmi petrec Săptămâna Mare la muntele Athos pentru a fotografia relicvele antice care au mai rămas pe acolo.

— După părerea mea, prea mare lucru nu a mai rămas. Totuşi, mi-ar plăcea să văd fotografiile pe care le veţi face. Fiţi atent: călugărilor nu le plac cercetările arheologice. Nu văd cu ochi buni nici cercetările noastre submarine. Prima dată când ne-am apropiat de muntele Athos, am păstrat distanţa faţă de coastă şi, cu toate acestea, ne-au întâmpinat cu focuri de armă. Îmi închipui că ne supravegheau prin binocluri şi au reperat cele câteva femei de la bord.

Cu siguranţă era mai în vârstă decât mine, dar, oare, cu câţi ani? „Ne vom căsători pe o insulă pustie. Vom sărbători evenimentul aruncând fărâmituri de pâine peştilor, înainte de culcare. Toţi peştii din Egeea se vor strânge în jurul nostru."

— Însă misoginia lor are şi ea limitele ei. I-am văzut de mai multe ori lipindu-şi bărcile de vapoare pentru turism pentru a le vinde pasagerilor, printre care se aflau, în număr mare, şi femei, obiecte de cult. Nici vaporul nostru nu a făcut excepţie. Printre altele, ne-au oferit spre cumpărare copii

ale brâului Sfintei Fecioare, care se află la mănăstirea Vatopedi. Se spune că acestea vindecă sterilitatea feminină şi cancerul.

M-a privit cu coada ochiului. I-am mărturisit că nu am auzit niciodată vorbindu-se despre brâul acela.

— Se spune că este ţesut din păr de cămilă şi că a fost dăruit mănăstirii de către Ioan Cantacuzinul în secolul al XrV-lea. Cândva, se obişnuia să fie purtat în procesiuni prin cetăţile atinse de cine ştie ce epidemie. Călugării continuă să îl expună ici şi acolo. Recent, l-au pus la vedere în biserica din Nea Filadelfeia, cartierul de la marginea Atenei. Operaţiunea a cunoscut un succes de public excepţional şi, cu siguranţă, le-a adus mulţi bani. Poate că vă vor permite şi dumneavoastră să îl vedeţi.

„De două luni de zile ascult povestea asta tristă", mi-am zis.

— N-am niciun chef să-l văd. A izbucnit în râs.

— Nici eu.

A oprit chiar în faţa clădirii de pe strada Erechteion.

— Puţin mai jos puteţi găsi un taxi.

Am înţeles că timpul pe care mi-l acordase se sfârşise. Totuşi, am rugat-o să mă mai lase să arunc o privire statuii efebului.

— Încă nu i-am putut vedea chipul.

— Veţi fi dezamăgit.

Paznicul ne-a deschis uşa atelierului şi a aprins cele două rânduri de neoane ale plafonierei. Cada era goală. In pofida avertismentului Paulinei, m-am întristat profund văzând statuia, aflată acum în picioare, lângă rafturile cu amfore. Nu avea chip. Capul, umărul şi mâna stângă îi lipseau. Picioarele mi s-au părut de data aceasta mai puţin elastice. Tânăra m-a bătut pe umăr, ca şi cum ne-am fi aflat la o înmormântare şi ar fi vrut să mă consoleze. Stătea în spatele meu, alături de paznic. Întorcându-mă, am zărit pe placa de marmură de pe calorifer o farfurie plină cu nuci.

— Unde le-aţi găsit?

— Într-o corabie spaniolă care a naufragiat în apropierea insulei Zakynthos, în 1600. Aproape că nici nu le-am curăţat, le-am scos din mare cam în starea în care le vedeţi. Nu mai au nimic pe dinăuntru, miezul a devenit praf de-a lungul timpului.

Dorinţa mea de a primi o nucă devenise, pesemne, atât de evidentă, încât Paulina, profitând de un moment de neatenţie din partea paznicului, a subtilizat trei şi mi le-a strecurat în mână. Înainte de a ne despărţi, mi-am permis să o sărut pe obraji.

— Noi ajungem mâine seară la muntele Athos, mi-a spus ca şi când mi-ar fi dat întâlnire.

— Eu, marţi.

La ieşirea din Departamentul de Arheologie Submarină, eram nebun de bucurie. Murmuram continuu, fredonam, nu mă mai săturam să repet: „Am trei nuci de patru sute de ani”.

M-am oprit la colţul străzii ca să mă conving că nucile erau cu adevărat goale pe dinăuntru. Le-am scuturat la ureche. Una dintre ele a produs un sunet aproape imperceptibil, ca şi cum ar mai fi rămas ceva din miezul ei, o bănuială de viaţă.

Norii se adunau pe măsură ce înaintam către nord. De aproape, păreau mai albi decât din depărtare. Cei pe care soarele de dimineaţă îi mângâia cu razele lui aveau chiar o sclipire orbitoare. Nu-mi dăduse prin cap că vom zbura pe deasupra norilor şi că voi putea vedea un cer atât de limpede. Sunt de aceeaşi părere cu Archytas, care afirmă că universul este nesfârşit. „Ce mă împiedică, îi întreba el pe cei care susţineau contrariul, ca, o dată ajuns la limita extremă a cerurilor, să îmi ridic bastonul dincolo de aceasta?” Pe presocratici mi-i imaginez când ca pe nişte tineri, când ca pe nişte bătrâni sprijiniţi în bastoane. Mi-e greu să cred că erau atât de gravi pe cât pretinde Theano că erau. Chiar ea ne-a spus, doar, că Democrit râdea adeseori şi considera veselia ca pe un bun de preţ. Totuşi, la bătrâneţe a luat teribila decizie de a-şi crăpa ochii pentru că nu mai suporta să vadă atâtea femei frumoase pe care nu le mai putea seduce. Archytas, de care tocmai am amintit, a fost cel care a inventat cârâitoarea, jucărie care, după Aristotel, prezintă avantajul, deloc de neglijat, că oferă o supapă de siguranţă pentru nervozitatea copiilor. Dacă norii ar fi fost mai puţin denşi, poate că aş fi putut vedea nava la bordul căreia se afla Paulina şi care, după calculele mele, trebuia să se îndrepte acum către Sporade, ca şi noi.

în Kifisia ajunsesem la cinci după-amiaza. Pe Nausicaa am găsit-o în pat, unde prefera să rămână de câte ori era singură acasă. Înainte de a pleca la Arahova, Sofia îi pregătise mai multe sandviciuri, pe care i le pusese pe o tavă. Cuvertura era plină de fărâmituri.

— V-aţi luat medicamentele?

— Parcă da… Nu prea sunt sigură… Erau pe o farfurioară.

Cu mâna stângă, a făcut un gest către tavă, pe care am văzut o farfurie goală.

— Le-aţi luat, am liniştit-o.

M-a rugat să ridic una dintre cele trei perne din spatele ei.

— V-a mai sunat cineva?

— Sofia, de trei ori.

Mobilul i se găsea pe măsuţa de noapte, în faţa icoanei Sfântului Dimitrie.

— Cu siguranţă, ştiţi că, pe ecranele telefoanelor mobile, apare o imagine când sunt deschise, i-am spus. Intr-un magazin am văzut o reclamă care propunea, pentru aceste cazuri, imagini de sfinţi. „Descărcaţi pe mobilul dumneavoastră sfântul care să vă apere". Exista posibilitatea de a alege între vreo cincizeci de personaje, fiecare cu un număr de cod pentru a putea face comanda. Printre candidaţi figura şi venerabilul Paisios Amonitul, cel care vorbea cu şerpii.

— Habar nu aveam! s-a arătat indignată. Vreţi să spuneţi că există o asemenea imagine şi pe telefonul meu? De ce nu mi-o fi spus Sofia? Să vezi ce-i fac când mă mai sună! Pot să ştiu şi eu ce imagine am pe mobil?

I l-am deschis.

— Cer albastru şi câţiva nori.

— Cerul nu m-a făcut niciodată să visez. Marea, da.

— La întoarcere vă voi găsi o imagine cu marea.

— Să alegeţi o mare agitată, ca aceea de la Tinos… M-am gândit mult la copilărie, la vremea când eram la internat, la ursuline. Sora Odile, o franţuzoaică, ne învăţa bunele maniere. Era deosebit de amabilă. Eram convinsă că franceza este o limbă lipsită de înjurături şi de cuvinte urâte. Îmi plăcea să mi-o închipui pe Odile ca fiind copilul din flori al unuia dintre descendenţii regilor Franţei.

— Ea nu vă lăsa să citiţi noaptea?

— Nici vorbă! mi-a răspuns indignată, ca şi cum aş fi emis o enormitate. Cea care supraveghea dormitorul se numea Marie-Thérèse. Şi ea ne iubea, dar nu era ca Odile… O înjurătură în franceză am auzit, pentru prima oară, de la François. A proferat-o la Paris, după o vacanţă de patru zile. Eram în Hotelul Meurice, un stabiliment celebru pe care îl frecventa, după câte am aflat mai târziu, şi Salvador Dali. Chiar înaintea plecării, îi mărturisisem că mi se părea mai înţelept să punem capăt relaţiei noastre. Avea treizeci şi şapte de ani, cu treisprezece ani mai mult decât mine. Când s-a convins că nu am de gând să revin asupra hotărârii, mi-a zis: Va te faire foutre! Prefer să nu vă traduc.

— Dar bicicleta când v-a dăruit-o?

— Într-o dimineaţă, am descoperit-o legată de gard cu un lanţ. Sunt convinsă că a mers pe ea până aici, dar nu m-a anunţat nicicum. Într-una dintre sacoşele care atârnau de o parte şi de cealaltă a portbagajului am găsit, totuşi, câteva cuvinte din partea lui şi cheia cu care se putea desface lanţul. Mulţumită lui Francois, m-am suit pe bicicletă şi am continuat să o fac încă mulţi ani, cu o deosebită plăcere. Când urcam în şa, aveam sentimentul că întineresc. Francois a avut delicateţea de a-mi prelungi tinereţea. Numai că, într-o zi, oboseala a prevalat.

— Şi eu obosesc din ce în ce mai des, în ultima vreme.

— Oboseala mea este altfel, fiindcă este iremediabilă. Totul o agravează. Chiar şi somnul mă oboseşte.

Acum, boneta călugărului se clatină foarte încet, înainte şi-napoi. N-aş şti să spun dacă se roagă ori clatină din cap dormind.

— Nu mi-aţi spus ce imagine aveţi pe mobil.

— O fotografie alb-negru a fratelui meu Gherasimos. Cineva a avut fericita idee de a-l poza la naştere. Tata îl ţine de o mână. Se poate vedea mâna acestuia şi bebeluşul cu faţa întoarsă în sus, ca şi cum l-ar fi privit.

— Moartea lui probabil că v-a îndurerat mult.

A trebuit să îi amintesc că nu eram născut atunci când Gherasimos venise pe lume.

— Dar este, totuşi, adevărat că m-a îndurerat foarte mult.

— Am şi eu să vă dau o fotografie în alb-negru. A scos o fotografie de sub pernă.

— Fotografia mea din hol este o copie a acesteia. Mi-a pus în mână un mic clişeu ca acelea care se pot

găsi prin vechile albume de familie. A trebuit să o apropii pentru a putea distinge cosiţele tinerei, volanele plisate ale cămăşii, pentru a regăsi acea privire gânditoare. Lumina era mai crudă în această imagine, umbrele mai pronunţate. Poate că Nausicaa nu era atât de frumoasă ca în fotografia cea mare, care, probabil, fusese retuşată, dar era mai vie. Îmi era uşor să mi-o imaginez coborând ultimele trepte ale scării de lemn, trecând prin cameră şi ieşind în grădină. Portretul din hol îi interzicea orice mişcare, nu era altceva decât fotografia unei fotografii.

— Mamei îi plăcea foarte mult această poză. A ei a fost ideea de a o mări.

— Şi mie îmi place foarte mult.

— Ei bine, v-o dăruiesc! a exclamat oarecum teatral. Păstraţi-o la dumneavoastră şi arătaţi-i-o fratelui meu, dacă îl veţi întâlni. Poate că îl va

ajuta să îşi amintească de mine.

— Ştiţi unde a fost făcută?

— Fireşte! La sora mamei mele, bunica lui Freris, la Oropos.

Plicul conţinea şi mai multe bancnote de cincizeci de euro.

— Am rugat-o pe Sofia să scoată două mii de euro pentru dumneavoastră, dar nu a venit decât cu o mie! „Sper că nu ai uitat, fetiţo, că eu sunt cea care comandă aici!" i-am zis. Numai că remarca mea nu a jignit-o peste măsură. „Vă asigur că o mie de euro îi vor ajunge" a insistat.

— Are dreptate. Călugării dau masă şi casă.

Am lăsat-o singură pentru moment, am dus tava la bucătărie, am pus în farfurie medicamentele pe care urma să le ia a doua zi dimineaţă, am stors două portocale pentru a avea ceva de băut la sculare. Când m-am întors, picotea. Am privit-o îndelung, la fel de atent ca pe mama, la spitalul din Syros. Câteva şuviţe albe i se desprinseseră şi îi căzeau pe frunte. Buzele îi erau complet uscate. Lumina noptierei, care venea dintr-o parte, îi accentua ridurile, scoţându-le la vedere şi pe cele mai fine. Şi mâinile ei frumoase mi s-au părut îmbătrânite. Purta, ca de obicei, inelul cu trei diamante. „O să i-l dăruiască Sofiei." Mi-am amintit de lacrimile pe care le vărsa Christomanos sărutând pentru cea din urmă oară mâna Elisabetei. „Plânge fiindcă nu o va mai vedea niciodată. Eu nu am niciun motiv să plâng." Am întors privirea către icoana Sfântului Dimitrie. Aurul care-i înconjura trupul avea acea strălucire misterioasă care îl încântase pe Charis Katranis. Presupun că şi statuile din aur ale antichităţii l-ar fi emoţionat tot atât de tare. Şi ele erau din lemn, ca şi icoanele, şi placate cu foiţă de aur. Din păcate, nu a supravieţuit niciuna, întrucât clima noastră atacă lemnul. Sfântul era îmbrăcat ca un soldat bizantin şi în mâini ţinea o lance şi un scut. Colţurile gurii, coborâte, îi dădeau un aer contrariat, ca să nu zic ezitant.

Am privit-o din nou pe Nausicaa. Pleoapele i se zbăteau. I-am dat puţină apă.

— Nici nu beţi destulă apă, nici nu vă plimbaţi destul.

— Aveţi dreptate, nu îmi place apa… Cât despre plimbare, mă oboseşte ca toate celelalte lucruri. Distanţele nu încetează să tot crească. Până nu demult mergeam cu plăcere până la coloanele de la intrare. Acum şi ele sunt prea departe, am senzaţia că s-au mutat la celălalt capăt al Kifisiei. Ştiţi câţi paşi trebuie să fac pentru a merge la toaletă? Douăzeci şi şapte! Cum de am ajuns să îmi număr paşii, eu, care am fost un copil atât de zbuciumat?

A acceptat, totuşi, să mai bea câteva înghiţituri.

— M-am gândit la ziua în care am fost prezentată ursulinelor. Eram împreună cu tata care îşi rezervase o cameră în Lutra, satul învecinat, gândindu-se că voi avea nevoie de câteva zile pentru a mă hotărî dacă voi rămâne acolo sau nu. La o oră după ce m-a încredinţat sorei Agnes, directoarea, m-am dus la el, la hotel, şi i-am spus: „Tati, poţi să pleci…” Ce păcat că şcoala aceea şi-a încetat activitatea!… Mi s-a spus că acum se fac acolo expoziţii. Am înţeles că tot felul de clădiri dezafectate au devenit galerii de artă. Dar chiar avem. Atâtea lucruri de expus?!

Presentimentul că nu voi mai avea niciodată ocazia să stau de vorbă cu ea a început iarăşi să mă tortureze.

— Nu mai pierdeţi vremea, trebuie să vă faceţi bagajele.

— Bine, am consimţit împotriva a ceea ce inima îşi dorea.

— Noroc! mi-a urat.

în momentul în care treceam pragul, a adăugat:

— Fiţi atent la uşa de la bucătărie, să nu cumva să intre vreo pisică.

De la o vreme, boneta călugărului nu s-a mai clintit.

— Unde suntem? a întrebat tânărul.

Călugărul întârzia răspunsul. Boneta s-a întors spre dreapta, apoi spre stânga şi iarăşi spre dreapta. M-am ridicat şi m-am aplecat peste spătarul scaunului lor.

— În curând vom fi în apropierea Olimpului! i-am anunţat cu bucurie.

Mai că şi-au sucit gâturile, încercând să se întoarcă spre mine. Păreau atât de uluiţi de apariţia mea, încât mă întrebam ce s-o fi întâmplat.

— Am trecut de Olimp, m-a corectat monahul cu voce cavernoasă ca a spiritelor pădurii din basmele pe care le citeam în copilărie.

De unde-o fi ştiind? Nu era nicio fisură printre nori, iar prin hublou nu se vedea nimic. După care şi-a privit ceasul, la care m-am uitat şi eu: era unu fără cinci! Decolasem la opt şi douăzeci, iar la Salonic era prevăzut să ajungem la nouă.

— Aţi luat-o un pic înainte, am spus în glumă. Boneta îi mirosea ca nimic altceva cunoscut. Era o bonetă fără vârstă. Poate că avea parfumul unui alt ev.

— Nici vorbă, mi-a răspuns. La muntele Athos este miezul nopţii atunci când apune soarele. Dispariţia soarelui marchează începutul unei noi zile.

— Ştiu că vă sculaţi devreme, pe la patru dimineaţa, dacă nu mă înşel.

— Nu e chiar atât de devreme, din moment ce pentru noi este ora opt.

Să fi fost oare călugărul care l-a ajutat pe Filipusis să se lase de droguri? Cel care a încercat să dărâme statuia de la Ministerul Culturii? Să fie oare acel Simeon care, dacă e să te iei după scrierile sale, vorbea perfect greceşte? Pe genunchii tânărului era aşezat un volum negru, gros, din care ieşea capătul unui semn de carte roşu. Ai fi zis că tomul lăsase să-i scape o picătură de sânge.

— Înseamnă că nu suntem departe de muntele Athos.

— Uite-l, a răspuns monahul.

M-am reaşezat pe locul meu. În depărtare, deasupra norilor, se ridica piscul înzăpezit al unui munte. Nu semăna cu o piramidă, fiindcă linia unuia dintre versanţi schiţa parcă treapta unei scări. Iată, aşadar, stânca pe care gigantul Athos a aruncat-o înspre Poseidon. Iată vârful pe care Fecioara Măria l-a zărit de pe fragila-i ambarcaţiune. Nu împărtăşeam însă exaltarea pe care o resimt marii călători, descoperind pământul visat. Nu era însă exclus să fi simţit o anumită bucurie, mica bucurie generată de astâmpărarea unei curiozităţi.

Boneta călugărului oscila iarăşi înainte şi înapoi. De data aceasta, chiar eram sigur că se ruga. Însoţitorul lui murmura ceva pe tonul grav al psalmodierii. Ştiu că muzica bizantină nu are nevoie de instrumente, fiind compusă pentru voci. De precizat că este vorba despre voci bărbăteşti. Mi-am spus că toţi apostolii lui Christos erau bărbaţi, pe când, printre cele douăsprezece zeităţi olimpiene se aflau şase femei. Trei dintre acestea, dacă memoria nu îmi joacă feste, erau de o ireproşabilă moralitate: Atena, Artemis şi Hestia, aceasta din urmă, deşi zeiţă a căminului, nereuşind niciodată să îşi alcătuiască o familie. În schimb, celelalte trei au dispreţuit la modul absolut principiile morale, întrucât Hera s-a măritat cu Zeus, fratele ei, Demetra, care şi ea era sora lui Zeus, a făcut un copil cu acesta, iar Afrodita a fost soţia şi amanta fraţilor ei vitregi, Hefaistos şi Ares.

Avionul se scufunda încet-încet în nori. Pilotul, domnul Tsilidis, ne-a anunţat că la Salonic, unde urma să aterizăm în zece minute, ploua. Nu am mai avut timp să mă uit pe planul oraşului. Ştiam doar că Hotelul Continental se afla pe strada Comnena. Printr-o întâmplare fericită, cu o zi mai înainte, în timp ce îmi făceam ordine pe birou, am dat peste telefonul lui Minas Kopidakis, acel vechi condiscipol care îşi continua studiile la Universitatea Aristotel. Cred că a fost sincer bucuros că mă reaude şi mi-a promis că ne vom revedea în cel mai scurt timp cu putinţă. M-a anunţat că s-a despărţit de Irini, ceea ce mi-a adus aminte că relaţiile noastre, foarte strânse într-o vreme, se răciseră din cauza acelei fete, o actriţă fără un dram de minte-n cap, care vorbea fără încetare şi exclusiv despre proiectele ei profesionale.

Mi-i imaginez pe zeii din Olimp ascunşi într-o grotă, la poalele muntelui, puţin după destituirea lor din funcţii. Ascultă sunetul vesel al clopotelor de la biserici. Unii îl acuză pe Zeus de ce li s-a întâmplat. Îi spun că ar fi trebuit să elaboreze regulamente şi să ofere modele de organizare preoţilor

săi. Alţii sunt supăraţi pe Moire, fiindcă, în definitiv, ele hotărăsc totul, chiar şi soarta zeilor, în sfârşit, alţii îi reproşează lui Hades modul execrabil în care s-a purtat cu morţii. Pare-se, cu toţii ştiu că noua religie promite celor de pe lumea cealaltă marea cu sarea. Atena susţine că grecii au început să se îndepărteze de zeii lor încă de pe vremea războiului cu Troia, din cauza ajutorului oferit acestei cetăţi de către Apolon, Ares şi Afrodita.

— Curva asta ordinară este cauza tuturor necazurilor noastre, consideră Hera, care nu poate fi convinsă că bărbatul ei nu s-a culcat niciodată cu zeiţa iubirii.

Ploaia lovea în hublouri. Mi-am strâns atât de tare centura de siguranţă, încât abia mai puteam respira. Zeii s-au retras în fundul grotei, pentru a se adăposti de ploaie. Zeus ghiceşte că lui îi revine sarcina de a încheia discuţia.

— Noi nu am susţinut niciodată că am fi creat lumea. Am primit-o aşa cum este şi nu am încercat să o schimbăm. Sper că, într-o bună zi, grecii ne vor fi recunoscători că i-am lăsat complet liberi. După cum vedeţi, nu mai sunt în stare nici măcar să opresc ploaia.

13

Salonicul m-a primit cu un concert de clopote
şi cu o ploaie torenţială.
— Aveţi multe biserici, i-am spus taximetris-
tului.
— Da, optzeci.

Nu avea niciun chef de taclale, poate din cauza ploii care golise străzile. Era ora zece dimineaţa. Dangătul clopotelor mi-a reamintit eliberarea triumfală a oraşului de către armata grecească, în 1912, după aproape cinci secole de dominaţie otomană. „Un oraş cu o groază de amintiri neplăcute”, mi-a spus.

Prin geamurile ude ale maşinii, am citit numele lui Ioan Tzimiskes. Una dintre principalele artere ale oraşului aminteşte aşadar de acel Tzimiskes care a fost uns împărat după ce şi-a asasinat unchiul, Nichifor Focas, şi al cărui sprijin l-a obţinut Sfântul Athanasie după ce l-a iertat pentru crima comisă. S-ar putea crede că era un obicei al împăraţilor să masacreze anumiţi membri ai familiei lor. Domnul Kumbaropulos, care ne-a predat la universitate istoria bizantină, ne-a făcut cunoscut încă de la primul curs faptul că împăratul Constantin cel Mare,

care se considera un apostol, dacă nu cumva chiar succesorul lui Christos, îşi ucisese întâiul născut şi îşi înecase într-o cadă cu apă fiartă cea de-a doua soţie.

Deşi este dedicată uneia dintre cele mai celebre familii ale Bizanţului, strada Comnena nu este decât o ulicioară care coboară către mare. Hotelul Continental se află într-un imobil aproape în ruină, ridicat, probabil, în timpul ocupaţiei otomane. Spre norocul meu, camera pe care mi-a repartizat-o recepţionerul era suficient de spaţioasă. Am rămas în ea vreun ceas, aşteptând să înceteze ploaia. Am studiat harta oraşului şi broşura ce o însoţea. Cum oraşul se întinde de-a lungul golfului Termaic, albastrul ocupa cea mai mare parte a hărţii. „Salonicul nu pierde nicio clipă din ochi marea." Am aflat, astfel, că oraşul a fost fondat de macedoneni, dar că nu mai păstrează nicio urmă din acele vremuri, cu excepţia numelui său: sora lui Alexandru cel Mare se numea Salonic. Nici din perioada romană nu s-a păstrat prea mare lucru. Fireşte, strada Egnatia, care îl traversează dintr-un capăt în celălalt, aminteşte de numele drumului antic care lega Italia de Constantinopole, iar Arcul lui Galerius se referă la împăratul care l-a condamnat la moarte pe Sfântul Dimitrie, patronul localităţii, în anul 306. În schimb, Salonicul îşi aminteşte mai ales de Bizanţ. Bisericile îi sunt bizantine, zidurile de apărare tot aşa, fortăreaţa, care mult timp a folosit drept închisoare sub numele de Yedi-Kule, este bizantină, clădirile din jurul pieţei Aristotel sunt ridicate în stil bizantin. Nu mă îndoiesc că voi găsi în toate cofetăriile prăjituri bizantine.

Se pare că Iustinian a contribuit la dezvoltarea oraşului, care a devenit pe vremea lui un important centru de schimburi de produse între Europa şi Asia. Locuitorii au suferit mai mult de pe urma bizantinilor, care i-au persecutat din cauza politeismului lor, decât de pe urma romanilor. Kumbaropulos ne-a spus că păgânii au plătit cu tot atâtea torturi din partea creştinilor supliciul la care aceştia din urmă fuseseră supuşi în primele secole după Christos. Profesorului îi plăcea să ne uimească neîncetat. Ne-a clătinat convingerea că împăraţii Bizanţului aparţineau cu toţii marii familii elene. Ne-a explicat că limba oficială în Imperiul Bizantin, până în secolul al VH-lea, era latina, iar conversaţiile dintre Constantin cel Mare şi mama sa, Sfânta Elena, se desfăşurau, probabil, tot în latină. Am fost uluiţi să aflăm că aceste două mari figuri ale ortodoxiei comunicau într-o limbă inaccesibilă majorităţii grecilor.

Broşura subliniază că locuitorii Salonicului s-au ridicat de mai multe ori împotriva bizantinilor. Sunt amintite insurecţia contra lui Theodosius, din secolul al IV-lea, şi revoluţia zeloţilor, zece secole mai târziu, care aveau ca scop un regim democratic, bazat pe egalitate socială. În scurtul interval de timp în care zeloţii au fost la putere, au executat un mare număr de aristocraţi şi au confiscat bunurile bisericilor şi ale mănăstirilor.

Istoria Salonicului este un adevărat roman de aventuri. A fost cucerit de către sarazini şi normanzi, a fost vândut Veneţiei, a văzut rostogolindu-se unul după altul valurile de invadatori care au făcut ravagii şi la muntele Athos, a primit mulţimi de refugiaţi, mai ales evrei spanioli.

Cum ploaia nu părea să se potolească, m-am decis să o înfrunt. Am coborât la recepţie şi am cerut o umbrelă. Funcţionarul nu avea niciuna, dar mi-a oferit un sac mare de plastic în care fuseseră ceva prăjituri. L-am rugat să îmi arate pe hartă autogara de unde se pleca spre Uranupolis.

— Mergeţi la muntele Athos?

I-am explicat că plănuisem să o fac marţi, cât mai devreme, iar el mi-a propus să îmi facă rezervare pentru un loc.

— Cunosc foarte bine muntele Athos, merg an de an cu nişte prieteni. Ne place să mai fim şi doar noi între noi, fără neveste. Ne simţim mai tineri, uităm de obligaţiile familiale, de necazuri. Iar trezirea cu noaptea în cap, obligatorie pe acolo, ne aminteşte de armată.

A aşteptat să vadă dacă mi-a trezit interesul, pentru a continua.

— Nu prea sunteţi de acord cu abolirea abaton-ului.

— Suntem cu totul împotrivă! Doar mergem la muntele Athos tocmai pentru că nevestele nu se pot ţine după noi! La întoarcere, de fiecare dată ne petrecem o noapte în Uranupolis, la Hotelul Boemiana, proprietatea unei prietene, Cor alia. Şi ne mai distrăm şi noi un pic. După trei-patru zile la călugări, după cum veţi constata şi singur, chiar ai nevoie să te distrezi un pic.

Trebuie să aibă vreo şaizeci de ani şi pare destul de dărâmat. Mi-l imaginez pe genunchii unei prinţese rusoaice dotată cu un piept gigantic. M-am gândit la vindecarea lui Arghiris de către bătrânul Euftyhios, la mănăstirea Grigoriu.

— Aţi asistat la vreo minune?

A inspectat holul din ochi, ca pentru a se convinge că eram cu adevărat singuri.

— Nu ştiu dacă a fost vorba despre o minune… într-o seară, în katolikon-u\ mănăstirii Stavronikita, am văzut flăcările tuturor lumânărilor înclinându-se în faţa icoanei Sfintei Fecioare. Uşile erau închise şi nu se simţea nici cel mai mic curent. I-am spus unui călugăr, iar acesta mi-a explicat că aşa ceva se petrece din timp în timp şi este semnul unei drame planetare. A doua zi, americanii au început să bombardeze Irakul.

Mi-am pus sacul pe cap. Mirosea atât de puternic, încât am avut senzaţia că am intrat într-o cofetărie. Am fugit către piaţa Aristotel, care se afla la doar două blocuri de hotel. Fuga m-a bucurat în mod deosebit, ca şi cum aş fi avut îndoieli că mai pot alerga. Numai că, atunci când am ajuns la malul mării, eram cu sufletul la gură. Am dat vina pe sacul de plastic, care îmi tot acoperea nasul. Aşa că am descoperit marea, la Salonic, prin crăpătura sacului. Întinderea de valuri înainta către orizont, arcuindu-se uşor spre dreapta. Turnul Alb, care se găseşte pe chei şi seamănă cu o piesă de şah, este ultimul vestigiu al unei istorii agitate. Am luat-o la stânga. Piaţa este înconjurată de minunate arcade, sprijinite pe coloane netede având în partea superioară capiteluri în stil bizantin. Am intrat în prima cafenea care mi-a ieşit în cale şi m-am aşezat lângă fereastră.

Am avut senzaţia că mă aflam la marginea realităţii, ca şi cum oraşului dimprejurul meu i-ar fi lipsit una dintre dimensiuni. Era parcă lipsit de viaţă. Cafeneaua era goală. Nici pe afară nu era nimeni. Prelatele de deasupra meselor de afară aveau culorile aproape şterse. „Sunt la fel de spălăcite ca şi culorile în memoria Nausicăi.” Am sunat-o pe mobil. Sofia încă nu se întorsese de la Arahova.

— V-aţi băut sucul de portocale?

— O să-l beau.

Cu ce o fi semănând întunericul pe care îl vede Nausicaa? O fi el dens ca noaptea? Sau mai profund, ca acela care domneşte la fundul mării?

— Am visat ceva, mi-a spus. Voiam să fac nu mai ştiu ce, şi era ceva care mă împiedica. Voiam să fac să se potrivească între ele două lucruri care, evident, nu puteau fi asociate. Am visat o imposibilitate… Pe unde sunteţi?

— In piaţa Aristotel.

— Filosoful s-a născut pe acolo?

— Da, la Stagira, în Halkidiki, dar de locuit a locuit mai mult la Atena. A fost elevul lui Platon.

— Şi preceptorul lui Alexandru cel Mare. Chelneriţa mi-a adus cafeaua.

— Mai aveţi nevoie de ăsta? m-a întrebat arătându-mi, din priviri, sacul de plastic.

I-am făcut şi eu semn că doream să îl păstrez.

— Nu îmi place să mă gândesc la lucrurile pe care nu le-am făcut, la oraşele pe care nu le-am vizitat, la cărţile pe care nu le-am citit, a continuat Nausicaa. Am dus o viaţă destul de limitată şi chiar că nu ştiu de ce. Poate că am fost cam proastă. Nu vă pierdeţi timpul. Este tot ce aveţi şi nu pentru prea multă vreme.

A închis înainte de a fi avut când să îi răspund. De altfel, ce aş mai fi putut să îi spun? Am auzit iarăşi clopotele celor optzeci de biserici. Era miezul zilei. Piaţa a început să se însufleţească. Familii, persoane vârstnice, găşti de adolescenţi au umplut spaţiile de sub arcade. Am fost surprins să recunosc în mulţime călugărul din avion şi pe tovarăşul lui. Trăgeau după ei două valize negre, uriaşe, pe rotile. Şi tânărul era îmbrăcat în negru: negri pantalonii, neagră haina. Am presupus că mergeau la biserica Sfântul Dimitrie pentru a aprinde o lumânare. Al doilea telefon mi-a mai refăcut moralul. L-am sunat pe Kopidakis, am dat peste mama lui, fiul nu era acasă, însă, totuşi, îi vorbise despre mine.

— Nu veniţi să luaţi masa la noi? Aţi putea face cunoştinţă şi cu soţul meu, care ştie tot felul de poveşti despre muntele Athos.

Crezusem că nu îi povestisem lui Minas decât despre lucrarea pentru cursul de la facultate. Am acceptat grăbit invitaţia. Mai aveam încă două ore până atunci. M-am hotărât să nu mai pierd vremea în cafenea, ci să merg la Muzeul de Arheologie. Deşi ploaia se mai potolise, mi-am pus iarăşi sacul pe cap înainte de a ieşi. Un bărbat elegant, îmbrăcat cu un pardesiu verde, ţinea în mână o cruce făcută din frunze de palmier. Uitasem că bisericile împart asemenea cruci în timpul slujbei din Duminica Floriilor.

La muzeu i-am redescoperit pe zeii din Olimp: Zeus, Demetra, Atena, Apolon, Hermes, ba chiar şi pe Asclepios, fiul lui Apolon. Din păcate, niciunul nu mai avea cap. Statuile acestea m-au mâhnit tot atât de mult ca şi aceea a efebului de la Departamentul de Arheologie Submarină. Cine i-o fi adus în halul ăsta? Să o fi făcut Sfântul Apostol Pavel, care a vizitat Salonicul în anul 49 după Christos? Cele mai multe dintre ele erau însă realizate după această dată. Totuşi, am fost convins că degradarea unei statui a Afroditei, din secolul al II-lea după Christos, fusese opera unui creştin proaspăt convertit. Trupul tandru al zeiţei avea numeroase urme de lovituri provocate evident cu o unealtă de fier pe sâni, pe fese şi, mai ales,

în jurul vaginului. Urmele erau suficient de profunde pentru a se putea vedea de departe. M-am mai gândit o dată la agresiunea comisă de acel călugăr împotriva statuii de la Ministerul Culturii.

Când şi-or fi făcut apariţia primii pustnici? Sigur este că nu existau în antichitate. Vechii greci nu se retrăgeau nici în munţi, nici în pustiu. Tăcerea naturii nu reprezenta, pe vremea lor, vocea nimănui.

Organele sexuale nu le inspirau repulsie. Din contră, aveau tendinţa de a le exhiba întrucât, de pildă, busturile lui Hermes, care împodobeau străzile şi pieţele importante, aveau sculptate, pe socluri, falusuri în relief. Fireşte, cele două statui ale zeului, de la muzeu, erau private de sex. Mi-am amintit că francezul Basile Preaud, în articolul pe care l-am citit la Biblioteca Ghennadios, semnala dispariţia unui stâlp dedicat lui Hermes, de la muntele Athos. Am mai văzut şi o ureche votivă, dar nu dintre cele dedicate lui Artemis, semănând probabil cu aceea care, conform lui Katranis, se găseşte în Marea Lavră. Autorul dedicaţiei, un comerciant roman stabilit la Salonic, preferase să se adreseze lui Isis. Era, prin urmare, urechea lui Isis.

Am mai putut admira şi capul unui copil. Expresia plină de tristeţe îţi dădea sentimentul că este conştient de uzura la care a fost supus. Aproape că nu mai avea păr, iar nasul îi fusese spart. Nu am fost surprins să descopăr că era vorba despre un portret funerar. M-am aşezat pe bancheta de lemn din faţa lui. Mi-am aţintit ochii pe sacul de plastic pe care încă îl mai ţineam în mână.

— Tare bine ar fi dacă ai putea veni şi tu cu mine la muntele Athos, i-am zis lui Gherasimos.

— Tare bine-ar fi, mi-a dat imediat dreptate el, care atât de rar îmi răspundea.

In antichitate, Macedonia dispunea de importante zăcăminte de aur. Aceasta explică bogăţia excepţională a mormintelor din regiune în obiecte din aur: coroane, diademe, brăţări, coliere, cercei. Macedonenii nu obişnuiau să tâlhărească morţii. Din această cauză, aceştia erau îngropaţi cu bijuteriile lor. Obolul care era aşezat pe buzele morţilor, pe post de bilet de intrare în regatul umbrelor, era şi el o monedă de aur. Iată ce am aflat la primul etaj al muzeului, dedicat în întregime aurului macedonean. Am remarcat în mod deosebit o coroană de mirt compusă din nenumărate frunze de aur plasate circular, în dezordine, cum numai natura ştie să o facă. Artistul le decupase din aurul cel mai fin şi avusese grijă să imprime pe fiecare dintre ele nervuri. Opera nu era datată. M-aş fi bucurat să aflu că a

fost creată la un început de primăvară. Colecţia mai cuprindea şi obiecte aurite din fier, din lut ars, din fildeş, dar niciunul din lemn. Oare pictorii de icoane or fi ştiind că, în timp, lemnul putrezeşte, aşa că, într-un fel, arta lor este ca şi condamnată?

Familia Kopidakis locuieşte pe bulevardul Aristotel, în prelungirea pieţei cu acelaşi nume. Nu mai ploua. Am aruncat sacul de plastic, dar mirosul lui nici că m-a părăsit, fiindcă la fiecare cincizeci de metri treceam prin faţa câte unei cofetării cu uşile larg deschise. Am cumpărat nişte ciocolate.

Poşta grecească are drept emblemă un desen stilizat reprezentându-l pe Hermes având pe cap celebrul coif cu aripi. Asta înseamnă că zeii nu m-au părăsit nici după ce am plecat din muzeu. M-am mai gândit şi la Ares, pe când mă aflam în faţa unui panou de semnalizare ce indica direcţia către cartierul general al celui de-al treilea corp al armatei, la Demetra, trecând prin faţa unei brutării, la Apolon, zărind un magazin de instrumente muzicale. Cuplurile de bătrâni m-au dus cu gândul la Hera, iar tinerii la Afrodită. Femeile singure, în funcţie de vârstă, mă făceau să mă gândesc când la Hestia, când la Artemis. Un magazin cu haine de serie mi-a amintit de dragostea Atenei pentru ţesători, iar un garaj, de avântul tehnicii datorat lui Hefaistos. Pe Poseidon îl întâlneam la fiecare intersecţie, întrucât toate străzile perpendiculare dădeau către mare. Cred că l-aş fi uitat pe Zeus, dacă drumul nu ar fi trecut şi prin piaţa Tribunalului.

Uşa mi-a deschis-o doamna Kopidakis, o femeie la fel de blondă şi de slabă ca mama, care m-a prevenit de cum am intrat că Minas nu era acasă.

— A ieşit ieri cu o prietenă şi, de atunci, nu mai ştiu nimic despre el. Nici la mobil nu a mai răspuns.

Asta ştiam, fiindcă şi eu încercasem să îl găsesc.

— Nu mai înţeleg ce se întâmplă cu băiatul ăsta, a adăugat cu un aer sumbru.

O voce răsunătoare s-a auzit din sufragerie:

— Fute, aia se întâmplă!

După care a urmat un hohot de râs.

— Nu ţi-e ruşine să vorbeşti aşa? a exclamat mama lui Minas.

Mi-a aruncat o privire speriată, ca şi când s-ar fi temut că limbajul soţului mă va pune pe fugă. I-am dat ciocolatele.

— Dacă nu fute la vârsta asta, când ai vrea să mai fute, Pagona dragă? Când o să aibă vârsta mea?

O nouă explozie de râs a urmat adâncii cugetări. Din vestibul, nu puteam vedea decât unul dintre pereţii sufrageriei, în care erau expuse una lângă alta icoane de toate mărimile.

— Spune-i tânărului nostru prieten să intre, ard de nerăbdare să îl cunosc.

Pagona m-a poftit să intru, împingându-mă de la spate, în clipa următoare, mă aflam în faţa unui uriaş aşezat confortabil într-un fotoliu jos. Picioarele le ţinea larg desfăcute, atât era de gras. Purta ochelari cu lentile groase, de miop, iar părul îngrijit pieptănat strălucea de parcă ar fi fost dat cu gel. M-a poftit pe un scaun incomod, prea înalt şi cu picioarele şubrede.

— Vă felicit, am aflat că urmează să petreceţi câteva zile la muntele Athos. Sunteţi pe calea cea bună. Cel care nu a studiat istoria Bizanţului şi textele noastre sfinte nu merită să fie numit grec. Toate cărţile pe care le puteţi vedea aici se referă numai la Bizanţ şi la religia noastră.

Biblioteca era la fel de mare ca a Nausicăi. Şi în ea erau icoane, sprijinite de cărţi.

— Din nefericire, fiul meu nu a deschis măcar una vreodată. Habar nu are de gloriosul nostru trecut bizantin, întâia oară când m-am împărtăşit la Marea Lavră mi-au dat lacrimile citind pe potir: Dăruit de Focas. Şi nu-mi dau deloc uşor lacrimile, vă jur, întrebaţi-o şi pe Pagona.

Soţia îi rămăsese la intrarea în încăpere, cu mâinile încrucişate peste fustă, ca o bonă.

— De ce a ales Minas să studieze istoria antică? Poate aţi putea dumneavoastră să îmi explicaţi. Ce avem noi de învăţat de la vechii greci, care nici măcar un stat nu au fost în stare să înfiinţeze? Ştiţi că Imperiul Bizantin a supravieţuit celui roman tocmai datorită organizării lui administrative ieşite din comun? Turcii recunoşteau că se sprijiniseră pe structura bizantină pentru a-şi asigura autoritatea.

Vorbea repede, ca Sitaras, însă făcând mult mai multe gesturi care îi împingeau corpul înainte. Deja ajunsese pe marginea fotoliului.

— Pagona, adu-ne un rachiu din cel bun, de la Nectarios. Ştii cine este Nectarios? m-a întrebat, renunţând brusc la politeţea pe care mi-o demonstrase la început.

Şi-a şters sudoarea de pe frunte cu un şerveţel. Şi-a şters şi ochii fără a-şi mai scoate ochelarii. Ce aştepta, oare, pentru a-şi continua discursul? Să dau semne de nerăbdare? Să aducă Pagona rachiul?

— Nectarios este Don Juanul muntelui Athos. Toate burghezele din Salonic sunt moarte după el. Secretara mea, Yanna, a înnebunit doar

văzându-l, într-o seară, într-un bar în care se cânta la buzuki.

M-am gândit la cealaltă Yanna. „O voi suna de la muntele Athos. Îi voi propune să aprind o lumânare pentru ea. Îi voi spune că am văzut un călugăr ridicându-se la un metru deasupra pământului. Îi voi spune că schimba becurile fără să folosească vreo scară."

— Aţi intrat în bar împreună cu Nectarios? m-am mirat.

— Exact! Peste tot merge Nectarios! Era mic atunci când părinţii l-au dat la călugări, ca să aibă o gură mai puţin de hrănit. Nu avea nicio aplecare către monahism şi nici nu îi plăcea să primească ordine. Şi-a făcut jurământul, dar şi-a croit propriul drum, fondând, în mijlocul viilor Marii Lavre, o întreprindere viticolă modernă. Acum are cinci angajaţi laici şi produce douăzeci de mii de sticle de vin şi de rachiu anual. Este un manager strălucit, îşi promovează singur produsele prin Internet, le vinde şi în străinătate, este toată ziua pe drumuri. Soţia mea nu prea îl apreciază fiindcă fumează şi cam uită de posturi. Nu-i aşa, Pagona?

Pagona adusese sticla de rachiu şi un bol cu măsline.

— Călugării pe care îi cunosc eu nu au ca misiune câştigarea de bani.

— Dragă, eşti prost informată! Monahii au câştigat bani întotdeauna! în perioada bizantină, locuitorii din Constantinopole care doreau să îşi pună capitalul la adăpost îl depuneau la călugării de la Athos, care, desigur, îi făceau să plătească pentru acest serviciu. Călugării mai şi împrumutau bani pentru o groază de afaceri. Mănăstirile făceau pe faţă oficiu de bănci. Dacă i-aş cere lui Nectarios un împrumut, sunt convins că mi l-ar acorda! Este un bărbat de aur, a conchis, izbucnind încă o dată în hohote.

Pagona nu i-a mai răspuns. „Ştie că nu va avea niciodată ultimul cuvânt." S-a întors însă către mine.

— Dacă vă sună cumva Minas… A ezitat un timp.

— Spuneţi-i că i-am pregătit o supă de roşii cu bucăţi de carne.

Ne-a întors iarăşi spatele şi a ieşit. Soţul a urmărit-o cu privirea până în vestibul. Puţin mai târziu, undeva în apartament, am auzit o uşă închizându-se.

— Mănăstirile de la Athos sunt deosebit de bogate, a continuat Kopidakis. Chiar şi cele mai sărace, precum aceea bulgară, tot sunt bogate. Pământurile pe care li le-a confiscat Venizelos nu reprezentau decât o mică parte a patrimoniului lor. În rest, guvernul continuă să îi despăgubească, plătindu-le două milioane şi jumătate de euro pe an. Nu te lăsa dus de aerul suferind pe care şi-l iau călugării când ies în lume. Sunt proprietarii a

nenumărate imobile la Atena şi la Salonic, ai multor insule, ba chiar ai unor lacuri.

Au pus mâna pe toate acestea în modul cel mai simplu, mulţumită donaţiilor făcute de către cei bogaţi. Trebuie să afli că grecul capitalist este extrem de naiv, închipuindu-şi că se pot cumpăra şi cerurile aşa cum se cumpără pământurile. Cea mai bogată mănăstire este Vatopedi, administrată de ciprioţi, care se pricep mult mai bine la afaceri decât grecii. Ia, vino să îţi arăt ceva!

S-a lăsat să alunece până când a atins parchetul cu genunchii, s-a apăsat pe braţele fotoliului şi s-a ridicat încet, încet. Era un colos. Am ieşit amândoi în balcon, de unde mi-a arătat o clădire veche, foarte frumoasă, aproape de colţul bulevardului Aristotel cu strada Tzimiskes.

— Pe vremuri aparţinea mănăstirii Simonopetra, care a vândut-o ca să îşi cumpere alta, similară, la Atena, unde chiriile sunt mai mari. Călugării ştiu să îşi fructifice banii. Egumenul de la Filoteu a fondat în Statele Unite nouăsprezece mănăstiri care aduc un venit considerabil. Marea Lavră are în proiect un parc energetic eolian pe insula Skiatos, care va vinde curent companiei publice de electricitate. Investiţia va costa patru sute cincizeci de milioane de euro, dar va aduce în scurt timp cu mult mai mult. Se zice că umbra Sfântului Munte se întinde până la Skiatos, al cărei nume chiar asta înseamnă: „umbra Athosului”.

„Umbra Athosului se întinde peste tot”, mi-am spus.

— Sfântul Athanasie nu ar respinge deloc această dinamică economică, am zis, căci mă săturasem să tot joc rolul personajului mut.

— După cum poţi ghici, nici eu nu o resping. Mănăstirile, ca şi Biserica noastră, au nevoie de bani pentru a contracara propaganda occidentală care, de o mie de ani încoace, conspiră contra ortodoxiei. Ai văzut în ce hal i-a umilit pe fraţii noştri sârbi? Am intrat în Uniunea Europeană şi uite că, deja, ni s-a impus să ştergem de pe cărţile de identitate trăsătura care ne definea cel mai bine. Ce ne va mai rămâne, te întreb, dacă abjurăm credinţa noastră ortodoxă? Strigătul războinic al călugărilor de la mănăstirea Esfigmenu, Ortodoxia sau moartea, exprimă limpede dilema cu care suntem confruntaţi. Minas mi-a spus că eşti originar din Tinos. Sper că măcar nu eşti catolic.

în Tinos trăieşte un mare număr de catolici, ca, de altfel, şi în insulele Ciclade, Syros sau Santorini. Cunosc sate mici, în care nu prea au mai rămas locuitori, dar în care a supravieţuit antagonismul dintre ortodocşi şi catolici. Ne-am întors în sufragerie.

— Ţi se pare că sunt prea gras? Pot să te anunţ că greutatea mea nu le supără deloc pe tot felul de curviştine precum Yanna!

A râs din nou. Deşi informaţiile pe care mi le oferea mă interesau cu siguranţă, prezenţa lui îmi devenise insuportabilă. M-am aşezat fără niciun chef la loc, pe acelaşi scaun, şi am gustat rachiul lui Nectarios, care era mai puţin gustos decât cel din Tinos. Mi se părea că ultima mea întrevedere cu Nausicaa, de seara trecută, rămăsese undeva departe, în trecut, de parcă timpul scurs se adăugase kilometrilor parcurşi de la Atena încoace.

— Viaţa privată a călugărilor nu mă priveşte şi nici nu-mi pasă dacă au sau nu amante. Biserica noastră înţelege mai bine dorinţa trupească decât cea catolică, din moment ce recunoaşte preoţilor dreptul de a se căsători. Nu mă apucă năbădăile decât atunci când vând la negru obiecte de cult sau opere de artă care aparţin mănăstirilor. De drag i-aş sparge mutra novicelui care a furat crucea lui Nichifor Focas. Ştiu mai multe cazuri de indivizi care nu s-au călugărit decât pentru a fura. Cel mai celebru este acela al unui restaurator de opere de artă care a început prin a pune pe picioare, cu bani de la Bruxelles, un foarte bun atelier la Karyes şi care, într-o zi, a dispărut cu toate icoanele care i se încredinţaseră. A fost denunţat serviciului specializat în trafic de antichităţi, apoi Interpolului care a sfârşit prin a-l localiza în Azerbaidjan, unde acum lucrează ca şi consilier cultural al guvernului!

Am băut o înghiţitură de rachiu şi m-am ridicat.

— Nu mănânci cu noi?

Mi-a pus întrebarea pe un ton indiferent, de parcă şi el ar fi considerat că întrevederea noastră a durat îndeajuns.

— În acest caz, nu am să mănânc nici eu. N-o să-mi facă rău să mai sar o masă, a adăugat, mângâindu-şi pântecele.

Strada era umedă încă, dar pe cer nu se mai vedea niciun nor. În drum am cumpărat două pateuri cu brânză pe care le-am mâncat la hotel. Am dormit un ceas. Pe la cinci m-a sunat Minas.

14

Pasul lui Minas nu seamănă cu acela al tatălui său, ci este discret, mut parcă. Presupun că este râsul mamei lui. A apărut ras pe cap, deşi ultima dată când îl văzusem purta plete. Am fost bucuros să îl reîntâlnesc. Mi se părea că ţin la el mai mult decât aş fi putut crede.

Ne-am aşezat în barul aflat într-o aripă de la intrarea în hotel. Nu se găsea nimeni care să ne servească. După câteva momente a apărut chiar

recepţionerul. Am comandat două uzo.

— Ce părere ţi-a făcut tata?

— Mi-a spus extrem de multe lucruri, i-am răspuns cu prudenţă.

— Nu pot să-l sufăr. Nu-i suport nici părerile, nici manierele. Visează la un regim teocratic, condus de un reprezentant al lui Dumnezeu înconjurat de popi şi de călugări. Ar vrea să ne întoarcem la epoca imperiului bizantin. De acord, a citit foarte mult, ştie pe de rost epistolele către tesalonicieni ale Sfântului Pavel. Ţi-a spus că are o mare admiraţie pentru Hitler?

— Fiindcă acesta a luat Sfântul Munte sub protecţie personală?

— Mai degrabă fiindcă a eliminat comunităţile evreieşti locale. Patruzeci şi cinci de mii de evrei din Salonic au murit în lagărele de concentrare. Le-a fost distrus şi cimitirul, care data din secolul al XV-lea. Guvernul grec a desăvârşit opera, construind pe locul unde fusese cimitirul o nouă universitate. Astfel, şcoala de teologie se găseşte chiar în centrul vechiului cimitir evreiesc… Aseară, după încă o ceartă cu tata, am jurat să nu mai dorm vreodată în casa lui.

Era cu totul răvăşit. Mi-am dat seama de asta când l-am văzut făcându-şi o ţigară. A pus cu greu tutunul pe foiţă, o mulţime de firişoare căzându-i pe pantaloni. Primul fum l-a sorbit cu încântare.

— Din fericire, în Antigona pot avea încredere. Va veni şi ea în curând.

Eram dezamăgit. Sperasem să ne petrecem o bună parte din noapte stând de vorbă, aşa cum făceam pe vremuri, înainte să înceapă legătura cu Irini.

— Intenţionez să nu îmi mai amân armata şi să plec din Salonic. Îmi voi scrie lucrarea în timpul serviciului militar. Am de gând să urmăresc metamorfozele Acropolei din Atena care a servit, pe rând, drept palat, fortăreaţă, templu, biserică, moschee, harem. Subiectul nu este uşor. De pildă, nu se ştie care a fost momentul în care Parthenonul a fost transformat în biserică. Specialiştii estimează, fără prea multe comentarii, că asta s-a întâmplat între secolele al V-lea şi al VH-lea. Sper că nu l-ai întrebat pe tata de soarta antichităţilor de la Athos, că te-ar fi dat pe uşă afară.

L-am anunţat despre conferinţa lui Vezirtzis având ca subiect sfârşitul lumii păgâne.

— Ce mai face Vezirtzis? m-a întrebat vizibil interesat. Ţi-aduci aminte că ne-am cunoscut la un curs al lui?

Uitasem. Recepţionerul ne-a adus paharele de uzo şi am ciocnit. Dintr-o dată, ne-a cuprins veselia. Şi-a dus mâna la gură ca pentru a-şi înfrâna exaltarea.

— Îmi amintesc remarca lui Vezirtzis făcută unei studente înfofolite într-un mantou negru enorm, gros ca o plapumă din puf de raţă. Nu ştiu dacă erai acolo.

— Nu cred.

— „Spuneţi-mi, domnişoară, a întrebat-o, v-aţi cumpărat singură mantoul?”

Nu mi s-a părut prea amuzant. De când s-or fi îmbrăcând călugării şi popii în negru? După câte ştiu, Christos şi apostolii săi nu purtau veşminte negre. Albul era mai convenabil într-o ţară caldă precum Palestina. Paharul de uzo m-a dus cu gândul la întâlnirea cu Katranis. Să-mi fi spus, oare, numele femeii de care era îndrăgostit? Minas vorbea în continuare despre tatăl lui.

— Este membru al ZOE, o organizaţie alcătuită după modelul Opus Dei, creată acum o sută de ani de ecleziaşti şi laici, organizaţie care susţine o învăţătură creştină mai radicală decât aceea aplicată de Biserică.

Mama este abonată la o revistă care poartă numele acestei organizaţii, dar pe care nu am citit-o niciodată. Îi păstrează toate numerele într-un şifonier.

— Conducătorii organizaţiei au desfăşurat încă de la început o activitate impresionantă, punând bazele unor şcoli de catehism, unor cluburi studenţeşti, unor asociaţii ale elevilor şi unor comitete în toate oraşele. Au recrutat mii de adepţi. Au tras foloase din criza economică apărută imediat după ultimul război mondial, întărindu-şi influenţa prin distribuirea de alimente şi oferind adăpost tinerilor defavorizaţi. Susţinuţi de familia regală de la vremea aceea, regele Paul şi regina Frederica, au intervenit de mai multe ori în viaţa politică, ba chiar au urmărit să îşi fondeze propriul partid, -pentru a da naştere unei noi Grecii, Grecia lui Christos, cum se spune într-unui dintre cântecele lor. Un mare număr dintre ofiţerii care au pus la cale lovitura de stat din 1967 erau afiliaţi organizaţiei.

Un puci similar a avut loc puţin mai târziu şi la muntele Athos, care pe atunci era în decădere. Peninsula a fost invadată de călugări sosiţi din afară, de la Meteora sau din insula Eubeea, cei mai mulţi dintre ei militanţi ZOE. Aceştia au îndepărtat bătrânii care conduceau anumite mănăstiri, au dat afară homosexualii majoritari în altele, precum Stavronikita, şi au luat rapid puterea. Fără discuţie, au reuşit să dea un nou avânt Sfântului Munte a cărui populaţie, începând de la jumătatea anilor şaptezeci, a reînceput să sporească. Pe vremea aceea, tata era student. Era găzduit într-o clădire a celor de la ZOE. Părinţii lui nu aveau un sfanţ.

In hol a apărut o femeie tânără, cu părul negru, lung, acoperindu-i fruntea şi coborându-i până pe sâni. A făcut trei paşi spre recepţie, ne-a zărit şi s-a îndreptat către noi.

— Ce mai faceţi? ne-a întrebat zâmbitoare.

Era îmbrăcată în blugi şi purta o jachetă din piele de un roşu sângeriu.

— Ce beţi?

Avea cea mai frumoasă voce pe care am auzit-o vreodată, dulce ca un cântec de leagăn, făcută să anunţe numai lucruri plăcute, o voce de zână. Dintr-o dată, prezenţa Antigonei nu mi s-a mai părut nepotrivită. Când mi-a spus că este actriţă şi că lucrează la Teatrul Naţional al Greciei de Nord, inevitabil m-am gândit la Irini. Minas, cu o ridicare a sprâncenelor, mi-a făcut semn să îmi păstrez pentru mine comentariile. Aşa că m-am mulţumit să o întreb în ce piese juca. Răspunsul m-a năucit:

— Joc rolul cameristei împărătesei Elisabeta, celebra Sissi, într-o dramatizare după o poveste complet necunoscută, scrisă de un anume Constantinos Christomanos pe la sfârşitul secolului al XTX-lea.

I-am spus că ştiu foarte bine textul, pe care l-am citit de la gazda mea.

— Este vorba despre doamna care l-a rugat să elucideze misterele muntelui Athos, i-a explicat Minas.

— Sper că o să vii să mă vezi în spectacol. Iţi pot face rost de o invitaţie pentru oricare dintre zile, şi aşa jucăm seară de seară cu sala goală.

M-a cuprins o nelinişte absurdă, ca şi când referirea la opera lui Christomanos nu ar fi fost întâmplătoare, ci ar fi făcut parte dintr-un plan obscur. Mi se părea că gândurile mi se rostogoleau în prăpăstii a căror existenţă nu aş fi bănuit-o vreodată. Mi-am închipuit o piesă de teatru al cărei personaj principal, o doamnă de optzeci şi nouă de ani, ar fi întinerit pe măsură ce trecea timpul. Numai că, atunci când a ajuns la vârsta tânărului ei prieten, un student la filosofie presocratică, acesta a îmbătrânit subit.

Nu-i mai ascultam pe Minas şi pe Antigona. Nici nu mai ştiu cum am ajuns pe bancheta din spate a unui automobil condus de prietenul meu.

— Unde mergem?

Nu a răspuns nimeni. Am închis ochii. Când i-am deschis din nou, o tânără destul de voinică şi cu pletele buclate era aşezată lângă mine. Era îmbrăcată în negru, iar o eşarfă foarte fină îi înfăşură gâtul.

— Eu sunt Tania.

„Voi găsi eu un loc şi pentru Tania în procesiunea pe care, poate, o voi organiza cândva. În braţe, va ţine capul de marmură al unui copil trist.” Mi-am apăsat fruntea de geamul rece. Ieşisem din oraş. Vedeam case în formă de cub şi alte cuburi mai mari, probabil nişte uzine. Spaţiile goale dintre clădiri erau tot mai ample.

— Minas!

L-am mai strigat o dată, crezând că nu m-a auzit.

— Te-aud! mi-a răspuns cam iritat.

— Ai fost vreodată la muntele Athos?

— Am vrut să o fac atunci când am terminat liceul, dar tata m-a convins să renunţ. Era sigur că o să m-apuce călugării de cur.

Am auzit râsul Antigonei şi un altul, al Taniei probabil. Şi am visat că păşesc pe un coridor lung, la capătul căruia era aprinsă o candelă. Pe la jumătatea drumului, aceasta s-a stins, deşi nu se simţea niciun curent. Nu am intrat în panică. Încercam pur şi simplu să îmi dau seama dacă era mai bine să înaintez ori să mă întorc. Niciuna dintre variante nu părea cea preferabilă, amândouă având cam aceleaşi avantaje. Totuşi, trebuia luată o hotărâre, căci a rămâne pe loc chiar nu era soluţia. Pe când stăteam pe gânduri, am văzut o uşă întredeschisă şi am împins-o. La lumina unei alte candele, mama aranja pe un scaun hainele pe care urma să le poarte a doua zi, la muncă.

— Fii binevenit, mi-a zis.

— Mama ta ţi-a pregătit o supă de roşii, am bolborosit. Cu bucăţi de carne.

Am închis iarăşi ochii. „Conform lui Zenon din Eleea, acum nu mergem nicăieri.” Cu toate acestea, am ajuns undeva. Minas a parcat maşina pe un teren viran.

Nu am făcut decât câţiva paşi. Iluminatul public era dintre cele mai economicoase. Se vedeau un chioşc de ziare şi, printre imobilele rare, o biserică. Am dat cu piciorul într-o cutie goală. Mă simţeam mai bine. „Trăiesc într-o poveste în plină evoluţie şi asta ar trebui să îmi ajungă.”

— Unde suntem?

— La Langadas. Ai auzit de anasthenarides, de cei care păşesc pe jar? Antigona s-a gândit să ţi-i arătăm, fiindcă şi ei aparţin unei tradiţii religioase.

Antigona şi Tania înaintau pe drumul asfaltat de lângă terenul viran. Am mărit pasul.

— Langadas este unul dintre locurile cele mai importante ale anasthenarides-iloi. Celălalt se găseşte aproape de Seres. De obicei, îşi dau întâlnire pe 20 ianuarie, ziua Sfântului Eftimie, şi pe 21 mai, când sunt sărbătoriţi Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena. Mai organizează însă şi şedinţe extraordinare, ca aceea de azi, în spaţii închise, în locuinţe. Am fost înştiinţat de un prieten care cântă la liră. Sărbătorile anasthenarides-ilor se desfăşoară întotdeauna cu muzică.

Abia în clipa aceea am auzit, din depărtare, sunetul unei tobe.

— Ce părere ai despre cei care păşesc pe jăratec? A rămas puţin pe gânduri.

— Cred că nu am nicio părere. Afirmă că un sfânt îi cheamă să urce printre flăcări. Un sfânt m-a luat de mână, zic. Despre ce sfânt este vorba? Poate despre Constantin. Balada pe care o cântă neîncetat pare să îi fie dedicată: Constantin era micuţ, /tare micuţ era Constantin, /când mama lui l-a logodit. Se spune că obiceiul a apărut în Capadocia Evului Mediu şi că, iniţial, avea un caracter eroic. Era rezervată paznicilor graniţelor imperiului, care mergeau prin foc pentru a-şi demonstra vitejia. La noi, a fost adusă de grecii repatriaţi din Bulgaria.

Ne-am oprit în faţa unei case scunde, fără nicio fereastră luminată. O dungă de lumină se strecura, totuşi, prin uşa întredeschisă. Pe trepte am întrezărit câteva siluete. Tania m-a strâns de mână.

— Mi-e frică, mi-a şoptit.

în timp ce urcam cele patru sau cinci trepte, prin faţa ochilor mi s-au perindat scene mitologice. M-am gândit la încercările prin care au trecut Thezeu, Heracle, Perseu sau Iason.

— Inchideţi-vă mobilele, ne-a ordonat Minas. Oamenii din prima cameră păreau a fi fost ţărani.

Nu se deosebeau cu nimic de clienţii cafenelelor din Tinos. Erau frumos îmbrăcaţi, dar cu îmbrăcăminte ieftină. Nu vorbea nimeni. Fumau aproape toţi privind gânditori fie podeaua, fie fumul. Câteva femei aduceau tăvi cu pahare de apă şi ceşti de cafea. În cadrul unei uşi, stăteau două fetiţe, una cu mult mai mare decât cealaltă. Pereţii roz erau goi. O perdea grea, de lână, acoperea fereastra. Nimeni nu ne-a băgat în seamă, cu excepţia unei femei care ne-a întrebat dacă vrem să bem apă. Minas a refuzat-o.

Printr-o altă uşă, se vedea camera în care urma să aibă loc ceremonia. De acolo venea muzica. Am intrat. Minas i-a salutat pe cel care cânta la liră, şi care era cam de vârsta noastră, şi pe un bărbat cu părul cenuşiu, destul de

lung, cu trăsături fine, de poet. Ulterior, am aflat că era jurnalist. O banchetă joasă, acoperită cu covoare, înconjura încăperea lăsând liber numai peretele din fund. Cei care deja erau aşezaţi au trebuit să se mai strângă pentru a ne face loc. M-am trezit stând între Tania şi jurnalist.

Lipită de peretele din fund, se găsea o masă plină de cruci, de icoane, de lumânări aprinse cărora li se adăuga o cădelniţă. L-am văzut pe Sfântul Constantin dansând cu mama sa într-o imagine înconjurată de un colier de zurgălăi, ca acelea care se puneau cândva păpuşilor dăruite fetiţelor. Şi alte icoane, printre care a Sfântului Antonie, erau împodobite cu zurgălăi. Am vrut să aflu care era motivaţia devoţiunii celor care mergeau prin foc pentru acest sfânt.

— Este considerat patronul persoanelor care suferă de tulburări psihice, al neurastenicilor, al nebunilor, mi-a explicat cu amabilitate vecinul meu. Într-o vreme, biserica Sfântului Antonie din Salonic a fost chiar transformată în azil pentru alienaţi.

Mi-a spus că lucrează la cotidianul Observatorul şi că a publicat o carte despre anasthenarides. „Toţi jurnaliştii publică o carte, dar nu sunt în stare să o scrie pe a doua.” A adăugat că sunt greşit numiţi anasthenarides, căci adevăratul lor nume este asthenarides, aşadar persoane astenice, slabe.

— Presupun că societatea le-a dat în derâdere acest nume, fiindcă ei înşişi nu se consideră nicidecum bolnavi. Din contră, sunt convinşi că încearcă să depăşească limitele fixate de natură, să îşi învingă carnea.

Mi-am amintit de loviturile pe care bătrânul Iosif le aplica propriului corp spre a-l supune. Un bătrân aproape chel avea pe cap o protuberantă impresionantă. Părul rar de pe craniu părea să treacă peste excrescenţă pentru a o ţine la locul ei. Era de forma şi de mărimea unui ou. Când s-a ridicat pentru a mai învârti cărbunii care ardeau în şemineu, mi-a fost teamă să nu cumva să-i cadă. De ce nu s-o fi ducând la doctor să-l opereze? „Nici bătrânul Iosif nu s-ar fi dus la doctor, dacă ar fi avut aşa ceva." Bărbatul făcea ritmic deplasarea între şernineu şi masă, mai aranja icoanele, mai stingea câte o lumânare. Nou-veniţii îi sărutau mâna.

— El e şeful?

Jurnalistul mi-a confirmat. „Sigur este mândru de diformitate, mi-am zis. Excrescenţa este coroana lui.” Cei doi muzicieni stăteau în stânga şemineului. Am descoperit că lira este un fel de vioară mai mică, cu trei corzi, a cărei cutie de rezonanţă are forma unei pere. Muzicianul o ţinea în faţa lui, verticală, sprijinită pe un genunchi, şi-i trecea arcuşul peste corzi.

Cel de la tobă era mai în vârstă. Am aflat că bătea de ceasuri întregi, încă de după-amiază. Percuţia producea un sunet profund, regulat, care îţi aducea, dar îţi şi alunga somnul, în acelaşi timp. Aria lirei era şi ea monotonă, mai degrabă o negare a melodicităţii decât muzică. Implicit, dansul pe care câţiva asistenţi îl executau în mijlocul încăperii era şi el un dans fals. Făceau doi paşi, se opreau, se întorceau şi iarăşi făceau doi paşi. Dansau de parcă ar fi vrut să se ducă undeva, dar uitaseră unde. Printre ei se găseau o bătrână, o fetiţă şi un băieţel care dansa cu tatăl său. „în curând îşi vor scoate şi ciorapii."

— Ce părere are Biserica despre acest obicei?

— Îl condamnă cu fermitate, considerându-l orgiastic. Anasthenarides nu sunt mulţi, poate o sută, dar au un public foarte numeros. Sărbătoarea din primăvară, care are loc în aer liber, atrage mii de oameni, dar şi posturi de televiziune. La rândul lor, preoţii trag clopotele cu toată puterea pentru a împiedica participanţii la ceremonie să se concentreze.

Dansatorii erau cu adevărat concentraţi. Nu priveau publicul, nu se priveau între ei, ochii le erau stinşi. Şeful li s-a alăturat, făcând şi el câţiva paşi. Tania m-a luat iarăşi de mâna şi, din priviri, mi l-a arătat pe şef.

— Am văzut, i-am răspuns.

Căldura şi muzica făceau atmosfera sufocantă. Acelaşi gen de perdea ca la intrare acoperea şi aici singura fereastră.

— Nu suntem obligaţi să rămânem până la sfârşit, am liniştit-o.

Şi am rămas până la sfârşit. Femeile au făcut sul covoarele şi le-au scos afară. Pe jos era ciment. Muzicienii au început să cânte:

Constantin era micuţ, Tare micuţ era Constantin, Când mama lui l-a logodit, Când la război a fost chemat…

Doi bărbaţi au intrat cu nişte lopeţi, au scos cărbunii din şemineu şi i-au pus pe jos. Tania şi-a ridicat în grabă eşarfa care îi căzuse.

— Aş fi preferat să asist la ceremonie mai de la distanţă, mi-a zis, nu fără umor.

Jăratecul se întindea până aproape de picioarele noastre. S-au ridicat şi alte persoane şi s-au adunat lângă masă. Şeful le-a dat icoane şi a legat la gâtul fiecăreia câte o batistă roşie. A binecuvântat cărbunii, făcând deasupra lor semnul crucii cu cădelniţa. Dansatorii, ducând icoanele în braţe, au făcut de trei ori turul pistei incandescente, apoi au intrat în mijlocul ei, la început cu pas săltăreţ, apoi călcând apăsat. Muzicii i s-au adăugat zurgălăii.

Cei care mergeau pe jăratic nu păreau să sufere. Mi-am amintit de pustnicul despre care îmi vorbise taximetristul, care rămăsese absolut calm, deşi cârpele care îi înfăşurau picioarele luaseră foc. Chiar şi băieţelul care purta cea mai mică dintre icoane a păşit cu îndrăzneală, de două sau trei ori, pe cărbuni. „Sunt convinşi că sfinţii îi apără, iată de ce nu suferă", mi-am zis. Nu am resimţit niciun fel de admiraţie, ci doar milă pentru aceşti oameni care făceau un asemenea efort fizic lipsit de orice raţiune. „Nu publicul îl înşală, ci pe ei înşişi." Performanţa lor pur şi simplu m-a mâhnit. „Este produsul unei vechi credinţe puerile." Şi am început să simt eu durerea pe care ei nu o resimţeau.

Jăratecul s-a stins repede. Ovaţii generale au salutat succesul operaţiunii. Antigona plângea. Şi eu aveam lacrimi în ochi, însă din cauza fumului. Bărbaţii care aduseseră cărbunii i-au strâns în recipiente de fier şi i-au scos din încăpere. Icoanele şi-au reluat locul pe masă. Şeful era deosebit de bucuros.

— Cum vi s-a părut mica noastră sărbătoare? ne-a întrebat.

Ne-a mărturisit că era mult mai uşor de suportat căldura jăratecului, care ajungea până la cinci sute de grade, decât aceea a nisipului fierbinte, vara.

— Mi s-a spus că Biserica vă consideră nişte rătăciţi, i-am răspuns.

— Greşeşte. Cu patruzeci de zile înaintea ceremoniei, ne abţinem chiar şi de la îndatoririle noastre conjugale.

Am acceptat cu mare plăcere apa ce ni s-a oferit. Primii am ieşit Tania şi cu mine.

— Vrei să dormi cu mine în noaptea asta? i-am propus. Şi-a ridicat privirile spre cer.

— Cred că n-am să dorm deloc bine dacă voi fi singură.

Jurnalistul ne-a rugat să îl lăsăm la intrarea în Salonic. Ne-a spus că anasthenarides aveau propriul lor limbaj, numit surbica sau surdica, limbaj care utiliza aceleaşi cuvinte ca şi limba greacă, dar cu alte sensuri.

— Pe sfinţi, de exemplu, îi numesc bunici.

Ne-a mai explicat că, în ciuda opoziţiei bisericii ortodoxe, preferă să îşi incinereze morţii. Se pare că incinerarea era un act obişnuit în Grecia antică. Ne-a povestit că a descoperit, într-o dimineaţă, pe balcon, o porumbiţă moartă. Luând-o de acolo, observase că numai penele mai rămăseseră din ea, viermii devorând-o integral. Sub pene colcăiau mii de viermi albi.

— Nu mai povestiţi, vă rog, a îngăimat Antigona.

15

Seara de luni a Săptămânii Mari. M-am întors în cafeneaua de ieri şi m-am aşezat pe acelaşi loc. Mă văd în geam, aplecat deasupra caietului. Este unul nou, fiindcă pe primul l-am terminat. Cu câteva clipe mai devreme, am vorbit la telefon cu Katranis, l-am anunţat că intenţionez serios să scriu un articol despre Athos, i-am spus că am primit informaţii noi despre operaţiunile financiare ale călugărilor, i-am vorbit despre Nectarios. Nu şi-a manifestat entuziasmul în vreun fel.

— Toată lumea ştie că mănăstirile au bani. Au însă şi multe cheltuieli. Mănăstirea Iviron oferă treizeci de mii de mese pe an. Am cunoscut un egumen care agăţase pe peretele biroului lui, între două icoane foarte vechi, fotografia unui imobil modern. „Nu am reuşi să restaurăm icoanele dacă nu am dispune de clădirea aceasta", mi-a explicat. Bogăţia mănăstirilor nu este un subiect de interes, apleacă-te, mai degrabă, asupra esenţialului, adică asupra valorilor pe care le vehiculează.

M-am gândit la bătrâneii care manifestează cu regularitate în faţa Adunării Naţionale pentru a cere mărirea pensiilor lor de mizerie. „Te înşeli, subiectul este excelent." M-am mulţumit să îl întreb dacă monahii finanţează opere de binefacere.

— Nu. Spre deosebire de catolici, care susţin deseori acţiuni filantropice, ai noştri sunt complet rupţi de lume. Privirile ţintesc către Dumnezeu, nu către oameni. Nu ştiu decât de o singură excepţie de la regulă: călugării de la Simonopetra au fondat o mănăstire de maici la Ormylia, în Halkidiki, unde a fost pus pe picioare un dispensar.

— Aşadar, monahilor nu le prea stă în obicei să dea, am conchis.

— Contribuţia lor este de natură spirituală, a insistat.

încă nu telefonase cunoştinţelor lui din Karyes pentru a le anunţa sosirea mea. Mi-a promis că va face acest lucru a doua zi. În schimb, s-a ocupat de autorizaţia de şedere. Mi-a reamintit că trebuia neapărat să o ridic de la delegaţia Sfintei Comunităţi înainte de a lua vaporul. Conversaţia s-a încheiat destul de rece. Am uitat să îl întreb dacă îl mai dureau dinţii.

Este ora opt seara. Mi se pare că va trebui să lucrez până la închiderea cafenelei pentru a pune în ordine toate evenimentele din ultima zi care, totuşi, a început liniştită. Când m-am trezit, Tania dormea fericită. Figura i se schimbase în timpul nopţii şi părea mai tânără. I-am admirat pentru câteva clipe trupul gol. Sânii grei se odihneau unul peste celălalt. Am ieşit fără zgomot şi am coborât în sala de mese pentru a lua micul dejun. Cum cu

o zi înainte nu mâncasem aproape deloc, am gustat din toate felurile şi din toate prăjiturile. După care am umplut vreo zece pagini de caiet.

Ziarul pe care mi l-a adus chelneriţa era un tabloid dintre acelea în care, zi de zi, poţi găsi câte un scandal. întreaga primă pagină, sub titlul Povestea lui Iisus şi a Sfintei Fecioare, un basm de adormit copiii, era consacrat incredibilei declaraţii a unui fost şef de stat major al marinei, care se mira cum de urmaşii lui Socrate şi ai lui Aristotel luau de bune miturile răspândite de creştinism şi erau de acord cu puterea ocultă exercitată de Biserică. Pietatea poporului o atribuia lipsei de educaţie. Mi s-a părut foarte simpatic acest bătrân ofiţer, pe care ziarul îl prezenta drept un soi de trădător. Mi-am zis că, dacă părinţii mei ar fi aflat despre această luare de poziţie, ar fi reacţionat fiecare cu totul altfel.

Am sunat-o pe mama. M-a sfătuit să spun numele lui Gherasimos unui călugăr, în aşa fel încât să îl poată menţiona în timpul unei slujbe.

— Aprinde şi două lumânări, una pentru fratele tău şi una pentru bunicul.

Tania a intrat în sala de mese pe când încă mai vorbeam la telefon. Purta un impermeabil verde şi ducea o geantă mare, neagră.

— Aş vrea să îmi promiţi ceva, am rugat-o pe mama.

— Ce? m-a întrebat neliniştită.

— Aş vrea să îţi povestesc un episod din viaţa lui Thales din Milet. Odată, s-a dus în Egipt, unde a văzut piramidele.

Pentru o fracţiune de secundă, am văzut-o în cofetăria lui Filipusis. Pateurile erau aşezate sub formă de piramide în vitrină.

— Ei, şi acolo a căutat modalitatea de a le măsura şi a şi găsit-o. Aş vrea să îţi explic cum a făcut.

— De acord. Dar acum am treabă.

— Îmi explici şi mie? mi-a propus Tania.

Nu s-a mai aşezat, fiindcă se grăbea să ajungă la serviciu. Era funcţionară la Ministerul pentru Macedonia şi Tracia. A băut o gură din cafeaua mea, a mâncat un rest de omletă şi şi-a notat numărul de mobil pe un şerveţel.

— Am numărat zurgălăii care încadrau icoana Sfântului Constantin, mi-a zis. Erau doisprezece, ca şi apostolii.

Cum nu aveam nimic de făcut până la prânz, nici că am întreprins ceva. Am urcat la loc, în cameră, cu o ceaşcă de cafea. Am dat drumul la televizor. Invitaţii postului local comentau greva declanşată împotriva proiectului de lege al universităţilor private. Socialiştii, care nu aveau dezacorduri de substanţă cu guvernul asupra acestui subiect, erau

reprezentaţi de o roşcată îmbrăcată cu o rochie foarte decoltată. Era indignată de vandalismul studenţilor care ocupaseră Universitatea Aristotel. Aceştia spărseseră mai multe vitrine, rupseseră un fotoliu şi devastaseră trei reproduceri ale unor icoane bizantine, expuse la Şcoala de Arhitectură. Camera de luat vederi ne-a arătat un Christ, o Sfântă Fecioară şi pe Sfântul Dimitrie lipsiţi de feţe, într-o stare la fel de demnă de milă ca şi statuile de la Muzeul de Arheologie.

— Uitaţi-vă ce au făcut huliganii! a declarat delegata socialistă.

Toţi cei care participau la dezbatere, inclusiv deputatul comunist, au dat din cap cu tristeţe. Am putut vedea şi fotoliul rupt. Arcurile trecuseră prin îmbrăcăminte de parcă ar fi avut nevoie să ia o gură de aer. M-am întrebat dacă nu cumva greviştii încercau să împiedice conferinţa lui Vezirtzis.

M-am culcat întinzând mâna pe locul gol din pat. Mai întâi, mi-am imaginat-o pe Tania întinsă pe locul pe care abia ce îl părăsise, apoi pe Yanna şi pe Paulina Menexiadu. M-am mai gândit şi la Myrto, fata doctorului Nathanail, şi la vânzătoarea cu picioare minunate de la librăria Pantocrator. După care a venit rândul Sofiei, numai că telefonul a sunat înainte ca aceasta să apuce să îşi desfacă nasturii cămăşii. La celălalt capăt al firului am auzit o voce ca venită din mormânt, cu greu recognoscibilă.

— Tu eşti, Sofia? am întrebat.

Ea era. „Şi-a trecut în proprietate vocea bunicului ei.”

— Cum a fost înmormântarea?

— A venit foarte multă lume. Nici nu au avut cum să intre cu toţii în biserică, deşi nu e atât de mică. Au venit şi mai mulţi partizani din Armata de Eliberare, care mi-au vorbit cu mult respect despre bunicul. Şi-au luat adio de la el trăgând focuri de armă.

— Ai mai fost la înmormântări?

— Nu, niciodată. Nu ştiam nici cum să mă port, nici unde să stau. Până la urmă, m-am aşezat lângă un sfeşnic în care ardeau zeci de lumânări. Toată slujba am rămas cu ochii ţintă la lumânări.

A întrerupt-o un suspin. Am auzit-o ştergându-şi nasul.

— Vedeam cum se topesc. Preotul cel nou a instalat deasupra lumânărilor un aspirator de fum identic cu acela din bucătăria Nausicăi. În timp ce mergeam spre groapă, m-am uitat la fiecare dintre membrii familiei. Toţi păreau distruşi, extenuaţi. Ai fi zis că moartea bunicului ar fi răpit din ei o parte din viaţă.

A amuţit din nou.

— Nu ştiam că sicriul rămâne deschis toată slujba. Sub ceafa bunicului au fost puse mai multe perne, ca şi cum s-ar fi pregătit să ia micul dejun.

Şi ea m-a rugat să aprind o lumânare la muntele Athos.

— Moartea ne zdruncină convingerile şi strecoară îndoiala şi în sufletul celor care cred, şi în al acelora care nu cred în Dumnezeu.

Vocea îi devenea, încet-încet, mai puţin sinistră.

— Am descoperit fotografia partizanilor care dansau în piaţa din Karyes. Bunicul o păstrase printre hârtiile lui. Se poate distinge chiar şi un călugăr care bate din palme!

— Ce mai face Nausicaa?

— Nu prea bine… Ieri a dormit toată după-amiaza, fiindcă noaptea a avut insomnie… Mi se pare că ai plecat de foarte multă vreme.

— Şi mie mi se pare la fel.

Mă uit încă o dată pe geam. Văd chelneriţa în spatele tejghelei. Astăzi, ploaia nu s-a oprit o clipă. Or fi având şi călugării umbrele?

— Firește, îmi răspunde o voce misterioasă. Umbrelele au fost inventate de către călugări, că doar din cauza asta sunt negre.

Am vorbit foarte puţin cu Vezirtzis la masa de prânz de la restaurant. Era înconjurat de vreo zece persoane printre care şi preşedintele universităţii. A avut bunăvoinţa să mă prezinte drept asistentul său, pentru a-mi motiva prezenţa la masă. A trebuit să mă aşez în capul mesei, singurul loc rămas liber, însă nu am regretat. Vecinul din dreapta era un profesor francez care preda periodic arheologia la Salonic. M-am simţit nebun de bucurie când mi-a spus cum se numeşte: nu era altul, dacă e să îndrăznesc să reiau o întorsătură de frază frecvent folosită de Alexandre Dumas în Laleaua Neagră, decât Basile Preaud.

— Sunteţi într-adevăr Basile Preaud? am întrebat, dându-mi înapoi scaunul, ca şi când m-aş fi pregătit să mă sui pe masă şi să dansez.

— Da, chiar el, mi-a răspuns puţin încurcat.

Părul îi era complet alb, iar faţa cam flască. I-am explicat că îi citisem articolul în buletinul Şcolii Franceze de la Atena şi că îmi fusese deosebit de util, întrucât pregăteam o lucrare cu acelaşi subiect.

— Vă închipuiţi că, pentru mine, este o şansă nesperată să vă întâlnesc.

Mi-a zâmbit şters.

— Mai multe informaţii decât în momentul în care am scris articolul nu am. Sfântul Munte rămâne impenetrabil. Vestigiile antice prezentate pe ici, pe colo, nu prezintă un prea mare interes. Singura raţiune de a fi a expunerii

unor asemenea obiecte este de a descuraja criticile privitoare la refuzul călugărilor de a permite săpăturile arheologice.

Deşi avea un accent vag, vorbea atât de bine greceşte, încât îl ascultam încântat.

— Oraşul Thysos se găsea pe locul ocupat actualmente de plantaţia de măslini a mănăstirii Kastamonitu. Călugării continuă să ia pietre din ruine pentru a-şi delimita proprietăţile.

Mi-a explicat că nu mai este necesar să caut lucrarea lui Zahrnt, fiindcă un volum de dimensiuni considerabile, recenzând toate lucrările efectuate până în prezent despre trecutul cel mai îndepărtat al Athosului, tocmai a apărut. Am notat titlul pe şerveţelul pe care Tania îmi lăsase telefonul ei, ca şi numele instituţiei care îl editase: era vorba despre Centrul de Salvgardare a Moştenirii Athonite.

— Birourile centrului se găsesc la Ministerul Macedoniei şi Traciei, a intervenit vecinul meu din stânga.

încă nu ne prezentasem: se numea Yannis Tzapakidis şi era secretarul Camerei Inginerilor din Macedonia Centrală, care îşi avusese timp de mai mulţi ani sediul în cadrul consiliului de administraţie al Centrului de Salvgardare.

Credeam că am ajuns la capătul puterilor, nemaifiind în stare să înregistrez nici cea mai mică informaţie. Am mâncat puţină salată, o felie de pâine şi am băut jumătate din paharul de vin. La celălalt capăt al mesei, Vezirtzis discuta vesel cu preşedintele universităţii şi cu redactoarea şefă a unui post de radio. După toate aparenţele, nici că se mai gândea la plecarea soţiei sale. Nu am auzit pe nimeni referindu-se la greva studenţilor. Mi-am terminat paharul.

— Care este scopul Centrului? l-am întrebat pe Tzapakidis.

— Răspunde de lucrările de consolidare şi de restaurare a imobilelor de la Athos. Un mare număr dintre acestea, abandonate de zeci de ani, erau ameninţate să ajungă ruine prin anii şaptezeci. Centrul, împreună cu ministerele de resort şi Sfânta Comunitate, au încercat să le salveze. Lucrări imense s-au desfăşurat în ultimii douăzeci de ani, finanţate de stat, dar mai ales de către Bruxelles, în pofida opoziţiei a numeroşi deputaţi europeni care nu înţelegeau de ce femeile ar trebui să plătească pentru nişte monumente pe care nu aveau să le vadă vreodată. Contribuţia Uniunii Europene se ridică la aproape trei sute de milioane de euro.

— Am auzit că mănăstirile Esfigmenu şi Kastamonitu refuză banii europeni, fiind convinşi că provin din surse evreieşti şi francmasone, a intervenit Preaud.

Preşedintele s-a ridicat pentru a toasta în onoarea profesorului meu. Şi-a amintit că s-au cunoscut în timp ce amândoi îşi satisfăceau stagiul militar. Vezirtzis tocmai se întorsese de la Paris, unde îşi încheiase studiile. Pe vremea aceea, avea o prietenă franţuzoaică.

— Parcă o chema Chantal?…

Profesorul a făcut un semn afirmativ din cap. Ne-am ridicat toţi pentru a bea în sănătatea lui. Cum ţineam să ciocnesc cu el, am dat ocol mesei.

— Vei obţine trei sute de euro din partea comisiei de repartizare a burselor, mi-a spus ca şi cum suma ar fi fost de natură să stârnească invidia.

„îi voi spune Nausicăi că a ghicit.” Mi-a dat aparatul de fotografiat şi două rolfilme.

— Munca de care te-ai apucat este mult mai importantă decât îţi poţi da seama, a adăugat pe acelaşi ton de confidenţă.

M-am întors la locul meu cu moralul întărit.

— Ce spuneaţi?

— Am avut multe de tras de pe urma acestor egumeni care manifestă faţă de statul grec cel mai adânc dispreţ şi nu suportă să fie controlaţi, mi-a mărturisit Tzapakidis. Pretind că sunt capabili să se ocupe singuri de monumentele istorice de la Athos, fiindcă le au în păstrare de o mie de ani. Adevărul este că nu au avut grijă deloc de ele şi că o întreagă mănăstire, mă refer la aceea de la Stavronikita, era pe punctul de a se prăbuşi în mare. Iniţiativele lor sunt cel mai adesea dezastruoase. Au încercat să retencuiască cea mai veche biserică din peninsulă, cea de la Karyes, folosind tone de ciment. Au acoperit gurile de aerisire, ceea ce a avut ca efect deteriorarea celebrelor fresce ale lui Manuil Panselinos, care îi împodobesc pereţii interiori încă din secolul al XlV-lea.

Ni s-au adus două platouri încărcate de chifteluţe cu chimen cu care m-am delectat, după ce le-am pus puţină lămâie.

— Este vorba despre biserica pe care Sfânta Comunitate o atribuie lui Constantin cel Mare, deşi nu datează decât, cel mult, din secolul al IX-lea, a intervenit Preaud. Contrar a ceea ce pretind mohanii, Constantin nu a construit niciodată nici cea mai mică mănăstire, nici la Athos, nici altundeva.

Ni s-au adus cartofi copţi la cuptor.

— Egumenul de la Dionisiu a avut ideea de a amenaja o grădină de zarzavaturi în matca unui torent. Lucrarea, care, oricum, a costat un milion şi jumătate de euro, va fi, probabil, luată de ape după ploile de la iarnă. Cu athoniţii nu ai cum discuta serios. Prin gura lor vorbesc zece secole de istorie creştină, cincizeci de împăraţi ai Bizanţului şi toţi sfinţii din ceruri!

Preaud asculta zâmbind.

— Nu mă miră ceea ce povestiţi. Cunosc bine călugării, fiindcă i-am vizitat deseori pentru a le fotocopia arhivele. Practic, a trebuit să renunţ la săpăturile arheologice şi să mă ocup, în ultimii douăzeci de ani, de editarea arhivelor. Am scos douăzeci şi două de volume, privitoare la cincisprezece mănăstiri. Ultima a fost dedicată mănăstirii Vatopedi, nume care înseamnă „câmpia mărăcinişurilor" şi, în consecinţă, trebuie ortografiată cu „epsilon", de la cuvântul pedion — câmpie. Călugării dau însă asigurări că Vatopedi înseamnă „copilul lui Vatos", drept pentru care folosesc diftongul ai, ca în paidion — copil. Această etimologie fantezistă le permite să afirme că stabilimentul lor nu datează de la sfârşitul secolului al X-lea, cum este adevărul istoric, ci din secolul al IV-lea. Totul se bazează pe o legendă conform căreia Sfânta Fecioară a salvat de la înec pe fiul lui Vatos, sau Batos, fratele împăratului Theodosius, şi l-a adus la muntele Athos. Fără îndoială, cei care cred în Dumnezeu gustă fabulele. Nu rareori se întâmplă ca monahii să îşi sprijine afirmaţiile pe documente pe care le-au fabricat ei înşişi. Astfel, cel pe care ni l-au prezentat la Xeropotamu, şi care atestă că mănăstirea a fost ridicată de împărăteasa Pulcheria în secolul al V-lea, este un fals. Concepţia lor despre adevăr nu este aceeaşi cu a noastră. Trăiesc într-o lume imaginară.

în timp ce stătea de vorbă cu vecinii săi, Vezirtzis ne scruta cu regularitate, ca pentru a încerca să ghicească despre ce vorbim.

— Ca va, Basile? i s-a adresat în franceză lui Preaud. Acesta i-a răspuns:

— Ca va.

Au fost singurele cuvinte pe care le-a pronunţat în limba lui.

— Egumenii pe care îi cunosc nu sunt nicidecum nişte naivi, a nuanţat Tzapakidis. Ţi se adresează în limbajul crud al oamenilor de afaceri. Doresc să administreze ei înşişi fondurile europene care trec prin Centrul de Salvgardare, în aşa fel încât să profite de toate avantajele negocierilor directe… Cine finanţează editarea arhivelor?

— Multă vreme, am fost subvenţionaţi de Centrul Naţional Francez de Cercetări Ştiinţifice. Ultimele volume au apărut graţie donaţiilor Băncii

Comerciale a Greciei şi ale văduvei unui armator.

Caligrafia bizantină datorează ceva alfabetului arab? Mi-am pus această întrebare în timp ce urmam cursul de filologie bizantină, pe care ni-l preda o femeie osoasă şi cu fruntea bombată, al cărei nume l-am uitat. În orice caz, era o scriere încărcată de ornamente, care disimula literele alfabetului grecesc. Ne era tot aşa de greu să le descoperim, cum le este pescarilor să dea de plevuşcă în năvoadele lor. Ocupaţi cu dibuirea lor, nu am putut citi în întregime decât câteva chrysobule imperiale, acte de concesiune a unor privilegii. De fiecare dată, acestea începeau cu o introducere teologică încâlcită. Am vrut să aflu şi părerea lui Préaud despre acel tip de scriere.

— M-am obişnuit atât de bine cu ea, încât o pot descifra fără nicio dificultate. Elementele decorative pe care le introduce o îndepărtează hotărât de scrierea vechilor greci. Grafia bizantină respinge Grecia clasică şi anunţă o nouă lume. Are tendinţa de a reduce cuvintele la cea mai simplă cu putinţă exprimare a lor şi să nu mai noteze decât consoanele. Din cuvântul uovaxóc, (Monachos — călugăr) nu se mai reţin decât literele u, v şi %. Uneori, se asociază două litere, se aşază „tau” peste „omicron”, apărând un caracter inedit. Este o scriitură complicată, care se potriveşte unui limbaj sofisticat. Biserica ortodoxă nu a urmat exemplul evangheliştilor, care au scris în greaca populară a vremii lor. În secolul al X-lea, eruditul Arethas, arhiepiscopul Cesareei, susţinea că Biserica trebuie să se exprime într-o manieră obscură, în aşa fel încât să poată impresiona analfabeţii. Distanţa dintre retorica eclesiástica şi limba vorbită de popor creşte pe măsură ce imperiul intră în declin. După căderea acestuia, în mod firesc, scriitura pe care o impusese este abandonată. Doar pictorii de icoane o mai utilizează în operele lor.

Mi-am amintit de jargonul bătrânului Iosif şi de excentricităţile verbale ale Imnului acatistului.

— Biserica se exprimă într-o limbă artificială în care niciodată o mamă nu a vorbit copilului ei. La fel de artificială ca şi katharevusa, greaca arhaizantă impusă de guvern până în 1976. Deşi statul a sfârşit prin a adopta în mod oficial limba vorbită, demotica, Biserica o respinge în continuare. Ba chiar a izbutit să introducă în Constituţie un articol care interzice traducerea în greaca modernă a textelor sfinte, rămânând legată de limbajul ei tradiţional, aşa cum Biserica franceză a rămas fidelă limbii latine veacuri de-a rândul.

Ascultam atât de atent, încât am tresărit când am auzit în spatele meu vocea lui Vezirtzis. Nu-l văzusem când îşi părăsise locul.

— Pot să ştiu şi eu cu ce vă ocupaţi?

Se sprijinea cu o mână de spătarul scaunului meu.

— Domnul Preaud ne-a vorbit despre limbajul Bisericii, i-a răspuns Tzapakidis.

— E execrabil! Am ciocnit iarăşi.

— Trebuie să vă mărturisesc că unii termeni athoniţi mă distrează, a continuat Tzapakidis. Călugărul însărcinat cu primirea pelerinilor poartă numele de archontaris, cuvânt care te duce cu gândul la arhonţii din antichitate. Plecând de la verbul de sorginte savantă aphypnizo — a se trezi, au format substantivul aphypnistis, care se aplică persoanei datoare să-i trezească pe cei care adorm în timpul slujbei. Ascetul itinerant se cheamă gyrovăkos.

— În franceză, îi zicem gyrovague, a intervenit Preaud. Vagus, în latină, înseamnă vagabond.

— Execrabil, a repetat Vezirtzis. Până şi în limba Evangheliilor sunt greşeli de greacă. Ce înseamnă binecuvântat fie venitorul? Normal ar fi fost cel care vine.

Nu peste mult timp am ieşit din restaurant. Preşedintele universităţii a făcut plata.

E miezul nopţii. Voi lua autocarul de şase dimineaţa, care merge direct la Uranupolis. Voi continua relatarea acestei zile în maşină.

Mai privesc o dată pe fereastră. În fundul sălii, percep o anumită agitaţie. Tocmai se forma un grup din persoane de toate vârstele, în veşminte multicolore. Probabil că trebuiau să plece undeva, dar nu venise încă ora.

Se înarmau cu răbdare. Sigur cunosc pe unul dintre aceşti indivizi, aşa că încerc să îl reperez. Iată-l! Este bătrânul care dirija trupa de anasthenarides, cel care avea o protuberantă în formă de ou pe vârful capului.

Cafeneaua se numeşte Stagiritul, ceea ce este destul de normal pentru un stabiliment aflat în piaţa Aristotel.

16

La intrarea în universitate, am fost blocaţi de / un grup de studenţi. Ridicaseră un baraj din 7 scaune, mese şi o pubelă mare, de fier. Unii dintre ei erau cam nervoşi. Când a apărut o echipă de televiziune, au primit-o cu huiduieli, înjurături şi ameninţări. Unul l-a făcut pe jurnalistul TV „curvă bătrână” şi i-a aruncat în cap o halbă goală. Trebuie să recunosc că

preşedintele universităţii a condus negocierile cu un sânge rece remarcabil. Şi el a fost huiduit, dar asta nu i-a afectat calmul.

Vezirtzis nu a luat parte la negocieri. Se plimba încolo şi-ncoace, puţin mai de-o parte, fără a-i păsa nicidecum de ploaia care îl uda. Cei care veniseră să îl asculte, în exclusivitate studenţi, se adunau încetul cu încetul la intrare. Conferinţa fusese bine mediatizată în presa scrisă şi la radio. Până la urmă, purtătorul nostru de cuvânt a acceptat condiţia greviştilor ca reuniunea să se ţină în cafenea, nu în amfiteatrul cel mare, aşa că am putut intra în clădire. Jurnalistului şi echipei de televiziune li s-a permis să ne urmeze numai după ce au promis că vor citi pe post un text de protest de trei pagini. Barajul nu a fost menţinut decât pentru câţiva studenţi care nu erau de acord cu greva. Unul dintre aceştia, un bărbos masiv, a încercat să intre cu forţa. S-au împărţit ceva pumni. Abia în acel moment a intervenit şi Vezirtzis.

— Vă rog, vă rog! a exclamat cu severitate.

Şi aşa a trecut şi bărbosul. Intrând în cafenea, am înţeles de ce ni se impusese locaţia: pereţii erau acoperiţi cu sloganuri scrise cu spray, pe care televiziunea nu ar fi să avut cum să nu le arate. M-am repezit către o masă liberă, pentru a-mi putea lua notiţe. Când Vezirtzis şi-a început conferinţa, sala era plină. Preaud, Tzapakidis şi ceilalţi însoţitori s-au aşezat în spatele tejghelei barului.

— Vechii greci nu erau tocmai adoratori de idoli, după cum, îndeobşte, se spune. Termenul de „idolatru” a fost inventat de către apostolul Pavel şi demonstrează dispreţul manifest al Bisericii faţă de politeism. Occidentul îi consideră păgâni, ceea ce, de altfel, nu este nici mai de laudă, nici mai corect. Cuvântul „păgân” vine de la paganus — ţăran. Or, religia vechilor greci a înflorit în special în oraşe. Declinul oraşelor-cetate a tras după el, în mod fatal, moartea zeilor care doar graţie lor supravieţuiau.

Am simţit o mână aşezându-mi-se pe umăr.

— Tot îţi mai iei notiţe, fratele meu? m-a întrebat Minas la ureche.

Venise însoţit de un bărbat de vreo cincizeci de ani, scund, cu faţa rotundă şi cu buzele cărnoase. Se aşezaseră pe jos, în spaţiul îngust care îmi despărţea masa de perete. Imediat, Minas şi-a scos şi el din buzunar stiloul şi un carnet.

— Este greu de spus dacă atenienii credeau în zeii lor în maniera în care cred creştinii. În orice caz, îi omagiau des şi în moduri foarte diferite. O dată pe an, duceau statuia Atenei la Faleronpentru a o spăla, aproape la fel

cum biserica ortodoxă aruncă crucea în mare, de Bobotează. Prin asemenea gesturi îşi exprimau credinţa, şi nu prin alte genuri de venerare. Cerul înstelat nu le inspira exaltarea pe care o resimt creştinii. Politeismul era mai degrabă un cult decât o religie. Cuvântul pistis — credinţă însemna în antichitate cunoaştere, încredere, dovadă. Nu avea încredere decât în ceea ce este dovedit, ne sfătuieşte Democrit.

Vezirtzis ţinea în mână o fişă la care, însă, în timpul conferinţei, s-a uitat foarte puţin. Pe Democrit l-a citat din memorie. Vorbea mai rar şi mai puţin nervos decât o făcea la cursuri. Între fraze lăsa anumite pauze. „Până şi punctele le articulează", mi-am zis. Deşi, după masa de la restaurant, părea cam sfârşit, forţele îi reveniseră complet. „Ploaia l-a ajutat să fie din nou în formă."

— Cum nu existau texte de referinţă şi niciun soi de ierarhie nu controla preoţii, cetăţile credeau cum voiau şi primeau fără dificultate noi zei. Politeismul oferă posibilitatea de a inventa câte un zeu pentru fiecare necesitate. Unuia i se încredinţează protecţia casei în întregime, altuia doar a uşii de la intrare. Multiplicitatea divinităţilor reducea inevitabil rolul fiecăreia. Apolon, Atena, Asclepios nu erau atotputernici, erau apropiaţi. Participau la viaţa publică şi alcătuiau un fel de senat. Mă îndoiesc că, în ziua de azi, există atenieni ori tesalonicieni care să se roage pentru prosperitatea oraşului lor aşa cum o făceau anticii. Se mai rugau şi pentru darul de a fi utili colectivităţii. Oamenii nu aveau alt orizont decât acela oferit de oraşul lor, nimic nu se mai găsea, pe vremea aceea, mai departe.

Războiul sfânt declarat de Bizanţ împotriva politeismului, în secolul al IV-lea, care s-a intensificat după 392, când împăratul Theodosius a ordonat executarea păgânilor, nu a avut ca scop numai eliminarea unei religii, dar şi a unei civilizaţii. Iniţiativa lui Theodosius o anunţă pe aceea a lui Iustinian, din 529, de a închide şcoala de filosofie de la Atena. Citarea din Platon şi-a pierdut strălucirea, deşi, totuşi, tradiţia filosofică a reuşit să nu se piardă. Pur şi simplu, în 529, a murit o lume. Ultimii filosofi, şapte, ca şi înţelepţii antichităţii, au părăsit oraşul pe ascuns şi s-au refugiat în Persia. Pentru o lungă perioadă, textele clasice au fost furate memoriei greceşti. Ni le-a reamintit Occidentul puţin înaintea insurecţiei naţionale din 1821. Protagoniştii mişcării au fost puternic marcaţi de spiritul străbunilor. Într-un fel, eroii trecutului au contribuit la eliberarea Greciei. Filosofia a reînceput să fie învăţată din 1837, în cadrul primei universităţi din Atena. Numai că, între timp, am traversat treisprezece secole de inerţie intelectuală,

treisprezece secole de tăcere. În această perioadă, cuvântul „libertate” a dispărut din textele greceşti. Nu îl vom regăsi decât în secolul al XVIII-lea.

Percepeam, o dată cu vocea profesorului, şi altele: a lui Theano, a lui Kumbaropulos, chiar a lui Castoriadis, pe care nu o mai auzisem de la conferinţa susţinută la el acasă, în Tinos, despre naşterea democraţiei ateniene. Totodată, mă gândeam şi la tata. „Intr-o zi, nu va mai întreba pe unii sau pe alţii dacă există Dumnezeu. Va descoperi singur răspunsul.” Minas nu era nici el mai puţin încântat decât mine. În schimb, prietenul lui avea acelaşi aer consternat ca al reprezentanţilor partidelor politice dimineaţă, în timpul dezbaterii televizate.

Mai multe persoane din jurul nostru păreau, într-adevăr, pătrunse de ciudă. Îşi demonstrau nemulţumirea mişcându-şi scaunele, căutând prin genţi, bătând darabana cu degetele pe pupitre, privind ecranele telefoanelor mobile. Nu au fost deloc iritate de soneria unuia, care l-a obligat pe Vezirtzis să se întrerupă.

Deşi era clar că nu încheiase conferinţa, cineva a luat cuvântul:

— În perioada la care vă referiţi au fost publicate texte teologice fundamentale precum acelea ale lui Vasile Capadocianul, Ioan Chrisostomul, Grigorie Palamas, care se înscriu în continuitatea marii tradiţii intelectuale a antichităţii.

Intervenţia aparţinea bărbosului voinic care provocase incidentul de la intrare. Se ridicase în picioare, în fundul sălii.

— Uitaţi că şi Vasile şi Grigorie din Nazianz au studiat la Atena, a adăugat adresându-se atât sălii, cât şi oratorului.

Adevărul este că a obţinut imediat aprobarea unei părţi din asistenţă. Unii chiar l-au aplaudat.

— Foarte interesantă observaţie, a constatat prietenul lui Minas.

— Nu contest faptul că părinţii Bisericii au împrumutat unele figuri retorice de la scriitorii antichităţii, a răspuns Vezirtzis. Cu toate acestea, au fost duşmani neîmpăcaţi ai educaţiei şi ai culturii clasice. Vasile perora violent contra grecilor, iar Chrisostomul încuraja ruinarea templelor de către călugări, cerând moartea teatrului: Distrugeţi teatrul, spunea. Oprobriul aruncat de către Biserică asupra elenismului a fost generalizat până acolo încât elenii s-au simţit obligaţi să îşi schimbe numele în romani sau greci.

în anumite fresce de la muntele Athos, se pot remarca, printre sfinţi şi îngeri, câţiva filosofi precum Aristotel, Platon, Socrate, Pitagora. Cu toţii poartă coroane, au bărbi lungi şi sunt îmbrăcaţi ca nişte prinţi bizantini. În

mâini, ţin papirusuri cu citate fanteziste în care, de exemplu, se afirmă că Dumnezeu este unic în trinitatea sa. Se ştie că Biserica a încercat să îi înroleze şi pe vechii înţelepţi, cel puţin pe aceia pe care nu a reuşit să ni-i şteargă din amintire, denaturându-le gândirea. Continuăm să ne învăţăm elevii că Bizanţul a înlocuit cu blândeţe Grecia clasică. Dragul meu prieten, creştinismul nu prelungeşte antichitatea, pur şi simplu îi urmează, aşa cum noaptea urmează zilei. Teologia anihilează filosofia. Cea dintâi posedă toate răspunsurile, pe când a doua nu este bogată decât în întrebări.

Mi-am amintit că Theano vedea o prăpastie între Grecia de dinainte şi cea de după Iisus Christos. „Şi între părinţii mei este o prăpastie asemănătoare." Mi-a mai venit în gând şi o frază a lui Anaxagoras: filosoful ne dă asigurări că nu putem cunoaşte nimic cu adevărat, întrucât simţurile ne sunt limitate, spiritul slab, timpul de care dispunem scurt şi, de asemenea, fiindcă adevărul este înfăşurat în tenebre.

— Pot să vă mai pun o întrebare? a intervenit iarăşi bărbosul.

— Veţi pune întrebările la sfârşit, a explicat preşedintele, care se aşezase într-un colţ, în spatele conferenţiarului.

— Vă ascult, a răspuns Vezirtzis.

— Ieri seară, unii colegi au vandalizat icoanele de la Şcoala de Arhitectură. Sunteţi de acord cu gestul lor?

întrebarea l-a scos din letargie pe cameramanul care, de câteva clipe, încetase să mai filmeze. Becul roşu al camerei de luat vederi s-a aprins din nou.

— Sunt de părere că icoanele nu îşi găsesc locul într-o universitate, a răspuns Vezirtzis, întorcându-se uşor către preşedinte, tot aşa cum înţelepţii nu îşi găsesc locul în biserici sau în mănăstiri.

— Aşadar, sunteţi favorabil separării Bisericii de stat. Remarca aparţinea lui Preaud, care dorea probabil să

îşi ajute prietenul să îşi încheie gândul.

— Cred că ruptura a intervenit în timpul războiului din 1821. Unul dintre obiectivele insurgenţilor era eliberarea spiritului de sub tutela Bisericii. Din păcate, nu a fost atins. Ajunge să deschizi un calendar pentru a constata că fiecare zi a anului este acaparată de sfinţi.

Dintr-o dată, toţi aceia care nu erau de acord cu el au început să vorbească. Din toate părţile, au ţâşnit proteste indignate.

— Ajunge! a strigat o femeie. Domnule, eu sunt ortodoxă şi sunt mândră că sunt aşa!

— Hai să mergem, Olimpia, a spus bărbatul care o însoţea.

— Nu accept să ne fie jignite naţiunea şi religia! a urlat un bărbat între două vârste, îmbrăcat într-un costum din catifea reiată, după moda anilor ’50.

— Să tacă din gură! Să tacă! au exclamat mai multe voci, în acelaşi timp.

Vezirtzis a aşteptat calm potolirea furtunii. Preşedintele nu spunea nici el nimic, deşi, cred, ar fi trebuit să încerce să liniştească lucrurile. Poate că o fi fost deranjat de luarea de poziţie a lui Vezirtzis în legătură cu icoanele de la universitate.

— Poate cineva să-mi explice de ce urăşte insul ăsta în asemenea hal biserica noastră? a întrebat o altă femeie, adresându-se vecinilor ei.

— Crede în Zeus! a hohotit un student.

Uriaşul bărbos urmărea scena cu un zâmbet maliţios.

— Ia mai tăceţi din gură! s-a băgat şi Minas. Vrem să ascultăm continuarea.

— Aşa e, are dreptate, l-au aprobat mai multe persoane.

— Cu ce drept ne consideră obscurantişti? a ţipat o a treia femeie. Singurul obscurantist el este!

— Dumnezeu este lumină! a declarat un bătrân care reuşise să se urce în picioare, pe scaun.

A ridicat braţele, cu palmele îndreptate către cer. Era exact atitudinea vechilor greci când se rugau, căci o făceau în picioare, nu în genunchi.

— Dumnezeu este lumină, a repetat bătrânul. Prieteni, trăiască ortodoxia!

Mai-mai să-şi piardă echilibrul.

— Dă-te jos, tataie! l-a admonestat o tânără. O să-ţi spargi mutra.

— Vorbeşte ca un francmason. Îi ştiu eu pe francmasonii ăştia, am un văr care face parte din loja din Veria.

în timp ce tensiunea părea să se diminueze, un bărbat nu foarte tânăr, însă cu o constituţie atletică, s-a îndreptat către Vezirtzis cu mâna întinsă, ca pentru a se pregăti să îl lovească. S-a mulţumit să îi înfigă arătătorul sub nas.

— Ar trebui să vorbeşti mai respectuos despre religia noastră. Grecia este aşa cum este, fie că asta îţi place ori nu.

Abia în acest moment a intervenit şi preşedintele. A sărit de la locul lui.

— Vă interzic să vă adresaţi astfel profesorului! a spus ridicând tonul.

— Şi dacă nu-ţi place, a continuat celălalt fără să dezarmeze, n-ai decât să te cari! Nu ţinem pe nimeni cu forţa! N-ai decât să pleci în Persia!

A întors spatele, a traversat cafeneaua cu un aer marţial, dărâmând în trecere două-trei scaune, şi a ieşit. O parte din asistenţă, cam jumătate, l-a urmat.

— Nu ştiam că francmasonii au o filială la Veria, a comentat unul dintre cei care tocmai părăseau sala.

Echipa televiziunii a plecat şi ea, fiindcă era evident că alt incident nu va mai interveni.

— Aş vrea să plec şi eu, ne-a spus prietenul lui Minas. Am nervii întinşi la maximum.

— Conferinţa se va încheia în curând, Ares. O să plecăm împreună.

Preaud şi Tzapakidis au ocupat locurile rămase libere de la masa mea.

— Am impresia că am asistat la o ceartă în cea mai bună tradiţie bizantină, a glumit Preaud.

Tzapakidis a atras atenţia lui Vezirtzis ridicând mâna.

— Cine era individul care te-a sfătuit să pleci din Grecia?

— Un sergent din Corpul al III-lea al armatei, a răspuns preşedintele. Asistă cu regularitate la întâlnirile noastre şi, de fiecare dată, ia deoparte conferenţiarul şi îl bate la cap.

Cei rămaşi păreau să se bucure de calmul care domnea iarăşi în încăpere.

— Ce facem, continuăm? a întrebat preşedintele. Vezirtzis, care se aşezase pentru întâia oară de la începutul conferinţei, a şoptit:

— Bineînţeles.

Privea distrat în pământ. „Se gândeşte la fata lui, la Paris… Cu siguranţă, îi este dor de Paris.” Mi l-am imaginat în salonul casei din Kifisia, amintindu-şi, alături de Nausicaa, de străzile şi magazinele Parisului, de reflexele portocalii ale soarelui coborând spre apus, peste Sena. Fişa o ţinea tot în mână.

— Am aici un citat din împăratul Iulian, supranumit Apostatul, dar vi-l voi citi ceva mai târziu… Nu este atât de sigur că împăratul Constantin credea în Dumnezeu, dar era, cu siguranţă, convins că religia creştină poate susţine federalizarea multitudinii de popoare care făceau parte din imperiul său. Era confruntat cu o lume heteroclită, în plină decădere materială şi morală, care începuse să îşi piardă credinţa în zeii tradiţionali. Era vremea în care magii şi astrologii se umpleau de aur. Terenul era pregătit pentru implantarea unei religii capabile să consoleze sărmanii şi să le împartă speranţe. Nu e de mirare că succesorii lui Constantin, firește, cu excepţia lui Iulian, au îmbrăţişat cauza creştinismului şi l-au impus cu pasiune.

Cunoaştem foarte multe lucruri despre persecuţiile la care au fost supuşi creştinii, persecuţii care, totuşi, nu au avut niciodată amploarea atribuită de Biserică, dar foarte puţine despre teroarea pe care creştinii înşişi au exercitat-o nu doar asupra păgânilor, dar şi a evreilor şi ereticilor. Aceste victime când şi le-au ars, când şi le-au crucificat, când le-au obligat să se sinucidă. Hypatia, filosof şi matematician, profesoară la Alexandria pe la începutul secolului al V-lea, a fost tăiată în bucăţi, în biserică, beneficiind de binecuvântarea unui episcop local, un anume Chirii, care încredinţa în mod obişnuit călugărilor din parohia lui sarcina expediţiilor de pedeapsă împotriva necredincioşilor.

— Mă duc să fumez o ţigară, a şoptit Ares. Era alb la faţă ca o statuie.

— Cine este? l-am întrebat pe Minas.

— Un călugăr răspopit, prieten cu tata. Pentru tine l-am adus.

Lui Vezirtzis îi revenise tonusul. „Puterea şi-o găseşte în cuvinte”, mi-am zis.

— Monahii erau deseori în fruntea maselor înfuriate de credincioşi, constituind vârful de lance al terorismului ecleziastic, „braţul de fier al lui Dumnezeu”, cum le spunea cineva. Sofistul Libanos descrie hoardele care treceau peste câmpuri, devalizau şi distrugeau sanctuarele, torturau ţăranii şi le luau întreg avutul. Mai scrie că mâncau ca nişte animale flămânde, ca nişte elefanţi. Devastarea unor temple gigantice, precum acela al lui Zeus, de la Apameea, în sudul Antiohiei, al lui Serapis, din Alexandria, al lui Zeus Marnas, din Gaza, dau cât de cât o idee despre frenezia, cum zicea Iulian, care îi apuca pe creştini la vremea aceea. În Grecia, distrugerile au fost mai puţin spectaculoase. In cele mai multe dintre cazuri adepţii noii religii au preferat să transforme templele în biserici, în speranţa că aşa vor putea recupera şi vechea clientelă.

Iulian este ultimul împărat care se referă la greci cu afecţiune. Se considera un fel de filosof. A încercat să resusciteze vechea religie, însă fără succes. A murit la doi ani după înscăunare, în 363, la treizeci şi doi de ani. Poate că încercarea îi era oricum sortită eşecului, în măsura în care creştinii erau deja omniprezenţi. In scrierile sale, îi numeşte pe aceştia „galileeni”, îi provoacă sila, dar recomandă supuşilor săi să se poarte omeneşte cu ei.

în acest moment a citit şi hârtia cu textul lui Iulian: Credincioşii adevăratei religii să nu lovească, să nu atace şi să nu insulte mulţimile de galileeni. Bine-arfi să ne fie mai multă milă şi nu să-i urâm pe aceşti nefericiţi care s-au rătăcit pe un tărâm atât de serios.

Am constatat nu fără surprindere că Preaud lua din când în când notiţe cu un scris minuscul, pe o foaie îndoită-n patru. A observat şi Vezirtzis:

— Ce tot scrii acolo?

— O să-ţi spun mai târziu, i-a răspuns Preaud amuzat. Deocamdată aşteptăm cu toţii încheierea poveştii.

— Cu toate mijloacele pe care le avea la dispoziţie, creştinismul a întârziat totuşi să se impună. Multe secole după condamnarea păgânismului de către Theodosius, mai existau comunităţi care îi venerau pe Zeus şi pe Isis. Grecia a rezistat vitejeşte tentaţiei. In anul 450, locuitorii oraşului încă mai celebrau Panateneele, sărbătoarea dedicată zeiţei Atena. Convertirea nu s-a încheiat decât prin secolul al IX-lea. Ultima regiune care a căzut a fost Magna, din Pelopones. S-ar putea spune că nimeni nu renunţă cu bucurie la zeii săi, chiar şi atunci când este puţin dezamăgit. Zeus şi grupul său nu deţineau răspunsuri la toate întrebările, nu erau omniscienţi, nu promiteau nimic. Erau doar nişte zeişori aproape umani. Erau însoţitorii onorifici ai unei filosofii care chiar ştia mai multe decât ei.

Cu aceste cuvinte s-a şi încheiat conferinţa profesorului meu. Publicul a rămas câteva clipe încremenit, fascinat parcă de tăcerea care a urmat. Preşedintele s-a dus în cabinetul lui pentru a căuta o sticlă de whisky şi pahare de plastic. O blondă mai coaptă l-a sărutat pe Vezirtzis pe obraji şi a ieşit în fugă. După care a fost solicitat de un bătrânel care abia se putea deplasa.

— Chiar sunteţi convins, domnule Vezirtzis, că nu îi vom mai revedea niciodată pe aceia pe care i-am pierdut?

Profesorul l-a privit atent, cu bunăvoinţă, l-a bătut prieteneşte pe umăr, însă nu i-a răspuns. Preşedintele i-a amintit lui Vezirtzis că avionul îi pleacă peste un ceas. Se înţelegea că îl va conduce chiar el la aeroport.

— Mâine te îmbarci pentru Athos?

— Mâine.

Ca şi Nausicaa, mi-a urat noroc.

— Şi eu mi-am propus să merg în Athos săptămâna aceasta, a intervenit Preaud. Poate că ne vom mai vedea pe acolo.

— Păcat că Ares a şters-o, mi-a spus Minas pe când coboram treptele. Sunt convins că ţi-ar fi putut oferi câteva informaţii utile. A trăit multă vreme la Sfântul Munte. Acum lucrează la Conservator.

Ares nu o ştersese. Ne aştepta sub copertina unei clădiri-anexă care dădea în curtea centrală şi era cu privirile pierdute în ploaia care cădea neîncetat.

Am mers la el acasă, aproape de poarta Arcul lui Galerius. Minas a observat că nu avea numele înscris pe lista de sonerii.

— Am lăsat tot numele mătuşii mele, care a fost proprietara apartamentului.

— Preferi să trăieşti în anonimat?

— Prefer să nu fiu deranjat.

Vocea îi era lipsită de rezonanţă. Minas nu a rămas prea multă vreme cu noi, fiindcă avea întâlnire cu Antigona. Am pătruns într-un apartament mic, plin de mobile. Primul lucru care mi-a atras atenţia a fost conturul unui Mickey imprimat pe un coş galben de gunoi. Locul era atât de încărcat, încât cu greu am ajuns până la o veche canapea maro. Ares s-a aşezat într-un fotoliu de aceeaşi culoare, cu spatele întors către fereastra dincolo de care se putea vedea un perete mare, murdar, şi un crâmpei de cer cenuşiu.

— Conferinţa profesorului dumneavoastră m-a dezamăgit, ne-a mărturisit fără rezerve. Cum a putut afirma că libertatea nu are de-a face cu creştinii ori că semnul distinctiv al civilizaţiei bizantine este inerţia intelectuală? îmi vor trebui mai multe zile ca să îmi revin.

Purta o barbă subţire şi atât de rară, încât, la umbră, nici nu o percepeai. Pe pereţi se aflau câteva icoane, însă mult mai puţine decât în apartamentul părinţilor lui Minas. Într-o vitrină erau adunate diferite amintiri din armată: o caschetă de ofiţer, medalii, o tigvă, fotografii în alb-negru ale unor soldaţi, insigna corpului paraşutiştilor şi o statuetă a vulturului bicefal al Bizanţului.

— Ştiu că sunteţi prieten cu domnul Kopidakis, am spus.

— Ne-am împrietenit pe când eram călugăr. De când am părăsit Sfântul Munte mă evită, mi-a răspuns cu un zâmbet resemnat, de bărbat împăcat cu meandrele existenţei.

— Ştiu că ţine mult la tine, l-a liniştit Minas. Ne-a pregătit un ceai de tei.

— Sunt tei şi la muntele Athos?

— Bineînţeles! Sunt mai multe specii de copaci decât în ţările scandinave. Printre altele, în peninsulă cresc treizeci şi patru de specii de plante care nu se mai găsesc nicăieri altundeva în lume.

„Este un loc magic”, spusese Katranis.

— Din păcate, de câţiva ani încoace, castanii sunt victimele unei ciuperci care le usucă coaja şi îi ucide. Problema este cu atât mai gravă cu cât comerţul cu lemn de castan reprezintă o sursă de venit deloc neglijabilă pentru unele mănăstiri.

Pe masa dintre noi era aşezată o brichetă în formă de grenadă.

— V-aş putea vorbi ceasuri în şir despre frumuseţile naturale ale Athosului.

Ne-a arătat fotografii color de mari dimensiuni, făcute pe când era călugăr. Nu se vedea muntele Athos, ci doar apusul soarelui în valurile mării, printre norii ca poleiţi cu aur.

— Sunt imagini care vorbesc direct sufletului, nu-i aşa?

Nu am crezut de cuviinţă să îl contrazic. Chiar să nu fi ştiut că asemenea vederi se vând în toate staţiunile balneare ale planetei? Brusc, Minas a schimbat subiectul.

— Antigona mi-a expus un comentariu absolut pertinent despre tata, a cărui clientelă, după cum ştiţi, se compune în primul rând din mafioţi, proprietari de baruri de noapte şi prostituate. „Rolul tatălui tău este de a explica în timpul zilei uneltirile nocturne."

Câteva clipe mai târziu, ne-a părăsit. Plecarea lui a făcut ca apartamentul lui Ares să mi se pară şi mai opresiv. Din când în când, privirea îmi era atrasă de Mickey. II supravegheam de parcă îl credeam în stare să-mi sară pe genunchi.

— Am petrecut douăzeci de ani la Sfântul Munte, mi-a spus Ares. M-am dus acolo la douăzeci şi şapte de ani, iar acum am patruzeci şi şapte. În copilărie îmi plăcea să intru în biserici, chiar când nu se alfa nimeni înăuntru, şi să mă aşez prin vreun colţ. Nicăieri nu mă simţeam atât de apărat. Nicio altă muzică nu îmi plăcea atât de mult ca aceea a slujbei de duminică. Visam să ajung dascăl, însă tata, care era ofiţer, avea alte planuri pentru mine.

— El v-a botezat Ares? l-am întrerupt.

— Da. Iar eu îl admiram enorm. În ultimul război mondial s-a luptat cam pe toate fronturile: în Albania, în Creta, în Orientul Mijlociu, în Italia. A fost prins de trei ori şi tot de trei ori a şi evadat. Ale lui sunt medaliile pe care le vedeţi.

M-a convins să dau examen şi să intru la Şcoala Militară. Am reuşit, însă, din nefericire, încă de la prima întâlnire, am trezit antipatia violentă a unui ofiţer instructor, care mi-a mâncat zilele. Era un demon, nu o fiinţă umană. Am rezistat doi ani.

Următorii doi ani am locuit cu mama şi am luat medicamente. Tata nu mai trăia, tânăra de care eram îndrăgostit în liceu, Katerina, se măritase. Într-o dimineaţă de duminică, foarte devreme, pe când eram singur în biserică, s-a întâmplat un lucru pe care nu mi-l pot explica. Icoanele mi-au

vorbit, în timp ce mă rugam. Sfinţii erau prezenţi în carne şi oase în jurul meu şi am înţeles că mă chemau. Sfânta Fecioară păstra o expresie neutră. Am auzit şi paşi, deşi nimeni nu a apărut. Când m-am întors către Maica Domnului, acesteia îi înflorise pe buze un zâmbet blând. Tam mulţumit.

S-a dus la bucătărie să mai facă un ceai. Două valize mari, strânse cu curele de piele, erau aşezate pe jos, una peste alta. „Cu valizele astea a plecat, cu ele s-a întors."

— Şi la Sfântul Munte am suferit mult, în prima perioadă, pe când îmi făceam noviciatul pe lângă un monah bătrân, a continuat, umplând ceştile. Mă insulta, mă umilea, însă nu din răutate.

— Aţi trecut de la o cazarmă la alta.

— Viaţa de călugăr este încă şi mai penibilă decât aceea de soldat. Dar şi infinit mai frumoasă. Dimineaţa, la ieşirea din biserică, ai impresia că nu mai păşeşti pe pământ, ci te ridici către ceruri, ca fumul lumânărilor care se sting. La mănăstire am învăţat foarte multe, am studiat muzica bizantină, am aprofundat anumite noţiuni de medicină. Într-o zi, a trebuit să cos rana din piept a unui călugăr. Sângera abundent. L-am rugat pe Dumnezeu să mă ajute şi i-am cusut rana.

Se uita la mine cu privirea încărcată de admiraţie pentru propria-i faptă.

— Eram în relaţii foarte bune cu egumenul. Chiar să fi fost un sfânt? Unii aşa credeau. Într-o zi, a fost obligat să se opereze într-un spital din Salonic. Cei doi călugări care îl însoţeau au ţinut să ia parte la intervenţie pentru a putea recupera cu tampoane de vată picăturile de sânge care ar fi căzut pe jos. Discutam adesea cu el, ceea ce nu prea era pe placul celorlalţi călugări, cea mai mare parte dintre ei fiind lipsită de orice fel de educaţie. Gelozia li s-a dublat când am fost numit bibliotecar, fiindcă acea funcţie mă punea în contact cu personalităţile care ne vizitau. Mi-au făcut tot răul cu putinţă, m-au lovit cum se lovesc caracatiţele, pe stânci, pentru a-şi desface tentaculele. La Athos am plâns mai mult decât la Şcoala Militară.

Totuşi, mi-a luat multă vreme până când m-am decis să renunţ la jurământul de călugărie. Mă şi obişnuisem cu noul meu nume: mi se spunea Arsenios pe acolo. Dar chiar să mi-l fi asumat vreodată, cu totul? Nu am făcut altceva decât să ascult de voinţa divină. Dumnezeu a vrut să mă întorc la Salonic, să fiu angajat la Conservator şi să o regăsesc pe Katerina, care tocmai divorţase. Copiii ei nu se poartă prea frumos cu mine, cred că mă cam dispreţuiesc. Şi ei ascultă de o predestinare divină.

I-a revenit aerul acela de resemnare pe care îl avusese cu câteva clipe mai înainte.

— Nu mă sperie singurătatea, ba chiar am nevoie de ea. Dialoghez cu mine însumi, îmi pun tot felul de întrebări. „Ce părere ai de lucrul ăsta, Ares?”, îmi zic.

„Nicio îndoială nu îi chinuieşte mintea. Este depozitarul aceleiaşi forme de înţelepciune cu a bătrânului Iosif." M-a condus într-o cameră încă şi mai strâmtă şi mai încărcată, de data aceasta cu aparatură electronică. Mi-a arătat o consolă de lemn care avea un număr de taste aranjate în coloane de înălţime variabilă, branşată la ordinator.

— Am inventat acest instrument pentru a putea cânta muzică bizantină. În timp ce, în muzica occidentală, intervalul dintre două note este împărţit în două semitonuri, în a noastră se poate ajunge până la douăsprezece sunete intermediare, lucrul care conduce la o muzică mai subtilă, cu nuanţe mai fine, mai potrivită mişcărilor sufletului.

Mi-a făcut o mică demonstraţie. Astfel, am putut asculta pentru întâia oară o melodie bisericească interpretată la un instrument muzical. Era mândru de invenţia lui.

— Intenţionez să mă duc la Constantinopole şi să îl arăt patriarhului.

înainte de a pleca, l-am rugat să îmi arate unde este baia. Chiuveta se găsea lângă duş. Lăsase şamponul pe bazinetul closetului. Era un şampon pentru copii, din acelea care nu irită ochii. Pe etichetă, cu litere mari, era scris: Niciodată lacrimi.

17

Cu cinci minute înainte de a ajunge la Uranupof lis, am trecut prin locul în care Xerxes se apuKm**/ case să îşi sape faimosul canal graţie căruia ar fi evitat capul de sud al Athosului. Nu am mai văzut decât o pancartă, căci din lucrare nu a mai rămas nicio urmă. La Uranupolis se sfârşeşte şi şoseaua. Ceva mai departe, se ridică un zid lung care opreşte accesul terestru la muntele Athos. Astfel, peninsula este un soi de insulă, din moment ce nu te poţi apropia de ea decât cu vaporul.

Numele Uranupolis sau Uranopolis este cunoscut încă din antichitate. Oraşul este aşezat în golful Singitikos, orientat către vest, spre celelalte două peninsule din Halkidiki, legate de uscat prin fâşii subţiri, inundabile, de pământ. Am rămas foarte puţin timp în localitate, văzând şi câteva hoteluri, nu însă şi Boemiana, cel frecventat de recepţionerul de la Continental şi de prietenii lui. Imediat ce am obţinut autorizaţia de sejur,

căreia nu îi crescuse preţul, costând tot douăzeci de euro, m-am grăbit să ajung în portul lângă care se ridica turnul pătrat din cartea poştală trimisă de Dimitris Nikolaidis surorii sale, în 1954.

Nu pusesem bine piciorul pe punte că m-a şi sunat Katranis pentru a mă anunţa că la Dafni mă aştepta un taximetru şi pentru a mă sfătui să rămân prima noapte în capitala peninsulei, la Karyes, iar celelalte să mi le petrec la mănăstirea Iviron, al cărei egumen este prieten cu directorul Embros-ului.

— Nu sunt atât de fraier încât să mă las păcălit de teatrul pe care-l joacă monahii, le ştiu prea bine şi oportunismul, şi zgârcenia. Toate astea nu împiedică Sfântul Munte să fie o arcă pe care poţi călători în timp.

— Nu am niciun chef să mai scriu şi eu unul dintre acele articole care s-au mai scris de-o sută de ori.

I-am vorbit despre lucrarea publicată de Centrul de Salvgardare a Moştenirii Athonite şi despre cercetările Departamentului de Arheologie Submarină.

— Foarte interesante lucruri, a recunoscut.

Pe puntea navei am realizat că am trecut pragul unei alte lumi. Astfel, toaleta avea două uşi. Pe cea din stânga scria BĂRBAŢI. Şi pe cea din dreapta, tot BĂRBAŢI.

Vasul se numea Sofia şi nu era cu nimic diferit de cele care fac legătura între Pireu şi insulele Salamina şi Egina. Partea din faţă juca rol de parcare auto. Maşinile particulare nu erau acceptate în peninsulă, aşa că nu am putut zări decât vreo trei-patru camioane şi cam tot atâtea jeepuri. Fără îndoială, acestea aparţineau mănăstirilor, fiindcă pe plăcuţele de înmatriculare se găsea stema Bizanţului. „Vizitez o ţară din trecut”, mi-am zis. Pe mare am ieşit cu o mică întârziere.

Am rămas pe punte pentru a contempla marea, dealurile înverzite şi plajele goale. În apele de la Athos nu se înoată. Păcat, fiindcă sunt de o extraordinară limpezime. Muntele încă nu se vedea, ridicându-se în sudul peninsulei, care are o lungime de patruzeci şi cinci de kilometri. Prima mănăstire pe care am observat-o era construită pe o plajă. Un fel de castel medieval, înconjurat de ziduri crenelate, din spatele cărora se iveau turlele câtorva biserici.

Barul vaporului era ticsit. Cafeaua a trebuit să mi-o beau în picioare, într-o îmbulzeală colcăitoare. In faţa mea se afla un ins descărnat, prost bărbierit şi prost îmbrăcat, care nu bea nimic.

— Sunt din Grevena, mi s-a prezentat.

Se uita la mine cu ochii ieşiţi din orbite, ca şi cum ne-am fi aflat pe o insulă pustie şi aş fi fost cel dintâi om întâlnit după treizeci de ani.

— Sunt şomer, a adăugat. N-ai putea să-mi dai o cafea?

I-am pus în palmă ceva mărunţiş şi m-am îndepărtat. Nu aveam niciun chef de conversaţie. Pe o banchetă, am văzut un tată împreună cu fiul lui de vreo zece ani. Am fost tare mirat, ştiind că regula abaton îi priveşte şi pe minori. Sfântul Athanasie interzicea monahilor din subordine orice fel de contact cu copiii. Pesemne că le bănuia slăbiciunea pentru cei de vârstă cât mai fragedă.

— Credeţi că monahii vor fi de acord să vă primească puştiul? l-am întrebat prieteneşte.

In realitate, eram chiar iritat.

— Cu siguranţă! mi-a răspuns. Din moment ce este cu mine, îl vor accepta. I s-a acordat propriul permis de sejur!

Simţeam o nevoie imperioasă să-l strâng de gât şi să-l dau cu capul de toţi pereţii. Toţi părinţii consideră că influenţa pe care o exercită asupra propriilor copii este preferabilă faţă de oricare alt gen de influenţare. Deodată, toată lumea şi-a întors capul spre stânga: treceam prin faţa mănăstirii ruseşti Sfântul Panteleimon. Atâţia oameni s-au îngrămădit dintr-o dată la ferestre, încât n-am mai putut vedea nimic. În schimb, am auzit comentariile:

— Ce mare e!

— Are zece biserici!

— Ba mai multe! Nu sunt doar cele pe care le vedeţi, mai sunt şi altele!

— Mii de ruşi trăiau pe aici, pe vremuri. Acum n-au mai rămas decât vreo sută.

— Cea mai mare parte nici nu sunt ruşi, ci ucraineni. Şi egumenul este ucrainean.

— Tată, ai văzut ce turle?! a exclamat băieţelul. Sunt de aur!

Ştiam forma bisericilor ruseşti. Seamănă cu nişte flacoane cu fundul larg şi gâtul ascuţit. „O să văd şi eu Sfântul Panteleimon la întoarcere.” Deşi era dimineaţă, mă simţeam tare obosit, ca şi când nu aş fi dormit noaptea. „E aceeaşi oboseală ca şi a Nausicăi.”

Drumul pe mare până la Dafni mi s-a părut prea lung. Un port insignifiant, cu debarcader de ciment, douăzeci de case şi o stradă. În apă se vedeau sute de arici de mare. Bătrânul Iosif ne sfătuieşte să nu îi mâncăm.

Casa cea mai apropiată de ţărm joacă rol de vamă. Însă nimeni nu şi-a băgat nasul în bagajele noastre.

— Vom fi controlaţi la plecare, m-a anunţat bărbatul din Grevena.

— Vii des pe aici?

— De trei sau patru ori pe an. Sunt singur pe lume. Pe. Stradă erau parcate mai multe microbuze. Şoferii,

cu toţii călugări, îşi primeau clienţii. L-am întrebat pe unul dintre ei dacă îl cunoaşte pe Onufrios, cel însărcinat de către Katranis să mă primească. ■ — Nu-l văd pe-aici.

— Cum aş putea să-l recunosc? l-am întrebat cu o anumită naivitate, fiindcă, mai mult sau mai puţin, toţi călugării păreau a avea acelaşi chip.

Nu s-a obosit să îmi răspundă. Mi-a comunicat doar numărul maşinii. Am descoperit că toate taxiurile erau microbuze. Pe marginea străzii se găseau mici magazine care expuneau icoane, şiraguri de mătănii, tot felul de cruci, cărţi şi bastoane care mi-au reamintit sfatul lui Iosif: Ia un baston şi loveşte-te peste coapse. Singurul ziar de aici era publicat tot de către călugări. Se numea Presa ortodoxă. Am cumpărat un exemplar.

— Citeşte-l, îţi va lumina sufletul, mi-a zis proprietarul magazinului, un laic.

— Ziare politice nu aveţi?

— Nu, aici nimeni nu le citeşte.

Acele ceasului din magazin înaintau către ora patru. Simţeam nevoia de a-mi dovedi cunoştinţele.

— Ştiam că nu este aceeaşi oră ca în restul ţării.

— Nici acelaşi calendar.

Comunitatea athonită a rămas fidelă calendarului iulian, care diferă cu treisprezece zile de cel gregorian, inventat de papa Gregorie al XlII-lea în secolul al XVI-lea, adoptat de mai toate ţările, inclusiv de biserica ortodoxă grecească şi de patriarhul de Constantinopole.

— Sărbătoarea Paştilor este singura comună cu ceilalţi ortodocşi greci. Crăciunul îl serbăm pe 7 ianuarie.

Habar nu am în ce zi suntem. Rândurile acestea le scriu aşezat pe pat, într-o cameră de oaspeţi a mănăstirii Iviron. Se pare că este noapte, însă nici de asta nu mai sunt sigur. Îmi spun că a început o nouă zi care, poate, deja aparţine trecutului.

Vânzătorul nu mi-am mai explicat şi de ce călugării nu au adoptat calendarul gregorian. Poate fiindcă fusese creat de un papă? Editorialul din

Presa ortodoxă era o diatribă împotriva patriarhului Bartholomeu I, care continua politica de reconciliere cu Vaticanul iniţiată de Athenagoras în 1964. Jurnalul era de acord cu monahii de la mănăstirea Esfigmenu, care rupseseră orice relaţie cu primatul ortodoxiei încă din anii ’70 şi îşi declaraseră schisma. Membrii Sfintei Comunităţi, în majoritate favorabili lui Bartholomeu, încercau de ani de zile să-i alunge din mănăstire, dar lucrul nu era uşor de făcut, fiind vorba despre nişte exaltaţi capabili de orice, după cum se zicea, care, în plus, mai beneficiau şi de susţinerea unei părţi a opiniei publice greceşti.

Povestesc toate acestea ca introducere la scena surprinzătoare pe care am trăit-o sosind la Karyes, al cărei nume înseamnă, în greaca veche, „înecaţii”. Aşadar, am putut vedea o bătaie chiar ca de apucaţi de streche. Abia de parcasem microbuzul când o piatră ne-a făcut ţăndări unul dintre geamurile laterale.

— Apleacă-te! mi-a strigat Onufrios.

A doua piatră a lovit capota. Ne aflam pe un teren lăsat în paragină, alături de o veche clădire, asediată de vreo douăzeci de călugări înarmaţi cu răngi. Se apucaseră să spargă uşile după ce făcuseră zob ferestrele, de după care cei dinăuntru aruncau şi ei cu pietre, scaune şi oale de pământ. Bătălia era însoţită de urlete şi de blesteme. Un monah care reuşise să se cocoaţe până la fereastra de la etajul întâi pe un burlan ros de rugină, a luat un pumn teribil în moalele capului, care l-a făcut să se prăbuşească sub un migdal în floare.

— L-au ucis, necredincioşii! a urlat unul dintre ei.

— L-au ucis, demonii, l-au ucis! au strigat şi alţii. Doi călugări l-au prins de subţiori şi de picioare şi au

luat-o la fugă în direcţia noastră. Au trecut pe lângă mi-crobuz, aşa că am putut vedea rănitul. Sângele care i se scurgea din ţeastă îi înroşise barba. Avea privirile întoarse către cer şi pe buze i se creiona un zâmbet vag. Mi-am zis că toţi martirii creştinătăţii trebuie să fi avut o asemenea expresie în ceasul supliciului.

— Poţi să-mi explici ce se întâmplă?

— Sfânta Comunitate încearcă să recupereze această casă care aparţine călugărilor esfigmeniţi, mi-a răspuns sobru Onufrios.

A dat înapoi atât de rapid, încât mai-mai să-i lovească pe cei trei.

— De ce nu luăm rănitul în maşină?

— N-ai văzut în ce hal era? îmi murdărea maşina!

Restaurantul din capitala Athosului nu are nume din simplul motiv că altul nici nu mai este. Nici meniu nu are. Oferă doar două feluri: ciorbă de fasole şi spaghetti. Clientela îi este formată din personalul din serviciul guvernatorului civil, poliţişti şi marinari însărcinaţi cu supravegherea teritoriului şi a coastei, muncitori angajaţi pe diferitele şantiere.

Când am intrat, înăuntru nu se găsea niciun client, fie că era prea devreme, fie prea târziu. M-am aşezat la o masă de lemn geluit de trecerea vremii. Deşi ciorba nu avea niciun gust, măslinele erau acre şi pâinea uscată-piatră, am mâncat cu poftă. Am profitat de calmul locului pentru a o putea anunţa pe Nausicaa de sosirea mea în peninsulă.

— Aţi aflat ceva despre fratele meu?

— O s-o fac în cel mai scurt timp cu putinţă.

De tata am dat la lucru, în golful lui Yannaki. Tocmai racorda la reţeaua publică de apă potabilă o casă nouă, aparţinând unui anume Hatzopulos. L-am văzut în faţa ochilor cu pălăria lui de paie, stând pe jos, la soare.

— Ne-am decis să ne exprimăm protestul faţă de distrugerea vechii acropole ocupând biroul primarului. Ba chiar urmărim să petrecem acolo întreg finalul Săptămânii Mari.

— Cine mai vine cu tine?

— Deocamdată suntem doar trei: Dinos, Sitaras şi cu mine. Chiar aşa: salutări de la Sitaras.

— Dar Hatzopulos acesta crede în Dumnezeu?

— Nu! Este pentru prima dată când îmi răspunde cineva atât de cinstit. Cei mai mulţi oameni pe care îi întreb trag de timp, ezită, îmi întorc întrebarea. Acesta pur şi simplu mi-a spus nu, fără să mai adauge altceva.

Paulina Menexiadu îşi închisese mobilul. In mesajul pe care i l-am lăsat o anunţam că îmi propusesem să vizitez şi extremitatea sudică a Athosului, de unde nădăjduiam să revăd nava Centrului de Cercetări Marine. Acolo, la capătul peninsulei, se găseau cei mai asociali dintre călugări, campionii singurătăţii, schivnicii. Nu mai locuiau în grote, ci în căsuţe pe care, cel mai adesea, şi le construiseră singuri. Intenţionam să îi întâlnesc nu doar pentru a-i putea descrie Nausicăi. Presimţeam că, printre ei, voi da de oameni mai interesanţi decât în mănăstiri.

Eram pe punctul de a mă ridica de la masă când au intrat patru bărbaţi care discutau despre încăierarea pe care o văzusem în drum. Erau îmbrăcaţi în costume gri, cu cravate în tonuri discrete de albastru. Figura celui mai

bătrân dintre ei mi se părea familiară. Unde să-l mai fi văzut? La televizor, poate?

— Nu li se va da niciodată dreptate, a spus acesta. Sunt susţinuţi cu fonduri de patriarhul de la Moscova, care respinge dialogul cu papa şi, în afară de asta, contestă caracterul ecumenic al Patriarhiei Constantinopolului.

— In Rusia sunt mai mulţi ortodocşi decât în toate celelalte ţări la un loc, a explicat un altul.

— Ăştia or să ne bage în bucluc, a rezumat cel mai tânăr membru al grupului.

— Au făcut-o deja, a continuat cel mai în vârstă. Evenimentele de dimineaţă au fost filmate şi, după câte ştiu, caseta a fost trimisă unor televiziuni.

O clipă a întors ochii către mine. Am scos caietul din geantă şi am început să îl răsfoiesc pentru a-mi putea păstra calmul. Au comandat şi ei ciorbă de fasole.

— De ce nu cheamă poliţia ca să-i evacueze? a întrebat cel mai tânăr.

— Pentru că, în acest caz, unul dintre ei se va sinucide, ceea ce va provoca un protest general contra guvernului, i-a răspuns cel mai bătrân, coborând vocea. Muntele Athos se bucură de un asemenea prestigiu, încât guvernul nu îşi poate permite să intre în conflict cu monahii, fie că aceştia fac parte dintre legalişti ori dintre contestatari. De curând, Ministerul Economiei a cerut lista completă a patrimoniului de la douăzeci de mănăstiri. Acestea au refuzat să răspundă, mai precis au ignorat cererea. S-or fi temând să nu fie impozitate în vreun fel? Sub otomani au plătit impozite, le-au plătit şi sub bizantini, doar în ziua de azi n-o mai fac.

— Ministerul are totuşi metode de a exercita presiuni, fie suspendând contribuţia financiară pentru Athos, fie scutirea de taxe acordată la benzină şi achiziţia de maşini.

Remarca aparţinea unui al patrulea care, până atunci, nu spusese nimic.

— Niciun partid nu este dispus să îşi asume costurile politice ale unui asemenea scandal, a intervenit cel mai în vârstă. Oamenii publici sunt mai degrabă tentaţi să câştige bunăvoinţa călugărilor, decât să îi supere. Guvernul precedent, cel socialist, ca şi cum le-ar fi considerat insuficiente privilegiile, a scutit de orice îndatorire fiscală şi mănăstirile înfiinţate de athoniţi în afara muntelui Athos.

De data asta, s-a uitat mai atent la mine. Să fi avut şi el impresia că mă mai văzuse pe undeva? I-am dat patronului şase euro (unul mai mult decât era trecut în notă) şi am ieşit în stradă. Alături se afla biroul care administra folosirea taxiurilor. Îmi lăsasem acolo bagajul, fiindcă încă nu eram hotărât să urmez sfatul lui Katranis şi să îmi petrec cea dintâi noapte la Karyes.

Mulţi pelerini se plimbau pe străduţele pavate, vizitau micile magazine asemănătoare celor din port, îşi făceau cruce imediat ce zăreau, la depărtare, vreo biserică. De obicei, turiştii manifestă o anume grabă şi sunt puşi pe glume. Cei pe care îi întâlneam aici erau gravi ca nişte copii de la orfelinat. Deveneau ceva mai vioi abia când se întâlneau cu câte un călugăr, căruia se grăbeau să îi sărute mâna.

— Binecuvântează, taică! îi ziceau.

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, li se răspundea invariabil.

Deşi ştiam prea bine că nu pot întâlni decât bărbaţi prin aceste locuri, totuşi absenţa femeilor era izbitoare. Mi-am spus că abaton-ul nu exprimă altceva decât vanitatea masculină lipsită de orice logică.

Clădirile erau relativ mari, ridicate din piatră şi în stare mai bună decât aceea a călugărilor esfigmeniţi. Am trecut prin faţa bisericii pictate de Manuil Panselinos. Nu i-am putut vedea frescele, sau ce a mai rămas din ele, fiindcă era închisă şi prinsă până la acoperiş între schele. Pereţii exteriori, după cum mă anunţase Tzapakidis, erau proaspăt tencuiţi. S-ar fi putut crede că monahii îşi înţeleseseră greşeala şi acum încercau să o repare.

Urcând scara de marmură a Sfintei Comunităţi, mă gândeam la Nausicaa. O vedeam mai întâi în fotoliu, apoi în pat şi iarăşi în fotoliu, „Voi face tot ce îmi stă în putere”, îi promisesem. În holul de la intrare, am dat peste un grup de călugări care discutau aprins. Pe post de bonetă, unul dintre ei avea capul acoperit de pansamente. Să fi fost cel pe care îl văzusem căzând de la primul etaj? în orice caz, acum era în cea mai bună formă.

— Ar trebui să îi atacăm la noapte, când dorm, a sugerat acesta.

— După părerea mea, nu ar trebui să mai facem nimic înainte de Paşti, a spus un altul. Ne vor acuza pe la toate posturile de televiziune că nu am respectat armistiţiul de Sfintele Sărbători.

— Nici nu am fost destui, a intervenit un al treilea, care încă mai avea o rangă în mână. De ce n-o fi venit şi Arsenios? Doar este obişnuit cu asemenea situaţii, că mai-nainte a lucrat în poliţie.

M-a zărit şi şi-a băgat imediat ranga sub sutană. I-am ocolit grăbit şi am împins prima uşă care mi-a ieşit în cale. M-am trezit într-un coridor. De undeva venea zgomotul unui bazinet din care curgea apa, zgomot care sugera un model vechi, de fontă. Şi-a făcut apariţia un bărbat la fel de pântecos ca şi Kopidakis, dar ceva mai scund. Înainta cu paşi mici, târşindu-şi pantofii.

— Eşti ziarist?

A rămas cu aceeaşi expresie duşmănoasă chiar şi după ce am negat.

— Ce faci pe aici?

L-am urmat în biroul lui. O hartă a Bizanţului punea o pată de culoare pe perete. Imperiul nu fusese chiar atât de întins pe cât aş fi fost tentat să îl cred. Frontiera, de culoare portocalie, dădea ocol Turciei actuale şi peninsulei balcanice.

— V-aş ruga să mă ajutaţi să îl găsesc pe Dimitris Nikolaidis, venit aici în 1954, am spus articulând cuvintele la fel de rar şi de clar ca Nausicaa. Trebuie să aibă nouăzeci şi doi de ani.

— Aici trăiesc mulţi bătrâni trecuţi de nouăzeci de ani, mi-a răspuns sec.

— Este originar din Tinos. În tinereţe îi plăcea să cânte.

— Tuturor tinerilor le place să cânte… Ştii oare care a fost cea dintâi mănăstire care l-a adăpostit?

I-am mărturisit că nu ştiam.

— Atunci cum ai vrea să ţi-l găsesc? Fiecare mănăstire are propriul ei registru. Doar nu-ţi dă prin cap că voi răsfoi toate registrele tuturor mănăstirilor? Este la fel de posibil să se fi înscris cu un nume fals ori să nu-i apară pe nicăieri adevăratul nume. Numărul exact al locuitorilor Sfântului Munte ne scapă, dar îl estimăm la o mie şase sute, deşi, probabil, sunt mai mulţi. Cineva poate veni aici ca turist, poate întâlni un bătrân solitar care să fie de acord să îl adăpostească şi să rămână la el ani de zile fără ca nimeni să nu afle nimic.

Din holul de la intrare s-au auzit râsete.

— O clipă, mi-a spus şi a ieşit din încăpere cât de repede a putut.

Am profitat de absenţa lui pentru a mă putea uita la fotografia de pe birou. Era un portret cu dedicaţie al patriarhului Bartholomeu. Semnătura era urmată de cuvintele: Devotatul dumneavoastră mijlocitor pe lângă Dumnezeu.

— Aşadar, este foarte uşor să te ascunzi la Athos, am sintetizat ca un elev silitor când personajul s-a întors la locul lui.

Râsetele încetaseră.

— Foarte uşor. Când s-a prăbuşit Uniunea Sovietică, mai mulţi agenţi ai vechiului regim, cu trecut dubios, s-au refugiat aici, fireşte cu acte false. Ştii însă care e partea cea mai tare a poveştii?

A lăsat să se scurgă puţin timp.

— Ajunşi călugări, oamenii aceia s-au întors în ţările lor, iar acum ocupă funcţii de mare importanţă în cadrul bisericii ruse!

— Aţi primit asemenea vizite şi din fosta Iugoslavie?

— Fără îndoială, este mai greu să te ascunzi astăzi decât acum cincisprezece ani, mi-a răspuns circumspect.

Tăifăsuind în continuare, căutam o modalitate de a-i trezi interesul pentru cazul Dimitris Nikolaidis.

— Călugărul despre care v-am vorbit are o soră de optzeci şi nouă de ani, foarte bogată.

Am făcut şi eu o pauză.

— Nu are nici copii, nici nepoţi, am precizat. Jumătate din Tinos este a ei!

— Frumoasă insulă, Tinos, a suspinat. Numai că suflă teribil vântul, nu-i aşa?

Şi el a promis că va face tot ce îi stătea în putinţă pentru a da de urma lui Dimitris. Nu am uitat să îi pun întrebări despre colecţia de antichităţi menţionată în articolul lui Preaud. Mi-a spus că aparţine şcolii.

— Nu ştiai că avem şi o şcoală?

Nu m-am dus direct la şcoală, ci am coborât spre centru pentru a anunţa biroul de taximetre că voi avea nevoie de o maşină spre seară. Am avut norocul de a-l reîntâlni pe Onufrios, care abia se întorsese dintr-o cursă. Tocmai îşi făcea o ţigară, ceea ce mi s-a părut ciudat, întrucât nu mai văzusem călugăr să fumeze.

— Ce faci, fumezi?

— Niciodată în faţa icoanelor!

A pronunţat aceste cuvinte, care poate că erau o glumă, cu cel mai serios aer din lume. Cum nu avea altă comandă, mi-a propus să mă însoţească.

— Nici n-o să-mi facă rău să mai merg şi eu puţin pe jos.

Şi-a terminat de rulat ţigara, a băgat-o într-un buzunar al pantalonilor şi am luat-o din loc. Dacă nu ar fi venit cu mine, nu aş fi putut vizita expoziţia. Şcoala era închisă, probabil din cauza Săptămânii Mari. Se afla în clădirea unei foste mănăstiri, alături de o biserică uriaşă cu hramul Sfântului

Andrei. După părerea lui Onufrios, era una dintre cele mai mari biserici din Balcani.

— Pe vremuri, mănăstirea aparţinea ruşilor, însă i-am pus pe fugă. Le-ajunge Sfântul Panteleimon. Dacă rămâneau cu două mănăstiri, ar fi avut dreptul la două voturi în cadrul consiliului.

— I-aţi alungat şi pe georgieni de la Iviron?

— Nu ştiu dacă i-am alungat ori nu, sigur este că nici georgieni nu mai sunt.

— Cum s-ar zice, pe nimeni nu iubiţi pe-aici. Pe ruşi nu, pe evrei nu, pe catolici nu, filosofii nu, de femei ce să mai vorbim… Atunci poţi să îmi spui pe cine iubiţi?

— Pe Dumnezeu! mi-a răspuns, coborându-şi răutăcios pleoapele.

A trebuit să batem cu o piatră în uşă ca să ne audă paznicul. Onufrios a sfârşit prin a-l convinge să ne conducă în bibliotecă, unde erau adunate vestigiile.

La drept vorbind, colecţia nu cuprindea decât câteva amfore sparte şi câteva opaiţe. Acestea au fost adunate de pe plajă de elevi, sub conducerea unui profesor. Cea mai importantă dintre descoperiri era o jumătate de cap de femeie, fără ochi şi frunte. Am făcut câteva fotografii, după care am plecat.

— Ce fel de şcoală este asta?

— O şcoală absolut obişnuită, cu clase de gimnaziu şi de liceu. Cu totul sunt patruzeci de elevi cu vârste cuprinse între doisprezece şi şaptesprezece ani. O să mă întrebi cum de au ajuns aici? Nu a fost dorinţa lor, acesta este un lucru sigur. La asemenea vârstă, nimeni nu alege să trăiască în afara lumii. Au fost aduşi de părinţi, ori aleşi de călugări, din Grecia sau din alte ţări ortodoxe. Aici nu pot primi educaţia potrivită pentru vârsta lor, nu ar trebui să avem dreptul să îi ţinem astfel, departe de femei. Mă tot mir, şi nu sunt singurul, că statul grec autorizează funcţionarea acestei şcoli. Mai ştii în Europa vreo altă instituţie care să trateze mai inuman de-atât nişte copii? Care să îi înveţe să nu trăiască?

Nu şi-a aprins ţigara decât în maşină, conducându-mă la mănăstirea Iviron, de pe coasta de est, pe un drum aflat încă în şi mai proastă stare decât acela care leagă Dafni de Karyes. I-am vorbit şi lui despre fratele Nausicăi, i-am furnizat aceleaşi informaţii ca şi insului de la Sfânta Comunitate, am adăugat doar că Dimitris era fascinat de natură şi petrecea ore în şir urmărind furnicile.

— Furnicile? a repetat. Parcă îmi aduc aminte de ceva.

18

La opt seara, era deja întuneric în mănăstirea / Iviron, unde totul era închis. Nu am putut vedea nimic şi nici lua masa, al cărei timp trecuse de mult. Monahii, ca şi pelerinii, se retrăseseră în chiliile lor. Archontaris, care doar pe mine mă mai aştepta ca să poată pleca şi el, m-a instalat într-o cameră mare, cu două ferestre care dădeau spre mare. Sub pat, am descoperit o pereche de sandale de plastic.

Pe la două dimineaţa, am fost trezit de nişte lovituri de ciocan. Cu siguranţă, din cauza atmosferei din Săptămâna Sfântă mi-a venit în minte crucificarea lui Christos. Loviturile aveau o anumită ritmicitate, se opreau şi o luau iarăşi de la capăt la intervale regulate. Mai târziu, am aflat că monahii foloseau destul de rar clopotele, aşa că, pentru a anunţa slujbele, utilizau toaca, simandra, în care loveau cu ciocănele de lemn. Se spune că Noe a chemat animalele în arcă lovind într-o scândură.

La şapte dimineaţa, când am ieşit din camera mea, ziua începuse de mult în mănăstire. Slujba se încheiase, iar bucătarul, un călugăr, pregătea micul dejun. Muncitorii albanezi care lucrau la renovări erau în plină activirate. Demontau parchetul învechit, refăceau pereţii, reparau acoperişurile făcute din lespezi de piatră pe post de ţiglă, cu ajutorul macaralelor.

Am înţeles repede că mănăstirea era cu mult mai mare decât îmi imaginasem, că era nevoie de mai multe ceasuri pentru a o străbate în întregime, pentru a-i explora toate clădirile, pentru a aprinde câte o lumânare în fiecare biserică, pentru a face turul zidurilor de apărare. Centrul acestei „localităţi”, ca să zic aşa, era catholicon-ul, vopsit în roşu închis, nuanţă care în greceşte se cheamă roşu bizantin. Uşa era închisă. Am observat două coloane de marmură verde, ca acelea ale casei din Kifisia, provenind, probabil, din templul lui Poseidon, pe care arheologii îl bănuiesc a se fi situat cam prin aceste locuri.

La intrarea într-o altă biserică, am văzut o frescă asemănătoare celei descrise de Vezirtzis, cu diferenţa că vechii înţelepţi nu erau îmbrăcaţi ca nişte sfinţi bizantini, ci, mai degrabă, ca nişte şeici. Patru dintre ei, Sofocle, Platon, Aristotel şi Plutarh, purtau şi turbane.

Convenisem cu Onufrios să treacă să mă ia pe la nouă. Am ieşit în curtea principală, prin care se plimbau câteva zeci de pelerini. Nu era chiar aglomeraţia despre care fusesem anunţat. Dacă, în mod normal, mănăstirile primesc încă şi mai puţini vizitatori, înseamnă că sunt destul de puţin

frecventate. Un obişnuit al locului se făcuse util, prin cunoştinţele pe care le avea, unui grup de tineri. Le recomanda să bea apă din izvorul Sfântului Athanasie, pe care îl puteau descoperi în drumul către Marea Lavră.

— În locul acela, pe când avea probleme cu banii, Sfântul Athanasie a întâlnit-o pe Sfânta Fecioară, care i-a venit în ajutor.

Alţi pelerini comentau cu indignare un anunţ de pe internet, postat de către o agenţie olandeză de turism, care propunea excursii pentru homosexuali în Mykonos şi la muntele Athos. Am mai auzit un bărbat susţinând că puterile venerabilului Paisios le depăşeau cu mult pe cele ale yoghinilor, putând să dispară şi să reapară atunci când dorea.

— Când l-am întâlnit pentru întâia oară, mi-a amintit lucruri din viaţa mea de care uitasem complet.

Am intrat în librăria de la parterul clădirii. In mijlocul încăperii, în spatele unui birou impunător, trona un bătrân de vreo optzeci de ani cu barba albă şi roşu în obraji. Purta o bonetă ca acelea catolice, care nu îi acoperea decât vârful capului, iar bastonul şi-l ţinea ca pe un sceptru.

— II ţin ca să mai gonesc pisicile, mi-a spus. Nu-mi plac cu niciun chip.

— Cunosc şi eu o doamnă căreia, tot aşa, nu-i plac pisicile.

— Are dreptate.

Vocea îi deforma uşor cuvintele, ca şi cum ar fi fost ecoul unei alte limbi.

— Doriţi ceva anume?

Amabilitatea pe care o dovedea mi-a fost de ajuns ca să capăt încredere în el şi să-i mărturisesc că simt nevoia unei cafele.

— Foarte bine! Am să vi-o pregătesc chiar eu! însă vă previn că o fac cam tare!

S-a ridicat şi s-a dus şontâc-şontâc până în fundul încăperii, unde se găsea o bucătărioară. M-am simţit cu totul îndatorat când mi-a adus cafeaua şi un pateu, ca în localurile de bună calitate.

— V-am pus sirop de arţar în loc de zahăr. Am o soră în Canada.

— Aţi locuit în străinătate.

Era născut în Franţa, într-o familie bogată, jumătate grecească, jumătate franceză, proprietara unui important domeniu forestier în Normandia şi a unei case în Évreux. Şi nu era vorba despre o casă oarecare, ci despre conacul în care abatele Prévost a scris Manon Lescaut. Era convins că insurgenţii de la 1789 nu îl incendiaseră, cum făcuseră pe la alte moşii din regiune, din respect faţă de fantoma celebrei eroine. Spera să revadă

Normandia şi copacul pe care îl plantase pe proprietatea familiei, înainte de a răspunde chemării Domnului.

— Au trecut optsprezece ani de atunci. Copacul meu are optsprezece ani.

Nu toţi călugării visau aceleaşi lucruri. Unul visa o femeie, altul, un copac, cel de-al treilea, o îngheţată. Aşadar, a îmbrăcat rasa călugărească la aproape şaizeci de ani. Nu l-am întrebat care au fost motivele. Aerul lui maiestuos descuraja întrebările indiscrete. Nu mi s-a recomandat decât pe numele monahie: Irineos. Am vorbit despre simandre, construite din lemn de castan, şi despre clopote.

— Când bat alternativ două clopote vecine, suficient de puternic, vibraţiile lor în atmosferă produc după câteva momente un sunet suplimentar, ca şi când s-ar auzi un al treilea clopot, distinct de primele două. Este un fenomen încântător, dar nu magic, aşa cum cred unii călugări care au botezat acest clopot, care se aude, dar nu se vede, „clopotul îngerilor”.

M-au cam apucat năbădăile pe Onufrios, care mi-a cerut cincizeci de euro pentru ziua de ieri. Mi se părea cam exagerat.

— Cât o să-mi mai ceri şi azi?

Alţi pelerini comentau cu indignare un anunţ de pe internet, postat de către o agenţie olandeză de turism, care propunea excursii pentru homosexuali în Mykonos şi la muntele Athos. Am mai auzit un bărbat susţinând că puterile venerabilului Paisios le depăşeau cu mult pe cele ale yoghinilor, putând să dispară şi să reapară atunci când dorea.

— Când l-am întâlnit pentru întâia oară, mi-a amintit lucruri din viaţa mea de care uitasem complet.

Am intrat în librăria de la parterul clădirii. In mijlocul încăperii, în spatele unui birou impunător, trona un bătrân de vreo optzeci de ani cu barba albă şi roşu în obraji. Purta o bonetă ca acelea catolice, care nu îi acoperea decât vârful capului, iar bastonul şi-l ţinea ca pe un sceptru.

— Îl ţin ca să mai gonesc pisicile, mi-a spus. Nu-mi plac cu niciun chip.

— Cunosc şi eu o doamnă căreia, tot aşa, nu-i plac pisicile.

— Are dreptate.

Vocea îi deforma uşor cuvintele, ca şi cum ar fi fost ecoul unei alte limbi.

— Doriţi ceva anume?

Amabilitatea pe care o dovedea mi-a fost de ajuns ca să capăt încredere în el şi să-i mărturisesc că simt nevoia unei cafele.

— Foarte bine! Am să vi-o pregătesc chiar eu! însă vă previn că o fac cam tare!

S-a ridicat şi s-a dus şontâc-şontâc până în fundul încăperii, unde se găsea o bucătărioară. M-am simţit cu totul îndatorat când mi-a adus cafeaua şi un pateu, ca în localurile de bună calitate.

— V-am pus sirop de arţar în loc de zahăr. Am o soră în Canada.

— Aţi locuit în străinătate.

Era născut în Franţa, într-o familie bogată, jumătate grecească, jumătate franceză, proprietara unui important domeniu forestier în Normandia şi a unei case în Évreux. Şi nu era vorba despre o casă oarecare, ci despre conacul în care abatele Prévost a scris Manon Lescaut. Era convins că insurgenţii de la 1789 nu îl incendiaseră, cum făcuseră pe la alte moşii din regiune, din respect faţă de fantoma celebrei eroine. Spera să revadă Normandia şi copacul pe care îl plantase pe proprietatea familiei, înainte de a răspunde chemării Domnului.

— Au trecut optsprezece ani de atunci. Copacul meu are optsprezece ani.

Nu toţi călugării visau aceleaşi lucruri. Unul visa o femeie, altul, un copac, cel de-al treilea, o îngheţată. Aşadar, a îmbrăcat rasa călugărească la aproape şaizeci de ani. Nu l-am întrebat care au fost motivele. Aerul lui maiestuos descuraja întrebările indiscrete. Nu mi s-a recomandat decât pe numele monahie: Irineos. Am vorbit despre simandre, construite din lemn de castan, şi despre clopote.

— Când bat alternativ două clopote vecine, suficient de puternic, vibraţiile lor în atmosferă produc după câteva momente un sunet suplimentar, ca şi când s-ar auzi un al treilea clopot, distinct de primele două. Este un fenomen încântător, dar nu magic, aşa cum cred unii călugări care au botezat acest clopot, care se aude, dar nu se vede, „clopotul îngerilor”.

M-au cam apucat năbădăile pe Onufrios, care mi-a cerut cincizeci de euro pentru ziua de ieri. Mi se părea cam exagerat.

— Cât o să-mi mai ceri şi azi?

— Tariful obişnuit pentru opt ore este de două sute de euro. Dacă mă închiriezi şi pentru mâine, mai putem scădea ceva!

— Hai, că mă faci să râd. Şi aşa nu prea mi-au mai rămas bani.

Am negociat două sute de euro pentru trei zile. Ce-o să facă cu banii ăştia? O să-i cheltuiască într-o noapte la Hotelul Boemiana. Banii Nausicăi vor ajunge în buzunarul Coraliei.

Onufrios are o casă la Karyes. O treime dintre călugării de la Athos trăieşte singură, ca el, sau în grupuri mici. Ţin obligatoriu de una dintre cele douăzeci de mănăstiri, care au în proprietate întreg teritoriul peninsulei şi toate clădirile şi, totuşi, fiecare îşi poate duce viaţa aşa cum crede de cuviinţă.

Cea mai mare parte a zilei, mi-am petrecut-o fotografiind sarcofage, vase cu forme geometrice, basoreliefuri, ziduri de apărare, parcurgând kilometri după kilometri. Onufrios a dat dovada unui preţios spirit de echipă. Astfel, mi-a indicat un sit arheologic de a cărui existenţă probabil că nici Preaud nu ştia.

Ne-am oprit, mai întâi, în micul golf Kaliagra, la nord de mănăstirea Iviron, unde, fără îndoială, în vechime fusese un port, căci era înconjurat de ruinele unor locuinţe din perioada clasică. Am ajuns mai apoi pe coasta de vest şi la plantaţia de măslini a mănăstirii Kastamonitu unde, conform lui Preaud, s-ar fi aflat oraşul antic Thysos. Am străbătut păduri, platouri aride, depresiuni adânci, fără a fi dat de un singur mistreţ. Plantaţia de măslini fusese amenajată pe un deal, în terase susţinute de pereţi construiţi din piatră fasonată. Acolo am văzut iarăşi urme de locuire, dar şi fundaţia unei acropole. Onufrios nu m-a părăsit o clipă, ţinând să înveţe de la mine tot ceea ce ştiam în materie de arheologie, domeniu în care eram departe de a excela.

Plănuiam să continuu cu coasta de est şi Vatopedi. Chiar într-acolo am luat-o. Totuşi, când mai aveam ceva de mers până la mănăstire, Onufrios mi-a propus să mă conducă până la o plajă unde marea a scos de curând la lumină o serie de morminte, spălând nisipul care le acoperea.

Era vorba despre nişte morminte înguste, îmbrăcate în lespezi, dezvelite doar pe jumătate. Ai fi zis că sunt nişte vizuini. Nenumărate fragmente de ceramică erau răspândite în faţa lor. Am făcut fotografie după fotografie, gândindu-mă că, până la anul, ar putea să dispară toate.

Ne-am aşezat pe plajă.

— Ţi-e foame?

S-a dus şi a adus din maşină o bucată uriaşă de pâine, trei roşii şi două cepe.

— Sunt taximetristul care-şi hrăneşte clienţii!

îmi era atât de foame, încât pur şi simplu am devorat ceapa. Am rămas acolo trei sferturi de oră fără a schimba niciun singur cuvânt, poate pentru a

evita să întrerupem misterioasa conversaţie dintre mormintele din spatele nostru şi marea din faţă.

Am reperat de la distanţă mănăstirea Vatopedi, din cauza macaralelor care îi depăşeau cu mult zidul înconjurător. Ca toate celelalte mănăstiri pe care le mai văzusem în acea zi, şi aceasta era supusă unor ample lucrări de restaurare. Citadelele Athosului erau reparate din temelii, de parcă ar fi urmat să îşi reia rolul de odinioară. Deşi nici numărul de vizitatori, nici acela de locuitori stabili nu ar fi putut motiva o asemenea speranţă. La Vatopedi trăiesc mai puţin de o sută de oameni, iar la Iviron abia dacă sunt patruzeci. Ansamblurile acestea uriaşe te duceau cu gândul la nişte oraşe părăsite de populaţie, în care nu mai rămăseseră decât paznicii. Cel mai probabil era că aceste clădiri, o dată restaurate, uneori cu tot luxul cu putinţă, nu vor mai folosi la nimic. Iar într-o ţară în care serviciile sociale, sănătatea şi educaţia sunt într-o lipsă gravă de locaţii, toate astea chiar că te pun pe gânduri.

Observând cum, pe una dintre anexe, flutura drapelul bizantin, am realizat că nu văzusem nicăieri steagul Greciei.

în clipa în care treceam pe sub bolţile porţii, paznicul tocmai ieşea din serviciu.

— Mă duc să fac act de pocăinţă, i-a spus celui ce prelua schimbul.

— „Să fac act de pocăinţă”?, l-a ironizat Onufrios. Unde-ai învăţat asemenea greacă?

— Mai facem noi şi alte greşeli. De pildă, zicem că „facem ascultare” şi „ne facem nervi”. Dar, când toată lumea face aceeaşi greşeală, mai e aia greşeală?

Am remarcat, imediat ce am pătruns în curte, cele două basoreliefuri zidite de o parte şi de cealaltă a intrării principale în catholicon. Ambele reprezentau un berbec, unul din faţă, celălalt din profil.

— Acum, nu trebuie să credeţi că nu cunoaştem valoarea cuvintelor. Astfel, pe christoidis, „asemănător lui Christos”, l-am suprimat după îndelungi discuţii. Nimeni nu poate pretinde că îi seamănă lui Iisus.

— Aţi făcut foarte bine, nu îşi găsea sensul.

Şi-am început să hohotesc. Am râs cum nu mi s-a mai întâmplat de multă vreme, rupt în două, lăsându-mi deoparte aparatul de fotografiat. Onufrios mi-a tras câteva palme zdravene peste spate, ca pentru a mă face să nu mă înec, ceea ce, habar nu am din ce motiv, m-a făcut să râd şi mai tare. Nu mi-am regăsit calmul decât când am ajuns la secretariatul mănăstirii şi, la

capătul unui coridor având pe dreapta şi pe stânga mai multe birouri, am descoperit portretul în mărime naturală al bătrânului Iosif. Avea exact acelaşi aer îndurerat din fotografie.

Onufrios m-a lăsat singur, intrând într-un birou pentru a-şi căuta un prieten care ne-ar fi putut servi drept ghid. M-am aşezat pe o banchetă de lemn, în faţa unei uşi întredeschise, dincolo de care cineva vorbea la telefon. Conversaţia nu mi-a atras atenţia decât atunci când a sunat un al doilea aparat şi am auzit răspunsul:

— Sună-mă mai târziu, acum vorbesc cu ministrul. Care ministru? Nici că am aflat. I se cerea stabilirea

unei întâlniri cu egumenul mănăstirii.

— Ar fi de dorit să ia parte şi ministrul Afacerilor Externe. Ii spui tu sau preferi să o fac eu?

Până la urmă a decis să îşi asume sarcina. După care a sunat un armator binecunoscut. Conversaţia s-a învârtit în jurul unei cruci sculptate pe ambele feţe pe care armatorul o comandase pentru a o dărui prinţului Charles cu ocazia aniversării acestuia.

— Când este aniversarea?… O clipă, să notez. După care a continuat:

— Ar trebui să îl sfătuieşti să nu mai vină pe aici anual. Sigur că pentru noi este o mare bucurie să îl primim. Nu sunt însă convins că opinia publică din ţara lui vede cu ochi buni vizitele pe care le efectuează în mănăstirea noastră.

în fine, s-a întreţinut cu un avocat despre un teren care aparţinea mănăstirii şi care era revendicat de guvernul grec.

— Ce nevoie au nişte funcţionari guvernamentali de terenul acesta, din moment ce nici nu ştiu ce să facă cu el? Nu sunt decât nişte analfabeţi, incapabili să ducă la bun sfârşit vreo afacere. Cuvântul management lipseşte din vocabularul lor. Multe dintre pământurile confiscate de Venizelos nu au fost folosite la nimic, au fost lăsate de izbelişte. Nu vom accepta niciodată să cedăm nici măcar o palmă din patrimoniul lăsat nouă de împăraţii Bizanţului.

M-am gândit la mama, care ar fi fost uluită să audă cuvântul management într-un asemenea loc. Mi-au revenit în minte cele spuse de Tzapakidis despre rrvinimumul respect al călugărilor faţă de statul grec. „Consideră Grecia din punctul de vedere al urmaşilor unui imperiu… în ochii lor nu este decât o provincie lipsită de importanţă… Memoria lor este fixată în perioada dintre Marea Schismă şi căderea Constantinopolului… Pentru ei,

steagul Bizanţului nu este nicidecum desuet.” Bărbatul din spatele uşii a continuat:

— Cea mai bună soluţie pentru a scăpa de ameninţarea exproprierii este să vindem acel pământ şi să cumpărăm clădiri din centrele oraşelor.

Am întors privirile către Iosif. Cum ar fi reacţionat, dacă ar fi auzit aşa ceva? „Păi, chiar le aude, mi-am zis, de asta şi are asemenea expresie.”

Prietenul lui Onufrios nu ne putea acorda cine ştie cât timp, fiindcă nu mai era mult până la slujbă. Ne-a condus mai întâi până în pivniţă, unde ne-a arătat două sarcofage din epoca romană. Nu am avut nici cum să citesc inscripţiile în greacă şi nici măcar cum să le fotografiez. Ambele erau pline cu ulei de măsline. Am aflat că şi în alte mănăstiri uleiul era păstrat în sarcofage.

Am vrut să mă conving că prinţul Charles, de care auzisem vorbindu-se, era unul şi acelaşi cu moştenitorul coroanei Angliei.

— Chiar despre el este vorba, mi-a confirmat ghidul nostru. Vine de ani de zile la Vatopedi. Fireşte că îl primim cu toate onorurile cuvenite rangului şi i-am amenajat un apartament foarte bun, cu cinci camere. În pofida faptului că face parte din biserica anglicană, dovedeşte o fascinaţie reală faţă de tradiţiile noastre. După câte ştiu, tatăl lui era prinţ al Greciei, iar bunica şi-a sfârşit zilele într-o mănăstire ortodoxă din Ţara Sfântă.

Am trecut rapid prin sala în care erau expuse antichităţi. Colecţia abia dacă merita ceva mai multă atenţie decât aceea pe care i-o acordau elevii şcolii din Karyes. Cuprindea în exclusivitate vestigii romane, printre care un cap de tânăr cu breton. Fusese descoperit în timpul lucrărilor de consolidare a beciurilor. Călugării descoperiseră întreaga statuie, dar nu consideraseră util să îi dezgroape decât capul. Trupul îi rămăsese prins sub planşeu.

Tare aş mai fi plecat din peninsulă după această din urmă vizită. Am declinat oferta de a intra la relicvariu, în care piesele de rezistenţă erau brâul Sfintei Fecioare, piciorul inalterabil al Sfântului Hermolaus, craniul Sfântului Ioan Chrisostomul şi degetul Sfântului Ioan Botezătorul. Numai că, atât Onufrios, cât şi prietenul său, atât au tras de mine să intru în biserică, încât până la urmă am cedat. Cu toate că mult mai mult m-aş fi bucurat dacă aş fi plecat de la muntele Athos fără să fi luat parte la nicio slujbă.

— Cât va ţine? l-am întrebat pe Onufrios.

— Doar o oră şi jumătate.

Am rămas aproape de uşă, ascuns într-una dintre acele strane de lemn care nu au decât o scândură îngustă pe care te poţi aşeza, iar braţele sunt dispuse la nivelul pieptului unui om care ar sta în picioare. Onufrios şi prietenul lui au mers până la altar, în faţa căruia s-au înclinat până la pământ, atingând podeaua cu degetele. Nu se întinsese nimeni pe jos. Persoana cea mai apropiată era un tânăr călugăr care ţinea în mână un teanc de hârtii de pe care citea cu voce monotonă numele înscrise. Aş fi putut să îi dau şi eu numele fratelui meu, însă nu am făcut-o. Totuşi am aprins mai multe lumânări, fără a mă gândi la cineva anume. Mi-am adus aminte că singurul lucru care mă distra atunci când mama mă lua cu ea la biserică era să mă uit la lumânări. Sfeşnicul era aşezat în faţa ferestrei. Lumina pe care o răspândea în jur mi-a permis să descopăr că sub fereastră, ceea ce ţinea loc de perete era, în realitate, o stelă funerară pusă pe-o parte. Din această cauză, mi-a şi fost mai greu să descifrez numele persoanei căreia îi fusese dedicată. Era vorba despre o femeie, o anume Hero Pancratidu, soţia lui Astycreon.

întorcându-mă la locul meu mi-a venit ideea de a-l ruga pe tânărul călugăr să adauge pe listă şi acest nume. A acceptat binevoitor, scoţând din buzunar un capăt de creion.

— Ce nume aţi spus?

— Hero Pancratidu, am repetat, soţia lui Astycreon. A notat pe ultima foaie. Pe ferestre intra foarte puţină

lumină. Prin geamurile afumate abia dacă îţi puteai da seama dacă afară mai era ziuă ori nu. Biserica totuşi strălucea în întregime, fiindcă flacăra lumânărilor se reflecta nu doar în aurul icoanelor, după cum mă anunţase Katranis, dar şi în sfeşnice, în candelabre, în bronzul sfeşnicelor în care erau aprinse candele şi, mai ales, în altarul în întregime aurit.

Unii dintre călugări erau foarte palizi, ca şi cum nu ar fi văzut niciodată lumina soarelui. Alţii erau foarte slabi, descărnaţi parcă, lucru care dădea nasului lor un contur deosebit. Mă uitam când la nasuri, când la mâini, când la picioare. Le studiam în detaliu, cum ai face-o cu un tablou. Cea mai mare parte a timpului, stăteau absolut nemişcaţi. Să fi uitat că mai au şi trup? Să nu mai fi avut puterea de a se mişca? Păreau sfârşiţi, de parcă merseseră timp îndelungat până să ajungă la biserică. Purtau bocanci, aşa cum cer distanţele enorme.

Răbdarea mi s-a terminat înainte de încheierea slujbei. Am ieşit iute din biserică, din mănăstire, şi nu m-am mai oprit până la malul mării, unde

lăsasem maşina. Aerul întinsului de apă l-am primit ca pe o binecuvântare. Mi s-a părut că văd aproape de suprafaţa valurilor rechinul cu care făcusem cunoştinţă la Departamentul de Arheologie Submarină. Şi aşa mi-a venit ideea de a o suna pe Paulina Menexiadu, care mi-a răspuns imediat şi cu totul prieteneşte.

— Pe unde eşti?

Era pe vas, nu departe de Capul Asasinului, care se cheamă astfel fiind pradă unor vânturi sălbatice care pun navele în mare pericol.

— Aţi mai găsit ceva pe acolo?

— Deocamdată nimic. Dacă nu pun la socoteală cele două coifuri pe care ni le-a adus un pescar, prinse în năvodul coborât la o sută de metri adâncime. Sunt din bronz, datează din secolul al Vl-lea înainte de Christos şi sunt model corintian, foarte la modă pe vremea aceea. Până la urmă, n-ar fi exclus să fi fost purtate de către soldaţii perşi. Mâine vom merge mai spre vest şi ne vom opri în dreptul Capului Akrathos.

— Voi încerca să ajung şi eu acolo.

I-am povestit despre sarcofagele care erau folosite ca rezervoare de ulei.

— Chiar aşa?

O clipă am visat că are să acosteze într-o barcă pneumatică şi mă va invita lângă ea.

— Am înţeles bine că vrei să pleci?

Onufrios şi prietenul lui se îndreptau spre mine.

— Am vrut să îmi iau la revedere de la dumneavoastră, mi-a explicat acesta.

— Păreţi convins că autorităţile nu vă vor pune niciodată în discuţie privilegiile şi statutul, am schimbat brusc subiectul. Cum de sunteţi atât de siguri?

— Ştiţi ce s-a întâmplat la Parlamentul European atunci când s-a pus problema abolirii abaton-ului? Cele două mari partide, Noua Democraţie şi Partidul Socialist Panelen, au votat împotrivă, comuniştii s-au abţinut, aşa încât doar trei deputaţi greci din douăzeci şi cinci au votat pentru, doi necredincioşi şi o femeie.

Onufrios îşi privea gânditor saboţii.

Am pornit iarăşi de-a lungul coastei, spre mănăstirea Iviron care se găseşte la cincisprezece kilometri de Vatopedi. Onufrios conducea mai încet decât mai devreme, ca şi cum nu s-ar fi grăbit să îşi încheie ziua de şofer.

Privea drept înainte cu un aer îngrijorat, dar mi-am dat seama că nu starea drumului îl pusese pe gânduri.

— Mă deranjează să aflu că o statuie a fost îngropată în beci, mi-a spus până la urmă, în dreptul mănăstirii Pantocrator, aflată în drumul nostru. Ce i-o fi apucat să despartă capul tânărului de corp, iar pe acesta din urmă să-l lase la loc, în pământ?

Abia în acea clipă mi-am luat inima-n dinţi şi am încercat să îi pun întrebări referitoare la trecutul său.

— Ce făceai înainte de a te călugări? A părut încurcat.

— Am fost învăţător.

A amuţit din nou.

— În niciun caz nu îţi voi spune de ce am îmbrăcat rasa. Într-o zi, m-am supărat foarte, foarte tare, sper că-ţi ajunge.

Mă urmărea cu coada ochiului.

— Fiecare zi lăsată de Dumnezeu îmi mai ridică o părticică din greutate. Sper să trăiesc atâta vreme cât să nu mai rămân cu nimic din apăsarea acelui necaz.

— Heraclit afirma că este extrem de greu să ne controlăm furia.

întrucât ne apropiam de mănăstirea Stavronikita, m-a întrebat dacă nu doream să văd unele dintre cele mai frumoase icoane de pe lume.

— Au fost realizate de Theofan Cretanul, un călugăr care a trăit aici în secolul al XVI-lea şi care a fost la fel de talentat ca şi Manuil Panselinos. Numai că trebuie să te previn că astfel vom ajunge la Iviron prea târziu pentru a mai putea lua cina.

— Nu contează, voi mânca din prăjiturile pe care mi le-a dat mama.

Mănăstirea Stavronikita este cu mult mai mică decât Vatopedi şi Iviron, părând mai degrabă o fortăreaţă. Spatele ansamblului se ridică la cincizeci de metri deasupra mării. Pe acolo am şi intrat, căci poarta principală era închisă.

în curte era aproape întuneric. Meterezele scurtau ziua, întârziau dimineţile şi aduceau mai repede noaptea. Am înaintat ca nişte hoţi până la o biserică, şi ea închisă, dar a cărei cheie Onufrios ştia sub care piatră era ascunsă.

— Nu o să vedem nimic, am bombănit.

în biserică nu era aprinsă decât o candelă, care, însă, nu lumina altceva decât propriul vas albastru plin cu ulei. Am înaintat până lângă altar. Moment în care s-a petrecut ceva uluitor: din beznă am văzut ridicându-se

un Christ în culori mult mai vii decât cele ale icoanelor obişnuite. Era îmbrăcat într-o haină roz închis şi un fel de hlamidă de un verde strălucitor. Cotorul cărţii pe care o ţinea în mână era de un roşu aprins. Iar figura nu îi era deloc severă. Părea mai degrabă mirat de vizita pe care i-o făceam.

Scamatoria fusese realizată de lanterna lui Onufrios, care îndreptase fascicolul luminos direct către icoană. După care l-a direcţionat către o alta, făcând să apară o Sfântă Fecioară îmbrăcată în veşminte vişinii. Nici figura ei nu era lipsită de blândeţe. Micul Iisus pe care îl ţinea în braţe părea un copil neastâmpărat, sub nicio formă cuminte, aşa îmbrăcat cum era într-o drăguţă pijama albă.

19

Vinerea Mare, 21 aprilie. Aniversarea loviturii de stat militare din 1967. Nu ştiu prea multe despre această perioadă. Când a fost răsturnat regimul coloneilor, în 1974, tata împlinea douăzeci de ani. Pe vremea aceea, biserica ortodoxă a Greciei îl avea în frunte pe un anume Hieronymos, fireşte partizan al juntei, care a persecutat nemilos preoţii de stânga, nu prea numeroşi, şi homosexualii, aceştia în număr considerabil. Hieronymos era originar din Isternia, un sat din Tinos. Mi se pare că a murit.

Acest final de aventură îl scriu în tren, la întoarcerea la Atena. Cuvântul aventură nu este deloc exagerat. Lucrurile care s-au întâmplat ieri după-amiază mă îndreptăţesc, cred, să îl folosesc.

De la Salonic am luat trenul de nouă şi jumătate dimineaţa. De ce l-am ales tocmai pe acesta? Ca să am destul timp să reflectez. Mă dor genunchii, spatele, gâtul, întregul meu corp îşi aminteşte coasta abruptă pe care am fost nevoit să mă rostogolesc până la malul mării. Până la urmă, mi se împlinise visul de ieri de a părăsi muntele Athos la bordul navei Zodiac pe care se afla şi Paulina Menexiadu. Se apropiase atât de mult de stânci, încât i-am propus să coboare.

— Vei fi prima femeie care a călcat în Athos de la războiul civil încoace!

— Hai să plecăm, hai să plecăm mai repede, repeta.

Nici eu nu eram mai puţin grăbit decât ea să mă îndepărtez de muntele întunecat. Focurile trase de către Zacharias încă îmi răsunau în urechi. M-am întins pe scândurile punţii.

Şi alte evenimente s-au mai produs ieri, aşa că mă grăbesc să le povestesc. Nu prea mă pricep să trec de la un subiect la altul. Nu ştiu decât să relatez în ordine cronologică.

Dimineaţa mă trezisem plin de voie bună. Eram relativ mulţumit de cum mergeau lucrurile, de fotografiile pe care le făcusem şi de informaţiile primite.

M-am dus direct la librăria în care fratele Irineos m-a primit cu zâmbetul lui binevoitor.

— Nu prea vă vedem prin biserică, a observat liniştit. I-am spus că am fost la slujbă la mănăstirea Vatopedi.

— Atunci meritaţi o cafea.

I-am dăruit un borcan cu dulceaţă, explicându-i că a fost pregătită de mama. A citit atent eticheta.

— Curios. Şi mama punea frunze de lămâiţă în anumite dulceţuri, ca să mai ia din gustul dat de zahăr, făcând parcă mai puternic parfumul fructului.

Borcanul l-a dus în bucătărie. Când s-a întors cu cafeaua, mi-a declarat solemn:

— Vă rog să îi transmiteţi mamei dumneavoastră felicitările mele. Dulceaţa este excelentă. Elle est exceptionnelle, a adăugat în limba sa maternă, ca şi cum asta ar fi dublat valoarea aprecierii, venind nu doar de la jumătatea lui grecească, dar şi de la aceea franţuzească.

Am început o discuţie despre călugării străini care s-au convertit la ortodoxie. De ce să fi făcut această alegere?

— Aşa este, locuiesc mulţi străini aici: francezi, austrieci, englezi, brazilieni.

— Şi un peruvian.

I-am spus că am citit poemele lui Simeon şi intenţionez să mă întâlnesc cu el.

— Nu am avut ocazia să i le citesc, însă îl apreciez foarte mult ca om. Să-i transmiteţi complimentele mele. Biserica ortodoxă este mai veche decât cea catolică, mai apropiată de izvoarele creştinismului, acordă o mai mare importanţă studierii permanente a Evangheliilor. Succesul ei se datorează tocmai faptului de a nu se fi modernizat. Captivează exact prin anacronismul ei.

S-a ridicat şi s-a dus până la bucătărie.

— Nu am rezistat, mi-a mărturisit, şi am mai gustat puţin din dulceaţa pe care mi-aţi adus-o… La fel de adevărat este şi că liturghia ortodoxă este mai încântătoare decât mesa catolică, stabilind un dialog mai direct cu credincioşii. Bisericile catolice sunt reci, nu poţi intra în ele decât cu paltonul pe tine, e curent oriunde te-ai aşeza!

Şi-a întors privirile către uşă, apoi a ridicat braţele în semn de bun venit. În aceeaşi clipă am auzit o voce cunoscută adresându-se în franceză:

— Bravo, Irineos, mereu la post!

Preaud a ocolit repede masa şi l-a îmbrăţişat pe bătrânul călugăr. Abia atunci m-a remarcat şi mi-a strâns mâna călduros. A băut şi el o cafea, după care ne-a oferit propria lui versiune legată de atracţia pe care o exercită ortodoxia. După părerea lui, aceasta este legată de caracterul ei mediteranean.

— Preoţii ortodocşi au un temperament mai vesel decât catolicii, sunt mai puţin dispuşi la autoînvinovăţire, nu au chiar atâtea remuşcări, râd cu mai multă uşurinţă. Monahismul oriental se bucură, fără discuţie, de o imagine pozitivă în Franţa, unde mănăstirea Simonopetra a ridicat trei lăcaşuri similare, dintre care două pentru femei.

— Trebuie neapărat să guşti din dulceaţa pe care mi-a adus-o prietenul nostru, a spus Irineos înainte de a dispărea iarăşi în bucătărie.

Conversaţia nu a durat prea mult. Preaud avea întâlnire cu egumenul de la Vatopedi, cu scopul de a-i prezenta ultimul volum al arhivelor Athosului. L-am însoţit până pe digul de unde urma să ia şalupa care face legătura între mănăstirile de pe coasta de răsărit. Am profitat de această plimbare pentru a-i pune o întrebare care îmi stăruia în minte încă din timpul conferinţei lui Vezirtzis:

— Cum s-a născut mişcarea ermitică?

— Cred că oamenii au început să fugă în deşertul Egiptului ca să scape de impozitele apăsătoare, dar şi pentru a evita înrolarea în armată. Ştiţi că monahii de la Athos sunt exceptaţi de la plata impozitelor şi scutiţi de serviciul militar? In Siria, unde nu există un deşert propriu-zis, pustnicii nu se îndepărtează cu totul de oraşe. Unii aleg să trăiască în vârful unei coloane, sau într-un copac, alţii îşi manifestă credinţa rămânând perfect nemişcaţi. Probabil că aceste forme de ascetism datorează ceva tradiţiei hinduiste, dar ce oare? Poporul venera pustnicii ca pe sfinţi, căuta binecuvântarea şi se temea de blestemele acestora. Totuşi, o mare parte dintre ei nu erau decât nişte escroci, după cum notează şi compatriotul dumneavoastră, istoricul Fedon Kukulis. Îşi vopseau faţa şi mâinile în galben ca să pară suferinzi, îşi alterau vocea băgându-şi pietricele în gură, preziceau viitorul contra cost şi vindeau foarte scump lanţurile cu care tot ei se legaseră la picioare.

Briza uşoară din ajun încetase cu totul. Nici cel mai mic fior nu mai mişca apa mării. La capătul digului, ne-am aplecat spre unde, în care am zărit nenumăraţi arici de mare.

— S-ar putea ca aceasta să fie ultima mea călătorie în Grecia. Mi-am început profesiunea făcând săpături în insula Thasos, nu departe de aici. Am cele mai frumoase amintiri din acea perioadă a vieţii mele, deşi era pe timpul coloneilor. Primarul colabora pe faţă cu poliţia. La revenirea democraţiei, a şters-o cu tot cu familie în Australia şi, de atunci, nu a mai dat niciun semn de viaţă. Niciodată nu am făcut publice rezultatele săpăturilor mele de atunci. La întoarcerea la Paris, aş vrea să mă înham la treaba asta. O să mă ajute şi fata lui Vezirtzis. Nu prea mă mai ţin puterile. Cred că ultimul lucru pe care îl voi mânca înainte de a părăsi Grecia va fi un arici de mare.

Marea Lavră probabil că nu este nici ea mai populată decât celelalte mănăstiri, fiindcă nu are decât un cimitir mititel, de cinci sau şase locuri. Mormintele sunt marcate prin nişte cruci simple, de lemn, înfipte în pământ. Trebuie spus că morţii nu rămân prea mult în morminte. Osemintele le sunt mutate într-o clădire vecină de dimensiuni apreciabile. Întrucât uşa acesteia era deschisă, mi-am putut da seama că monahii Marii Lavre nu păstrau numai craniile fraţilor lor dispăruţi, dar şi oasele mâinilor şi ale picioarelor. Aşezate unele lângă altele, tibiile, femururile şi humerusurile alcătuiau un soi de buchete pe care, pe post de flori, odihneau sute, dacă nu cumva mii de capete de mort. Spre deosebire de craniile din albumul pe care îl cumpărasem de la Librăria Pantocrator, cele de la Marea Lavră erau absolut anonime, lipsite de acele inscripţii de pe frunte. Oare toţi călugării care locuiseră în cea mai veche mănăstire a Athosului se găseau acum reuniţi în acest osuar? Sigur este că Sfântul Athanasie nu este printre ei, având dreptul la un mormânt adevărat, aflat în catholicon. La un moment dat, se dorise să fie mutat, însă, cum răspândea un miros foarte plăcut, operaţiunea a fost abandonată.

Cimitirul şi osuarul se găsesc în afara mănăstirii, alături de un modern aeroport. Onufrios mi-a reamintit că un avion se prăbuşise de curând în mare, accident în care pieriseră toţi pasagerii, printre care şi patriarhul Alexandriei.

— De la accidentul acela, nimeni nu mai zboară cu elicopterul. Preşedintele Puţin, care a făcut o vizită privată la Athos în septembrie 2005, a sosit cu o navă particulară.

îşi aduce aminte cu neplăcere de vizita aceea care a umilit într-un mod fără precedent autorităţile greceşti, întrucât preşedintele rus a pretins ca niciunul dintre cei din suita sa să nu fie controlat de vameşii de la Athos.

— A ajuns aici escortat de vreo patruzeci de bărbaţi, toţi ducând cu ei nişte ditamai valizele. Ce nevoie avea de asemenea bagaje într-o vizită de câteva ceasuri? Habar nu am ce au luat ruşii de aici, însă ştiu că bagajele le erau teribil de pline la plecare.

— Poate că nu au luat decât ce era al lor, am încercat să îl consolez.

Am descoperit cu mare emoţie urechea lui Artemis, de parcă întreaga mea călătorie nu ar fi avut alt scop decât contemplarea ei. Era aşezată acolo, deasupra frescei care încadrează uşa refectoriului, sub lespezile acoperişului care o acoperă parţial cu umbra lor. Mi s-a părut că, pe marmură, descopăr uşoare urme de vopsea roz. Fresca îl reprezenta pe Arhanghelul Gavriil vestind Fecioarei Măria că va aduce pe lume fiul lui Dumnezeu. De ce o fi fost băgată urechea lui Artemis în toată povestea asta? Pentru a sugera că Sfânta Fecioară asculta cu religiozitate mesajul îngerului? Pentru a sugera că nu-i venea să-şi creadă urechilor? I-am arătat lui Onufrios că urechile Maicii Domnului nu apar în pictură.

— Urechile Maicii Domnului nu se arată niciodată! mi-a mărturisit.

La marginea din dreapta a picturii, mi-a arătat o tânără îmbrăcată cu o tunică scurtă, care o lua îngrozită la fugă.

— Aceea e Artemis, care fuge învinsă de Sfânta Fecioară. Am auzit spunându-se că în perimetrul mănăstirii ar fi existat un templu închinat acelei zeiţe.

Am împins uşa refectoriului. Am descoperit o sală gata să primească zeci de persoane, având mese de marmură şi bănci din cărămidă. Erau cel puţin douăzeci de mese, pe două rânduri, mari cam cât unele de ping-pong, aşezate sub privirile unei mulţimi de sfinţi, îngeri şi draci pictaţi pe pereţi. Culorile închise ale frescelor făceau încăperea să pară încă şi mai întunecată. De unde venea însă lumina slabă care îţi permitea totuşi să zăreşti ce e înăuntru? Poate de la uşă. Am făcut câţiva paşi, până în mijlocul încăperii. Nu era complet goală, aşa cum crezusem: la o masă dormea un bărbat cu capul lăsat pe braţe. O curiozitate de neînţeles m-a împins să înaintez şi să îmi apropii faţa de a lui. Era bărbatul din Grevena, cel care îmi mărturisise că nu mai are pe nimeni pe lume. Mi s-a făcut milă de el. În ciuda nenumăratelor personaje care îl înconjurau, mi s-a părut că numai el se află în acea sală imensă.

— Cândva, aici trăiau opt sute de călugări, mi-a spus Onufrios după ce am ieşit din nou în curte.

Nu am fotografiat decât urechea lui Artemis şi două coloane de marmură verde, identice cu acelea de la mănăstirea Iviron. „Probabil că monahii au distrus un templu plin de coloane verzi şi fiecare mănăstire a luat câte două.”

— Unde mai mergem? mi-am întrebat însoţitorul.

— Te voi conduce la Simeon, pe care l-am anunţat că îl vei vizita. Însă, înainte de asta, vreau să îţi mai arăt ceva.

Bineînţeles că am fost de acord. Cam la un kilometru de Marea Lavră, am coborât din maşină şi am apucat-o pe o pantă lină până la un desiş de copaci şi tufişuri. Se găsea acolo o piatră de mari dimensiuni, mai înaltă decât mine, ale cărei feţe erau acoperite cu desene reprezentând peşti, animale, chipuri umane şi nişte vapoare care aduceau a galere.

— După părerea ta, când să fi fost făcute desenele astea?

— Nu* ştiu. Le voi arăta profesorului meu, iar el ne va putea spune.

Fotografiind piatra din toate unghiurile, am descoperit un animal straniu, mitologic, cu două capete şi şase picioare. Dintr-o dată am realizat că, de fapt, era o scenă de zoofilie.

— Desenul acesta este făcut probabil de un călugăr, şi-a exprimat Onufrios părerea, după ce l-a privit şi el cu atenţie.

— Probabil.

Ieri, Onufrios era deosebit de bine dispus. L-am surprins de mai multe ori, în timp ce conducea, zâmbind aparent fără motiv. Speram ca acesta să fi fost semnul unei surprize plăcute, pentru al cărei anunţ aştepta momentul potrivit. „Poate că a aflat ceva despre Dimitris Nikolaidis… Fratele Nausicăi trăieşte şi îl voi vedea.” Gândul la o asemenea posibilitate mă tulbura enorm. Eventuala întâlnire cu Dimitris o vedeam ca pe o încercare care mă va face să îmi pierd minţile. Am început să-i pun lui Onufrios tot felul de întrebări fără noimă, doar pentru a nu mă mai gândi la aşa ceva.

— Chiar crezi că Sfânta Fecioară a vizitat muntele Athos?

A ridicat din umeri.

— Aşa se zice. Se mai zice şi că statuia lui Zeus, care se găsea în vârful muntelui, a fost trăsnită la sosirea Maicii Domnului. Locul statuii este luat astăzi de o capelă mică închinată Schimbării la Faţă.

— Se ştie câţi ani avea Fecioara Măria când a murit?

— Nu a murit, m-a corectat, a adormit. Iar a doua zi mormântul era gol. Avea cincizeci şi şapte de ani.

Nu am mai avut nevoie să mai inventez şi alte întrebări: un călugăr mergea chiar pe mijlocul drumului. Ne-a salutat înclinând uşor capul, cu mâinile unite pe piept. Trăsăturile păreau asemănătoare cu acelea ale jurnalistului pe care îl cunoscusem în timpul ceremoniei anasthenarid.es. Mi-am zis că toţi oamenii cu care mă întâlnisem în ultimele săptămâni nu erau, în realitate, decât doi sau trei actori care, deghizaţi cu ingeniozitate, interpretau toate aceste roluri. Acelaşi actor îi incarnase pe tatăl lui Minas şi pe secretarul Sfintei Comunităţi. Călugărul pe care îl văzusem în avion nu era altul decât preşedintele Universităţii Aristotel, cu barbă falsă. Recepţionerul de la Hotelul Continental şi Onufrios erau una şi aceeaşi persoană. „Am avut dreptate: banii pe care îi ia de la mine are să-i cheltuiască la Coralia.” Apropiindu-mă de Simeon, mi-am amintit de porumbiţa moartă, evocată de sosia lui, la întoarcerea din Langadas.

— Binecuvântaţi-mă, a spus.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, i-a răspuns Onufrios.

— Nu v-am mai aşteptat la mine, fiindcă ştiu pe aici, pe aproape, un loc în care vom putea sta mult mai bine de vorbă.

Accentul lui era încă mai puţin sesizabil decât al lui Preaud. Vorbea foarte încet, ca şi cum i-ar fi fost teamă să nu trezească din somn cuvintele. L-am urmat până deasupra unei văi înguste şi râpoase, bine împădurită, din care se auzea cântecul a mii de păsări. Ne-am aşezat în iarba proaspătă şi moale, lăsându-ne picioarele să atârne în gol.

— Auziţi?

Mi-am amintit că se referă deseori la păsări în poemele sale. La câţiva kilometri depărtare de vale, se vedea marea de un albastru aproape la fel de deschis ca al cerului.

— Pescarii sunt convinşi că putem zbura, ne-a spus. Au ajuns la această concluzie văzându-ne trecând foarte repede dintr-o parte în cealaltă a văii. Habar n-au că un pic mai sus există o punte.

— Ştiam că avem o asemenea faimă, dar habar nu aveam de unde ni se trage, s-a mirat Onufrios.

— Care sunt cele mai frumoase cuvinte ale limbii greceşti?

— Phos, Thalassa şi Anthropos — Lumina, Marea şi Omul, mi-a răspuns fără nicio ezitare. Îmi place mult limba dumneavoastră, am învăţat-o citind Sfinţii Bisericii în ediţie bilingvă. Cea mai puternică legătură a mea cu

Grecia este limba greacă. Sunt treizeci de ani de când trăiesc în ţara dumneavoastră şi zece de când nu m-am mai întors în Peru. Abia de curând am reînceput să mai scriu în spaniolă. Ce-aş mai putea să vă spun?

Pentru câteva clipe, am lăsat păsările să vorbească. Priveam fiecare în altă direcţie: Simeon către vale, Onufrios către cer şi eu către mare.

— Câţi ani aveaţi când aţi plecat din Peru?

— Optsprezece.

Am crezut că nu va mai adăuga nimic, din moment ce răspunsese la întrebare. A inspirat profund, ca şi cum i-ar fi lipsit aerul, exact în acest loc în care atmosfera era atât de curată, după care a continuat:

— In adolescenţă, m-am îndrăgostit de poezie, dar şi de privit spectrul luminii, uitându-mă la soare printr-o prismă. Nu aveam chef să fac nimic, mi se părea fără rost, la încheierea studiilor, să mai merg până la liceu ca să îmi ridic diploma. Primul contact cu ortodoxia a avut loc într-o biserică rusească în care am intrat într-o dimineaţă, foarte devreme, absolut din întâmplare. Înăuntru nu era nimeni, însă în faţa icoanelor ardeau lumânările. Pe o masă am văzut nişte chifle rotunde şi am luat şi eu una. De atunci nu m-am mai despărţit de ea, o ţin în bibliotecă, cu timpul s-a cam deformat şi s-a cam înnegrit. Trebuie să adaug că detestam spiritul burghez al bisericii catolice, conformismul ei.

M-am gândit la Ares care a avut revelaţia tot dimineaţa, într-o biserică goală. Până la urmă, ce voi face oare cu nucile dăruite de Paulina Menexiadu? Cât timp le voi ţine în buzunar?

— Mama a vândut câteva tablouri pentru a-mi plăti plecarea din Lima. Am fost prin Anglia, Franţa, India. Am studiat religiile asiatice, am frecventat budiştii. Totuşi, nu m-am putut obişnui cu sărăcia din Asia. În mai 1968, m-am dus din nou în Franţa. Mistica orientală fascina mulţi tineri. Dacă veţi face turul mănăstirilor, veţi mai întâlni şi alţi călugări care au luat parte la evenimentele din primăvara aceea. Monahismul prezintă aspecte susceptibile de a seduce un vechi stângist. V-a spus Onufrios că fraţii noştri care trăiesc în comunităţi îşi schimbă anual munca pe care o fac? De pildă, dacă anul acesta eşti bibliotecar, la anul vei fi grădinar.

Onufrios adunase câteva pietricele din care, uneori, mai arunca în vale. Ai fi zis că punctează discursul lui Simeon.

— Un preot din Elveţia mi-a expus teza bisericii ortodoxe conform căreia Dumnezeu s-a transformat în om pentru ca omul, la rândul lui, să poată deveni Dumnezeu. Mi-a deschis porţile supranaturalului spre a trece un

prag la care visam încă din copilărie. Jurământul l-am făcut în insula Eubeea, în anii ’70, după care am venit aici, alături de alţi tineri care aveau drept obiectiv regenerarea Sfântului Munte.

Nu am considerat util să îl întreb care erau legăturile acelor tineri cu organizaţia de extremă dreaptă ZOE. Jocul întrebărilor şi al răspunsurilor nu are sfârşit, din moment ce fiecare răspuns suscită noi întrebări. „Voi părăsi muntele Athos cu alte întrebări decât cele cu care am sosit aici.”

— Volumul de poezie şi un interviu pe care l-am acordat unei reviste literare conduse de nişte homosexuali mi-au pricinuit multe necazuri. Am plâns îndelung şi am trecut un ocean de durere. Acum trăiesc de unul singur, preferând compania florilor şi a păsărilor celei a oamenilor.

Mi s-a părut că am citit o frază asemănătoare în cartea despre împărăteasa Elisabeta.

— Am început să călătoresc din nou în străinătate. Societăţile asiatice sunt mai rafinate decât cele europene, îşi respectă mai mult membrii, nu îi batjocoresc. Societatea ateniană mi-a ajuns, pur şi simplu, de nesuportat. De altfel, am remarcat că moravurile ei influenţează călugării şi îi dezorientează. Sunt aproape sigur că revoltaţii romantici din ’68 nu ar mai călca pe aici în ziua de azi. Icoanele actuale nu mai răspândesc lumină.

— Şi eu am fost rănit, a şoptit Onufrios. Unii egumeni sunt nişte tirani. Pretind din partea subordonaţilor, pe care îi umilesc fără încetare, o adoraţie nemărginită. Suntem mari consumatori de neuroleptice pe care le primim în colete poştale. La noi, cea mai răspândită boală este ulcerul gastric… Poate că păsările v-au făcut să vă reîncepeţi călătoriile, a adăugat, adresându-i-se lui Simeon.

— Poate. Păsările ne învaţă libertatea. L-am lăsat pe Simeon pe buza văii.

— Eu mai rămân puţin, ne-a spus.

S-a ridicat, ne-a îmbrăţişat pe amândoi, apoi s-a aşezat la loc. Câteva secunde mai târziu, am primit un telefon de la secretarul Sfintei Comunităţi. Nu obţinuse nicio informaţie despre Dimitris Nikolaidis, nu avusese timp să se uite în registrele mănăstirilor, cu toate acestea mi-a cerut date despre Nausicaa.

— Vreau neapărat să iau legătura cu doamna aceasta.

— Nu am la mine caietul de telefoane, i-am răspuns scurt.

— Nu e nimic, vă voi suna mai târziu. Doar nu ne vom pierde chiar aşa, unul de altul, acum că tot ne-am cunoscut, nu-i aşa?

Am remarcat că nu mă mai tutuia. Onufrios m-a strâns dintr-o dată de mână.

— Omul pe care îl cauţi se numeşte Daniel. Este foarte bătrân şi cu minţile cam rătăcite. Locuieşte într-o căsuţă de pe faleză. Într-o jumătate de oră putem ajunge la el.

M-am simţit atât de emoţionat, că nici măcar nu i-am mai mulţumit. La Kifisia am dat buzna în casă:

— L-am găsit! am anunţat-o bucuros pe Nausicaa. Nu a părut deloc surprinsă.

— Eram convinsă că îl veţi găsi.

— De unde ai aflat? l-am întrebat pe Onufrios.

— De la Panaiotis, un prieten care lucrează la biroul guvernatorului. El mi-a povestit odată despre un bătrân care urmărea viaţa furnicilor.

— Altceva nu ţi-a mai spus?

— Se pare că furnicile le observa stând în patru labe, iar într-o zi era să cadă într-un puţ în care intrase una dintre acele furnici.

Revenit înapoi în maşină, am început să îmi imaginez întrevederea cu Daniel. Am strâns pleoapele pentru a mă putea concentra mai bine. Însă mi-am dat seama destul de repede că nu reuşeam, drept pentru care m-am reîntors la Kifisia, din plăcerea de a-mi mai anunţa încă o dată extraordinara noutate.

— L-am găsit! am repetat, dar de data aceasta fotoliul Nausicăi era gol.

Am deschis uşa dormitorului. Patul fusese făcut, cearşafurile erau de un alb imaculat. Un zgomot vag îmi parvenea din bucătărie, spre care m-am şi îndreptat. Sofia era aşezată pe un scăunel, aplecată peste o pernă îmbrăcată în catifea roşie pe care o ţinea în braţe. Plângea. Pe pernă se afla inelul cu trei diamante, înconjurat de o mulţime de mici pete umede.

Mobilul mi-a sunat din nou. Câteva clipe nu am auzit vocea persoanei de la celălalt capăt.

— Aflu că eşti la muntele Athos, mi-a zis Sitaras.

— E adevărat că vreţi să ocupaţi biroul primarului?

— Perfect adevărat! Puterea nu înţelege decât limbajul violenţei, fiindcă acesta este limbajul specific ei!

Mi-a declarat-o pe tonul războinic al studenţilor grevişti din Salonic.

— Sper că n-or să vă lege gaborii, ca şi când eu aş fi avut vârsta lui, iar el pe a mea.

A schimbat subiectul:

— M-a vizitat Freris, nepotul Nausicăi. M-a rugat să te anunţ că monahii nu au în niciun fel nevoie de banii mătuşii lui. Mi-a pus întrebări despre convingerile tale religioase şi despre atitudinea ta faţă de Biserică. Ştii ce i-am răspuns?

A izbucnit în hohote.

— L-am anunţat că eşti cel mai credincios tânăr din câţi am cunoscut vreodată! Că zilnic asculţi muzică bizantină! Că în dormitor ai un poster uriaş cu cei doisprezece apostoli!

Personal, nu îi împărtăşeam veselia. Am realizat că nu eram departe de destinaţie. Înconjurasem peninsula. Pe cealaltă coastă, peisajul era cu totul altul. Nu se zărea nici măcar un singur copac, nicio brumă de umbră, ci doar nişte tufişuri rahitice şi stânci cenuşii. Nici vorbă de case.

— Am ajuns, a zis totuşi Onufrios.

Ne-am îndreptat către capul peninsulei. Ne aflam la două sute de metri deasupra mării. Ne-am oprit pe o platformă betonată.

— Aici este.

Şi, într-adevăr, chilia era sub picioarele noastre, ascunsă în stâncă. Am ajuns pe o terasă folosind scara sprijinită în dreapta platformei. Era un bordei amărât, construit din bolovani de cineva care nu se pricepea cine ştie ce la asta. Niciunul dintre pereţii exteriori nu era drept. Obloanele de la ferestre erau închise şi nu stăteau la locul lor decât legate cu sârmă prinsă în cuie înfipte în pereţi. Mi-am amintit că şi jaluzele de la Kifisia ar fi trebuit schimbate. Se auzea doar vântul suflând la intervale regulate. „E respiraţia muntelui”, mi-am zis.

Ne-am apropiat de zidul jos care servea drept balustradă a terasei către mare. Spectacolul era magnific. Marea Egee părea tot atât de întinsă ca şi cerul. Mai multe insule se aliniau la orizont. Aşadar, zidul-balustradă era graniţa Athosului. Dincolo de ea nu se mai afla nimic altceva decât prăpastia falezei. Frică nu mi-a fost, fiindcă am observat nu departe vasul Centrului Elen de Cercetări Marine. Vederea lui mi-a produs aceeaşi bucurie pe care, bănuiesc, o simt naufragiaţii care zăresc un vapor.

Spre dreapta, faleza se întindea cale de mai mulţi kilometri. Ici-colo era mai puţin accidentată. Eram aproape sigur că voi coborî seara una dintre acele pante. Totuşi am observat stâncile mari şi negre de la marginea apei.

Ne-am întors către casă. Onufrios a bătut la uşa care, nici ea, nu se afla într-o stare mai bună decât obloanele. Cum nimeni nu ne răspundea, a deschis.

Ne-am trezit în faţa unui munte de vechituri, mobile sparte, lăzi de lemn şi de carton, teancuri de cărţi, saci de plastic plini cu haine. Pantofii scâlciaţi, răspândiţi prin toată încăperea, m-au dus cu gândul la insule. De după formidabila claie de lucruri, deasupra căreia era aşezat, în diagonală, un drapel bizantin înfăşurat pe lance, s-a auzit o voce slabă:

— Ştiu că sunteţi acolo.

Dubiile pe care încă le mai aveam în legătură cu adevărata identitate a monahului Daniel s-au risipit imediat ce l-am văzut. Semăna perfect cu sora lui. În pofida bărbii lungi şi a faptului că părea cu mult mai în vârstă decât ea, asemănarea era atât de izbitoare, încât am uitat să mă mai prezint. M-am aplecat către el, care stătea întins în pat, şi l-am mângâiat pe frunte. Mi s-a părut că Nausicăi i-a revenit vederea şi că acum mă privea pentru cea dintâi oară.

— Nu vă cunosc, a constatat.

Patul era îngust, iar plapuma murdară. Onufrios a îngenuncheat şi i-a sărutat mâna.

— Nici pe dumneavoastră nu vă cunosc.

— Eu sunt Onufrios.

— Fiţi bineveniţi.

Cu greu îşi ţinea ochii deschişi. Ne-am aşezat pe jos, fiindcă alt loc nu am găsit. Un telefon era şi el pe jos, la marginea patului. Un ciorap negru era aruncat pe receptor, încăperea emana un miros iute, greu de descris cu precizie, mirosul unei vieţi trăite numai în acest loc.

— Sora dumneavoastră, Nausicaa, se tot întreabă ce mai faceţi, am spus cu ochii aţintiţi pe mâna lui Dimitris, care atârna peste marginea patului.

O clipă a rămas nemişcat. Mă înarmasem cu răbdare, spunându-mi că vestea, pentru a ajunge până la el, trebuie să facă o călătorie de cincizeci şi doi de ani. Până la urmă, ţinta a fost atinsă.

— Nausicaa, a şoptit, Nausicaa… Sora mea Nausicaa. A articulat cuvântul de parcă ar fi fost un copil care

învăţa să citească. Să mai fi ştiut cine era Nausicaa? Când şi-a redeschis ochii, am înţeles că ştia. Privirea îi devenise mai vie, iar buzele, de dincolo de hăţişul mustăţii, au schiţat un zâmbet slab.

— Ce mai face? m-a întrebat.

Uite că şi eu am trăit, astfel, un mic miracol pe muntele Athos.

— Foarte bine… Va fi fericită când va afla că v-am văzut.

— S-a făcut mare! a exclamat cu o neaşteptată energie. A încercat să se ridice. Onufrios l-a ajutat să o facă şi

să se sprijine de perete. Am ghicit că multă vreme nu va rămâne treaz, aşa că am ridicat receptorul telefonului, însă linia era întreruptă.

— Trăsnetul! a zis Dimitris, arătându-mi din ochi un colţ înnegrit al tavanului. Trăsnetul!

Mi-am folosit mobilul. Nausicaa a răspuns imediat, ca şi cum ar fi ştiut că sunt alături de fratele ei, ca şi cum mi-ar fi aşteptat apelul. De altfel, nici nu m-a întrebat dacă l-am descoperit ori nu. Mi-a spus, pur şi simplu:

— Îşi mai aduce aminte de mine?

— S-a făcut mare! a mai exclamat o dată Dimitris.

— Vi-l dau la telefon.

I-am întins mobilul, dar mâna i-a rămas inertă. S-a uitat la aparat intrigat, ca şi cum nu ar fi putut să îşi dea seama la ce foloseşte obiectul prin care ajungea până la el, din depărtare, vocea Nausicăi:

— Dimitris… Dimitrakis…

Am fost nevoit să îi lipesc telefonul de ureche. Onufrios se închisese în el însuşi. Întorsese capul şi privea spre uşă. Cred că se ruga.

— Vorbiţi-i, vă rog.

— Tu eşti, Nausicaa? a şoptit.

Nu am putut auzi răspunsul. Câteva clipe mai târziu, a repetat cuvintele pe care i le şi scrisese cu o jumătate de veac mai înainte:

— Dumnezeu să te aibă în pază.

Am înţeles că nu va mai putea spune nimic altceva, aşa că am continuat eu convorbirea:

— L-aţi auzit? am întrebat-o pe Nausicaa.

— Aş vrea să vă mai cer o ultimă favoare. Oricum, chiar dacă mă veţi refuza, vă voi fi recunoscătoare întreaga viaţă pentru ceea ce aţi făcut pentru mine.

Mi-am regăsit calmul. Gustam profunda bucurie pe care o aduce eroului din roman sentimentul datoriei împlinite. Cu toate acestea, dorinţa Nausicăi m-a năucit.

— Parcă v-am spus că, în tinereţe, fratele meu cânta. Adora cântecele din insule. Mi-ar plăcea să îl mai aud o dată cântând.

„A înnebunit”, mi-am zis. Numai că iarăşi mi s-a părut că mă priveşte prin ochii fratelui ei, aşa că m-am hotărât să încerc să îi îndeplinesc dorinţa.

— Sora dumneavoastră ar vrea să vă audă cântând, i-am spus fără menajamente. Cântaţi-i începutul unei strofe, cred că va fi de ajuns. Eu am să vă reamintesc cuvintele, iar dumneavoastră le veţi repeta după mine.

I-am aşezat autoritar mobilul în faţa buzelor.

— Mă gândesc la un cântec foarte popular în Tinos, pe care cu siguranţă i l-aţi cântat cândva. Începe aşa: Fiică de armator…

— Lasă-l în pace! a protestat Onufrios, dar nu l-am băgat în seamă.

— Fiică de armator, am mai intonat o dată. Fratelui Nausicăi nu i-a trebuit multe vreme pentru a

pricepe ce l-am rugat.

— Fiică de armator, a murmurat încercând să-şi reia suflul.

Dacă stau să socotesc, nu doar o minune, ci două am trăit pe muntele Athos. L-am făcut să repete de trei ori versul, aşa cum cere cântecul. La a treia încercare, vocea a sunat bine şi am putut trece la versul următor:

— Minunată fată…

— Minunată fată, a fredonat şi călugărul Daniel.

La ieşirea din chilie, ne-am trezit faţă în faţă cu un monah numit Andreas, căruia toată lumea îi zicea Aviatorul.

— Salut, Aviatorule! a zis Onufrios. Acesta venise să caute drapelul bizantin.

— Acum vor trece avioanele! ne-a informat cu o copilărească exaltare. Am fost anunţat!

în pofida nerăbdării, a reuşit să deschidă uşa fără a face zgomot.

— Colţul cel mai liniştit din Athos, paradisul anahoreţilor, a ajuns unul dintre locurile cele mai fierbinţi ale Greciei, a comentat vesel Onufrios. Ia te uită!

L-am văzut pe Andreas, cu drapelul în mâini, traversând terasa cu paşi mari, de parcă s-ar fi pregătit să se arunce în gol. Nu l-a desfăşurat, aşa mare cât un cearşaf cum era, decât după ce s-a cocoţat pe zidul de deasupra mării. Vulturul bicefal şi-a întins aripile peste prăpastie.

— Andreas vorbeşte cu avioanele, aşa cum alţii vorbesc cu păsările.

— Sau cu furnicile.

Cu ochii întorşi către cer, şi-a dus palma liberă streşină deasupra lor. Ai fi zis că aşteaptă o chemare divină. A început să se audă un bâzâit şi, în aceeaşi clipă, la orizont şi-au făcut apariţia patru puncte negre. Ştiind că avioanele vor trece în curând pe deasupra noastră, Andreas a început să descrie largi arcuri de cerc cu stindardul său. Şi avioanele au trecut, unul

după altul, cu un zgomot îngrozitor, pe deasupra capetelor noastre. Mi s-a părut că suflul lor cutremură întreaga peninsulă. Sigur este că uşa căsuţei lui Dimitris s-a deschis singură. Andreas era în al nouălea cer. Avioanele au urcat în înaltul cerului, apoi au venit din nou, în picaj, către noi.

— M-au salutat de două ori, a strigat călugărul. De două ori m-au salutat!

Când s-a dat jos de pe zid, era lac de sudoare.

— O să cazi în mare într-o zi, l-a prevenit Onufrios.

— Am picioare zdravene, n-aş putea cădea decât dacă m-ar împinge cineva din spate!

Mi-a mărturisit că unii schivnici îl detestau din cauză că zgomotul avioanelor îi împiedica să se roage.

— Vor să mă alunge. Din fericire, am prieteni foarte sus puşi în aviaţie, care mă susţin. Au pledat pentru mine la Sfânta Comunitate.

în timp ce Andreas rula drapelul la loc, Onufrios mi-a spus că ţinea să ne întoarcem cât mai rapid cu putinţă la Karyes pentru a putea merge la biserică.

— E Joia Mare, mi-a reamintit.

Aveam sentimentul că vizita mea va rămâne neterminată dacă voi pleca atât de repede. Îmi doream să mai privesc peisajul, să aflu numele insulelor care se înşiruiau către orizont, să mă plimb îndelung prin zonă şi să mai vorbesc o dată cu Dimitris Nikolaidis, după ce se va trezi. Andreas a rezolvat problema, propunându-mi să mă găzduiască. Am acceptat cu plăcere invitaţia, cu atât mai mult cu cât mi s-a părut interesant să petrec o noapte dincolo de zidurile mănăstirilor.

L-am însoţit pe Onufrios până la microbuz. Nu i-am spus adio, fiindcă n-aş fi putut bănui că nu îl voi mai revedea nicicând. Ultima noastră discuţie a avut ca subiect, ciudat, eliminarea deşeurilor menajere, eu întrebându-l dacă există un loc pentru reciclarea lor.

— Nu, mănăstirile nu au reuşit să se înţeleagă asupra acestui punct. Nu există nici măcar o rampă comună. Gunoaiele sunt aruncate pe unde se poate, mai puţin cele de la Karyes, care sunt adunate şi trimise pe vapor la Salonic.

I-am telefonat de dimineaţă, după ce trenul a ieşit din gară. I-am povestit cum s-a încheiat ziua de ieri. Cu greu a crezut că tot ce îi spuneam era pura realitate şi că, într-adevăr, plecasem. Numai zgomotul trenului l-a convins că spun adevărul. L-am rugat să îmi recupereze lucrurile de la mănăstirea Iviron, să păstreze rachiul şi dulceaţa, iar restul să mi le trimită la Atena.

— Nu te plătesc până nu îmi vine bagajul, am glumit, îi mai datoram o sută de euro.

Casa lui Andreas era mai mare decât a lui Dimitris, cu trei camere, dar aşezată într-o vale, la poalele muntelui Athos, de unde marea abia dacă se zărea. Peisajul este dominat, în consecinţă, de muntele care ocupa apăsător întreaga perspectivă. Nu prea îmi plac munţii. Să fie din cauză că sunt născut pe o insulă? îi văd ca pe nişte obstacole care îmi obligă spiritul la o penibilă echilibristică. La trei după-amiaza, casa era deja în umbra muntelui. Andreas mi-a arătat grădina de legume şi cei doi copaci pe care îi plantase cu mâna lui, un lămâi şi un dafin.

— Frunzele de dafin le pun în supa de linte, mi-a comunicat cu bucurie.

„E chiar mulţumit de ce se întâmplă", mi-am spus. Deasupra acoperişului se vedea un paratrăsnet.

— Să fie adevărat că trăsnetele ard cablurile telefonice?

— Sigur că da. Trăsnetele sunt atât de dese pe aici, încât nici măcar paratrăsnetul nu foloseşte la mare lucru.

— Vi le trimite Zeus, fiindcă l-aţi jignit.

Nu auzise niciodată vorbindu-se despre statuia lui Zeus. În schimb, aflase că în regiune fuseseră descoperite morminte antice.

— Au fost localizate de către Zacharias, pictorul. Dacă vrei să afli mai multe, te pot conduce până la el, locuieşte aproape.

Mi-am amintit de mormintele de pe plajă, scoase la vedere de apele mării. „Pe aici, praful este alungat doar de vânt." Am mâncat, în curte, dovlecei fierţi şi brânză, bând şi un pahar de vin roşu.

— Cum ţi-a venit ideea să faci semne avioanelor?

— Mi-a venit aşa, într-o zi, când stăteam pe terasa părintelui Daniel. Pe vremuri, vorbeam amândoi ceasuri în şir. Numai că, în ultima vreme, a îmbătrânit foarte tare şi nu mai are curajul să stea de vorbă prea mult. Tocmai mă întrebam ce voi face de acum înainte, cum îmi voi petrece timpul, când am văzut, la orizont, un avion.

— Aşadar, este un joc.

— Bineînţeles, ţi se pare că sunt prea bătrân ca să mă mai joc?

Am sesizat o anumită nelinişte în vocea lui. L-am rugat să mă lase să mă odihnesc puţin. Am dormit ne-ntors două ore, într-un pat la fel de strâmt ca acela al fratelui Nausicăi, însă într-o cameră goală, în care nu se găsea decât un vas din lut pentru iaurt, pe care cineva îl folosise ca scrumieră. Nu am adormit imediat. Am realizat că melodia pe care i-o dictasem, ca să zic aşa,

lui Dimitris, se referea la o fată de armator, ceea ce o bucurase, fără îndoială, pe sora lui. Am murmurat primele două versuri, cu ochii în tavan:

Fiică de armator Minunată fată…

M-am visat întors în casa din Kifisia. Doi călugări demolau coloanele verzi.

— Unde vreţi să le duceţi? i-am întrebat calm.

Cel care îmi deschisese uşa era şeful anasthenarides, dar protuberanta nu o mai avea pe cap, ci o ţinea în mână. Mi-a arătat-o. Câteva fire de păr rămăseseră lipite pe ea.

— Vi-o fac cadou, aşa nu mă veţi uita, mi-a zis, strecurându-mi-o pe furiş în buzunar.

In hol, am dat peste un călugăr tânăr cu buzele roşii ca para focului. Mi-a înmânat un plic închis.

— Dacă mi se va întâmpla ceva, promiteţi-mi că veţi trimite plicul la ziare.

— Dragul meu, nimeni nu o va publica. Nimeni nu va şti, niciodată, ce ai păţit.

Nu ştiu dacă a apucat să mă audă, fiindcă a plecat în fugă. Rama ovală cu portretul Nausicăi nu mai era la locul ei. În fotoliul din salon era aşezată Fecioara Măria. Deşi strălucea mai tare decât o mie de sori, conform expresiei bătrânului Iosif, părea mai tristă decât de obicei.

— Aveţi probleme?

— Mi s-a furat brâul, mi-a declarat resemnată. Era un brâu rezistent, din păr de cămilă.

înţelegeam tot ce îmi spunea, deşi vorbea într-o limbă necunoscută. În bibliotecă nu mai era nicio singură carte. Dispăruse şi patul Nausicăi. Dormitorul fusese transformat în atelier de pictură. Artistul executa portretul unui bătrân venerabil, care îi poza stând în picioare.

— Sunt Sfântul Athanasie, mi s-a prezentat. Am revenit la viaţă pentru ca prietenul nostru să îmi poată termina portretul. L-a început înainte să mor.

Şi acum era la fel de rigid ca în icoane. În schimb, în tablou părea cu mult mai viu, aşa încât am felicitat pictorul care nu era altul decât excelentul Onufrios.

In bucătărie nu am dat de Sofia, ci de librăreasa de la Pantocrator care pregătea sardele la cuptor.

— O să pun orez ca garnitură.

— Bună idee, am încurajat-o.

Grădina colcăia de pisici. Toate rufele puse la uscat pe culme erau negre. Erau haine călugăreşti, lenjerie intimă neagră, ciorapi negri. Căsuţa din fundul grădinii era vopsită în roşu bizantin. La biroul meu stătea un om gras, cu părul îngrijit pieptănat. Lucra la un manuscris.

— Sunt abatele Prévost, mi-a spus. Mai aveţi puţină răbdare, nu mai am mult de lucru.

Vorbea greceşte fără cel mai mic accent.

Când m-am sculat, am scotocit prin buzunarele pantalonilor pe care îi lăsasem pe jos. Nu conţineau decât nucile de la Paulina Menexiadu.

Mi-am reluat locul la masa unde mâncasem şi am sunat-o pe Paulina. Am anunţat-o că am ajuns la Capul Akratos, că intenţionam să rămân acolo peste noapte şi că văzusem vaporul Centrului de Cercetări Marine. Am întrebat-o dacă nu cumva a observat un călugăr făcând semne cu un drapel bizantin.

— Bineînţeles! Doar asta face toată ziua! De altfel, tot acolo este şi acum şi salută un avion al companiei Olympiakil

Aproape imediat avionul a trecut pe deasupra casei lui Andréas. In urmă a rămas o tăcere lugubră. Parcă ar fi dispărut şi sunetul cel mai imperceptibil. Mi-am spus că zgomotul avionului alungase toate păsările din zonă. Câteva clipe, am fost foarte atent la tăcerea aceasta, care părea să anunţe ceva neştiut, poate că un sfârşit ori, de ce nu, un început. Acum umbra Athosului cuprinsese întreg peisajul. Mi s-a părut că a sosit momentul să vorbesc cu mama despre Thaïes. Eram cam speriat când i-am format numărul, prevăzând că nu mă va asculta. Am intrat direct în subiect:

— M-aş bucura dacă m-ai lăsa să îţi spun cum a măsurat Thaïes înălţimea piramidelor.

— Chiar acum?! a strigat. Tocmai mă pregătesc să merg la biserică.

— Acum, am insistat. Am nevoie doar de două minute. Poţi să îmi acorzi două minute, nu-i aşa?

Telefonul se găsea în salon. Îmi închipuiam că se uita la fotografia făcută în faţa universităţii din Atena în ziua în care mi-am luat diploma.

— Te ascult, a zis resemnată.

— Umbra acestor obiecte este când mai mare, când mai mică decât ele, am început de parcă rh-aş fi adresat • unui copil. Dar, la un moment dat, umbra este egală cu obiectul.

— Logic, a admis fără prea mare convingere.

— Pentru a determina care este acel moment, Thales şi-a înfipt bastonul în nisip şi a aşteptat.

— Ce-a aşteptat?

Cu greu mi-am oprit accesul de bucurie care m-a cuprins. Andreas cobora cu paşi mari.

— A aşteptat ca umbra bastonului pe nisip să fie egală cu lungimea sa. Moment în care, inevitabil, şi umbra piramidei indica înălţimea acesteia.

— Vrei să spui că în acel moment a alergat să măsoare umbra piramidei?

A amuţit. Încerca oare să şi-l imagineze pe Thales în deşert, cu ochii aţintiţi asupra umbrei bastonului?

— Ce om inteligent! a zis, până la urmă. I-ai explicat şi tatălui tău cum a rezolvat problema?

— Nu, cred că nu.

— O să-i explic eu, dar nu ştiu dacă va înţelege! Andreas a pregătit o cafea acceptabilă, deşi nu la fel

de tare ca a lui Irineos. Îşi trăsese un pulover peste rasa călugărească.

— Se face frig imediat ce se lasă soarele.

Cu Dimitris Nikolaidis nu am mai avut o a doua convorbire. La şapte seara încă mai dormea. Am trecut pe la el şi i-am lăsat pe plapumă fotografia Nausicăi. După care Andreas m-a condus până la căsuţa lui Zacharias, care se afla şi ea tot pe faleză. Apoi a plecat imediat la Dimitris, deoarece trebuia să mai treacă un avion la ora şapte şi douăzeci.

Unul dintre vagoane este ocupat în întregime de elevi, băieţi şi fete. L-am traversat, ducându-mă la bar. Am fost frapat de râsetele şi ţipetele acestei adunături agitate şi puse pe scandal. Mi-am amintit de elevii şcolii din Karyes care, după părerea lui Onufrios, „învăţau să nu trăiască”. Un nou val de melancolie m-a inundat, gândindu-mă că vremea când puteam să iau parte la asemenea excursii era demult trecută. Mai-mai să-mi zdrobesc figura călcând pe un rucsac lăsat pe culoar.

Pe Zacharias l-am găsit la bancul de lucru, înarmat cu un arzător de aparat de sudură. Mi-a spus că tocmai topea nişte aur. Purta o mască de sudor care nu-l făcea prea plăcut. Arzătorul era conectat, prin nişte furtunuri, la două butelii legate una de alta. Mi-a explicat că una conţinea oxigen, iar cealaltă propan. Întrucât nu se putea întrerupe, m-a invitat să arunc o privire asupra lucrărilor sale. Erau tot atâtea icoane ca într-o biserică, puse şi pe jos, sprijinite de pereţi. Niciuna nu mi-a atras atenţia în mod deosebit, însă aurul care îmbrăca personajele era extraordinar.

— Foiţa de aur pe care o folosesc este de o zecime de milimetru grosime, adică mai fină decât hârtia de ţigară. După ce şterg aurul scos din baia de vitriol, îl las să se răcească, îl aşez între două bucăţi de piele şi îl bat cu ciocanul ore întregi. Încet-încet se dilată şi se subţiază.

Mi se părea că urmăresc un documentar la televizor. Lângă uşă, era aşezată o puşcă cu două ţevi. Ai fi zis că e paznicul casei. Să o fi utilizat şi împotriva scafandrilor de la Departamentul de Arheologie Submarină? M-am apropiat de călugăr convins că lucrul pe care îl făcea în acel moment prezenta mai mult interes decât operele sale. Obiectul de aur care se lichefia sub efectul focului era aşezat într-un recipient de piatră. Nu era un obiect oarecare, ci o brăţară în formă de lanţ ale cărui zale erau compuse din fire înfăşurate şi ornate cu fructe, din aur şi ele. Alături de recipient, o coroană de frunze de mirt, asemănătoare aceleia pe care o admirasem la Muzeul de Arheologie din Salonic, aştepta la rând.

— Unde-ai găsit, prietene, toate minunăţiile astea? Nu a înţeles că nu glumeam nicidecum.

— In vechile morminte. Am recuperat o grămadă de bijuterii păgâne pe care le-am purificat în foc, în aşa fel încât să le pot oferi aurul sfintelor şi sfinţilor noştri.

A făcut greşeala să îşi ridice masca. Gestul, obişnuit de altfel, a făcut să îmi explodeze mânia. L-am împins cu toate puterile, cu o turbare demnă de un călugăr esfigmenit asediat. Căderea lui nu m-a liniştit. Mi-a dat prin cap să îl lovesc cu sticla de vitriol de pe masă. Dacă nu am făcut-o, a fost numai fiindcă întotdeauna am asociat vitriolul cu romanele care nu mai sunt la modă. M-am mulţumit să îi iau coroana de mirt. Nu a încercat să mă oprească din fugă, având ceva mai urgent de rezolvat: flacăra arzătorului, care îi scăpase din mână, se îndrepta către portretul Sfintei Marina, aşezat pe jos, care începuse să se topească.

O dată ieşit din casă, am simţit că mă paşte un mare pericol. Jur-împrejur, nu se afla nimic în spatele căruia să mă pot ascunde. Singurul mijloc de a dispărea cât mai repede era drumul de pe faleză. Aşa că am luat-o la fugă în acea direcţie. Alergând, mi-am amintit că încercasem inutil cu ceva timp în urmă să îmi amintesc când fugisem ultima oară. „Ultima oară acum este”, mi-am zis. Am luat-o pe o cărare ce cobora versantul abrupt. Fusesem inspirat, întrucât, câteva minute mai târziu, de sus au răsunat focuri de armă. Zacharias trăgea la întâmplare, în toate direcţiile. Agitaţia lui a avut un efect neaşteptat: un cartuş de semnalizare a plecat de pe puntea navei,

şuierând, şi a explodat în înaltul cerului, iluminând întregul Cap Akratos. Am aşteptat să se stingă pentru a merge mai departe. Din nefericire, poteca se sfârşea după vreo douăzeci de metri. Am pus coroana pe umăr, în aşa fel încât să am mâinile libere şi am început să cobor, agăţându-mă de colţurile de stâncă. M-am julit rostogolindu-mă pe pietriş, trecând printre stânci şi mărăcini. Nu m-am oprit decât o singură dată, ca să-mi mai trag puţin sufletul. Am profitat pentru a-l întreba pe Gherasimos:

— Ce crezi, scap?

— Fireşte, mi-a răspuns.

Nu am sunat-o pe Paulina decât atunci când am ajuns jos de tot, printre stâncile întunecate. Senzaţia de sfârşeală mi-a dispărut dintr-o dată când am auzit-o pornind motorul bărcii. Mi-a luat coroana şi şi-a pus-o pe cap.

— Cum îmi stă?

Frunzele de aur străluceau plăcut sub lumina primelor stele. Mi-am lăsat capul pe pântecele ei. Vedeam cerul încadrat de mâinile ei care ţineau timona. „Să susţii că lumea a fost creată de cineva, mi-am spus în gând, este la fel de aberant ca şi a admite că nu poate fi opera cuiva anume."

Dimineaţă, în zori, vasul m-a lăsat la Hierisos, celălalt port din Halkidiki, de unde am luat un taxi pentru Salonic. Eram în maşină când m-a sunat tata din biroul primarului din Tinos, ca să mă anunţe că ocuparea încăperii decursese perfect şi că la operaţiune participase şi doctorul Nathanail.

— Afirmaţia lui Zenon conform căreia nimic nu se mişcă mi s-a părut întotdeauna obscură, a adăugat. Cred că ar trebui înţeleasă altfel decât se poate citi direct. Şi ştii cum ar trebui înţeleasă, după părerea mea? Că lucrurile nu evoluează suficient de repede, că ne trebuie ani, dacă nu secole, pentru a face şi cel mai mic pas. Săgeata care străbate aerul face atâta timp până la ţintă, încât, efectiv, pare că nu se mişcă.

20

De la o vreme, ar fi trebuit să ghicesc că povestea se va încheia aşa. Oboseala pe care o simţeam din ce în ce mai des era un avertisment. Nu e mai puţin adevărat că şi dacă aş fi ţinut cont de asta, tot nu aş fi putut schimba nimic.

O dată ajuns în Atena, am luat încă un taxi pentru a ajunge la Kifisia. Respiram cu dificultate, tuşeam, şoferul mă privea cu milă în retrovizor.

Poarta era închisă cu cheia. Am apăsat butonul soneriei. Copertina de la intrare era susţinută de coloane pătrate de cărămidă. În prag a apărut o tânără care a coborât scările în fugă şi a venit până la gard.

— Ce doriţi? m-a întrebat.

Nausicaa era. A deschis poarta, însă fără a-mi face loc ca să trec. Avea anii din portret. Era foarte frumoasă, cu siguranţă mai frumoasă decât împărăteasa Elisabeta. Dacă am fi fost de o vârstă, fără îndoială m-aş fi îndrăgostit de ea.

— Într-o bună zi, mă veţi însărcina cu anchetarea unui caz de la muntele Athos. Mă veţi întreba dacă monahii au nevoie de banii dumneavoastră.

A izbucnit în râs.

— Şi ce îmi veţi răspunde?

— Că nu au nevoie.

O priveam fix, până în străfundul ochilor, în speranţa că mă va recunoaşte, spunându-mi, în acelaşi timp, că nu are cum, din moment ce nu m-a văzut niciodată.

— Aveţi un frate care se cheamă Dimitris, nu-i aşa?

— Da, de unde ştiţi?

S-a întunecat la faţă dintr-o dată, privindu-mă şi ea la fel de atent.

— Ştiu că îi plac furnicile.

— Aşa e. Sunteţi prieten cu părinţii mei.

— Nu, nu îi cunosc. În schimb, am cunoscut o tânără, Sofia, care lucrează la dumneavoastră. Presupun că numele ei nu vă spune nimic.

Desigur că nu îi spunea nimic. I-am arătat intrarea în casă.

— Dacă îmi permiteţi, v-aş sfătui să înlocuiţi stâlpii aceştia cu nişte coloane din marmură verde. Le-aţi putea comanda în Tinos, există la Marlas o carieră de marmură verde. Acolo a rămas bunicul fără o mână.

— Ce ciudat, şi tata este de aceeaşi părere ca şi dumneavoastră.

— V-aş mai sfătui să nu vă pierdeţi vremea. Şi să călătoriţi peste tot pe unde îşi poate dori o persoană de vârsta dumneavoastră.

— Vorbiţi de parcă aţi fi un bătrân, a remarcat. Apoi a adăugat:

— Ştiţi unele lucruri de care ar trebui să nu aveţi habar, dar habar nu aveţi despre unele lucruri pe care ar trebui neapărat să le cunoaşteţi.

Am înţeles că sosise momentul să plec.

— Pot să vă sărut?

A zâmbit. — De ce nu?

A trebuit să se aplece puţin, fiind cu mult mai înaltă decât mine. Şi aşa, pentru întâia oară în viaţă, am putut-o săruta pe Nausicaa pe amândoi obrajii.

20 martie 2007